

Nyt. szám: 250/dnt5

280

Nyt. szám: 264.0225

HTKOS
Dobos 16/1993 HCF
M.F. alapszám

180 sz. példány 1994. október 13
Gelléniz

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

3

Előfizető:
SZÁMÚJ 20. TECH. FOSZF-SÉG-MEZ.
18..... év 1991-03-18. nap

XX. ÉVFOLYAM
1987. 3. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

3/58

2014.3.6. 10-12

TITKOS

„A hadtápbiztosítás a hadműveleti és harcbiztosítás, a fegyverzeti és technikai biztosítás mellett a mindenoldalú biztosítás szerves részét képezi. A hadtápbiztosítás a csapatok harcképessége fenntartásának, hadrafogható állapotban való tartásának, azok megfelelő anyagi eszközfajtákkal való ellátásának és a részükre megszabott feladatok végrehajtásához szükséges egyéb feltételek megteremtésének érdekében kerül végrehajtásra. Magába foglalja a csapatok anyagi, különböző hadtáptechnikai és egyéb anyagi eszköz szükségleteinek kielégítésével, a közlekedési utak és szállítóeszközök előkészítésével, üzemeltetésével, a csapat- és anyagszállításokkal, a sebesültek és betegek segélynyújtásban való részesítésével, azok hátraszállításával és gyógyításával, a járványvédelmi, közegészségügyi-higiéniái, állategészségügyi rendszabályok foganatosításával, kereskedelmi-szociális, tábori elhelyezési biztosításával kapcsolatos rendszabályok és tevékenységek végrehajtását.”

(Csapathadtáp Szabályzat, hadtest, dandár, ezred 1. pont)

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1987

3

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 példányban

Egy példány: 110 lap

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság

A Szerkesztő Bizottság elnöke: Grézló Imre ezredes

Szerkesztőség: Bp. XIII., Dózsa György út 49/a, MN HTP Törzs

Felelős szerkesztő: Csabai György őrnagy

Felelős kiadó: Pártos János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

Az ellátócsapatok csoportosításának néhány elméleti és gyakorlati kérdése

Dr. Csabai György alezredés

A Magyar Néphadseregben 1984. január 1-gyel a központhadtápnál és a hadsereg-nél megalakultak az ellátódandárok. Ettől az időponttól valamennyi hadtáptagozat rendelkezik ellátókötelekekkel, az anyagi biztosítási és más, a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatok végrehajtására.

Az ellátócsapatok alkalmazásának¹ egyik kulcskérdését - megítélésem szerint - azok csoportosítása² képezi.

Az ellátócsapatok általában a parancsnok hadtáphelyettes javaslata és a parancsnok elhatározása alapján, a belőlük létrehozott csoportosításokkal (azaz ideiglenes, ún. alkalmi kötelekekkel) oldják meg a rájuk háruló szakfeladatokat.

A különböző gyakorlatokon, mint a HENGER-77, a BARÁTSÁG-78, a KUN-SÁG-79, a PAJZS-79, a BAKONY-81, a BÁSTYA-81, a KUNSÁG-83, a DUNA-84, a SZOJUZ-84, a DUNA-86, a BAZALT-87 és másokon szerzett tapasztalataim elméleti feldolgozása és általánosítása alapján, az ellátócsapatokból³ létrehozott különféle rendeltetésű csoportosítások rendszerint magukban foglalták - és ma is foglalják - a következőket:

1. az ellátó személyi állományt,
2. a hadtáptechnikai eszközöket,
3. a hadtáp- és más szakanyagokat,
4. és végül az 1., 2. és 3. pontban foglaltakkal elvégezhető különböző ellátási és technológiai folyamatokat.

Az ellátócsapatokból létrehozott (megalakított) ellátó csoportosítások „elvi” összetételét és az ellátás folyamatát a következő ábra segítségével mutatom be.

Az ellátócsapatokból létrehozott csoportosításoknak biztosítani szükséges:
egyrészt: a harc (hadművelet) folyamán felmerülő ellátási-szállítási feladatok megoldásának realitását,

másrészt: az anyagi biztosítás rendszerének az élet-, működő- és teljesítőképességét.

Az állóképes és a jól funkcionáló anyagi biztosítási rendszer élet-, működő- és teljesítőképessége révén harcban (hadműveletben) garantálja:

- a megsemmisült - vagy jelentős veszteségeket szenvedett - ellátócsapatok és azok készleteinek a pótlását, továbbá a feladataiknak az ideiglenes átcsoportosítását, illetve a végrehajtását (lásd az 1. számú mellékleten bemutatott változatokat);
- és az anyagi eszközök manővereinek gyors és szervezett végrehajtását - az ellátó csapatok kellő mobilitása révén.

A Magyar Néphadsereg szárazföldi erőimél levő ellátócsapatok „konkrét” ellátási feladatok szerinti csoportosításai az alábbiak szerint hozhatók létre:

a) a KHEL és a hadsereg ellátóandárok hadművelési irányok szerint (azaz a sávon belüli szélességben) és mélységben,

b) a hadtest ellátóezred főképpen irányok szerint és mélységben,

c) a dandárellátó század és zászlóalj ellátószakasz pedig csak mélységben tagozódhatnak.

Ezek képezik egyben az ellátócsapatok csoportosításának az elveit is.

Az ellátócsapatokból létrehozott csoportosítások elsődleges feladata: a csapatok meghatározott (utalt) körének az ellátása. Általuk a harc (hadművelet) alatt az adott csapatcsoportosítás hadtápszempontból teljes értékű önállóságra (hadtápautonómia) tesz szert.

Az anyagfelhasználás növekedését bizonyítja, hogy az első világháborúban egy katonára naponta 6 kg, a második világháborúban pedig 20 kg jutott. A helyi háborúkban már elérte a 90 kg-ot, a vietnami háborúban a 133-150 kg-ot.

Ugyanakkor a NATO Legfelsőbb Főparancsnoksága - a SHAPE - által egy harcnapra és egy főre előírt fogyasztási norma (a „daily consumption rate”) 100 kg-ot tesz ki.

Egy feszített harcnapon az ellátási feladat nagyságát jól érzékelteti, hogy:

- egy gépesített lövészzászlóaljnak:	30- 60 tonna;
- egy gépesített lövészednek:	200- 230 tonna;
- egy gépesített lövészdandárnak:	250- 350 tonna;
- egy gépesített lövészhadosztálynak:	1 500- 2 000 tonna;
- egy gépesített hadtestnek:	2 500- 3 500 tonna;
- egy összefegyvernemi hadseregnek:	10 000-12 000 tonna.

különféle anyagi eszközre van szüksége.

I. M. Golusko szerint a 2. világháborúban a lőszer és az üzemanyag, az anyagi eszközök 55-60 százalékát, a helyi háborúkban pedig már 85-99 százalékát tették, illetve teszik ki.⁴

Az utóbbi két adat az anyagfelhasználás struktúrájában végbemenő folyamatos változásokat szemlélteti.

Néhány alapvető szárazföldi harci technikai eszköz lőszer- és üzemanyag-feltöltésével kapcsolatos főbb mutatókat a 2. számú melléklet mutatja be.

A mellékletből az is kitűnik, hogy a jövő egyik feladatát a lőszerellátás (bemálhás) folyamatainak bizonyos mértékű gyorsítása képezi.

Az ellátócsapatokból kikülönített (vagy létrehozott) csoportosítások rendszerint végrehajthatnak:

- komplex feltöltést;
- egyedi és csoportos üzemanyag-feltöltést;
- az anyagi eszközök szállítását, átadását és átvételét (komplettek vagy cikkek szerinti összetételben);
- a különböző anyagok és felszerelések hátraszállítását;
- alsóbb tagozatok ellátócsapatainak a megerősítését;
- és más termelő vagy szolgáltató jellegű szakfeladatokat.

A felsorolt, de közel sem valamennyi ellátó tevékenységre: a „kijelölt” körletekben, a menetvonalakon, a harcrendben (vagy mögötte), a vasúti ellátóállomásokon,⁵ az ellátócsapatok körleteiben, ellátóbázisokon, hazai és a hadművelleti területen igénybe vett termelő – szolgáltató üzemekben és másutt kerülhet sor. A hadtápkatonák huzamos ideig tartó tevékenysége esetében célszerű azok biológiai ritmusát és az igénybevételét összehasonlítani, valamint számításba venni. Ezeknek a több irányba ható folyamatoknak a modelljét lásd a 3. számú mellékleten.

Az ellátócsapatok csoportosítása általános problematikájának felvázolása után áttértek – alulról felfelé haladva – az egyes tagozatok ellátócsapatai csoportosításaira jellemző fontosabb sajátosságok bemutatására.

A zászlóaljakknál létrehozott ellátócsoporthok „magvát” a lőszer és az üzemanyag mozgó- és kiegészítő készletek képezik.

Ezek az alegységek terephullámról terephullámra való mozgással, úgynevezett „ugrásokkal” haladnak előre és menetből szétbontakozva is képesek ellátni a zászlóaljak alegységeit.⁶

A dandár ellátószázadokból kikülönített első lépcsőknek a rendeltetésük a harc alatti várható anyagfelhasználás megítélésétől függően az alábbiak lehetnek:

- a) az első lépcső zászlóalj ellátószakaszainál levő leürült készleteknek a feltöltése,
- b) a tartalékok képzése, az azonnali pótlások, beavatkozások céljára,
- c) az előre nem tervezett ellátási (feltöltési) feladatok végrehajtása (ezért csak néhány, egy-kettő fajta anyaggal rendelkeznek),
- d) a harcból kivont alegységek komplex, vagy csak lőszerrel és esetleg üzemanyaggal való feltöltése,
- f) és az előző ellátási módszerek kombinált alkalmazása.

Az ellátócsapatok csoportosításainak a valóságos összetételét, így az anyagi készletek nagyságát, a szükséges hadtáptechnika mennyiségét, és a katonák létszámát csak a számvetésekkel alátámasztott, de prognosztizált becslések alapján lehetséges megállapítani.

Azok általában a harcrend mögött (kivéve az alárendeltekhez besorolt eszközöket vagy kötelekeket) mozognak előre. Ellátási feladataikat menetből szétbontakozva vagy elhelyezkedve, illetve (részlegesen vagy teljesen) települve oldják meg.

Ha a harc helyzet ezeket nem teszi lehetővé, abban az esetben az ellátószázad egy körletben gyülekezik. Ilyen esetben itt összpontosulnak az ellátószázad főerői is.

Mégpedig a következő rendeltetéssel:

1. a hadtáp első lépcső ellátási feladatainak a végrehajtása,
2. az egységnél egészében előre nem látható (és tervezhető) feladatok teljesítése,
3. az előre tervezett és megszervezett szakfeladatok végrehajtása,
4. és ha olyan nagy mérvű az anyagi eszközök felhasználása, akkor az első lépcső ellátóegységeinek, illetve a harcból kivont zászlóaljak folyamatos feltöltése.

Hasonlóképpen tagolhatók (vagyis csoportosíthatók) az *ellátóezredek* is az alkalmazás során.

Azok az egységek irányába, de főként lépcsőkbe (vagy oszlopokba) szerveződve az *alábbi feladatokra alkalmazhatók:*

- a) kikülöníthetők az első lépcsők az ellátóezredből az első lépcsőkben harcoló csapatok és az előre nem látható feladatok ellátására, valamint például a tűzéséghez és a megsemmisült ellátószázadok pótlására (feltöltésére) vagy ideiglenes helyettesítésére,
- b) a harcból kivont erők (ezred, dandár) feltöltésére,
- c) a második lépcső harcba- (ütközetbe) vetésének biztosítására stb.,
- d) a harcászati (hadműveleti) tartalék váratlanul felmerülő feladatainak, például az ellenlökés anyagi biztosítása.

Ezek szerint a csapathadtápnál levő mozgó- és kiegészítő készletek a harc időszakában az ún. „tartalék” szerepét töltik be.

Tegnap még a csapatoknál a harci technikai eszköztől az ellátózászlóaljig bezárólag mintegy 5200 tonna anyagi eszköz volt található. *Ennek százalékos megoszlása, a gépesített lövész és harcokcsi-hadosztálynál a következő:*

Tárolási, szállítási helye	Aránya	
	Gl. ho.-nál	Hk. ho.-nál
katona, harci technikai eszköz	60%	53%
zászlóalj. ello. sz.	9%	12%
ello. század (ER-ak)	15%	18%
ello. zászlóalj (HOR-ak)	16%	17%
ÖSSZESEN:	100%	100%

Ebből a lőszerkészletek kb. egy, másfél, a többi anyag pedig közel 3-5 közepes intenzitású harcnapra elegendő.

Ezért a felhasználás sorrendje tovább bővült: a z. - e. - ho. után a - HDS - a KHEL és a KH-nak is be kell lépni az ellátás folyamatába. *Mára így módosult az ellátás iránya:* KH, KHEL, HDS, hdt., dd. és z.

A hadsereg ellátócsapatok? feladatát:

1. az alárendelt erők - hadszempontú - harcra (hadműveletre) való felkészítése,
2. a csapatcsoportosítások önálló hadtápbiztosításának szavatolása,
3. az alárendeltek részére naponta ellátási forrásként történő működése,
4. és más szaktevékenységek elvégzése képezi.

A hadsereg ellátócsapatok csoportosításait elsődlegesen az esti (nap végi) és másodlagosan a napközbeni feltöltések érdekében hozzák létre. Erő- és eszközeinek egy része beosztásra kerülhet a hadsereghadtáp első lépcsőbe.

A hadsereg ellátócsapatok tagolásának, felépítésének formái a következők:

1. a hadműveleti felépítés első lépcső csapat (erő) csoportosítások feltöltésére az irányok szerint kijelölt ellátóerők,
2. a hadműveleti felépítés második lépcső, a tartalék és a hadsereggközvetlenek feltöltésére meghatározott ellátóerők,
3. és a hadseregtől (vagy a főerőktől) kikülönített erők⁸ feltöltésére létrehozott ellátó csapatcsoportosítások képezik.

Míndezek a feladatok - a kialakult helyzetből kiindulva - úgy oldhatók meg, hogy a hadsereg ellátódandárból egy vagy több ideiglenes funkcionális csoportosítást hoznak létre.

Azaz, az ellátódandárnak a hadsereg sávjában, annak szélességében és mélységében való tagolását a hadműveleti, a hadtápbiztosítás követelményei és a különböző lehetőségek befolyásolhatják.

Természetesen a váratlanul felmerülő ellátási feladatokra az ellátódandárból is alkalmi csoportosítások hozhatók létre, illetve azokkal az alárendeltek megerősíthetők.

A hadtáp szakemberek érdeklődésére tarthat számot a francia és az USA hadtestjeinél levő ellátócsapatok csoportosításának sajátos vonásai.

Például a francia hadtesteknél 1982-ben megalakították a hadtápdandárt (a brigade logistique-t). A hadtápdandár feladata: a hadtest magasabbegységeinek, egységeinek a lőszerrel, az üzemanyaggal, az élelemmel, a ruházattal, a műszaki anyaggal való ellátása, továbbá a technikai kiszolgálás-javítás, a fegyverzet javítása és a tartalék alkatrészekkel való ellátás, valamint a sérülteknek a szakosított szakorvosi segélynyújtása és a hátraszállítása, végezetül pedig az egészségügyi anyaggal való ellátás. A hadtápdandár szervezetét a 4. számú mellékletben láthatjuk.

Csoportosítására az jellemző, hogy három szolgálatból a szállító és ellátószolgálat kikülönít és működtet előretolt, mögöttes és a hadtestközvetlen csapatokat (biztosító) ellátó csoportokat.

A javító-vontató szolgálat az alárendeltjeit két lépcsőben, az egészségügyi szolgálat pedig az egészségügyi csapatokat két előretolt és egy mögöttes csoportban tervezi alkalmazni.

Az USA Európában állomásozó szárazföldi csapatainál a „STRUKTÚRA-86” átszervezés következményeként létrehozták az 5. hadtestnél a 3., a 7. hadtestnél pedig a 2. ellátóparancsnokságot. A 7. USA tábori hadseregnél továbbra is rendszerben van a 21. hadsereg-ellátóparancsnokság és az 59. ellátódandár.⁹ Ugyanakkor az NSZK területén állomásozó három USA hadtestet a háború időszakában egy-egy WHNS Támogató Parancsnokság támogatja. (WHNS= Wartime Host Nation Support, azaz háború idején való támogatás a fogadó ország részéről.)

A 2. és a 3. ellátóparancsnokságoknak annyi ellátócsoport tartozik az alárendeltségükbe, amennyi hadosztállyal a hadtest háborúban rendelkezik. Az egyes ellátócsoportok állományába ellátó-, javító-, egészségügyi csapatok és raktárak tartoznak, amelyek a hadműveletekben (harcokban) ellátópontként működnek.

A KHEL ellátóandár - és a belőle létrehozott csoportosítások - rendeltetése: a Magyar Néphadsereg hadművelleti rendeltetésű szárazföldi csapatainak teljeskörű és folyamatos ellátása. Azaz „a köldökzsinór” szerepének betöltése a hadművelleti terület és a hátszág között.

A KHEL ellátóandár erőinek és eszközeinek önálló (másik) irányba történő települése esetén a peremvonaltól mért távolsága ugyanakkora mint az ellátóandár főerőié.

A különböző ellátó csoportosítások eredményes tevékenysége érdekében azok harcbiztosításával, és annak megnövekedett jelentőségével kell számolni. Az *ellátócsapatok harcbiztosítása magában foglalja:*

- a felderítést (ellenség, műszaki, vegyi, sugár és bakteriológiai),
- a tömegpusztító fegyverek elleni védelem,
- az őrzés,
- a földi és légi ellenség elleni védelem,
- a komendánsszolgálat,
- és a tűzbiztonsági rendszabályok foganatosítását és az azokhoz szükséges erők és eszközök meglétét. A feladatokra való kijelölését, felkészítését és begyakorlását.

Az ellátócsapatok harcbiztosításának fontosságára hívta fel az MN hadtáptörzsfőnök helyettes a KHEL ellátóandár parancsnokának és törzsfőnökének a figyelmét az 1986 szeptemberében megtartott gyakorlat alkalmával.

Az ellátócsapatok terület és útszükségletét egy körletbe való településkor az alábbi táblázaton szemléltetem:

Szükséglet	dd.	hdt.	HDS	KHEL	Megjegyzés
Ello. kötelék	ellátóalegység, - egység és - magasabbegység				
Terület	4-6	50- 60	300	400	km ²
- Támadásban	25	100-150	250-500	450-550	km
ÚT:					
- Védelemben	60	160	400-500	500-600	km

A tanulmány befejeztével összegezőként az alábbiak állapíthatók meg:

1. *Az ellátócsapatok csoportosítása:* nem más, mint az ellátókötelékeknek „az ellátási feladatok végrehajtására létrehozott és meghatározott (megtervezett, megszervezett és vezetett) rend szerint, az adott hadtáptagozat hadtápsávján belül, szélességben és mélységben való tagolása.

Az ellátócsapatok alkalmazása során a belőlük létrehozott különböző szintű (tagozatú) és összetételű csoportosítások a hadtáp felépítésének egyik fő elemét képezik. Az ellátócsapatok csoportosításainak, összetételének meghatározásában alapvető és meghatározó szerepet játszik az ellátandó harc kötelék (annak harc technikai eszközei, személyi állománya, az alkalmazott harcmodor stb.).

Az ellátócsapatok csoportosításai döntő fontosságú szerepet töltenek be a szárazföldi csapatcsoportosítások anyagi biztosításában, és az anyagi biztosítási rendszer vertikális és horizontális működésében. A fentiekből kiindulva arra a következtetésre jutottam, hogy a szárazföldi csapatok ellátottságának jelentősége egyre inkább az *erőviszony*

befolyásoló alkotó elemmé válik. Ezért a jövőben valamennyi szintű parancsnoknak ezzel a tényezővel a harc megtervezésének és megszervezésének időszakában számolni kell.

2. Az ellátócsapatok alkalmazásában mind nagyobb szerephez jut azok mobilitása.¹⁰

Nézetem szerint, ugyanakkor az ellátócsapatok a szárazföldi csapatok mobilitásában három vonatkozásban is érdekeltek.

Először: a csapatok mobilitásához szükséges, főként az üzem- és kenőanyagok megfelelő idejű, mennyiségű és minőségi biztosításában.

Másodszor: a harcoló és harcbiztosító csapatok mozgékonyágát nem fékező eljárási ellátások, módok és módszerek alkalmazásában.

Harmadszor: a harcoló és harcbiztosító csapatokkal való mozgás, azaz a manőver és az ellátás közel egyidejű, esetleg párhuzamos végrehajtásában.

3. Az ellátócsapatok (és az azokból létrehozott csoportosítások) működtetésének és vezetésének¹¹ gyakorlati tapasztalatai felvetik az ellátócsapatok harcbiztosítása problémakörének átfogó felülvizsgálatának a szükségességét.

A gyakorlatokon nyert tapasztalataim, a hadművelleti művészet és a harcászat várható fejlődése azt teszik láthatóvá, hogy az alsóbb tagozatokban a hadtáp harcbiztosító erők és eszközök megjelenése; a felsőbb tagozatokban pedig elsősorban a megelőzési, megtévesztési és az álcázási szférák kibővülése várható. Mindezek az ellenséges felderítés hatékonyságát, a nagy pontosságú fegyvereknek és a harcászati légi erőknek az ellátócsapatokra mérendő csapásai hatékonyságát fogják csökkenteni, beleértve a diverzáns csoportok időbeni megsemmisítésének a lehetőségét is.

4. Az anyagi eszközkészletek helyes lépcsőzése mélységben és szélességben – figyelembe véve a szállítást, a tárolást, az őrzés-védelmet és más tényezőket – csak az ellátócsapatok racionális csoportosításával érhető el. Hiszen ebben az esetben megnövekszik az ellenség nagy pontosságú fegyverei és más behatások következtében keletkezett veszteségek pótlásának a lehetősége, illetve a várható veszteségek mértékének a minimálisra való redukálása. Ezek – más tényezőkkel együtt – szükségessé teszik az anyagi eszközkészletek légi úton való átdobásának „az állandó lehetőségét” (vagyis az ellátócsapatok bizonyos mérvű légimozgékonyágát), azaz a szállítórepülő-eszközöknek a meglétét; az ellátócsapatok és az azokból létrehozott csoportosítások vezethetőségét; az élet-, működő- és teljesítőképességük fenntartását, illetve gyors helyreállítását; az ésszerű (a korábbiakban bemutatott) ellátási módszerek alkalmazását; a hadtápegységműködés körülmények megszerzését; a harcoló és harcbiztosító csapatok és az ellátókötelékek közös (együttes) tevékenységének feszes végrehajtását.

5. Az USA szárazföldi csapatai ellátása tervezésénél olyan követelmények kielégítésére törekedjenek, mint például: a meglévő készletek széles körű felhasználása; az előre irányuló ellátás; az ellátás folyamatosság, rugalmassága és alkalmassága; az ellátócsapatok készenléte, felszereltsége; alkalmazáskor a minimális kockázatvállalása és kiszolgáló katonák munkabírása; valamint a megfelelő szállítási rendszer működtetése.¹²

Évtizedünk második felében a hadtáp elméletének egyik legaktuálisabb kérdése az ellátócsapatok és az alkalmazásuk elméletének és gyakorlatának továbbfejlesztése, az

élenjáró és új ellátási módszerek folyamatos kutatása, az e téren elért eredményeknek a gyakorlatba való gyors átültetése és elterjesztése. Mindezek már túlmutatnak a hadtápbiztosítás kérdéskörén. Éppen ezért is foglalkoztak ezzel a témával a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei a berlini (1985. decemberi) tanácskozásukon, egyúttal meghatározták a feladatokat. A fentiekből kiindulva úgy látom - és ezért is foglalkoztam ebben a tanulmányomban ezzel a témával -, hogy az ellátócsapataink vonatkozásában a praktikumból kiinduló elméleti munka, így a tapasztalatok összegezése, a következtetések levonása, az általános elvek kimunkálása és hasznosítása a jövőben az újabb eredmények elérésének a zálogát képezik.

Mellékletek:

- 1. számú melléklet:* Az ellátószervezetek szállítóeszközei (megrakott és üres állapotának és mozgásának korrigálása az ellátás folyamatosságának érdekében).
- 2. számú melléklet:* A harci technikai eszközök feltöltésével kapcsolatos mutatók.
- 3. számú melléklet:* A hadtápkatonák napi biológiai ritmusának és az igénybevételnek a modellje.
- 4. számú melléklet:* A francia hadtápdandár szervezete.
(Az 1-4. számú mellékletek a folyóirat végén található.)

Jegyzetek:

1. Alkalmazás: 1. A parancsnokok és beosztottak olyan tevékenysége, melynek végső célja az elsajátított ismeretek, jártasságok és készségek hasznosítása a gyakorlatban. 2. A csapatok igénybevétele valamely feladat végrehajtásához. Katonai Lexikon, Főszerkesztő: dr. Damó László. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985., 24. oldal.
2. Csoportosítás: Az erőknél és eszközöknél (csapatoknál) a feladatok végrehajtása céljából (meghatározott rend szerint, szélességben és mélységben) való elhelyezése, illetve tagolása egy meghatározott térségben. Id. mű, 90. oldal.
3. Az ellátóalegységek, -egységek és -magasabbegységek szervezetei ismertek, ezért részletezésüktől eltekintek.
4. I. M. Golusko: „Nyekatorie tendencii razvityije teorii is praktiki tilovovo abeszpecsenyija vojszk v operaciah.” Voennaja Míszl, 1986. 6. szám, 49. oldal.
5. A vegyes ellátópont létrehozható kamionokból (szállító, hűtő és más típusokból) is.
6. Lásd dr. Deák Péter: „Gépesített lövészászlóalj hadtápbiztosítása” című tanulmányát. Honvédségi Szemle, 1982. évi 5. szám.
7. Az ellátódandárt a VSZT hadseregein belül első ízben a Szovjet Fegyveres Erőknél a NYUGAT-81 gyakorlaton alkalmazták. A Magyar Néphadseregben az első kísérleti gyakorlatra 1982-ben került sor. Ezzel kapcsolatban lásd: Csabai György: „A KHEL ellátódandár első gyakorlatának fontosabb tapasztalatai” című írását. Hadtápbiztosítás, 1984. évi 4. szám.
8. Ezek alatt a hadműveleti manővercsoportot, portyázó osztagot, légi rohamászlóaljat és más hasonló jellegű hadműveleti felépítési (harcrendi) elemet értek.

9. Die Streikräfte der Vereinigten Staaten von Amerika - Teil III.: Heer. Truppendienst, 1984. Heft 1.
10. Lásd: Szórádi Zoltán: „A hadtáperők és -eszközök mobilitása növelésének fő irányai” című tanulmányát a Honvédelem T. 1984. évi 6. számában.
11. Vö. Pártos János: „Az MN hadtáp háborús vezetésének rendszere.” Hadtápbiztosítás, 1982. évi 4. szám, 114. oldal (4. bekezdés).
12. George T. Roach: „Hadtápkalkuláció új megközelítésben.” Military Review, 1985. júniusi szám.

A várható ellenség részéről alkalmazásra kerülő fegyverfajták és a valószínű hadműveleti-harcászati irányok hatása a prognosztizálható egészségügyi veszteség nagyságára

Dr. Villányi Ferenc orvos ezredes

Korszerű hadviselési körülmények között a különböző fegyverfajtáktól várhatóan keletkező egészségügyi veszteség nagyságrendjének – viszonylagosan reális meghatározása – döntő jelentőségű. Fontosságát és hangsúlyozott jelentőségét az indokolja, hogy az ellenség részéről alkalmazásra kerülő fegyverektől várható egészségügyi veszteség nagysága, keletkezésének üteme, a sérülések minőségi megoszlása és kombinált jellege, alapvetően meghatározza a háborús egészségügyi biztosítás teljes rendszerének kialakítását. A várható egészségügyi veszteség nagyságának túl-, vagy alábecsülése hamis következtetésekhez vezethet az ellátáshoz szükséges egészségügyi erők és eszközök számvetésénél, a segélynyújtás mérvének meghatározásánál, összességében nem a reális igényeknek megfelelően történik meg a háborús sérültellátás tervezése, szervezése, végrehajtása, vezetés-irányítása.

Korszerű háború körülményei között a csapatok várható egészségügyi veszteségei mennyiségüket, minőségüket tekintve rendkívül sokfélék lehetnek és tág határok között mozoghatnak. Ez a tétel azzal magyarázható, hogy az egészségügyi veszteség alakulását meghatározó, illetve arra hatást gyakoroló tényezők rendkívül sokrétűek, és állandóan változóak.

A várható egészségügyi veszteség prognosztizálásánál a következő tényezőket kell figyelembe venni, melyek hatást gyakorolnak annak nagyságrendjére:

- az ellenség által alkalmazott fegyverfajták és azok károsító hatásai;
- a hadműveletek jellege és feszítettségének foka;
- a csapatok létszáma;
- a csapatok technikai ellátottsága.

A Leningrádi KIROV Katonaorvosi Akadémia a várható egészségügyi veszteség nagyságának prognosztizálásánál mindezekon túl hangsúlyozza *az alábbi szempontok figyelembevételét is:*

- a csapatok harcfeladata és az alkalmazott harcmód;
- a szembenálló felek erőinek és eszközeinek aránya;
- az alkalmazott fegyverfajták sajátosságai;
- a személyi állomány védelmére szolgáló erők és eszközök korszerűsége;

- a csapatok morális helyzete;
- a terep sajátosságai és védelmi berendezései.

Az utóbbi felsorolásból külön ki kívánom emelni a szemben álló felek erőinek és eszközeinek arányát, azaz az erőviszony-számvetés figyelembevételét, melynek fontosságát a lefolytatott összefegyvernemi és egészségügyi rendszergyakorlatok is igazolták, többek között az „ORION-85” együttműködési rendszergyakorlat tapasztalatai.

Megítélésem szerint az MN elvonuló szárazföldi csapatai várható alkalmazásának hadművelti-harcászati irányait, a saját csapatok, az ellenséges erők csoportosítását és harci technikáját, illetve mind az ellenséges csapatoknál, mind a saját katonai szervezeteknél végbement korszerűsítéseket értékelve figyelembe kell még venni az alábbi sajátos tényezőket:

- a Duna-völgyi - és az Észak-Olasz hadművelti-harcászati irányok egymástól élesen elszigeteltek;
- a harcselekmények erdős-hegyes, helyenként magashegyi körzetekben folyhatnak;
- a korlátozottan igénybe vehető és könnyen rombolható közutak, vasutak és műtárgyak gátolják, vagy lehetetlenné teszik a sérültek hátraszállítását, ami egyrészt a segélynyújtás mérvének kiterjesztését igényli, másrészt növelheti a halálozást és a szövődmények fellépésének gyakoriságát;
- az önálló irányok a harcoló csapatokat szétaprózzák, megosztják, ezért a hadművelet mélységében és szélességében kiterjedt lesz mind a harcoló, mind az egészségügyi erők és eszközök csapatszintű decentralizációja;
- a tömegsérülési gócok gyakrabban alakulhatnak ki, mint az úgynevezett „hagyományos hadszíntéren”;
- bonyolultabbá válik a sérültek harcmezőn történő felkutatása, összegyűjtése és kihordása;
- az időjárási (meteorológiai) viszonyok jelentősége megnő;
- a csapatok egészségügyi biztosítását irányokban szükséges megszervezni.

Mindezeket figyelembe véve megállapítható, hogy a várható egészségügyi veszteség nagyságának, szerkezetének és keletkezése ütemének alakulása nehezen prognosztizálható. A befolyásoló hatástényezők állandó változása miatt a számszerűsíthető adatok igen tág határok között mozoghatnak. Ezért a reális veszteségszámítás csak a hadművelti-harcászati helyzet sokoldalú számbavételével és értékelésével eszközölhető.

Az egészségügyi veszteség fogalma alatt értjük azon személyek összességét, akik egészségi állapotuk miatt legalább 24 órára elvesztették harcképességüket (munkaképességüket) és akik valamely csapatkiürítési szakaszra kerültek.

Az egészségügyi veszteséget az 1. sz. táblázat alapján célszerű felosztani, mely megfelel az alkalmazható fegyverfajták károsító tényezőinek is.

Az egészségügyi veszteség felvázolt felosztása (a nem harci eredetű betegségeket kivéve) a kölcsönhatások következtében magába foglalja a kombinált sérültek csoportosítását is. Ez utóbbi felöleli a harci eredetű egészségügyi veszteség valamennyi kombinációját. A különböző fegyverfajták károsító tényezői együtthatása miatt a kombinált sérültek vezető helyet foglalnak el az egészségügyi veszteségen belül.

Az egészségügyi biztosítási tervek elkészítése során a várható egészségügyi veszteséget a hadművelet időszakára (közelebbi feladat, távolabbi feladat, hadművelet összesen, illetőleg napi bontásban), a várhatóan alkalmazásra kerülő fegyverfajtákra lebontva, esetlegesen irányokban szükséges meghatározni. Ez azt jelenti, hogy a csapatok feladatainak függvényében nagybani számvetést kell készíteni, amit az első harcnapra részletesen kell kimunkálni. A napi egészségügyi veszteség konkrét ismeretében pedig a következő harcnapra kell azt részletesen prognosztizálni.

Szükséges itt kihangsúlyozni, hogy az első tömeges atomcsapások időszakában, azaz a kritikus napon, vagy csak hagyományos fegyverekkel vívott hadműveleteknél a védelem áttörésének időszakában a később részletezett napi átlagok többszörösére növekedhetnek.

A lehetséges ellenség által a tömegpusztító fegyverek alkalmazását feltételezve külön szükséges részletezni az atom, vegyi, biológiai fegyverek okozta várható egészségügyi veszteséget, illetve a hagyományos fegyverek egészségügyi következményeit.

Az egyes fegyverfajták károsító tényezőitől várhatóan keletkező egészségügyi veszteséget vizsgálva megállapítható, hogy az atomfegyverek károsító tényezői által okozott egészségügyi veszteség nagysága a csapások számától, az atomeszközök hatóerejétől, a robbantás módjától, a harcrendtől, a csapatok sűrűségétől, a műszaki-védelmi berendezések korszerűségétől és a terepviszonyoktól függ.

Ha az MN elvonuló szárazföldi csapatainak várható alkalmazási lehetőségét és a várható hadműveleti-harcászati irányok sajátosságait, a potenciális ellenség lehetőségeit elemezzük, megállapíthatjuk, hogy az előbbieken felsorolt tényezők mind károsan befolyásolják az egészségügyi veszteség nagyságrendjének alakulását. (2. sz. táblázat)

Az MN szárazföldi csapatainak front támadó hadművelet során az atomfegyverektől várható egészségügyi vesztesége napi átlagban Vámos adatai szerint 0,9-1,1%, az egész hadműveletben pedig 13,0-17,0%-ra becsülhető, ami az összegés egészségügyi veszteségnek 43,0-51,0%-át teszi ki. Jelenleg az MN elvonuló szárazföldi hadserege 9, vagy több napos támadó hadműveletében, figyelembe véve a várható ellenség és saját csapatok erőviszonyait, a hadműveleti-harcászati irányok sajátosságait napi átlagban a várható egészségügyi veszteség atomfegyvertől 2,4-3,3%, míg a hadműveletre összesen 20,4-32,8% körül várható. A. N. Grigorjev és N. G. Ivanov adataiból ismert, hogy az atomfegyver hatóerejétől és a robbantási módozattól függően a vezető sérülések igen eltérő nagyságrendűek lehetnek. Ennek lényege hogy pl. 2 KT-n aluli atomfegyverek földi robbantása esetén a vezető sérülése kb. 77%-a sugársérülés, 15%-a égés, 8%-a traumás sérülés. Ezzel szemben 20 KT-s atomfegyver alkalmazása esetén sérülés 41%-a égés, 33%-a traumás sérülés és csak kb. 26%-a sugársérülés.

Az atomfegyverek károsító tényezőinek együttes hatására, a NATO fegyveres erőinek rendelkezésére álló, legkülönbözőbb típusú atomfegyverek bővülése miatt, az atomfegyver okozta sérültek 80-85%-a kombinált jellegű lesz.

A várható egészségügyi veszteség számításával foglalkozó egyes szakértők szerint számításba kell venni, hogy az ellenség a hadművelet során mennyi atomtöltettel rendelkezik, továbbá hogy azok kb. 1/3-a saját csapásaink miatt megsemmisülhet, illetve célt téveszthet. Ennek figyelembevételével az alábbi képlet alkalmazásával lehet az elvonuló szárazföldi csapatok atomfegyvertől származó egészségügyi veszteségeire választ adni:

$$Av = 170 \cdot 60 \cdot N_1,$$

abol: Av = atomfegyvertől várható egészségügyi veszteség,
N = kis, közepes és nagy hatóerejű atomtöltetek száma,
N₁ = mikro hatóerejű atomtöltetek száma,
170 = a kis, közepes és nagy hatóerejű atomtöltetektől származó átlag egészségügyi veszteség állandója,
60 = a mikro hatóerejű atomtöltetektől származó átlag egészségügyi veszteség állandója.

Az ismertetett metodika egyszerűsége vonzó. Utalni kell azonban arra, hogy ezen számvetés csak az egészségügyi biztosítás tervezéséhez szükséges hozzávetőleges adatok kidolgozására alkalmas. Származik ez abból, hogy ezen metodika feltételezi a csapatok egyenletes megoszlását, arányos elhelyezkedését a hadszíntéren, továbbá az azonos robbantási módot. Mindezek miatt az csak a nagybani tervezéshez szükséges pontossággal rendelkezik.

Az 5-6 napos védelmi hadműveletben nem előkészített védelem esetén összességében 26,3-36,2%-os, míg napi átlagban 4,1-5,6%-os várható egészségügyi veszteséggel számolhatunk. Míg előkészített védelemnél ez az adat összességében 20,0-27,2%, napi átlagban 3,3-4,4% lehet.

A tömegpusztító fegyverek másik nagy csoportját az úgynevezett vegyi, vagy más néven mérgező harcanyagok alkotják. A vegyi fegyver és az atomfegyver között igen nagy a hasonlóság abból a szempontból, hogy mindkét fegyverfajta képes tömeges sérülési göcöket létrehozni. Hatásukat tekintve kiválthatnak azonnali, illetve későbbi egészségkárosodásokat, másodlagos sérüléseket is. A vegyi fegyverek alkalmazási lehetőségének ismerete azért fontos, mivel egyes nyugati katonai szerzők bizonyos körülmények között - pl. erdős-hegyes terepen - előnyben részesítik mind az atom-, mind a hagyományos fegyverekkel szemben.

A vegyi fegyvertől várható egészségügyi veszteség keletkezésénél célszerű figyelembe venni, hogy:

- viszonylag igen rövid idő alatt igen nagy számú sérült keletkezhet;
- rendkívül változatos vegyi sérültek várhatók;
- súlyos mérgezések esetén a tünetek igen gyorsan kialakulnak, emiatt az egészségügyi segélynyújtást és a sérültek kiürítését rendkívül rövid idő alatt kell végrehajtani;
- az atomfegyverekkel történő együttes alkalmazás esetén a sérültek kombinált jellege súlyosbodik.

A korszerű vegyi fegyver tömegmértékű harci alkalmazásáról és hatékonyságáról megbízható adatok, a tömegsérülésekről közvetlen tapasztalatok nem állnak rendelkezésre. A vegyi fegyvertől keletkező várható egészségügyi veszteség nagyságát ezért elméleti úton kell megközelíteni. A mérgező harcanyagok károsító hatásának jellemzésére egyes szerzők (Sz. L. Evlanov, I. P. Leonov, V. K. Danilov, J. B. Kapilevics) koeficienset dolgoztak ki, melyek alapvetően ma is helytállóak. Avlanov 5-10%-ra becsüli az összefegyvernemi hadsereg vegyi fegyver okozta veszteségét támadó hadműveletben. Ezzel szemben mások, köztük magyar szerzők is (Bernát I., Borhegyi L., Farádi L., Vámos L., Horváth I.) kisebb veszteségek keletkezését tartják valószínűnek.

A különböző kutatások eredményeit összegezve az MN elvonuló szárazföldi csapatainál támadó hadműveletben napi átlagban 0,2-0,4%-ot, a teljes hadműveletre 1,5-2,3%-ot célszerű számvetni, míg a védelmi hadművelet során napi átlagban 0,3-0,5%-ot, a hadművelet alatt 2,1-2,9%-ot prognosztizálhatunk.

A tömegpusztító fegyverek sorába tartozik az úgynevezett biológiai, vagy baktériumfegyver, amely élő mikroorganizmusokat, vagy mikroorganizmusok által termeltetett toxinokat, illetve azok meghatározott receptúra szerinti keverékeit tartalmazza. A biológiai fegyver okozta egészségkárosodás önmagában is veszélyes és jelentős, más fegyverfajtákkal egy időben történő alkalmazása a sérülések kombinációjának fokát pedig tovább növeli. 1969-ben például az Amerikai Egyesült Államokban, a legújabban kitenyészített nagy toxicitású toxinokkal („J” típus) fertőzött betegeknek kb. 50–60%-a súlyos, 30%-a közepes, 10–20%-a könnyű fertőző beteg lehet.

A bakteriológiai fegyver alkalmazása az ellenség részéről kiszámíthatatlan, bárhol harcászati, és hadműveleti célok elérése érdekében vagy diverzió céljából is alkalmazható.

Az elmúlt évek gyakorlatai során az összefegyvernemi hadsereg támadó hadműveletében biológiai fegyvertől napi 0,1%, míg a hadművelet egészére 0,5–1,3% várható egészségügyi veszteséggel számoltunk, melyet ma is reálisnak értékelhetünk. Ez védelem során naponta 0,2–0,3%, a hadművelet összességére vonatkozóan 1,1–1,5%-ban határozható meg. A tömegpusztító fegyverek okozta várható egészségügyi veszteség meghatározásán túl külön célszerű tárgyalni a korszerű hagyományos fegyverzettől keletkező egészségügyi veszteséget.

A hagyományos fegyverek arzenáljában jelentős helyet foglalnak el a gyújtófegyverek. A második világháború után a lokális jellegű háborúkban, így elsősorban Koreában és Vietnámban alkalmaztak kiterjedten napalmot. A vietnami adatok alapján a napalm-sérülteknek több mint 30%-a a csapást követő 15–20 percben, 21,8%-uk a sérülést követő napokban, hetekben veszítette életét. A koreai háború tapasztalatai alapján a napalm-sérülteknek 78,9%-ában a fej izolált, vagy más testrészekkel kombinált sérülése fordult elő. A felső végtagok égési sérüléseinél az esetek 80%-ában egyidejűleg mindkét végtag megsérült (Novák J., László I.). A napalm okozta egészségügyi veszteséget együttesen célszerű számvetni más hagyományos fegyverek okozta egészségügyi veszteséggel, itt csupán jelentőségére kívántam felhívni a figyelmet, mivel a rendelkezésre álló adatok alapján ismert az, hogy a napalmégettek nagy része katonai szolgálatra alkalmatlanná válik.

Ha a fenti tényeket is figyelembe vesszük, a hagyományos fegyverektől származó egészségügyi veszteség nagyságrendje a tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén egyáltalán nem becsülhető alá. Különösen akkor nem, amikor napjainkban a csak hagyományos fegyverekkel is megvívható háború lehetősége is fennáll és a várható hadműveleti területet a nagy pontosságú fegyverek létezése uralja. Ezeknek a fegyvereknek a globális pusztító ereje összehangolható a harcászati atomfegyverek pusztító hatásával.

A várható ellenség arzenáljában levő lőfegyverek, nagy hatóerejű felderítő-csapásmérő rendszerek, tüzérségi fegyverrendszerek, repülő- és kazettás bombák, gránátok által okozott sérülések jellege zömében végtag-sérülésekkel, a csontok többszörös szilánkos törésével, zárt koponya traumák keletkezésével, kiterjedt szövetsérülésekkel jár együtt. Ez azt jelenti, hogy korszerű háborúban a hagyományos fegyverek által okozott sérültek jelentős százaléka többszörös sérülés lehet.

Vámos adatai, illetve a lefolytatott „ORION”, „TRANZIT”, „SPARTACUS” gyakorlatok tapasztalatai szerint az összefegyvernemi hadsereg támadó hadműveletében hagyományos fegyverektől a várható egészségügyi veszteség elérheti a napi 1,4–1,6%-ot, a hadművelet alatt pedig összesen 9,8–12,8%-ra becsülhető. A jelenlegi kutatások alap-

ján a várható egészségügyi veszteség napi átlagát 1,5-1,9%-ban, míg a támadó hadműveletre összesen 13,5-17,0%-ban határozhatjuk meg. Védelmi hadművelet során ezek az arányok naponta 2,2-2,4%-ra, a hadművelet összességében 13,2-14,4%-ra tehető.

Meg kell jegyezni, hogy tömegpusztító fegyverek alkalmazásának körülményei között a hagyományos fegyvertől keletkező várható egészségügyi veszteség mintegy 15%-a az előbb ismertetetteknek.

Összegésben a saját kutatásaim, a lefolytatott konzultációk, az elmúlt évek gyakorlati és az említett szerzők által ajánlott számvetések kritikai elemzése alapján, illetőleg figyelembe véve a harci technikai eszközök korszerűsödését, a harcjeljárások és harcmódok változását, a szárazföldi csapatok szervezeti korszerűsödését, egy esetleges háborúban az MN viszonylatában hadtest szervezetű összefegyvernemi hadsereg hadműveleteire a 2. sz. táblázat számadataival célszerű számvetni.

Az ismertetett adatokból kitűnik, hogy milyen fontos a várható egészségügyi veszteség prognosztizálása.

A korszerű háború viszonyai között az összegés egészségügyi veszteség megoszlása arányában is változott, mivel támadó hadműveletben például az atomfegyvertől keletkezik mintegy 74-80%, vegyi fegyvertől 6-12%, biológiai fegyvertől 2,4%, hagyományos fegyvertől 5-9%, míg a betegek 1%-ot tehetnek ki.

Mint érzékelhető a katonai orvosi szakirodalomban is az egyes szerzők által ajánlott metodikák, illetve számvetések eredményei tág határok között mozognak, szoros összefüggésben az aktuálisan alkalmazásra kerülő fegyverfajtákkal, a harc megvívásának körülményeivel és módjaival.

(Az 1-2. sz. táblázat a folyóirat végén található.)

IRODALOMJEGYZÉK

1. N. G. Ivanov - O. Sz. Lobasztov
Egészségügyi szervezés és harcászat (tankönyv, Leningrád, 1978)
2. Dr. Vámos László o. vörgy.
A Magyar Néphadsereg korszerű gyógyító-kiürítő ellátási rendszere (doktori értekezés Budapest, 1975)
3. Dr. Horváth István o. ezds.
A vegyisérültek gyógyító-kiürítő ellátásának szervezési kérdései csapattagozatban (Budapest, kandidátusi értekezés, 1977)
4. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia szerzői kollektívája
Hadtest szervezésű összefegyvernemi hadsereg hadműveleteinek alapjai (tankönyv, 1987)
5. Baráti irodalom
Nagy pontosságú fegyverek jellemzői és annak alkalmazására vonatkozó nézetek (T. Honvédelem, 1986/3.)
6. Nyúzó Gyula alezredes
A front első támadó hadművelete (T. Honvédelem, 1986/4. szám)
7. Dr. Hideg János o. vörgy.
Az MN EÜSZF hadműveleti-harcászati kiképzésén elhangzott előadás: A dandárszervezetű hadsereg (hadtest) első támadó és védelmi hadművelete egészségügyi biztosítása tervezésének, szervezésének, vezetésének sajátosságai.

8. Szórádi Zoltán vőrgy.
A hadsereg és a gépesített hadtest támadó és védelmi hadműveletének hadtápbiztosítása. (előadás)
9. A csernobili reaktorbaleset tanulságai és következtetései (T. MNVK kiadás, 1987)
10. Dr. Villányi Ferenc o. ezds.
Az „ORION-85” egészségügyi együttműködési gyakorlat tapasztalatai
(T. Hadtápbiztosítás 1985/3. szám)
11. Dr. Villányi Ferenc o. ezds.
Az együttműködési rendszergyakorlatok tapasztalatai.
(T. Honvédelem megjelenés alatt)

A rendszerbe lépő új harci-technikai eszközök hatása a csapatok hadtápbiztosítására a honi légvédelmi rakétacsapatoknál

Vágner Béla őrnagy

A honi légvédelmi rakétacsapatok harcadata fontosabb politikai, ipari, gazdasági, közigazgatási és közlekedési objektumok közvetlen légvédelme. Ezen feladat teljesítése érdekében, a várható légi ellenséget időben fel kell deríteni, erőivel és eszközeivel azokat meg kell semmisíteni, de legalább is céljuk sikerét minimálisra kell csökkenteni.

A honi légvédelmi csapatok az elmúlt évek alatt a katonapolitikai és haditechnikai követelményeknek megfelelően meghatározott időszakonként átfegyverzésre, illetve átszervezésre kerültek, s ennek megfelelően változott, módosult a minden irányú kiszolgálás és biztosítás rendszere is.

A harcadata ellátásának technikai alapját 1978-ig a DVINA típusú légvédelmi rakétakomplexumok képezték. 1978-ban minőségi változás következett be a harci technikai eszközök harcrendbe állítása terén. Ez a változás egyfelől abban jutott kifejezésre, hogy megjelentek az igen nagy találati pontosságú korszerű, kis magasságú NYEVA rakétakomplexumok, másfelől abban, hogy a közepes hatótávolságú rakétakomplexumok kategóriájában alkalmazásra kerültek a VOLHOV rakétakomplexumok. Minőségi változás történt a tűzvetés automatizálásában is, a VEKTOR berendezés harci alkalmazásával megvalósult a honi légvédelmi rakétaosztályok vezetésének automatizálása.

A fejlesztés folyamatában jelentős állomást jelentett az SZ-200 VE nagy hatótávolságú légvédelmi rakétakomplexum és a VSZ-11M ♦SZENNYEZS-ME-PORI, VEKTOR-2VE automatizált vezetési és adattovábbító komplexumok rendszeresítése.

A technikai korszerűsítés – amely egyúttal a rakétakomplexumok, így a légvédelmi rakétaosztályok számának növekedésével, illetve új típusú szervezet az osztálycsoport létrehozásával is párosult – lehetővé tette, új korszerűbb tűzrendszerek létrehozását, a meglévő korszerűsítését, amely végül is azt szolgálja, hogy az objektumok védelmét a honi légvédelmi rakétadandár (-ezred) nagyobb megbízhatósággal képes ellátni mint korábban, nagyobb lesz az objektumvédelem hatékonysága.

A fent leírtakból kitűnik, hogy a tudományos és technikai forradalom egyre nagyobb ütemű és mérvű kibontakozásának hatására honi légvédelmünk szervezete, technikai felszerelése szüntelenül tökéletesedik és újakkal bővül. Ez a folyamat a honi légvédelmi csapatok hadtápbiztosítását alapvetően két oldalról érinti. Egyik oldalról: a megjelenő új fegyverek és technikai eszközök megnövelik a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatokat és ezzel párhuzamosan – mivel a harctevékenységek gyors lefolyásúak – csökken a végrehajtásra rendelkezésre álló idő. A másik oldalról: a vezető

és végrehajtó hadtáp szervezeteknél is megjelennek az új nagy, vagy nagyobb teljesítményű szaktechnikai eszközök. Az átfegyverzés eredményeképpen változott, módosult a minden irányú kiszolgálás és biztosítás rendszere is.

A hadtápbiztosítás megszervezését befolyásoló tényezők:

- új jelenségeként hat az osztálycsoport létrehívása, 2 tüzérosztály és egy technikai osztály együttes tevékenysége, egy adott elhelyezésben;
- az automatizált vezetési rendszer kiépítésével megjelentek a „zárt” létesítmények, amelyek létszám és vezetési, kiszolgálási helységek növekedését vonta maga után;
- a rendszerbe lépő harci technikai eszközök száma nőtt, sajátos kiszolgálási feladatokat igényelve;
- az új szervezetekre az élet-működő képesség fenntartása céljából a széttagoltság, decentralizáció jellemző, ami az ellátási feladatokat nagymértékben megnöveli;
- a technikát üzemeltető, szolgálatot ellátó állomány létszáma megnövekedett;
- új anyagfajták lépnek be a rendszerbe, melynek beszerzése, folyamatos biztosítása fő feladat.

Az új technika egy sor új kiszolgálási és biztosítási feladat elé állította a hadtápszolgálatot.

A rendszerbe állított, vagy állításra kerülő harci technikai eszközöket többek között olyan tényezők jellemzik, *mint például:*

- a megnövekedett tüzerő, találati pontosság, hatótávolság;
- a rövid időn belül nagy anyagfogyasztói képesség;
- az integrált automatikus, vagy automatizált rendszerek és mások.

A harci technikai eszközök feladatuk végrehajtása során nagy mennyiségű anyagi eszközt használnak fel, amelynek folyamatos pótlása a harctevékenység megvívásának alapvető feltétele.

Az új harci technikai eszközök kiszolgálásához napjainkban közel 45 fajta hajtó-, kenő- és karbantartó anyagot kell a fogyasztókhöz eljuttatni. Jelentősen megnövelik a hajtóanyag felhasználást, az új harci technikai eszközök, melynek a technikai eszközök-höz való eljuttatása - a harctevékenységgel összehangolt - a parancsnoktól és a hadtápszervektől egyaránt igen nagy szervezettséget, megfeszített munkát, átgondolt koordináló tevékenységet, megalapozott felkészültséget követel és szükségessé teszi az üzemanyag-technikai eszközök hadrafoghatóságának, teljesítőképeségének, optimális kihasználásának biztosítását. Nagy munkát ró a szakállományra a különleges üzemanyag biztosítása, és a vele kapcsolatos munkavégzés.

A „területen” dolgozó állomány ellátása kiemelt feladat. Így szükségessé vált ételmelegítő-kiosztó helyek építése, valamint étterem berendezése.

Zárt létesítményekben mentesítő ruházati készletek elhelyezése, és a 2 napi hideg élelem biztosítása előírt feladat. Meg kell oldani a szolgálatot adó, technikát üzemeltető állomány tiszta- és ágyneműcseréjét. Az állomány pihentetésére meghatározott számú helységeket be kell rendezni, biztosítani a szükséges tisztálkodási, mosakodási lehetőségeket. A hadtápállományból ellátási csoportot kell létrehozni az állásokban, technikai területen szolgálatot teljesítő, dolgozó állomány, valamint technika ellátása érdekében. Ellátópontokat kell kialakítani melyhez a működtetéshez szükséges anyagi-technikai eszközöket biztosítani kell. Az elrendelt készleteket a rendszerbe léptetett harci technikai eszközök után meg kell alakítani és a működés körletében kell tárolni.

A harci technikai eszközök ellátását ütemezni kell, elsősorban a fő feladat végrehajtásában részt vevő technikai eszközöket kell előtérbe helyezni.

Jellemző lesz, hogy az ellátandó állomány és harci technika széttagolt elhelyezésű, így ellátásuk, kiszolgálásuk megnehezül. A NATO hadászati-hadműveleti elgondolásait, hazánk földrajzi helyzetét figyelembe véve arra a megállapításra juthatunk, hogy hazánk területén levő katonai és polgári objektumokat, a közlekedési hálózatot úgy hagyományos, mint tömegpusztító fegyverek alkalmazását tekintve az ellenség egy időben, teljes mélységben tüzzel és légi úton szállított összefegyvernemi, valamint diverziós csapatokkal tervezi és képes is pusztítani és megrongálni.

Mindezeket figyelembe véve a légvédelmi rakétacsapatok általános rendeltetését tekintve is feszített harccselekményre, ezzel kapcsolatosan a h. létü.-ok manőverezésre lesznek kényszerülve.

A technika, anyagi eszközökben bekövetkezett veszteségek kényszerítően fogják megkövetelni a technikai-anyagi eszközökkel történő manőverezést a csapatok és az intézetek között. A közlekedési hálózat, de elsősorban a fontosabb hidak várható rombolása 3-5 napra is szüneteltetheti, illetve minimumra csökkentheti az anyagok utánszállításának lehetőségeit. A fentieket figyelembe véve a harci technikai eszközöket, azok kiszolgálóinak anyagi biztosítását *az alábbiak figyelembevételével célszerű megszervezni:*

- az anyagi készleteket a harctevékenység kezdetére a tüzelőállásokban, háborús működési helyeken és azok közelében decentralizáltan, lehetőleg zárt fedezékekben és kőépületekben, olyan mennyiségben célszerű felhalmozni, hogy azok nagyobb mérvű utánszállítás nélkül biztosítsák a harctevékenységek végrehajtását egyes anyagokból, pl.: élelem, ruházat, benzin, gázolaj egészségügyi anyag. Célszerű ha ezekből a készletek - a kiképzési készleteket is beszámítva - elérik az egyhavi készletet.

- A harctevékenység alatt felhasznált készletek pótlását, azokra az anyagokra vonatkozóan, amelyekből 8-10 napra elegendő készleteket sikerült létrehozni 2-3 naponként, ettől nagyobb készletek esetén kéthetenként is elegendő az eredeti, illetve annak 80%-os szintjére feltölteni az ezredet.

Ez a megszervezési mód lehetőséget nyújt a hadtápbiztosítás eredményes megvalósítására.

Az előrelépés érdekében célszerűnek látszik az alábbiakat megvalósítani:

1. Tovább növelni a több anyagfeleséget tároló anyagraktárak számát (vegyesraktár), ezzel lehetővé tenni, hogy az alakulat az alapvető anyagokat egy helyen megkap hassa.

2. Vasúti szállítás akadályoztatása, megnövekedett anyagszükséglet miatt előtérbe kerül a közúti szállítás, ezért célszerű lenne a szállítótér növelése.

3. A honi lérak. ezred egészségügyi szolgálata a háborús biztosítási és ellátási feladatai során hagyományos fegyverek okozta sérültjeit és betegeit alapvetően képes saját erőből és eszközeivel szervezetteren és megbízhatóan ellátni, illetve szakorvosi segítség végett kiüríteni.

Ugyanakkor tömegpusztító csapások esetén lehetőségei korlátozottak és csak előjárótól kapott megerősítéssel és hátországi szervekkel együttműködve képes feladatát ellátni.

4. Az új harci technikai eszközök rendszerbe állításával összhangban a hadtábszervezetét és technikáját növelni kell.

A teljesítménynövelést azonos időegység alatt nem a mennyiség növelésével, hanem a nagy teljesítményű, korszerű hadtáptechnika, terepjáróképesség fokozásával a kiszolgálási folyamatok gépesítésével kell elérni.

5. A megnövekedett harci technikai eszközök nagyobb üzemanyag-készletek tárolását igényli. A laktanyai készletek széttelepítésénél a gépjármű-üzemanyag vonatkozásában a rendelkezésre álló tárolótér elégtelensége miatt az elvárásoknak csak nehezen felel meg.

A konténerek alacsony száma az anyagok minőségi, mennyiségi megővését alig biztosítja.

6. Több napig tartó harctevékenység esetén a kismagasságú felderítés növelésére és rejtett rádiólokációs mező létrehozására kitelepülő erők ellátása, különösen meleg étkezés vonatkozásában csak nehezen valósítható meg.

7. Az úthálózat fenntartására csak az ezreden belül vagyunk képesek. Az ezreden kívül ezen tevékenység csak az MN HVP erőivel, illetve összefegyvernemi csapatok erőivel lehetséges.

8. A honi lérak. ezred hadtáptechnikájának a technikai biztosítása szerves részét képezi az általános technikai biztosításnak. A harctevékenység folyamán a javításba be kell vonni a kezelő állományon felül a javító alegységet és egyéb állományt is. A hadtáptechnikai eszközök folyamatos javítása érdekében szoros együttműködést kell kialakítani a hadtáp- és technikai szolgálat között. Így biztosítható, hogy az ezrednél nem javítható hadtáptechnikai eszközök a sérült gépjármű gyűjtőhelyre szervezeten kerüljenek hátraszállításra.

9. Az ezred hadtápbiztosítási feladatainak megnövekedésére, valamint az új technikai eszközök rendszerbelépésére a legérzékenyebben a hadtáp vezetésének kell reagálni, különösen ha az új technikai eszközök közvetlenül a vezető tevékenységet érintik. A hadtápvezetés érzékeny reagálásának abban kell kifejezésre jutni, hogy újra szabályozzuk a munkarendet, a vezetési stílust és módszereket a megváltozott körülményekhez igazítjuk. Nem kielégítő a hadtápvezetés technikai eszközrendszere. Nincs önálló hadtáphíradás. Ezrednél célszerű a parancsnoki információs rendszeren tájékoztatást, feladatot, jelentést tenni.

10. Fontos eleme a hadtáp felkészítésének a hadtáp és harci-technikai eszközök kezelőinek közös gyakoroltatása, kiképzése, különösen a technikai eszközök tömeges feltöltésének megszervezésében és végrehajtásában. Ilyen a légvédelmi rakétaezrednél (osztálynál) is alkalmazásra kerülhet, mint az összefegyvernemi egységeknél, csak más tartalommal, és kisebb mértékben. Hiszen az intenzív harctevékenység nagymérvű anyagfelhasználással jár és a rendelkezésre álló idő (újra feltöltés, pótlás) csökkenése, az osztályokra, harcálláspontra mért csapás igényli az osztályok (századok) tömeges, egy-szeri feltöltését. Ezt az ezred viszonylatában csak az ellátó század képes megvalósítani, közvetlenül a csapást szenvedett osztályoknál.

Komplex feltöltés során végre kell hajtani:

- tüzelőállásokban, harcállásponton, laktanyában levő gép- és harci technikai eszközök, munkagépek hajtóanyaggal és kiegészítő kenőanyag készletekkel való feltöltését;
- a fegyverzet-technikai szolgálattal együttműködve alegység ellátása egyéni és légvédelmi lőszerrel;
- víz biztosítása, víztároló edényzetek feltöltése;

- katonák részére az egyéni, elveszett vagy elhasznált cü. csomagok, készletek, gyógy- és kötszerek biztosítása;
- állomány ellátása egy főétkezés melegétellel, anyagjárandósági cikkek pótlása;
- büfé áruval való ellátás biztosítása, amelynek a katonai kereskedelmi ellátás köréhez tartoznak;
- biztosítani egyes megrongálódott vagy elveszett, de nélkülözhetetlen anyagok cseréjét, vagy pótlását;
- ezzel egy időben kérni kell az előjárótól a zárolt ESH felhasználásának engedélyezését és a tömegsérülési gócba kell telepíteni;
- technikai eszközök javítóanyag készleteinek kiegészítése, technikai biztosítás során levő feladatainak elvégzése.

Ezen feladatok végrehajtásához az ezred ellátó századától, az ESH-ból és a javító műhely állományából célszerű az alábbi személyi, anyagi és technikai állományt kijelölni:

- 1 db UAZ - felszámolást, feltöltést végző pk. részére;
- 1 db tgc. - kantinárú + MKO szállítására, vontatására;
- 1 db tgc. - ruh., egyéb ag. szállítására;
- 2 db töltő gk. (gázolaj, benzin szállítására);
- 1 db mentő gk. + orvos;
- 1 db műhely gk.;
- 14 fő szakállomány.

11. Az új harci technikai eszközök, és hadtáp pusztítása az ellenség egyik feladatát jelenti. A nagy pontosságú felderítő és tűzvezetési komplexumok, rádióelektronika elleni harc eszközeinek fejlődése következtében az eddiginél fokozottabb figyelmet kell fordítani a hadtáp védelmére. A hadtáp életképességének fenntartását segítő rendszabályok közül kiemelt figyelmet kell fordítani a hadtáp csoportosítására, elhelyezésére, valamint széttelepítésére. Ezt a feladatot már most békében meg kell kezdeni, ki kell építeni, be kell rendezni.

A szükséges rendszabályok zömét a harc előkészítésekor kell és lehet bevezetni, nem alkalomszerűen. Viszont itt vigyázni kell, mert a széttelepítésnek van egy optimális formája: így a túlzott széttelepítés csökkenti a hatékonyságot, a hadtáp részlegek egymásra való telepítése az ellenség csapásmérésének hatékonyságát növeli. Ezért egy optimális arányt kell kialakítani. A hadtápalegység széttagolt elhelyezése biztosítja a töpfe-ek és nagy hatású romboló fegyverek bevetésekor az anyagok jobb megóvását, megakadályozza a tüzek áttérjedését, megnehezíti a felderítést. Ugyanakkor a túlzott mértékű széttagoltság nehezíti a vezetést, lehetetlenné teszi az ellenséges támadás elhárításakor szükséges együttműködést, ezen felül a hadtáp munkafolyamatát károsan befolyásolja.

Biztosítani kell a fokozott hőt kisugárzó hadtáptechnikai eszközök, fokozott hőszigetelésének megoldását - hőszigetelő anyagok alkalmazásával hőelosztó rendszeresítésével.

12. A rendszerbe lépő új technikai eszközök eredményeként a hadtápot tervszerűen és arányosan kell fejleszteni. Ez azt jelenti, hogy például alegységen belül a tároló- és a szállító kapacitás közötti összhang hiánya nem engedhető meg, azaz a várható ellátási feladatoknak megfelelően kell a tároló-szállító kapacitást növelni.

13. A technikai eszközök rendszerbe lépésével a hadtáp ellátási, kiszolgálási feladatok növekednek, és az hatást gyakorol a felkészítő-kiképző munkára.

A megnövekedett feladatok eredményes végrehajtása érdekében ki kell alakítani és meg kell tanítani a hadtáp személyi állományt, az új módszerek és eljárások alkalmazására, a technikai eszközök mesterei kezelésére. ebben a munkában vezető szerepet töltenek be tisztjeink, tiszthelyetteseink, ezért megkülönböztetett figyelmet kell fordítanunk azok képzésére, továbbképzésére.

Tartalommal kell megtölteni azokat az elvonulással járó és biztosítás igényes csapatrendezvényeket, éleslövészeteket, bemutatókat, amelyek viszonyai között a hadtáp-állomány tábori körülmények között látja el feladatát.

Befejezésül szeretném kihangsúlyozni, hogy a haditechnika bonyolultsága, tökéletesedése, a rendszerbe lépő technikai eszközök megkövetelik, hogy ellátási-kiszolgálási tevékenységünk, módszerünk is vele fejlődjön. E néhány gondolat a teljesség igénye nélkül képes rámutatni egyes ellátási-biztosítási módszerek hiányosságaira, a meglévő problémákra, ezért a jövőben ennek tökéletesítésére, gazdaságosabbá tételére elsődleges figyelmet kell fordítani.

Adalékok a hadműveletek közúti biztosításának elméletéhez

Péli István mérnök őrnagy

Ha a csapatok harcászatáról beszélünk, akkor általában azokra a törvényszerűségekre, eljárásokra gondolunk, amelyek a harcot közvetlenül megvívó alegységek, egységek, magasabbegységek alkalmazása során érvényesülnek. Ezek a törvényszerűségek objektívek, megsértésük nehezen helyreállítható veszteséget okozhat. Az általános törvényszerűségeken kívül – amelyek befolyásolják a szakcsapatok alkalmazását is – léteznek olyan speciális körülmények, amelyek a szakcsapatok tevékenységét döntően meghatározzák. Ezek nem kellő értékelése vagy figyelmen kívül hagyása éppoly súlyosan érinti a szakalegységek, egységek, magasabbegységek feladatának végrehajtását, mint ahogy az általános harcászat elveinek semmibevétele a harcolókat. Mivel az általános harcászat (taktika) és a szakharcászat (szakcsapatok taktikája) dialektikus kölcsönhatásban van, az eredmények visszahatnak egymásra éppúgy, ahogy a „harcolók” sikerei vagy sikertelenségei befolyásolják a szakcsapatok tevékenységét, és fordítva. Szakharcászati kérdések elemzése különösen fontos lehet olyan időszakban, amikor az *egész szervezeti rend megváltozik*, amikor választ kell adni a szakcsapatok alkalmazásának megváltozott, új körülmények közötti módszereire, vagy olyan kérdésekre, mint például: a régi szervezeti rendben alkalmazott erő, eszközök mennyisége, minősége alkalmas-e az új feladatok ellátására vagy sem, mert ez egy sor, kapcsolódó mozgósítási, kiképzési, kádereszköz-biztosítási stb. feladat megoldását érinti.

A ZMKA hadtáp tanszékén is elkezdődtek azok a munkálatok, amelyek az előtűnk álló feladatok megértését, kidolgozását, oktatását célozzák. Ennek részét képezi jelen elméleti elemzés is. Ábrám elsősorban gondolatmenetem szemléltetését szolgálják, nem jelentik az új struktúrából következő közúthálózat „sémáját”, viszont nem is zárják ki azt. Az ábrákon néhol jelmagyarázat található, mely a közúti biztosítás elméletében eddig nem alkalmazott jelek megértését segíti.

A közúti komendáncsapatok harcászatának¹ tárgyalásánál célszerű azok rendeltetéséből kiindulni.

A közúti komendáncsapatok rendeltetése a katonai közúthálózat előkészítése, fenntartása; a rajta lebonyolódó közúti járműforgalom szabályozása, zavartalanlásának

¹ Közúti komendáncsapatok harcászata alatt azon törvényszerűségek, eljárások (módszerek) összességét értem, amelyek biztosítják az adott közúti komendánsalegységek, egységek, magasabbegységek – a feladat végrehajtása érdekében – legkedvezőbb csoportosítását, alkalmazását.

biztosítása; utak, hidak, műtárgyak helyreállítása, azok technikai oltalmazása,² védelme stb., egyszóval a katonai közúthálózat élet- és működőképességének biztosítása.

A katonai közúthálózat

Írásomban a katonai közúthálózat felépítésével (kijelölésével) újszerűen foglalkozom. Szeretném ráirányítani a figyelmet olyan modellek,³ módszerek alkalmazására is, amelyek jelenkori gyakorlatunkban elhanyagoltak, viszont alkalmazásuk adott körülmények között célravezetőbb, mint az általános elvek sematikus „bemutatása”. A módszerek között található kidolgozás alatt állók is, felvillantásukat mégis fontosnak tartom azért, hogy alkalmazásukra ötletet adjak és az észrevételekből ötletet kapjak, valamint a kidolgozottakat pontosítsam. A modellek különböző szituációkban történő adaptálása nagyfokú kreativitást, szakmai jártasságot és felelősséget kíván a parancsnoktól.

Az erők, eszközök legcélszerűbb elosztásának megtalálása azonban a feladat optimális végrehajtását segíti és biztosítja az erő, eszközzel való takarékoskodást és – a lehetőségekhez képest – azok megővését is.

A Magyar Néphadsereg szárazföldi csapatai hadművelleti alkalmazása szempontjából nagy jelentőségűek a seregtestszintű hadműveletek, ezért elsősorban a hadsereg gépkocsiutakkal kapcsolatos kérdéseket vizsgálom. Az eredmények – a sajátosságok figyelembevételével – felhasználhatók hadművelleti-harcászati és hadászati tagozatban is.

Elgondolásom szerint, az új hadistruktúrában a közútbiztosítás, a közúthálózat felépítése (kijelölése) szempontjából – hadművelleti tagozatban – a hadművelleti-harcászati magasabbegységek átveszik az eddigi harcászati magasabbegységek szerepét, ezért az itt rendszeresített ellátóegységeket a HGU* végpontjainak tekintem.

A katonai közúthálózat felépítését, üzemeltetését szabályzatok, utasítások írják elő. Ezek alapján jól áttekinthető elvi séma született, amelyek konkrét feladatok esetében is viszonylag jól alkalmazhatók:

1. Általános elv, hogy minden hadművelleti-harcászati magasabbegység „után” kell kijelölni és üzemeltetni egy-egy önálló seregtestgépkocsiutat, amelyek alapvetően a seregtest ellátó-magasabbegység és a hadművelleti-harcászati magasabbegység ellátóegységét kötik össze (1. ábra). Ezt önálló katonai gépkocsi-úthálózatot modellemnek nevezem, melynek lényege, hogy minden egyes végponthoz (ellő. egys.; ellő. maeg., tagozatnak megfelelően) egy-egy önálló gépkocsiút vezet.

Nem megkérdőjelezve a közúti biztosítás ilyen klasszikus módjának helyességét, úgy vélem célszerű másféle lehetőségeket is felkutatni éppen azért, hogy – elszakadva a sablontól, az adott helyzetet mérlegelve – a körülményekhez rugalmasan tudjunk alkalmazkodni.

² Technikai oltalmazás: azoknak a rendszabályoknak, műszaki eljárásoknak és eszközöknek az összessége, amelyek alkalmazásával az ellenség tevékenysége miatt megszakadt forgalom gyorsan helyreállítható.

³ Modell – a vizsgált rendszer vagy folyamat belső összefüggéseit, legjellemzőbb sajátosságait tartalmazó konstrukció, amely azon célból lett létrehozva, hogy a valóság jelenségeit jobban, akár matematikai egzaktussággal is tanulmányozhassuk, eredményeit alkalmazzuk.

* A szövegben HGU a hadsereg-gépkocsiút rövidítését, míg az FGU a front-gépkocsiút rövidítését jelenti. A könnyebb érthetőség kedvéért ábráimon is ezt használom.

2. Az adott helyzetet megoldhatjuk úgy is, hogy **meghagyunk két önálló seregtest-gépkocsiutat és a harmadik út az egyikből kiágazó ún. hozzávezető út⁴ lesz (2. ábra).** Ezt a modellt *kombinált* katonai gépkocsi-úthálózatok modellként jellemzem.

Ebben az esetben a „C” hadműveleti-harcászati magasabbegységhez önálló, „B”-hez egy elágazást magába foglaló, míg az „A”-hoz egy hozzá vezető út csatlakozik. Az ábrából látszik, hogy az 1 HGU-nak és a 2 HGU-nak van egy közös ($L_{köz}$) szakasza, melyen – magától értetődően – a forgalom intenzitása megnövekszik. A forgalomintenzitás változásának kérdésével itt most nem foglalkozom, hiszen ez már forgalomszervezési kérdés és ennek taglalása nem célom.

3. Harmadik lehetőség, amikor egy önálló seregtest-gépkocsiútból ágaztatjuk ki a hozzá vezető utakat. Ebben az esetben az egy fő gépkocsiúton kívül a többi hozzá vezető út lesz (3. ábra). Ezt a modellt *hozzá vezető* katonai gépkocsi-úthálózatok modellnek nevezem.

Itt és létezik olyan, közös útszakasz ($L'_{köz}$), ahol mindhárom HGU forgalma megjelenik, és olyan szakasz, amelyet „csak” az 1 HGU és 2 HGU forgalma „terheli” ($L'_{köz}$).

Rendszerezve a változatokat, megállapíthatjuk, hogy a katonai közúthálózat felépítésének a következő modelljei és azok változatai lehetségesek (4. ábra); (változatok köre nem teljes, bemutatásuk a továbbgondolást segíti).

Az általános modellek matematikai módszerrel (gráfelmélettel) is jól megfogalmazhatók mind az útkiválasztás, mind a forgalomszervezés szempontjából. A számítógép – mint fontos tervezési, döntéselőkészítési eszköz – felhasználható. A modellek alapján valamennyi tagozat úthálózata felépíthető (5. ábra).

Szeretném hangsúlyozni, hogy a bemutatott kombinációk az úthálózat felépítésének modelljei, és nem tévesztendő össze a katonai gépkocsiutak különböző szempontok szerinti osztályozásával. Míg az osztályozás a közutak kiválasztását segíti, addig az ismertetett modellek a közúti biztosítás rendszerét, a közúti csapatok harcászati befolyásolják.

Mit jelent ez a közúti komendáncsapatok alkalmazása szempontjából? Ha egyenként elemezzük, akkor a következőket mondhatjuk:

„a” *Önálló katonai gépkocsi-úthálózatok modell:*

A gyakorlatban alapelveként elfogadott változat, melynek alkalmazása során minden egyes önálló katonai gépkocsiúthoz egy-egy önálló közúti komendáncsapatot, magasabbegységet rendelnek. Így a katonai gépkocsiút továbbfejlesztésének határa (szélső értéke) a közúti csapatok lehetősége.

„b” *Hozzá vezető katonai gépkocsi-úthálózatok modell:*

Az alapelv (a hozzárendelés) alkalmazása itt azt jelenti, hogy az összes gépkocsiúton (vagyis az úthálózaton) egy közúti komendáncsapatmagasabbegység, -egység tevékenykedik. A hálózat összhossza és az egységek, magasabbegységek lehetősége erősen korlátozza a gépkocsiutak továbbfejlesztettségét. Ha a HGU-t tekintjük, akkor a

⁴ A hozzá vezető út fogalma nem tévesztendő össze a bekötő úttal. Míg az előbbi a katonai fő gépkocsiút funkcióját látja el, a rajta lebonyolódó forgalmat a fő gépkocsiútnak megfelelő műszaki követelmények biztosítják, addig a katonai bekötő út általában rövid, a katonai létesítményeket a legközelebbi katonai fő gépkocsiúttal köti össze. A rajta lebonyolódó forgalom egyedi és esetleges, ennek megfelelően a műszaki követelmények alacsonyabbak is lehetnek.

közúti komendánssegység mindenképpen erősítést igényel út-és hidépítő (helyreállító) alegységekből. A forgalomszabályozás, korlátozott erővel ugyan, de megoldható. A főerőkifejtés itt is bármely irányban megvalósítható azzal a feltétellel, hogy a megerősítés az előjáró tartalékából elengedhetetlen, viszont az „a” modellhez (1. ábra) képest nagy tartalékok képezhetők, hiszen pl.: a HGU hálózaton három egységhez képest csak egy dolgozik.⁵

A másik korlátozás műszaki jellegű. A közös útszakaszon ($L'_{köz}$, $L''_{köz}$) a forgalom intenzitása úgy megnövekedhet, hogy pl.: a seregtest-gépkocsiút követelményeinek megfelelő műszaki paraméterekkel kiválasztott közút áteresztőképessége, a zavartalan forgalom lebonyolítását nem teszi lehetővé.

„c” *Kombinált katonai gépkocsi-úthálózatos modell:*

Ez a módszer a hadművelet bármely időszakában adaptálható. Biztosítja a feladatnak megfelelő erő-, eszközelosztást és a főirányban való erőösszpontosítást. A közúti komendánserők koncentrálását úgy tűnik, hogy a főirányba kijelölt önálló gépkocsiút biztosíthatja legjobban. Várhatóan ebben az irányban lesz a forgalomintenzitás és az utak romboltsága a legnagyobb. Másik irányban a forgalom lebonyolítása a hozzá vezető katonai gépkocsi-úthálózatos modellel megoldható.

Az 1. ábrához viszonyítva, tehát egy egység az önálló gépkocsiúton, pl.: a főerőkifejtés irányában, egy egység a másik irányban dolgozik, egy pedig tartalékban marad. A gépkocsiút közös szakaszán a forgalomintenzitás növekedését az útkiválasztáshoz szűk szűk műszaki paraméterek által biztosított átbocsátó képesség általában lehetővé teszi.

Összefoglalva a katonai közúthálózat „szakharcsászati” hatását, megfogalmazható:

- „a” modell alkalmazásával az erőket egyszerűen elosztjuk, figyelmen kívül hagyva a hadműveleti célokat, irányokat, közúthálózati viszonyokat - és bármily furcsa -, erő- és eszközösszpontosítás helyett erő-, eszközpazarlást hajtunk végre, mely gyengíti a közúti komendáns csapatok tevékenységének hatását. Előnye, hogy az erőelosztás a tervezés során mechanikusan alkalmazható;

- „b” modell az „a” ellenkezője: korlátozottá teheti az erő-, eszközösszpontosítást, gátolhatja a forgalom zavartalan lebonyolítását (különösen akkor, ha a végpontok száma több mint három), viszont adott körülmények között az erővel való takarékoság és a feladat végrehajtása szempontjából hatékonyabb lehet, mint az „a” modell (pl.: gyér közúthálózat esetén, vagy védelmi hadműveletben stb.);

- „c” modell rugalmas, legjobban megfelel harcászati elveinknek: főerőkifejtés irányában önálló katonai gépkocsiút jelölhető ki, melyen összpontosíthatók az erők, eszközök; a kialakult helyzetnek megfelelően az úthálózat továbbfejleszhető; erők, eszközök gyorsan átcsoportosíthatók stb.

Az eddigi elemzések azt a látszatot kelthetik, hogy a főerőkifejtés irányába csak önálló katonai gépkocsiút jelölhető ki. Erről szó sincs. Ha visszatérünk a 2. ábrához, látható, hogy semmi akadálya nincs annak, hogy például a „B” után vezető 2 HGU

⁵ Nagyon érdekes lenne megvizsgálni, hogy a magyar katonai szóhasználat miért ódzkodik a „dolog”, a „munka” fogalmak katonai terminológiai használatától; pedig a harcászat, vagy például a hidépítés a legnehezebb munkák egyike.

legyen kijelölve a főerőkifejtés irányának. Ebben az esetben a 2 HGU lesz az erő-, eszközösszpontosítás útvonala, az erő-, eszközelosztás dominánsa. Nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a front főerőkifejtésének iránya csak valamelyik seregtest valamely iránya, mely nem feltétlenül esik egybe a vizsgált hadsereg főerőkifejtésének irányával, és fordítva. Ezért az önálló seregtest-gépkocsiutat abban az irányban célszerű kijelölni, amely a frontgépkocsiút továbbfejlesztésének iránya lesz.

A modellalkotásnak az elemzésen túl közvetlen gyakorlati haszna is van. Ha az előjárónak a jelentés az úthálózat-felépítési modellek alapján történik, akkor az előjáró szakember, a jelentés alapján, rögtön felfedezheti az erő-, eszközelosztás és a modellek által követelt törvényszerűségek összhangját, illetve különbségét, következésképpen a tudományos ismeretekre alapozva fogadhat el, illetve módosíthat különböző elgondolásokat. Pl.: ha a harcrendben két hadműveleti-harcászati magasabbegységet alkalmaztak, és a közúti biztosítás elgondolásában azt jelentik, hogy a közúthálózatot kombinált katonai gépkocsi-úthálózatok modell alapján építették fel, akkor az előjáró rögtön tudja, hogy az elgondolás alapján hibás, hiszen a másik kettő lehetséges, de a jelentett, a 4. ábra alapján nem. Természetesen a változatok táblázatba foglalhatók (1. táblázat), kódolhatók és számítógépes műveletek végzésére alkalmassá tehetők.

1. táblázat

modellek	végpontok száma					változatok
	2	3	4	5	6	
a	+	+	+	+	+	I.
b	-	+	+	+	+	I.
	-	-	-	+	+	II.
c	-	-	+	+	+	I.
	-	-	-	+	+	II.
	-	-	-	-	+	IV.
	-	-	-	-	+	IV.

Jelmaғыарызат:

+ lehetséges változat

- lehetetlen változat

4. ábra kódolt táblázata.

Példa a kódolásra az 1. táblázat és a 4. ábra alapján: C/5/II., melynek jelentése; az úthálózat kombinált katonai gépkocsi-úthálózatok modell alapján van felépítve, melynek öt végpontja van, és a felépítés a II-es változat alapján történt.

De, ha a modelleket a tagozatokhoz rendeljük, akkor például az 5. ábra, az ábra alatt látható kódsorokká alakítható, amelyet a számítógép már megért, s műveletek végzésére felhasználható. Természetesen van még bőven kidolgozatlan kérdés, ezek megoldása, pontosítása folyamatban van. Az azonban érdekesnek tűnhet, hogy az 5. ábra hogyan alakítható át a számítógép által is érthető szimbólumokká, a térképre rajzolt hadművelet közúthálózata egyszerű kódsorokká.

II.

Ha átgondoljuk a hadműveleti helyzetet, akkor kiderül, hogy a közúti csapatok alkalmazásának elvei nem önkényesen születnek; tevékenységük helye, ideje és módja

nem lehet önkényes elhatározás kérdése. Ezért úgy vélem, hogy nem haszontalan a közúti komendánserek elhelyezkedése⁶ törvényszerűségeinek vizsgálata sem.

Közúti komendáns-magasabbegységek, -egységek, -alegységek közötti való elhelyezkedése támadó hadműveletben

A támadó hadművelet, mint a hadműveletek megvívásának alapvető módja, kézenfekvő segítőeszköznek mutatkozik ahhoz, hogy elemezni tudjuk pl.: a seregtestgépkocsiúton dolgozó közúti komendáncsapatok elhelyezkedését, tevékenységük területeit.

Az előzőeket általánosítva megfogalmazható, hogy a katonai gépkocsiutat általában a különböző tagozatú ellátócsapatok között jelölik ki és üzemeltetik. Természetes követelmény a rajtuk lebonyolódó forgalom irányítása, szabályozása, ellenőrzése; a forgalom intenzitásából keletkező meghibásodások, károsodások, útkopások megszüntetése, az utak karbantartása. E feladatok ellátására szervezték meg a *közúti komendánsalegységeket, -egységeket, amelyek természetesen az üzemeltetendő, karbantartó útszakaszon bontakoznak szét, és az ebből fakadó feladatokat látják el.*

A „Harcoló” magasabbegységek, egységek és alegységek *szervezetszerű állományába tartoznak azok a műszaki csapatok, amelyek alkalmasak arra, hogy a támadó csapatok manőverét, közvetlen ellátását lehetővé tevő, rendszerint csak áthaladást biztosító útvonalakat hozzanak létre, tartsanak fenn.* Ezek azonban az esetek többségében – a támadás logikájával, ütemével azonosan – az alegységek, egységek, magasabbegységek támadási rendjének megfelelően törnek előre.

A katonai gépkocsiúton a közúti forgalom merőben más jellegű. Ezek az utakon több napig tartó – az utak műszaki paramétereinek megfelelő – rendszeres, különböző intenzitású és irányú forgalom bonyolódik. A támadás ütemének megfelelő ütemben a *harctevékenységből* eredő romlásokat az illető tagozatú katonai gépkocsiutakat, az előírt műszaki követelményeknek megfelelő mértékben, helyre kell állítani ahhoz, hogy a gépkocsiút továbbfejleszhető legyen. Az úton található olyan kis méretű hidak, átereszek, közúti felüljárók stb., melyek helyreállítása az úthelyreállítás fogalmába tartozik. Ezért az útépítő, helyreállító-alegységeknek, egységeknek rendelkezniük kell azokkal az eszközökkel is, amelyek segítségével a kitűzött feladatok megoldhatók. A rombolt katonai gépkocsiutak továbbfejlesztésének előfeltétele, azok helyreállítása. A továbbfejlesztés iránya viszont megegyezik az ellátóegységek, -magasabbegységek áttelepülésének irányával, így ezek az *útépítő, helyreállító-alegységek, -egységek szükségszerűen az „ellátók” előtt dolgoznak.*

A közút legnehezebben helyreállítható, műszaki szempontból legbonyolultabb, legmunka- és időigényesebb műtárgyai a hidak, viaduktok; a természetes vízi és szárazföldi akadályok objektumai. Természetesen adódik, hogy a legnehezebb feladatokat speciálisan kiképzett, különleges eszközökkel felszerelt alegységek, egységek és magasabbegységek, a *„hidépítők (helyreállítók) végezzék.* Miután a hídhoz, átkelőhelyekhez feljárókat, oda vezető utakat is meg kell építeni, azokat helyreállítani, ezért ezek a speciális csa-

⁶ Szándékosan használom az „elhelyezkedés” összefoglaló elnevezést, mert a közúti komendáncsapatok esetében míg a komendánsok a feladat végrehajtására szétbontakoznak, addig – esetleg – velük egyidejűleg az útépítők települnek, a hidépítők pedig összpontosulnak.

patok rendelkeznek azokkal az eszközökkel is, amelyek ezt lehetővé teszik, következőképpen *útépítési (helyreállítási) feladatok elvégzésére is alkalmasak*. Ha az út továbbfejlesztésének irányában híd, vízi vagy szárazföldi átkelőhely található, akkor a „hídépítők” alkalmazása az *ellátócsapatok előtt látszik célszerűnek*, ha azonban ilyenek nincsenek, akkor *másik irányba útépítési (helyreállítási) feladatokat is elláthatnak*. Ha a feladat megköveteli, a már helyreállított útszakaszon is – a forgalom biztosítása érdekében – *technikai oltalmazást* végezhetnek. A technikai oltalmazás időtartama, általában az eggyel magasabb tagozat hídépítő csapatainak megérkezéséig terjedhet.

Az elmondottakat a 6. ábra szemlélteti.

Hogyan lehet mindezt modellekkel leírni? Azt látjuk, hogy a 6. ábra a hagyományos jelekkel semmiféle információt nem nyújt az úton elhelyezkedő csapatok tevékenységére vonatkozóan. Ezért bevezettem néhány olyan jelet, melyek uniójából létrehozhatók a megfelelő információk, amelyek egy változatát a 2. táblázatban mutatom be. A jeleket matematikai okokból, képeknek nevezem, de ez a lényegen semmit nem változtat. Itt csak azok láthatók, amelyek a magyarázathoz, illetve a 6. ábrához szükségesek.

A jelek alapján most már fel lehet rajzolni a 7. ábrát. A képek szintűgy kódolhatók, mint az útfelépítési modellek, a számítógép számára hozzáférhetőek. Ezek kódolásával azonban nem foglalkozom.

Hogyan lehet a 7. ábra alapján észrevenni az elgondolás hibáját? Nézzünk egy példát. Ha a hídépítő alegységet „1” esetben alkalmazzuk, akkor – miután a híd rombolt – ott csak hídépítési helyreállítási munkát végezhet. Tehát nem lehetnek ott a 7. ábrán „s” betűvel jelölt képek. Csak a „P” kép felel meg a valóságnak, következőképpen a helyreállításra vonatkozó parancs, intézkedés is csak az utóbbi képnek megfelelő információt tartalmazhatja (hídépítő század hídépítési, helyreállítási feladatokat végez).

Az általam bevezetett képek, csak az első próbálkozások, funkciójuk egyenlőre gondolataim vizuális megjelenítése. Ennek ellenére úgy vélem, hogy a képek ilyen konstrukciója a csapat vezetésében könnyen hasznosítható, a számítógép számára hozzáférhető. Az elv más csapatrészeknél is felhasználható.

III.

A támadás dinamikája, mint a közúti komendáns-magasabbegységek, -egységek, a legység harcászatának befolyásoló tényezője.

A gyakorlatok lebonyolításának általánosan elfogadott technikája, az operatív hadműveleti idők ugrásszerű változtatása. Ezek az ugrások eltakarhatnak szakharcászati szempontból olyan fontos momentumot, mint a közúthálózat megváltozása, az új hálózat felépítése, a komendáns-magasabbegységek, -egységek, -alegységek áttelepülése. Korábban láthattuk, hogy a közúthálózat milyen fontos szerepet játszik a közúti komendánsalakulatok harcászatában. Nyilvánvaló, hogy a katonai gépkocsiút kijelölését meghatározó hadtápszervezetek áttelepülése új helyzetet teremt, mely nemcsak az új utak kijelölésével kapcsolatos, hanem a régi katonai gépkocsiút egyéb forgalom számára való átadásával, közúti komendáns csapatok mozgásával is.

Tekintsük át a 8. ábrát!

A seregtest katonai gépkocsiutak továbbfejlesztésének iránya természetesen a hadműveleti-harcászati magasabbegység ellátóegységei áttelepülésének iránya. Tételezzük fel, hogy a támadás, a helyreállítás, a továbbfejlesztés üteme a tervezettnek megfelelő, a

továbbfejlesztés mélysége a közúti komendánsegységek, -alegységek lehetőségeivel biztosított. Tegyük fel továbbá, hogy az M-ik nap végére az üzemeltetett HGU hossza eléri a közúti komendánsok lehetőségeinek határát, a seregest ellátómagasabbegysége a 8. ábrán látható helyre települ át. A helyzet szükségessé teszi a kombinált katonai gépkocsi-úthálózatot modell alkalmazását.

Ezzel azonban teljesen megváltozik a közúthálózat is:

- az 1 HGU megszűnik, az utat át kell adni az egyéb forgalmat lebonyolító, szervező közlekedési szervek részére (pl.: területvédelmi, közlekedésrendészeti szerveknek stb.) szerepét az 1 HGU' veszi át, ami viszont hozzá vezető út lesz;
- a 2 HGU front gépkocsiúttá válik, 1 FGU' üzemeltetését a közúti komendánsmagasabbegység komendáns egysége veszi át, helyette 2 HGU' üzemel;
- a 3 HGU szintén megszűnik, helyette a 3 HGU'-t kell kijelölni, ez viszont önálló katonai gépkocsiút.

A változás szemmel látható következménye, hogy az úthálózat többedrésére csökken. Felmerül, helyesebben a változás kényszerű törvénye a felszabaduló erők, eszközök újra elosztása, a közúti biztosítás újra tervezése, következőképpen az operatív ugrás utáni katonai közúthálózat „változtatlan továbbfejlesztése” nem biztos, hogy célra vezető. Mint a 8. ábrából is látható, itt már egészen új hálózatról van szó, s ez esetünkben az ábra és az előzőek alapján, eggyel kevesebb komendásegység felhasználását is jelenti, amely alapjaiban befolyásolja a közúti csapatok harcászátát.

A másik következtetés amit levonhatunk, hogy valamely katonai gépkocsiút „működési ideje” az eggyel magasabb tagozat ellátómagasabbegységének áttelepülése közötti időtartam, következőképpen az operatív ugrásokat (a közúti biztosításra vonatkozóan) az ellátócsapatok áttelepüléséhez célszerű kötni.

A közúthálózat megváltoztatása nemcsak új tervezést von maga után, hanem meg kell szervezni a közúti komendánsalakulatok áttelepítését, erők, eszközök esetleges átcsoportosítását, a felszabaduló erők, eszközök tartalékként való alkalmazását, a veszteségek pótlását, a vezetést, a híradást, menetét, útberendezést stb. Ezek az újra vagy újszerűen jelentkező feladatok – ugyanúgy, mint a hadművelet előkészítésének időszakában – az operatív ugrás időszakában sem elhanyagolhatóak, ezek megoldásától, a megoldott „részkérdések” gyakorlásától függ a seregest katonai közúthálózatának továbbfejlesztése, a folyamatos anyagáramlás közúti feltételeinek megteremtése, végsősoron a csapatok folyamatos ellátása.

A 8. ábrát vizsgálva levonhatunk egy – általam leglényegesebbnek tartott – következtetést. Nevezetesen: bárhogy is változzon a közúti (általánosítva közlekedési) „információs”-hálózat, a kommunikációs irány változatlan marad, és fordítva a kommunikációs irány változatlanlansága mellett, a közlekedési hálózat – a helyzetnek megfelelően – tetszőlegesen (olyan tetszőlegességgel, ahogy a helyzet megköveteli) változhat, de a kommunikációs irány mindig meg kell, hogy feleljen a hadművelet valamely irányának. Ezt tartom a hadműveletek közlekedési biztosítása alaptörvényének. De nemcsak ezért fontos, hanem azért is, mert a leírtak alapján a kommunikációs irány rendelkezik nagysággal, iránnyal és irányítással, ez pedig a vektorok jellemzője, így matematikailag megfogalmazható számítógéppel kezelhető. Még egy nagyon fontos jellemzőt felfedezhetünk: rajta keresztül közvetlen kapcsolatot teremthetünk a hadászat és a logisztika között.

Végezetül, általános konkluzióként megfogalmazható:

1. *A hadműveleti felépítésből* – a hadtáp felépítésén keresztül – következik a katonai közúthálózat felépítése (kommunikáció iránya). Mivel a közúti komendáncsapatokat rendeljük a katonai gépkocsiúthoz, ezért a gépkocsiutak száma lényegében meghatározza az alkalmazható közúti komendánsereket. A hálózat összhosszának korláta a közúti komendánsalakulatok teljesítőképessége.

2. *A hadművelet fajtája* (kommunikáció irányítása) elsősorban az építő, helyreállító csapatok tevékenységének „helyét” határozza meg. Támadó hadműveletben általában az ellátócsapatok előtt dolgoznak, míg védelemben mögöttük (az ellátók áttelepülésének irányában), míg a komendánserekek az utakon bontakoznak szét mind támadásban, mind védelemben.

3. *A hadművelet mérete* (kommunikáció nagysága) nemcsak a helyreállítás ütemét befolyásolja, hanem a lehetőségek és követelmények kölcsönhatásaként az ellátók áttelepülésének gyakoriságát, következésképpen a közúthálózat (felépítésének, bontásának), s vele a közúti biztosítás konkrét feladatát, valamint a közúti csapatok taktikáját is.

Írásomban nem foglalkoztam olyan tényezőkkel, mint például a hadműveleti irányban meglévő közúthálózat sűrűsége, műszaki állapota, geográfiai, geodéziai, meteorológiai viszonyok stb., mert ezek a tényezők elsősorban a konkrét tervezésnél veendő figyelembe, másodsorban a már meglévő közútbiztosítás elméleti anyagát szerettem volna továbbfejleszteni, felhívni a figyelmet olyan megoldásokra, melyek az elméleti munka periferiáját képezik, gyakorlati hasznosságuk azonban – nézetem szerint – vitathatatlan.

Lehet, hogy a hadműveletek közúti biztosítása elméletének ilyen felfogású megközelítése szokatlan, de meg vagyok győződve arról, hogy a modellek, az ez alapján történő gyakorlások, elemzések tovább gazdagítják a közúti biztosítás elméletét és gyakorlatát.

A lértak – hibáival együtt – a hadműveletek közúti biztosítása törvényszerűségeinek kutatási fázisának szántam. Vitaalaponak, amelyen – a szakmai vitákon keresztül – a közúti biztosítás általános és specifikus törvényei kikristályosodhatnak.

Irodalom:

1. Közl. 21.
2. Közl. 22.
3. Hadműveletek közúti biztosításának megszervezése. Tansegédlet. I. rész. MN KSZF, 1981.
4. Kursz Lekcj: Organizacija daroznava abeszpečenija, I.-III. VATT.
5. Dr. Sebestyén Gyula: A gráfok operációkutatási alkalmazásai. Kézirat. BME, Bp., 1970.

A mellékletek, ábrák a folyóirat végén található.

HARCKÉSZÜLTSG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

A zászlóaljparancsnok-hadtáphelyettes vezetési rendjének első tapasztalatai, az előrehaladás útjai a megerősített gépesített lövészszázlójai harcában

Eőri Tibor ezredes

A közelmúltban az összefgyvernemi, fegyvernemi csoportok szervezetében bekövetkezett éles fordulat élénkítő hatást gyakorolt a csapathadtáp szervezetek korszerűsítésére, alaprendeltetéséből eredő feladataik további kiszélesítésére, lehetőségeik számottevő növelésére. Természetesen világosan kell látni, hogy ezek a szervezeti változások csupán *a szilárd alapját és kiindulópontját teremtették meg a korszerű hadtápbiztosítási elvek gyakorlati megvalósításának.*

A szervezeti változások útjának végéhez közeledve, most abban az irányba kell elfordulni, amely úton eljuthatunk a korszerű szervezetekben rejlő lehetőségek céltudatos kihasználásához. A felgyorsítható előrehaladást az biztosítja, ha megtaláljuk azokat a magabiztos módszereket, amelyek irányt mutatnak hadtápszervezetek magas fokú harcászaltsága, hosszantartó önálló tevékenységére való alkalmassága, élet- és működőképessége fenntartásához. A szervezeti változások, a megváltozott lehetőségek valamennyi csapathadtáp szervezetet és tagozatot érintettek. Ezek közül is *figyelmet érdemel a gépesített lövészszázlójai hadtápszervezete, ahol egy korszerűen integrált szervezet ZPK HTPH került, hadi állomány esetén. Ezzel egy csapásra megváltozott a zászlóaljhadtáp lehetősége és éles fordulat következett be a zászlóalj hadtáphegységének rendjében is.*

A teljesítőképességében, alkalmazás lehetőségeiben tovább korszerűsödött, vezetési rendjében éles fordulatot vett gépesített lövészszázlójai hadtáp működéséhez az új harc- és csapathadtáp szabályzatok megteremtették a szilárd kereteket, azonban a gyakorlati módszerek megszervezése tekintetében a megtervezett út elején tartunk. A tapasztalatok lassan gyarapodnak. Ezideig végrehajtott gl. dd. mozgósítással egybekötött magasabb harcászaltsági gyakorlata a „Front” parancsnoki és törzsvezetési, a DHDSCS parancsnoka által vezetett szovjet gl. bo. és egy magyar gl. dd. együttműködési harcászati gyakorlata sok más területtel együtt említésre érdemes kiinduló alapot adott a gl. z. hadtáp működéséhez, vezetéséhez.

A tapasztalatom összetevői - a végrehajtott feladatok természetéből adódóan - sokrétűek, mégis eltérő értékűek. A „Front” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton a gl. z. hadtáp vezetése az elméleti ismereteket növelte. A magasabb HKSZ-be helyezés és mozgósítás során már jól tapintható volt a zászlóaljhadtáp működésének minőségi változása, a ZPK HTPH helye és szerepe e sajátos harcfeladat végrehajtásában. Legfontosabb

tapasztalatként kell megemlítenem, hogy a „Lebiztosított” ZPK HTPH személyének kiválasztása a gl. dd. PK HTPH hozzáértő tevékenységétől függ. A feladat végrehajtása során két szélsőséges esettel találkoztam. Az egyik gl. z.-hoz *korábban hivatásos, főiskolát végzett tartalékos hadtáptiszt került*. Szinte öröm volt vele együtt dolgozni, valamennyi feladatot az ellő. szakasz elemeit, a ZSH-et hozzáértéssel vezette. A másik gl. z.-hoz egy gépészmérnök, *tartalékos harcokcsizótiszt került lebiztosításra*. Magas általános műveltsége ellenére *útmutatásunk mellett is nehezen birkózott meg a feladatokkal*. Ez természetesen minősíteti a dd. pk. HTPH ezirányú munkáját. Mindent összevetve végül is azzal kell számolnunk, hogy a harc- és hadműveletek megkezdése előtt a z. hadtápot össze kell kovácsolni, a ZPK HTPH-t feladataira fel kell készíteni.

A gl. dd. harcászati gyakorlatán, *ahol a zászlóaljhadtáp szervezeteket közel hadiállományra töltöttük fel, és a z. hadtápok élére ZPK HTPH-i beosztásokba fiatal hadtáptiszteket állítottunk, jelentős konkrét gyakorlati tapasztalatokat adott*.

A gyakorlat tárgyát – leegyszerűsítve – a HDS védelmi terepszakaszán a gl. hdt. első lépcsőjében levő gl. dd. védelmi harcának megtervezése, megszervezése és végrehajtása képezte.

A dd. parancsnok elhatározása újszerű feladat elé állította a z. hadtápszervezeteket. Nevezetesen a gl. z.-ak harcokcsizd., a hk. z.-ak pedig gl. szd. megerősítést kaptak. S ez újszerű harcjelzés újszerű hadtápbiztosítási rendet követelt.

Feltétlenül előre kell bocsátani, hogy a ZPK HTPH-ok vezetésével a z. ellátószakaszok és ZSH-ek az új harc – és csapathadtáp szabályzat előírásai szerint – eredményesen oldották meg feladataikat. Mégis azt kell mondani, hogy a megerősített gl. z. védelmi harca hadtápbiztosítása megtervezése, megszervezése és vezetése tekintetében a ZPK HTPH-ek nehezen tudtak elszakadni a sablonoktól, még nehezebben tudtak *„átállni” a ZPK HTPH-i szintű gondolkodásmódra*.

Az új helyzetben új gondolkodásmódra átállni nem könnyű feladat. Ha azt vesszük alapul, hogy az *MN történetében ez volt az első gl. dd. harcászati gyakorlat és először került sor gl. ZPK HTPH működésére, amelynek nincsenek hagyományai, nincsenek „kapaszkodói” és irányt mutató módszerei*.

Az *összegzett tapasztalatok lényege alapvetően a következőkben foglalható össze:*

– a gl. z.-k újszerű felfogásban kerültek a védelmi harcban alkalmazásra, amelyet a ZPK-ok a ZPK HTPH nehezebben „dolgoztak fel”;

– felszínesen ismerték az új harcszabályzat tervezet gl. z. védelmi harcára előírt követelményeket;

– mivel nincs kialakult rendje a ZPK HTPH vezetésének a védelmi harc megtervezésében, megszervezésében és vezetésében, a *kezdeményező útkeresés, az újszerű elvek gyakorlati megoldására irányuló tiszteletre méltó törekvés volt érzékelhető valamennyi területen*.

A tapasztalatok előremutatóak, mégis azt kell mondani, hogy a gl. z. harca, hadtápbiztosítása teremtésének, szervezésének, vezetésének egységes felfogásban történő végrehajtásának keretei ezeitig nem teremtődtek meg. Úgy ítélték meg, hogy ha azt akarjuk, hogy mielőbb úrrá legyünk ezen a helyzeten, *nekünk hdt. dd. szintű hadtáppvezetőknek kell „kiköveznünk” azt az utat, amelyen a ZPK HTPH-ek botladozás nélkül magabiztosan előrehaladhatnak*.

Először célszerűnek látom a gépesített lövészzászlóalj PK HTPH tervező, szervező és vezető tevékenységével foglalkozni. A *harcszabályzat tervezet II. rész, 369. pontja előírja: „A zászlóalj . . . parancsnok a fegyverzet és technikai, valamint hadtápbiztosítást a törzsfőnök, a*

fegyverzeti és technikai helyettes ... a hadtápbhelyettes ... útján szervezze meg.” Úgy ítélhető meg, hogy ez a meghatározás újszerű, előremutató. Bizakodást kelt, mivel az ellátás végpontjain „a hadtápbhelyettes” beosztás megteremti a zászlóalj-, hadtápegységek vezetésének feltételeit, aki egyszemélyi felelősséggel tervezi, szervezi és vezeti a z. harca hadtápbiztosítását.

E meghatározásokat azonban alkotó módon kell értelmezni és feldolgozni, irányt mutatva, alapot adva az „M” során behívott tartalékos gl. ZPK HTPH-ek munkájának indításához. A z. hadtápbiztosítása leegyszerűsödését jelentő meghatározásokat alaposan tanulmányozva arra is rá kell mutatni, hogy az előrehaladás útja még nincs kiköveve. Nevezetesen a harcszabályzat II. rész, 370. pontja előírja: „Harcban a zászlóalj telepítésen technikai figyelőpontot, javító, vontató csoportot. lőszerellátó és hevederező pontot, üzemanyagtöltő- és élelemellátó helyet védelemben, ezenkívül segélyhelyet is.” Elsősorban a segélyhely tekintetében nem egészen pontos meghatározás mellett azonban felvetődik a kérdés: *Végül honnan vezet a ZPK HTPH?* Az eddigi szerény tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy *célszerűen látszik az ellátószakasz elhelyezkedési, települési körleteiben hadtápfelügyelőpontot, illetve a ZPK FVTH-val együttműködésben „Technikai és hadtápfelügyelőpontot telepíteni.* Ehhez természetesen magabiztosabbá kell tenni a ZSH, az ellátószakasz vezethetőségének eszköz feltételeit is.

Ha e széles területet felölelő témát a ZPK HTPH tervező és szervező tevékenységének oldaláról vizsgálom, abból kell kiindulni, hogy *a harcszabályzat II. rész, 380. pontja előírja, hogy a ZPK HTPH-ek: „A zászlóalj hadtápbiztosításának feladatait munkafüzetben tervezzék.”*

Ez a meghatározás teljesen egyértelmű, azonban ezzel a felfogással nem minden tekintetben lehet egyetérteni.

A hk. századokkal, tűzérséggel, más fegyvernemi alegységekkel megerősített gl. z. jelentős harci erőt képvisel. Egy megerősített gl. z. 2 km szélességben támad, 5 km szélességben 15 km² területen véd és úgy védelemben, mind támadásban jelentős manővereket hajt végre. *Ha abból indulunk ki, hogy a harc vezetéséhez a szd. pk.-ok térképeken vezetik a szd. harcát, rajparancsnokig bezárólag tűzvázlatokat készítenek, a rajállás, a tüzelőállásban levő harcjármű tűzfeladatairól, akkor nem tekinthető túlzásnak, ha azt mondjuk, hogy a gl. ZPK HTPH „munkafüzetben” számvetésekkel alátámasztva „munkatérkép”-en vezesse a gl. z. és megerősítő harcának hadtápbiztosítását.*

Az ilyen felfogásnak természetesen vannak ellenzői – esetenként joggal, máskor megszokásból –, azonban a gyakorlati élet az esetek többségében az előrelátható tervező munka fontosságát igazolta. Azt gondolom, ha a ZPK HTPH-t megtanítjuk a feladat végrehajtásával ilyen módon elszámolni, *a tényleges harchoz megerősítőnek azok a keretek, amikor talán elegendő lesz egy „jegyzetkönyv” is.* Emellett azt is meg kell jegyezni, hogy az eltelt évtizedek alatt a tervező-, szervező munkában akkor haladhatunk a helyes úton, amikor adaptáltuk az összefegyvernemi harc tervezői, szervezői módszereit és okmányrendszerét. Ebben a kérdésben a hadtáptörzsek élenjárnak és ezen útról most sem szabad letérni.

Ezek után egy célszerűen ítélt változatban tekintsük át a gl. ZPK HTPH tervszerű vezetését biztosító okmányainak felépítését, tartalmát.

Az első alapvető kiegészítő okmányának kell tekinteni az „adattár”-t. Felépítését illetően célszerű, ha magában foglalja:

- a zászlóalj szervezeti felépítését;

- a zászlóaljhadtáp szervezeti felépítését;
- a zászlóaljhadtáp harcértékeit;
- a zászlóalj mozgó anyagi készleteit és lépcsőzését;
- a zászlóalj mozgó anyagi készletei málházásának rendjét;
- a zászlóaljhadtáp menetrendjét;
- a zászlóaljhadtáp elemei településének rendjét támadásban és védelemben, valamint ÖPK MK-ban;
- a zászlóaljhadtáp és egyes elemek, eszközök teljesítmény adatait;
- a gl. z. hadtápbiztosításának rendjét, a ZPK HTPH feladatait, a harcszabályzat előírásai alapján;
- a ZPK HTPH vezetési okmánymintáit.

Úgy tűnik, hogy a tartalékos állományú ZPK HTPH megfelelő felkészítés után egy hasonló tartalmú adattár „kézbevétele” megfelelő alappal indul a feladatok, a zászlóalj harca hadtápbiztosításának végrehajtására.

Ebben a felgásban továbblépve a ZPK HTPH legfontosabb vezetési okmányának tekintem a munkatérképet, amely alapja és kiindulópontja a zászlóalj harca hadtápbiztosítása vezetésének. Felépítését, tartalmát illetően természetesen lehetnek eltérő nézetek, de a legfontosabb kérdések meghatározásában egységes álláspontot célszerű kialakítani. *Az eddigi tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy a ZPK elhatározás térképével azonos méretarányú térképen a ZPK HTPH vezesse:*

- a gl. z. és megerősítők, az előjáró hadtáp alap-, megindulási helyzetét;
- a gl. z. és megerősítői felépítését és csoportosítását a harc megvívásához;
- a kijelölt sávban a ZPK elhatározásának megfelelően a megerősített gl. z. harcfeleadatait;
- a harcból kivont századok és megerősítők feltöltési körleteit;
- a tartalék harcbavetésének terepszakaszait és harcba lépés előtti feltöltési pontokat;
- a z. hadtáp működési körleteit, harc alatti manővereit;
- a közvetlen harcérintkezésben levő gl. szd.-ok és megerősítők harc alatt és az éjszakai harc folytatása során lőszerrel, üzemanyaggal, egyéb anyaggal való feltöltés, a személyi állomány meleg étellel, ivóvízzel, katonai kereskedelmi árucikkkel való ellátásának rendjét;
- a z. javító-, vontatóraj és a ZSH manővereit, a sebesültek harcmezőn történő összegyűjtésének, felkutatásának irányait, terepszakaszait;
- a gl. z. harcból való kivonását követően az előjáró erővel és eszközeivel történő komplex feltöltést és kiszállított készletek átvételének tereppontjait;
- az előjáró ellátási tagozat és egyéb források helyét és manővereit;
- elsősorban védelemben a szd. sebesültgyűjtő fészkek, lőszer felvételező hely, üza. feltöltési pont, ételkiosztó helyek tereppontjait.

A második lényeges meghatározó okmány a gl. ZPK HTPH munkafüzete. Mivel a munkafüzetbe bevezetésre kerülő feljegyzések, számvetések rendkívül sokszínűek lehetnek, ezért célszerű egyfajta iránymutatást, keretszabályozást adni vezetéséhez. Úgy ítélhető meg, hogy szinte a kialakult helyzettől függően a ZPK HTPH a megerősített gl. z. konkrét harctevékenységre vonatkozóan minden esetben jegyezze fel és dolgozza ki a következőket:

- a ZPK kihirdetett *elhatározását* a hadtápbiztosítást érintő kérdésekben;
- az előjáró PK HTPH által kiadott htp. *parancsot, illetve intézkedést*;
- ezek figyelembevételével *dolgozza ki elgondolását* a hadtápmánőverek vezetésére, a komplex feltöltések végrehajtására, a felhasznált lőszer, üzemanyag pótlására, a meleg étellel és más anyagkészlettel való ellátásra, a sebesültek összegyűjtésére, ellátására, a vezetés és együttműködés fenntartására;
 - *készítsen áttekinthető kimutatást* a rendelkezésre álló, az előjáró által kiszállított készletek felhasználásáról, pótlásáról, az előírt fogyasztás figyelembevételével;
 - a vázlaton bejegyzett számvetési adatokkal tervezze meg a harc alatt a lőszer utánpótlását, a harcból kivont gl. hk. szd.-ok és más megerősítők harcból való kivonás után komplex feltöltéseit, éjszakai harc során a közvetlen harcérinkezésben levő aeg.-ek lőszerrel, üzemanyaggal, meleg étellel, ivóvízzel és egyéb anyaggal való ellátásának, a sebesültek, irányok és tereppontok szerinti összegyűjtésének elsősegélyben, első szaksegélyben való ellátásának rendjét;
 - folyamatosan vezesse a harc során az ellátás változásaival az előjáró harc alatti intézkedéseivel összefüggő kérdéseket;
 - végül vezessen kimutatást a hadtápbiztosítás veszteségeiről, a készletek felhasználásának alakulásáról, az előjáróknak tett jelentésekről és összegezze a nap végén a htp. harcértékét.

A felvázolt alapgondolatok mellett célszerűnek látszik, ha a ZPK HTPH „elgondolásának” felépítését megkísérlem meghatározni és néhány megjegyzéssel támpontot adok az elgondolás tartalmát érintő kérdésekhez is. Elsősorban azt kell határozottan körvonalazni, milyen feladatok állnak a z. előtt. Ebből le kell vonni két-három markáns következtetéseken alapuló feladatot, majd az elgondolást a következő felépítésben és tartalom-ban célszerű kidolgozni:

- a ZPK elhatározásának lényege, különösen a htp. szerkezetét meghatározó kérdésekben;
- a z. hadtápbiztosítás rendje – az előjáró szakmai intézkedésének tükrében;
- a z. htp. *főerőkifejtésének* iránya az előző két meghatározó kérdésből kiindulva azt alátámasztva;
- az ellő. sz. ZSH manőverei az előrevonás irányait a harc megvívása hadtápjainak tükrében;
- a készenlétig végrehajtandó feltöltési feladatokat;
- a harc alatt – mikor pl. a roham visszaverése után – melyik alegység részére mennyi lőszer kell átadni, a *harcból kivont alegységek* milyen készletekkel, milyen módszerekkel lesznek komplex módon feltöltve, az *éjszakai harc során a közvetlen harcérinkezésben levő alegységek* harcjárművei milyen módon, a szd.-ok mögött melyik terepszakaszon lesznek lőszerrel, üzemanyaggal feltöltve, a *mozgókonyhák*ból hol *mérik szét a meleg vacsorát*, a másnapi ellátás érdekében *milyen ellátmányú anyagokat kapnak a katonák*, hogyan lesz megoldva a tönkrement műszaki szerszám, vegyivédelmi felszerelés, ruházat cseréje, a *„sebkötöző csomag”* pótlása, a víz, a katonai kereskedelmi és más egyedi anyagellátás;
- a sebesültek összegyűjtésének irányai, módszerei – a várható legnagyobb veszteség terepszakaszaik megjelölésével –, és az ellátás rendje;
- a zászlóalj fedezőbiztosítása, a vezetés, az együttműködés, a jelentések rendje.

Összegezett végkövetkeztetések, javaslatok:

Természetesen, amikor a ZPK HTPH az összefegyvernemi parancsnokának jelent, nem kell jelenteni a z. feladatát, a zászlóaljparancsnok elhatározását, mert ő ezt jobban ismeri. Azonban annál nagyobb hangsúlyt kell adni a z. htp. előtt álló feladatoknak és a z. htp. biztosítás rendjének felmérésére, mert ez az *összefegyvernemi parancsnok számára képet fest a küszöbön álló harctevékenység során a z. htp. munkájáról*. Ezért ebben a pontban fel kell vázolni mennyi anyag fogy, mennyit és milyen módszerekkel, milyen etapokban kell pótolni, hogy lesz megoldva a sebesültek ellátása, milyen „támogatást”, esetleg megerősítést biztosít az előljáró.

Ha végig gondoljuk, hogy a ZPK HTPH-nek a megerősített gl. harca érdekében milyen feladatokat kell megoldani, ahhoz nem férhet kétség, hogy azt átgondoltan kell megszervezni, az alárendeltek vezethetősége feltételeit megteremteni. Az ehhez szükséges tervezési követelmények az első olvasásra rendkívül soknak tűnnek. Had tegyem hozzá, ezzel egyet kell érteni, azonban azt is hangsúlyozni szeretném, hogy ebben a tanulmányban keresztmetszeteiben útmutatást és módszert kívántam adni a témában tapasztalattal nem rendelkező dd. PK HTPH-ek, ZPK-ok, htp. tisztek, valamint a tartalékos állományba tartozó ZPK HTPH-ek számára.

Arra szeretném a figyelmet irányítani, hogy az itt megfogalmazott „tételek” nincsenek „kötélabá” vésvé, sőt ellenkezőleg, azokat mindig a konkrét helyzetből kiindulva alkotó módon „szabad” alkalmazni.

A mi feladatunk ebben a kérdésben megragadni a módszerek egy irányban ható felismerésének tényezőit. A htp. biztosítás fő cselekvési irányainak meghatározásakor abból kell kiindulni, hogy az út elején összegezhető tapasztalatok alapján *célszerűnek látszik (1) a vezetethez érdekében az ellátószakaszt, a ZSH-t ellátó századba szervezni (2), ezen belül a szükség szerint növelésre kerülő készletek szállíthatósága érdekében anyagszállító szakaszt létrehozni (3), a bk. z.-k hadtápját „oszthatóvá” tenni (4) a ZPK HTPH és a FVTH számára együttes hadtáptechnikai figyelőpontot létrehozni (5) a zászlóalj hadtápvezetési módszereik eszközfeltételeit javítani (6), ZPK HTPH tervező-, szervező munkájának rendjét szabályozni, vezetői okmányrendszerét „útmutató” formájában meghatározni.*

Tapasztalataim a hadtáp tisztjelöltek hegyi kiképzésében

Rádlí Tibor őrnagy

A hadtörténelmet tanulmányozva megállapítható, hogy az elmúlt évszázadokban a szemben álló felek általában síkvidéken vívták meg döntő ütközeteiket. Az erdős-hegyes terepet főként menetek végrehajtására, a csapatok összevonására, a tevékenységek álcázására és a csaták előkészítésére használták fel. A harci technika akkori fejlettsége, a lőfegyverek hatótávolsága, a szállítások lassúsága és nehézsége szinte lehetetlenné tette a magas hegysekben folyó nagyméretű harcot. Hannibál átkelését az Alpokon a történelem évszázadokon át, mint kimagasló harci teljesítményt tartotta számon. Rajta kívül csak néhány hadvezér – mint Nagy Sándor, Szuvorov, Napóleon – vállalkozott hegyes terep leküzdésére, hogy a nem várt irányból lephesse meg ellenfeleit.

Az első világháborúig az a felfogás uralkodott, hogy a hegyes körzetek hadművelet folytatására nem alkalmasak, itt legfeljebb csak kis erők harcolhatnak. Ennek alapvető oka az volt, hogy nem álltak rendelkezésre a hegyes körzetek leküzdéséhez szükséges eszközök, speciális felszerelések.

Az első világháborúban ez a nézet alapjaiban megváltozott. Az Alpok, Kárpátok, valamint Szerbia hegyeinek hóval, jéggel, erdővel borított területén nagy jelentőségű hadműveleteket vívtak. Ezek egy része azonban főként álló jellegű volt, és hosszú előkészületet igényelt. Az élőerő és a harci technika harchoz való felvonultatása aránylag lassan történhetett, a szállítási technika nagyrészt fizikai erőre épült. Az akkori hadvezetés, bár ismerte a terep nehézségeit, nem készült fel a hegyes körzetekben indított támadó hadműveletek végrehajtására.

Az első világháború tapasztalatai látszatra azt igazolták, hogy a hegyes körzetek valóban alkalmatlanok támadó hadműveletek folytatására, mert a rendkívül nehéz, bonyolult terep- és időjárás viszonyok több ízben a hadműveletek beszüntetésére kényszerítették a szemben álló feleket. A sikertelenség valódi okai azonban a felkészületlenséggel, a terep adottságainak, befolyásának figyelmen kívül hagyásával magyarázhatók. Nem történt meg a háborút követően sem a hegyes körzetekben folytatott tevékenységek mély elemzése, a fokozódó gépesítés következtében a „szakemberek” előtt az erdős-hegyes terepen vívott tevékenység veszített jelentőségéből.

A második világháborúban már tanúi vagyunk nagyarányú, viszonylag gyors lefolyású hegyi hadműveleteknek. Gondoljunk csak a szovjet csapatoknak a Kaukázusban, a Kárpátokban, a Balkán-hegység körzeteiben végrehajtott támadó hadműveleteire. A sikert elsősorban a terep adottságainak helyes értékelése, a felkészültség, a szárazföldi szállítások tömeges gépesítése, a repülő technika rohamos fejlődése tette lehetővé.

A háború utáni években a föld különböző részein keletkeztek háborús tűzfészek. A fegyveres összecsapások igen eltérő geofizikai körülmények között alakultak ki. Így a Közel-keleten 1973-ban Egyiptom és Szíria hegyvidékein vívott harctevékenységek tapasztalatai a modern fegyverek alkalmazásából eredően jelentősen gazdagították az erdős-hegyes terepen vívott harctevékenységek elméleti és gyakorlati kérdéseit. Várhatóan a Szovjetunió afganisztáni segítség nyújtása során szerzett tapasztalatai is igazolják a hadművészet hegyi harcra vonatkozó megállapításait.

Napjainkban a tömegpusztító fegyverek széles körű elterjedése, a csapatok magas fokú gépesítettsége és mozgékonyága, a nagy tűzerő, a nagyerejű gépi vontatóerő állandó fejlődése, a repülőtechnika gyorsasága, mozgékonyága, a szállítótér növekedése következtében a harc megvívásának fejlettebb, új feltételei alakultak ki. Ma már nem jelentenek leküzdhetetlen akadályokat a legmagasabb, legnehezebben járható erdővel borított hegységek sem. Kijelenthetjük, hogy egy korszerű hadsereg ütőképességének egyik fokmérője: mennyire képes gyors és eredményes tevékenységet végrehajtani erdős-hegyes terepen. Ebből következik, hogy a hadtápszervezetek tevékenységének megítélésében is döntő szerepet kap a bonyolult viszonyok között végrehajtott ellátási – kiszolgálási feladatok végrehajtásának milyensége. A katonai szakirodalom behatóan és sokoldalúan foglalkozik e harctevékenységek megvívásának módjaival, azok biztosításával, a személyi állomány fizikai és pszichikai felkészítésének feladataival. A kérdések tanulmányozása a továbbiakban is jelentős szereppel bír, hiszen majdnem minden hadszíntéren találhatók hegyes körzetek, sőt egyes hadszíntereken ezek vannak meghatározó többségben.

A cikk megírásakor azt a célt tűztem magam elé, hogy bemutassam, elemezzem a hadtáp tisztjelöltek erdős-hegyes terepen végrehajtott harcászati felkészítésének tapasztalatait, igazoljam annak szükségességét, vázoljam elképzeléseimet a kiképzés hatékonyságának fokozása érdekében. Természetesen nem törekedhettem teljességre, mert ehhez még nem áll többéves tapasztalat rendelkezésemre. Gondolatébresztő szándékkal néhány problémára szeretném ráirányítani a figyelmet, amely alapul szolgálhat vitára, további vizsgálódásra.

Az MN kiképzési főfelügyelő intézkedése, valamint a „Kiképzési Program” előírja, hogy a csapatok milyen rendszerben és időtartamban, hány órában, milyen követelmények alapján hajtsanak végre erdős-hegyes felkészítést. A kiadott intézkedés alapján az MNHF-ség 1983-ban Tanulmányban szabályozta a hegyi kiképzésre kötelezett hadtápalegységek felkészítésének rendjét. Az MNHF-ség kiképzési osztályvezetője 1984-ben feladatul szabta a Hadtáp és Pénzügyi Szaktanszék részére, hogy vizsgálja meg, a főiskolán folyó hadtáp tisztképzés rendszerébe hogyan illeszthető be az erdős-hegyes terepen végrehajtott felkészítés. Ennek kapcsán több változatot vizsgáltunk meg, rögzítettük azokat a célkitűzéseket, melyek 30 óra (5 kiképzési nap) keretében reálisnak fogadhatók el.

Első feladatként módszertani értekezleten elemeztük, egységes alapokra helyeztük az erdős-hegyes terep harctevékenységekre és azok hadtápbiztosítására gyakorolt hatását. Feldolgoztuk az MNHF-ség által kiadott Tanulmányt, megismertük a hegyi bázis lehetőségeit és konzultációt folytattunk több egység PK HTPH-el az általuk végrehajtott erdős-hegyes kiképzés hasznosítható tapasztalatairól. Ezt követően a főiskolai képzés alapvető okmányába, a harcászati kiképzés Tematikájában dolgoztuk be a megfelelő tárgyköröket. Mivel a harcászati képzés összórászámának növelésére nem volt lehető-

ség, így a tananyag logikai egységének megtartásával, az integrált oktatás nyújtotta lehetőségek maximális kihasználásával biztosítottuk a szükséges óraszámot. Így Katonai tereptan ismeretet, Testnevelési kiképzést, Tömegpusztító- és gyújtófegyverek elleni védelem oktatását, gépesített lövészászlóalj ellátó szakasz szakharcászati gyakorlat, valamint bemutató foglalkozások megtartását terveztük. A tervezőmunka során kiderült, hogy tanszékünkön nincs olyan személy, aki jártas lenne a hegyi kiképzés fogásaiban, technikai eszközök sem állnak rendelkezésre egy ellátó szakasz szakharcászati gyakorlatának levezetésére, valamint nem rendelkezünk a hallgató ellátásához-kiszolgálásához szakképzett állománnyal. A sikeres végrehajtáshoz ismételten a csapatok segítségét kértük, így alakult ki egészséges munkakapcsolat a pécsi, bajai, nagykanizsai egység hadtápszolgálatával.

Hallgatóink erdős-hegyes terepen végrehajtott kiképzésére eddig 1985-ben, 86-ban és 87-ben került sor és folytatódik ilyen jellegű felkészítésük a 3 éves tisztképzés rendszerében is. Annak ellenére, hogy jelentősen csökkent a harcászati kiképzés órászáma, kiemelt feladatként kezeltük – erre a tárgykörre – a négy éves képzési időben biztosított óraszám megtartását.

A három év elegendő alapot biztosított ahhoz, hogy megvonjam az erdős-hegyes kiképzés mérlegét, ennek kapcsán megvizsgáltam, értékeltem, hogy *mit ad ez a felkészítés hallgatóinknak?* Mindenekelőtt kemény próbatétel elé állítja őket, érzékelik a korszerű harc fizikai, pszichikai megterhelését, az erdős-hegyes körzetekben az időjárás gyors változása következtében beállt változásokat, megtanulják ezen hatások elleni védelem legfontosabb feladatait, megismerkednek az erdős-hegyes terepen folyó harctevékenységek hadtápbiztosításának sajátos feladataival, a speciális hegyi felszerelésekkel. A hallgatók ezt a felkészítést az értelmi nevelésen túl, mint saját szervezetük teherbíróképességének mércéjét fogadják el. A hegyi felkészítés a második tanévben kerül végrehajtásra, és nagyon jó képet ad a közösség összekovácsoltságáról, az egymás közti kapcsolatokról, az egyes személyek komolyságáról is. *Egyértelműen megállapítható a hegyi felkészítés a közösséggé formálás, a közösségi szemlélet megszilárdításának fontos állomása, meghatározó szereppel bír a hallgatók szemléletének, gondolkodásának formálásában.* Ez az első olyan jellegű felkészítés, amelyik az „empatikus” képességüket igénybe veszi, majd a továbbiakban ennek fejlesztéséhez az alapot szolgálja.

Tisztában vagyok a hegyi kiképzésre történő felkészülés, valamint annak végrehajtása során jelentkező korlátokkal is. Tapasztalataim szerint hallgatóink fizikai állóképessége romlott az előző évekhez viszonyítva, lecsökkent a testnevelési kiképzés órászáma, és reggeli testnevelés is csak heti két alkalommal van, így az optimális megterhelés szintjének megállapítása nem könnyű feladat. elsődleges szempontként vettük figyelembe, hogy megértsünk és elfogadtassuk hallgatóinkkal a kiképzés szükségességét, bemutassuk a bázis biztosította lehetőségeket, az erdős-hegyes terepen a munkaszervezés és munkavégzés nehézségeit, gyarapítsuk a hadtápbiztosításon belül jelentkező sajátos ellátási- és kiszolgálási feladatok végrehajtását, fejlesszük a személyi állomány magas színvonalú ellátásának megvalósításáért érzett felelősségtudatukat.

Tapasztaltam a kihelyezés előtti felkészítés fontosságát is állománygyűlésen, KISZ-csoport gyűléseken tájékoztattuk az állományt a hegyi kiképzés szépségeiről, érdekességéről, természetesen nem hallgattuk el a várható nehézségeket sem. A hallgatók 55–60%-a síkvidéken él, ezekre a magas hegyi terep, a hegyen való tevékenység, a hegyi életmód az átlagosnál is nagyobb megterhelést ró. A környezet újszerű követelmények

elé állítja a szervezetet, nem könnyű az alkalmazkodás a megváltozott viszonyokhoz. Felvilágosító, meggyőző szóval, arra készítettük hallgatóinkat, hogy katonai tudásuk fejlesztése végett ömállóan tanulmányozzák a hegyi kiképzéssel foglalkozó szakirodalmat, gyűjtsék az erre vonatkozó tapasztalatokat, öntevékenyen fejlesszék fizikai állóképességüket, ügyességüket. A kihelyezés során törekedtünk a fizikai állóképesség fenntartására, fejlesztésére, a különböző mozgáskészségek kialakítására, a felelősségérzet, a helytállás, az elvtársi együttműködés elmélyítésére, a segítőkészség, határozottság, magabiztosság, küzdeni akarás erősítésére, vagyis olyan lelki beállítottság megteremtése, amellyel a hallgatók átérzik saját tevékenységük jelentőségét és jókedvvel dolgoznak.

Természetesen a hegyi élet a tanári állományra is újszerűleg hatott. Tapasztalattuk a hegyi élet változatosságát. A feladatok nehézsége közelebb hozta egymáshoz a tanárt és a hallgatót, nyíltabb, őszintébb kontaktus alakult ki köztünk. Ugyanakkor a tanári állomány nagyobb türelmére, jó nevelői érzékére volt szükség. Fontosnak tartom a követelménytámasztás optimális szintjének megállapítását. A laza követelménytámasztás épp olyan káros, mint a fizikai túlhajtottság. Mindkettő rossz közérzetet és hangulatot vált ki, az első a feladathoz való laza erkölcsi hozzáállásban, a másik pedig levertségben, rosszulétben nyilvánul meg. Igazolódott azon megállapítás, hogy *csakis nehézségekhez való következetes szoktatás növeli a hallgatókban a magabiztosságot, neveli őket a szívós küzdeni akarásra*. A szoktatásban, a fáradtságérzet leküzdésében rendkívül fontos, hogy a feladatok terhet mindenki arányos mértékben viselje. A bonyolult viszonyok, a feladatok sokrétűsége mindenkit a fokozott segítségnyújtásra, a nehézségek kollektív leküzdésére, a jó elvtársi szellem kialakítására kell hogy készítessen. A pozitív erkölcsi tényezők szerepe meghatározó a nehézségek leküzdésében, de ebben sokat segíthet a környezet is, annak varázsa, szépsége, a fáradtság egyik legjobb ellenszere a sikerélmény és a nehéz feladatokkal való megbirkózási készség kialakulása.

Lényeges kérdésként kezeltük a hallgatók félelemérzetének leküzdését. A hegyi akadálypálya utolsó elemének leküzdése, a függőhídon való átkelés, a drótkötélpályán történő lecsúszás, vagy a löszfal megmászása először majdnem mindenkiben félelmet váltott ki. Ennek megszüntetését elsősorban a parancsnoki példamutatással, magatartással, valamint a felszerelés korszerűségébe, biztonságába vetett hit megerősítésével és a feladatok begyakorlásával értük el. Alapvető módszerként alkalmaztuk minden mozzanathoz az aprólékos magyarázatot, azok végrehajtásának körültekintő indoklását, majd a személyes bemutatást. Tapasztaltuk, hogy a félelemérzés leküzdésében nagy szerepet játszott az egyéni tapasztalatszerzés is. *A hegyi kiképzés csak a magas fokú fegyelem betartása mellett érheti el célját*, és csak akkor lehet sikeres, ha a személyes meggyőződöttségén a fegyelem állandó és erős összpontosításán, a folyamatos önellenőrzésén, az egymás segítségén, az elvtársi szellem meglétéén alapul.

Nagy figyelmet fordítottunk a szabad időben végzett kulturális munka megszervezésére is. Folyamatosan biztosított volt a sajtótermékekkel való ellátás, a tömegkommunikációs eszközök adásainak figyelemmel kísérése, sportvetélkedők megtartása, a környék történelmi és kulturális nevezetességeinek megtekintése. A harcászati kiképzés keretein belül megtaláltuk annak lehetőségét, hogy elmélyítsük hallgatóinkban a szülőföld, a hazai táj iránti tiszteletet, szeretetet.

A tapasztalatok alapján azokat a lényegesebb tennivalókat és problémákat igyekeztem kifejteni, amelyek a hegyi kiképzés előkészítésére és eredményes végrehajtására irányulnak. Nem tértem ki részletesen az általunk végrehajtott speciális feladatokra, azok

végrehajtásának módozataira, mivel megítélésem szerint ezek külön vizsgáldást igényelnének. *Összefoglalóul néhány fontos következtetés:*

1. Hadseregünk fejlett harci technikával rendelkezik, a korszerű harc követelményeinek megfelelően fejleszti harceljárásait, bonyolult viszonyok között vívott harctevékenységre készíti fel a személyi állományt. A kiképzési rendszerünkben ezért *még nagyobb hangsúlyt kell helyezni a hegyi kiképzésre*, amely alaposan igénybe veszi harci technikánkat, próbára teszi személyi állományunk politikai, erkölcsi erejét, fizikai-pszichikai teljesítőképességét.

2. A hegyi kiképzés eredményes végrehajtása elsősorban *az oktatói állomány alapos, sokoldalú elméleti felkészültségét*, a tudományosan megalapozott ismeretek állandó bővítését kívánja meg.

3. A mozgalmi munkában, az ismeretterjesztés terén nagy szerepet töltenek be a hegyi kiképzéssel kapcsolatos tudományos eredmények, tapasztalatok tudatosítása, elterjesztése, abból a célból, hogy úgy az oktatói, mint a *hallgatói állomány szemléletében elmélyüljön a hegyi kiképzés végrehajtásának jelentősége*.

A tudományosan megalapozott ismeretek mellett nagy gondot kell fordítani a *fizikai felkészültség biztosítására*. A testnevelési kiképzésben az egyéni gyakorlatok során főleg az ügyességre, az állóképességre, a szükséges mozgáskészség fejlesztésére kell törekedni.

5. Az emberi szervezet érzékenyen reagál a külső környezeti változásokra. Sokszor már 1700–1800 m magasságban gyorsul a légzés, csökken a munkateljesítmény. Ez elsősorban abból az összefüggésből adódik, hogy a tengerszint feletti magasság növekedésével a légnyomás és a hőmérséklet csökken, egyre kevesebb lesz a levegő oxigéntartalma. A légzésszámátlag és érverés percenkénti száma is növekszik, zavar keletkezhet a szervezet sav-lúg egyensúlyában, megváltozhat a vérnyomás értéke, nő a vérben a vörös vértestek száma, étvágytalanság léphet fel, a bélgázok kitágulása puffadást eredményezhet. Ezen kívül még számolni kell olyan jelenséggel, mint a fül eldugulása, intenzív fogfájás léphet fel, károsodik a reflex működése, zavar keletkezhet a legmagasabb idegtevékenység működésében, látási zavarok léphetnek fel, a levegő lecsökkent páratartalma és a nagy hőmérsékleti ingadozás növeli a légúti megbetegedések veszélyét. A meteorológiai viszonyok eddig vázolt és egyéb tényezői – pld.: a „főn” szél –, vagy a kedvezőtlen barometrikus változások fejfájást, levertséget, a szellemi és fizikai tevékenység csökkenését, indokolatlan és megmagyarázhatatlan szorongást okozhatnak. Növelik az egyedül lét érzetét, romlik a hallás és színérzékelés képessége, megnehezül a figyelem összpontosítása, eufória, magassági ájulás és halál következhet be.

6. Tisztában kell lennünk erdős-hegyes terepen még olyan veszélyekkel is mint a hólavina, a napszúrás, hóguta, az erős ultraibolya sugárzás bőrt égető, illetve hóvakságot okozó hatása, a kígyómarásból, illetve a gombák fogyasztásából, a különböző rovarcsípésekkel adódó halált okozó behatásokkal. Mindezek a hatások a személyi állománynak kettős feladatot jelölnek meg. Egyrészt meg kell övni saját egészségüket, másrészt a hadtápbiztosítás feladatain belül kiemelt figyelmet kell fordítaniuk olyan ellátási és egészségvédelmi kérdésekre, mint a megnövekedett folyadékszükséglet biztosítása, a szervezet só utánpótlásának megoldása, a kalóriadús ételekkel történő ellátás (19 320–25 200 JOULE), szőlőcukor biztosítása, hegyi felszerelésekkel, meleg ruházattal, pihentetési, fagyás ellen védő, mozgást fokozó anyagokkal való ellátás.

7. A hegyi bázis eszközei biztosítják a felkészítést, azonban célszerű újonnan megvizsgálni, hogy melyek azok az eszközök, amelyek a hadtápegységek gyakoroltatásához szükségesek. Tapasztalatunk, hogy a lovakhoz rendszeresített málfahfelszerelés tönkrement, az eszközök egyrésze is csak a múzeumban található meg. Ez olyan gondolatot szül, hogy a bázison a hadtáp szakanyagoknak nincs gazdája, ezek megóvására, használhatóságuk biztosítására kevés gondot fordítanak.

8. A hallgatók a hegyiharc hadtápbiztosítására történő kiképzésük során a természettel és az ellenséggel való küzdelem harcfogásainak elsajátítása mellett, jártasságot szereztek a harcoló alegységek, a különleges harcfeladatot megoldó csoportok (pl.: megkerülő osztag) hadtápbiztosításában jelentkező sajátos feladatok megoldásában, a célszerű módszerek szervezésében. A hallgatóink tisztté történő avatásukat követően képpessé válnak ezen témák oktatására, szakalegységeik felkészítésére.

9. A téma hatékonyabb oktatása érdekében szükségesnek tartom szaktanszékünk részére azon eszközök biztosítását, melyek használatát a hegyi kiképzésre történő elvonulás után feltétlenül be kell gyakoroltatni, így elsősorban hegymászó felszerelésekre és egyéni hegymászó eszközökre gondolok.

10. A hallgatók körében célszerű lenne „alpinista szakkör” szervezése, ahol kellő mélységű elméleti megalapozás után, szabadságuk terhére lehetőséget kapnának magasabb hegyek megmászására, külföldi túrákon való részvételre, ezáltal lehetővé válna a megváltozott viszonyokhoz történő alkalmazkodás elősegítése.

11. A továbbiakban megvizsgáljuk annak lehetőségét, hogy emeljük a tárgykorre fordítható óraszámot. Indokoltnak tartom, a hallgatói állományunkkal a hegyi lögyakorlat végrehajtását, valamint a megkerülő osztagban való tevékenység még mélyebb begyakoroltatását. Abban az esetben ha ez nem járható út, akkor a jelenlegi tananyag átstrukturálásával teremtjük meg ennek feltételeit.

Hosszú idő telt el, míg a tudomány az általam leírt megállapításokat felismerte, illetve igazolta. Befejezésül is azt szeretném hangsúlyozni, ami valamilyen módon hozzájárul az erdős-hegyes terepen végrehajtott tevékenység eredményességének javításához, annak vizsgálata indokolt, azon érdemes tovább együtt gondolkodni. A hegységekben rejlő számtalan veszély megszelidül, legyőzhető, ha ismerjük a veszély eredetét, ha elsajátítottuk a megelőzés módszereit, ha sokoldalúan felkészülünk a végrehajtott feladatokra, alaposan begyakoroljuk azok végrehajtásának mechanizmusát. A tapasztalatok azt is igazolják, ahhoz hogy az ellenséget le tudjuk győzni, hogy tevékenységét magabiztosan meg tudjuk akadályozni, mindenekelőtt ismerni kell az erdős-hegyes terepen végrehajtott tevékenység sajátosságait, kezdeményezést és leleményességet kell tanúsítani. A hegyi viszonyok között kiemelkedő szerepet játszik a hadtápszervezetek életképességének biztosítása, a diverziós csoportok tevékenységének megakadályozása. Indokolt a hadtáp részére légvédelmi alegység és BMP gépesített lövészalegység megerősítést biztosítani. A terep jellegéből adódóan széleskörűen alkalmazunk megkerülő osztagokat és légideszantokat, ez felveti a légi szállítások szükségességét és erre a hadtáp személyi állományát fel kell készíteni. Célszerűnek látszik a ledobásra legalkalmasabb göngyölegek, anyagmozgató alegységek, légi diszpécserok, deszantoló hely kijelölésére alkalmas anyagok, rakodó-rögzítő részlegek, különleges felfüggesztés és markolóeszköz készletek szervezése, kikísérletezése és rendszerbe állítása.

Külön figyelmet érdemel a vízkonzerválására alkalmas berendezések biztosítása. Nagyon fontos, hogy a szerzett tapasztalatok valamennyi hadtápszakember kincsévé váljanak, ezzel is hozzájárulva a harcászati és hadtápbiztosítási rendszer további szilárdításához.

Felhasznált irodalom

1. Hegyi kiképzésre kötelezett hadtápegységek felkészítése.
Tanulmány MNHF-ség 1983. Titkos 204/0181.
2. Hasznosítsuk a hegyi kiképzés néhány tapasztalatát.
Módszertani segédlet HM 1967. Nyilt.
3. Csapathadtáp utasítás (ho.-e.) Szabályzat HM 1965. Szolgálati használatra Htp/3.
4. Mikó Lajos alez.: Az erdős-hegyes terep hatása a műszaki biztosítás megszervezésére, irányítására. Honvédelem 1979. 10. szám.
5. Tamás István fhdgy.: A megkerülő osztag alkalmazása erdős-hegyes terepen. Honvédelem 1979. 5. szám.
6. Dr. Pusztai János: Támadás hegyes körzetekben Honvédelem 1981. 5. szám.
7. Harctevékenység erdős-hegyes terepen Honvédelem 1982. 2. szám.
8. Petre Sándor ezds.: A gépesített lövész (hk.) egységek, alegységek támadása hegy-ségben. Honvédelem 1984. 8. szám.
9. Dr. Novák János: Hegyi klíma, hegyi balesetek, mentés.
Zrínyi Katonai Kiadó 1968.
10. E. Frolenkov ezredes: Gyakorlat hegyekben.
Fordítás a „Til Vooruzsennih Szil” 1987/3. számából.

A repülőegységek és -alegységek harctevékenysége hadtápbiztosításának tervezése és vezetése, s ehhez a számítástechnika alkalmazásának lehetőségei

*Pásztor István alezredes,
Márkus József alezredes*

A hadtáp vezetésével szemben támasztott követelmény a szilárdság, folyamatoság, operativitás, rugalmasság. Ezeknek a követelményeknek a korszerű hadviselés körülményei között – amikor a helyzetek gyorsan változnak, amikor az alkalmazott csapásmérő eszközök hatékonysága jelentős mértékben függ az anyagbiztosítás, kiszolgálás gyorsaságától, minőségétől, pontosságától – hagyományos módszerekkel már nem lehet eleget tenni. A korszerű harc, korszerű vezetési módszereket és vezetési eszközöket igényel a hadtápbiztosítás terén is. Ez még fokozottabban kell, hogy érvényesüljön a repülő-, helikoptercsapatoknál. Azok harctevékenységének rendkívül nagy az anyagigénye, a pontos időben és helyen, megfelelő minőségben történő ellátása, kiszolgálása a hadtápvezetéstől gyors, pontos és operatív tervező-, irányító munkát igényel.

A hadtápbiztosítással szembeni követelményeket, a repülő harctevékenység sajátosságainak megfelelően a parancsnok határozza meg. Meghatározza a készenlét idejét a repülő harctevékenység hadtápbiztosítására; a hajózállomány ellátásával kapcsolatos időpontokat (repülés előtti orvosi vizsgálat, étkezések ideje stb.); áttelepülés esetén az új repülőtéren a fogadókészség elérésének, a régi repülőtéren a fogadókészség fenntartásának idejét; a repülő harcbevétel számát, jellegét, időtartamát; az alegységek településének rendjét a repülőtéren; a szállítások végrehajtására biztosított repülőeszköz-bevételeket.

A hadtápbiztosítás megszervezésének alapja az előljáró hadtápfőnök intézkedése, amiben meghatározza a fogasztási normát, a készenlétképzést, az utánszállítás rendjét, az erő és eszköz megerősítését, kijelöli az ellátási forrásokat, kórházakat.

A hadtápbiztosítás megszervezésében a parancsnok követelménye, az előljáró hadtápfőnök intézkedése mellett a harmadik meghatározó tényező a hadtáphelyzet. A hadtáphelyzet ismerete csak állandó, folyamatos, megbízható információáramlással, adatgyűjtéssel és rögzítéssel érhető el.

Ugyanakkor a hadtáp folyamatos vezetése is megköveteli a helyzet állandó ismeretét. A reális döntéseket, intézkedéseket csak a hadtáp, a repülő harctevékenység helyzetéről kapott megbízható adatok birtokában lehet megalkotni. *Elsősorban a következő információk meglétére kell gondot fordítani:*

- a repülőegység, -alegység helyzete, működő repülőterei, leszállóhelyei;

- a repülőalegységek bevetéseinek száma, a harcfeladat paramétereit;
- a különböző anyagok fogyasztása javadalmazásban, súlyban;
- az anyagi készletek nagysága, ellátási tagozatonként;
- az előjáró, a saját és alárendelt hadtápegységek, -alegységek települési helyei, áttelepülésük várható iránya;
- a szállítási feladatok, szállítmányok helyzete;
- az előjáró, a saját és alárendelt vezetési pontok települési helyei;
- a repülőparancsnok elgondolása a további repülő harctevékenységre.

Az eddigiekből is világosan látszik, hogy a hadtáp vezetése egyrészt információigényes, másrészt információban gazdag tevékenység.

A hadtápadatok gyűjtése, tárolása, feldolgozása és értékelése a hadtáptörzstől időtrábló, manuális munkát igényel. Az elektronikus számítógép ennek a munkának jelentős részét képes elvégezni, és így a hadtáptörzs személyi állománya több időt fordíthat az érdemi elemző, értékelő, ellenőrző munkára, a döntések megalapozottabb előkészítésére. A számítástechnika mai fejlettségi szintjén ez már nemcsak ábránd, hanem megfogható valóság.

A repülő harctevékenység hadtápbiztosítása vezetői tevékenységének számítógépes támogatását magasabbegységünknel is megkezdjük. Ezt a feladatot a VT-20/A kislektronikus számítógéppel felszerelt számveteli részlegünk végzi. A számítógép a háborús hadtápbiztosítási programmal a számveteli részleg a hadtápbiztosítási terv különböző számvetéseit készíti el, ezek közül a repülőcsapatok szempontjából a legfontosabbak a részletes és nagybani anyagi, szállítási, egészségügyi és a menetszámvetés.

A VT-20/A kislektronikus számítógép ezeknek a számvetéseknek az elkészítéséhez szükséges törzsadatokat, információkat tárolja (egy javadalmazás súlyadatokat, a mozgókészletet vagy a van készletet, ellátandó létszámadatokat, szállítótérre vonatkozó adatokat, a hadtáptechnikai eszközök nyilvántartását stb.). Megfelelő programmal ezeket az információ és adattároló lehetőségeket az igényeknek megfelelően a számítógép kapacitásának növelése nélkül bővíteni lehet. Ezzel jelentősen csökkenthető az eddig manuálisan készült, nagy terjedelmű hadtáp adattár tartalma. Az adattárban elegendőek azok az adatok, amelyek az operatív döntésekhez szükségesek.

A hadtápbiztosítás megszervezéséhez szükséges alapadatok nagy része nem numerikus tényező, azonban a tapasztalatok alapján ezek többsége is számszerűsíthető. Így:

- a repülőgépek (helikopterek) egy bevetéssel elfogyasztott hajtóanyag mennyisége javadalmazásban. Ennek értéke a harcfeladatoknak megfelelően tipizálható. Ez az alapja a fogyasztási norma számvetésének;
- a hadtápegységek áttelepülési időszükséglete az áttelepülés távolságának, a repülőtér kiépítettségének, az alegység nagyságának függvényében. Ezzel az alapadattal gyorsan elkészíthető az áttelepülés időszámvetése;
- a repülő- (helikopter-) alegységek újrabevetéséhez szükséges idő, a kötelék és a kiszolgáló alegység nagyságának, az előző feladat méretének függvényében állapítható meg. Ez az időadat az alapja a repülő- (helikopter-) alegység újrafeltöltési időszámvetésének. Célserű kidolgozni és alapadatként számítógépre felvinni egy repülő- (helikopter-) alegység adott idő alatt történő újrabevetésének erő-, eszközszükségletét, aminek birtokában erő-, eszközszámvetés készíthető;

- a gyógyító-kiürítő tevékenység megszervezésének alapadata a várható egészségügyi veszteség mértéke. Az elméletileg megítélt veszteség értéke százalékban és abszolút számokban is megadható. A repülőcsapatok esetében ez az érték az ellenség várható légi tevékenységének, a település védettségének függvényében standard adatokban meghatározható.

Az így számszerűsített adatok megfelelő programok alkalmazásával a hadtápvezetés folyamatában felhasználhatók. Ezekre az adatokra alapozva a feladattisztázás után kiselektronikus számítógéppel elkészíthető a hadtápbiztosítás megszervezésére vonatkozó előzetes elgondolás. Ezt követően a már meglévő programmal elkészített részletes számvetések alapján kerülhet végrehajtásra a hadtápbiztosítási feladatok pontos adatok alapján való megszervezése.

Magasabbegységünk hadtáptörzse a VT-20/A kiselektronikus számítógépre központosítva kidolgozott és a repülőcsapatokra általunk adaptált háborús hadtápprogramot a hadtápbiztosítás tervezésében először a ZENGŐ-86 gyakorlaton alkalmazta sikerrel. A magasabbegység hadtáptörzse ezen a gyakorlaton 50%-ra csökkentett létszámmal vett részt és ennek ellenére a hadtápbiztosítás tervezését a hadtáptörzs a számítógép segítségével a „Munka időgrafikon” szerinti időre képes volt befejezni, úgy hogy a terv számszerű adatai, számvetései pontosak voltak.

A különböző tervek, számvetések elkészítésének időszüksége az eddigi tapasztalatok alapján:

- menetszámvetés a pihenők számától függően	5-15 perc;
- nagybani anyagi biztosítási terv	20-30 perc;
- részletes anyagi biztosítási terv	60-70 perc;
- egészségügyi számvetés	15-20 perc.

Ez összesen, az adatlapok kitöltésével és a tablók elkészítésével együtt 2,5-3 óra. Manuálisan erre - a 6 órás időgrafikon szerint - legkevesebb öt órára volt szükség. Tehát a 6 órás munkaidőn belül a számvetések akár kettő változatban is kidolgozhatók.

A repülő- (helikopter-) egységeknél, önálló alegységeknél a repülő harctevékenység hadtápbiztosítására vonatkozó elhatározás a klasszikus folyamatnak megfelelően történik. Hasonlóképpen, mint más fegyvernemnél a folyamat elemei nem különülnek el élesen egymástól.

1. *A feladattisztázást a hadtápfőnök a repülőegység-parancsnok harcászati tájékoztatója, az előljáró hadtápbiztosítási tanulóosztály vezetője végzi el. A repülőegység-parancsnoktól a harcászati tájékoztatón a hadtápbiztosítás nagybani tervezéséhez szükséges adatokat ismeri meg:*

- a különböző repülőegységek, kötelékek milyen feladatot hajtanak végre;
- milyen repülőtereket és hol kell berendezni a feladat végrehajtására;
- a harc feladat végrehajtása során várható áttelepülések;
- készenlét ideje a feladat végrehajtására. A bevetések száma, a bevetések mérete ebben az időszakban még csak nagy vonalakban ismert. Ennek részletes kidolgozását végzi a repülő harckiképzési osztály. Ennek hiányában ekkor még csak nagybani számvetés, elgondolás kialakítására van lehetőség.

A feladattisztázás során a hadtápfőnök körültekintően értelmezi a parancsnok elgondolását, ezt az előljáró hadtápfőnök milyen módon biztosítja, milyen feladatokat kell az egység hadtápszolgálatánál megoldani, miben kell dönteni. Tisztázza továbbá,

hogya döntéshez milyen adatokra van szükség, melyik szolgálatiág-főnököt hallgatja meg, mire kell a legsürgősebben intézkedni.

2. A feladat tisztázása után gyors *időszámvetést* készít a feladatok végrehajtásának sorrendjére, idejére. Ennek fix időpontjai: készenlét a repülő harctevékenységre, az új repülőtéren a fogadókészség elérésének ideje.

3. Ezt követően ahhoz, hogy be tudja vonni a munkába a *hadtáptörzset, tájékoztatja* őket a munkájukhoz szükséges mértékben a kialakult helyzetről és a feladról. Meghatározza, hogy kitől milyen jelentést vár az elgondolásának kialakításához. Az eddig kialakult nagybani elgondolása alapján előzetes intézkedést ad ki, alapvetően szóban.

A feladattisztázás során a számviteli részlegvezető megkapja a nagybani számvetések elkészítéséhez szükséges alapadatokat az engedélyezett fogyasztási normákra, az elrendelt készletekre, a várható egészségügyi veszteségre vonatkozóan.

A nagybani számvetések elkészítéséhez szükséges alapadatokat a szolgálatiág-főnökök a számviteli részleghez feldolgozásra előre kidolgozott adatlapokon továbbítják.

A számvitel az adatok birtokában elkészíti a nagybani anyagi, szállítási és egészségügyi számvetést, ami a helyzetmegítélés alapját képezi.

4. A *helyzetmegítélés* során a hadtápfőnök meghallgatja a szolgálatiág-főnökök jelentéseit, a parancsnok fegyverzettechnikai helyettesével egyetérti a lőszer, a rakéta, repülőműszaki anyagellátás szállítási kérdéseit. A parancsnok helyettesétől megkapja a bevételek alegységenként tervezett számát, méretét. Ennek birtokában a szolgálatiág-főnökök az engedélyezett fogyasztási normát – a feladatok nagyságának megfelelően – nagybani számítással elosztják alegységekre.

Az adatlapon továbbított nagybani elosztás alapján a számviteli részleg a számítógépen végrehajtja a fogyasztási norma súlyarányos, pontos elosztását. A hadtápfőnök helyzetmegítélésének végterméke az elgondolás, amit jelent a parancsnoknak.

5. A *hadtápfőnök jelentését* a parancsnok elhatározásához szükséges szempontok szerint kell megtenni. A jelentés kell, hogy tartalmazza a hadtápbiztosításra vonatkozó olyan javaslatokat, amelyben a parancsnoknak van döntési joga. A repülőegység hadtápfőnöke általában az alábbi szempontok szerint jelent:

- a hadtápbiztosítás főerőkifejtésének iránya;
- az előjáró ellátóraktárak, kirakóállomások, az előjáró által adott erő, eszköz megerősítése;
- áttelepülés esetén javaslat a hadtápegységek telepítésére az új repülőtéren; honi területen végrehajtásra kerülő nagy távolságú repülési feladatok anyagi biztosítására kell javaslatot tenni, ezen belül a repülési útvonalon telepítendő ellátóegységek települési helyére, idejére vagy az idegen repülőtéren történő ellátás lehetőségeire;
- javaslat az áttelepülések menetvonalára, az utánszállítási utakra, a repülőtéri beköötutak, repülőtéren belüli utak fenntartására;
- javaslat a fogyasztási norma elosztására, a készletek repülőterenkénti lépcsőzésére;
- az utánszállítási feladatok megoldási lehetőségei, javaslat a légi szállító eszközök utánszállítási feladatokra történő bevonására;
- a repülő harc feladat függvényében, ahhoz igazodva, javaslat a napi ellátási feladatok végrehajtására az alaprepülőtéren (étkezések, orvosi vizsgálatok, fürdetés stb. idő-

pontjai). A kötetekben levő repülőegység repülőtereire vonatkozóan az ellátás rendjét az adott alegységparancsnok szabályozza, az alegység hadtápfőnök javaslata alapján.

- a várható egészségügyi veszteség repülőterenként, a gyógyító-kiürítő rendszabályok megoldásának lehetőségei, javaslat a kutató-mentő szolgálat egészségügyi megerősítésére, a sérült hajók légi szállítására;

- a hadtáp őrzés-védelmének helyzetét, javaslat a szállítóoszlopok őrzésének-védelmének megerősítésére más alegységekből;

- a hadtápvezetés rendje, a hadtápvezetési pont településére, áttelepítésére javaslat, a helyettes kijelölése, a napi hadtápösszefoglaló jelentések rendje stb.;

- egyéb jelentések, kérelem, javaslat a parancsnok felé különböző intézkedésekre. Pld.: helikopter, repülőgép kijelölése sérültek vagy anyagszállításra;

- végkövetkeztetés arról, hogy a hadtápalegységek a feladataikat hogyan képesek végrehajtani.

A parancsnok hadtáphelyettes jelentését a számítógépen elkészített nagybani számvetés adatai támasztják alá.

A jelentést a parancsnok jóváhagyja, vagy a repülő harc feladathoz igazítva módosítja, kiegészíti.

6. A hadtápfőnök jelentése a jóváhagyás után egyben *elhatározás* a hadtápbiztosítás végrehajtására, amit még részleteiben módosíthat a parancsnok végleges elhatározása, a harcparancs, a részletes számvetés és a hadtápfelderítés. Ez utóbbiról - terjedelme miatt - nem kívánok foglalkozni.

Az elhatározást a hadtápfőnök ismerteti a hadtáptörzssel. A számviteli részleg a szolgálatiág-főnököktől adatlapokon megkapja a részletes számvetésekhez szükséges adatokat és elkészítik a részletes anyag, szállítási, egészségügyi és menetszámvetést. *A parancsnok harcparancsának kibeküldése után a hadtáptörzs végleges formában elkészíti a hadtápparancsot (-intézkedést).* A hadtápparancs (-intézkedés) tartalma megegyezik a parancsnoknak tett jelentéssel, csak attól részletesebb, konkrétabb. A hadtápparancs nagy része standard, ezért a változó információk bevitelével számítógépen is elkészíthető, kinyomtatható.

7. A hadtápbiztosítás végrehajtására vonatkozó elhatározás részletes kimunkálására, a végrehajtás vezetésére a hadtáptörzs elkészíti a *hadtápbiztosítás tervét*. Ez az elhatározás kialakításának megkezdésétől folyamatosan készül. Azoknál a repülő- (helikopter-) egységeknél, önálló alegységeknél, ahol a repülő harc feladatot több napig egy repülőtérről hajtják végre, a biztosítási tervet és hadtápparancsot több napra célszerű készíteni, naponta csak a számvetéseket kell pontosítani mindaddig, amíg a hadtápbiztosításban alapvető változás nem történik, azt intézkedéssel célszerű pontosítani. Új tervet, új hadtápparancsot, illetve részletes intézkedést csak repülőter váltáskor, a repülő harc feladatokban bekövetkezett lényegi változáskor kell kidolgozni, illetve kiadni.

8. A tervezőmunka után következik a hadtápbiztosítás feladatai *végrehajtásának vezetése, ellenőrzése, helyszínen történő segítése*.

A feladatok végrehajtásának irányítása során folyamatosan gyűjteni kell a hadtáp helyzetére vonatkozó információkat. Azokat értékelve, szükség esetén operatíván intézkedni kell a feladat végrehajtását gátló tényezők megszüntetésére. Az információk egyben alapját képezik a következő feladat tervezésének, ezért a számítógép adatállományát is folyamatosan pontosítani kell.

A már folyamatban levő feladat végrehajtásának irányításával párhuzamosan megkezdődik az új repülő harc feladat hadtápbiztosításának szervezése. Az eddig leírt folyamat kezdődik előlről.

A hadtápvezetés leírt folyamata természetesen nem tartalmazza annak minden résztvevő tevékenységét. Erre ilyen rövid terjedelemben nem lehet vállalkozni. *A cikk fő célkitűzése volt, hogy bemutassa a hadtápvezetés főbb sajátosságait, a számítógép alkalmazásának lehetőségeit a repülőegységeknél.* Ennek bemutatására a csapatrepülőök eddigi elméleti, gyakorlati tapasztalatait foglaltuk össze és adjuk közre.

Egyértelműen levonható az a következtetés, hogy a korszerű harc korszerű vezetési módszereket igényel. A gyorsan változó harcászati helyzetek gyors, de ugyanakkor reális alapokon nyugvó döntések sorozatát követelik a hadtápszolgálattól is. Ebben tud megfelelő segítséget nyújtani a számítógép, aminek a széles körű alkalmazása a háborús hadtápbiztosítás tervezése, vezetése során reális igényként jelentkezik, de sajnos ezen a területen még a megkezdett út elején tartunk. A vezetés operativitásának, gyorsaságának növelése érdekében szükséges a megkezdett úton tovább haladva kutatni és kidolgozni a számítástechnika háborús vezetés szolgálatba történő állítását.

Felhasznált irodalom: Dr. Deák Péter ezredes.

A parancsnok hadtáphelyettes és a hadtáptörzs vezető tevékenységének folyamata és sorrendje. (A csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos tanulmányok, „T”, Nyt. sz.: 204/0252).

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A csapatvezetés gazdasági feladatai a szolgálati és életkörülmények javításában

*Kapus Gyula vezérőrnagy,
Illich Ferenc őrnagy*

A Magyar Néphadsereg rendeltetéséből adódó feladatai teljesítéséhez a *legfelső párt- és állami vezetés – az ország gazdasági helyzetével összhangban – következetesen biztosítja állományunk szolgálati és életkörülményei színvonalának megtartásához és lehetőségek nyújtotta emeléséhez szükséges pénzügyi és anyagi feltételeket.* A szolgálati és életkörülmények (SZÉK*) fokozottabb fejlesztése a Magyar Néphadsereg vezérkari főnök 068. számú utasításával kezdődött intenzívebben, és a párt életszínvonal politikájával, a hadseregfejlesztés célkitűzéseivel összhangban folytatódott.

Az ismert okok kapcsán a 70-es évektől kezdődően a nemzetközi és hazai feltételek rosszabbodásának viszonyai között, *a nehéz gazdasági körülmények ellenére is sikerült összességében megőrizni, bizonyos területeken javítani a szolgálati és életkörülmények korábbi szintjét.* A biztosított bérfejlesztésekből differenciáltan növekedett a hivatásos állomány és polgári dolgozók fizetése. Az intézkedések hatására a sorállomány szociális körülményei számottevően javultak. A lakásellátottság szintjét is sikerült megőrizni. Előrelépés történt a sorállomány étkeztetési színvonalában, minőségében és a kiszolgálás kulturáltságában. Fejlődött az állomány ruházati ellátottsága. Megnyugtatóan javult a csapatoknál az egészségügyi ellátás általános színvonala, szélesedtek az egészségügyi szolgáltatások és regenerálódási lehetőségek. Átfogóvá vált a munkavédelmi tevékenység, jelentős fejlesztés történt a fegyverzeti és technikai eszközök kiszolgálási, üzemeltetési feltételeiben.

Az elismerést érdemlő erőfeszítések és eredmények ellenére – mint azt a XIII. kongresszus is megállapította – az 1980. évi szinthez képest összességében csökkentek a reálbérek. Hasonlóan a hadseregbeli illetményeknek sem sikerült lépést tartani az árszínvonal emelkedéssel.

Számos anyagi-pénzügyi norma vásárlóértéke kedvezőtlenül alakult számunkra. Emellett beszűkültek a beruházási, objektum- és lakásfelújítási lehetőségek is.

* (SZÉK) = szolgálati és életkörülmények.

A központi követelmények és feltételek a korábbiaknál hatékonyabb érvényesítése a csapatvezetésben is új, intenzívebb gazdálkodási módszerek alkalmazását tette szükségessé.

A jogos igények és szükségletek „megszokott”, jó szintű kielégítése, a beszűkült fejlesztés, szükségszerűen napirendre tűzte a csapatgazdálkodásban is: az átgondoltabb rangsorolását a teendőknek, a belső tartalékok feltárását, az ésszerű takarékoság minden területen való érvényesítését.

Az önálló költségvetési gazdálkodás, az anyagi érdekeltég elvének fokozatos érvényesítése és más közgazdasági jellegű szabályozók központi bevezetése, kedvező feltételeket teremtett a csapatvezetésben az önállóság és előrelátás növeléséhez a csapatgazdálkodás minden területén.

A „Csapatgazdálkodási Utasítás” megjelenése egységes keretbe foglalta a csapatélet e fontos területének szabályozását.

Szervezetileg mindezekhez nagy segítséget jelentett a laktanyahadtápok és az integrált fegyverzeti és technikai szolgálat létrehozása.

A csapatok központi és saját erőforrásokkal (pénzeszközök, anyag, technika, ingatlan állomány, munkaerő) gazdálkodnak.

A csapatgazdálkodás végző fokon ezeknek az eszközöknek a gazdaságos, leghatékonyabb felhasználását jelenti a harcckészültség és felkészítés, valamint az élet- és munkakörülmények folyamatos fenntartása és javítása biztosítására.

A gazdálkodás folyamatát egyik vagy másik elemére nem lehet leszűkíteni. Mivel az egyes elemek meghatározott tartalommal bírnak és a csapatvezetés különböző tagozataiban más és más súllyal érvényesülnek. A csapatvezetésben ezeket a tagozatonkénti sajátosságokat figyelembe kell venni a módszerek megválasztásához a szolgálati és életkörülmények tekintetében is.

A csapatgazdálkodás, a szolgálati és életkörülmények kapcsolatát és kölcsönhatását a Csapatgazdálkodási Utasítás egyértelműen kiemeli: „A csapatgazdálkodás célja biztosítani, hogy a csapatok a rendeltetészerű feladatokat a követelményeknek megfelelően, magas színvonalon, egyben a célt kielégítő legkisebb ráfordítással oldják meg. A csapatgazdálkodás szervezésével, irányításával és végrehajtásával gondoskodni kell a személyi állomány élet- és munkakörülményeinek tervszerű fejlesztéséről, a csapatok kezelésében levő anyagok, technikai eszközök, objektumok, felszerelések és berendezések tervszerű üzemeltetéséről, karbantartásáról és javításáról, rendeltetészerű használatra alkalmas, hadrafogható állapotban tartásáról.”

A csapatéletben a szolgálati és életkörülmények igen változatosan, sokoldalúan jelen vannak a sorállomány és a hivatásos állomány, honvédségi polgári dolgozók napi tevékenységében, ellátottságában, munkahelyi, családi közérzetében. *Általános felfogásban ide számítjuk:* az állomány szociális, egészségügyi, élelmezési, ruházati, pénzügyi ellátottságát, valamint kiképzési, munkavégzési, elhelyezési, pihentetési, sportolási, művelődési feltételeinek biztosítottóságát. A hivatásos állomány vonatkozásában még ide tartozó a lakásellátottság és az üdültetési lehetőségek biztosítása is.

A cikkben a SZÉK kérdései csak a csapatgazdálkodás és csapatvezetés területében kerül tárgyalásra, nem vizsgálva a közvetetten ható tényezők kérdéseit, mint a leterhelés, szabadidő biztosítás stb.

A CSAPATVEZETÉS GAZDASÁGI CÉLKITŰZÉSEI A SZOLGÁLATI ÉS ÉLETKÖRÜLMÉNYEK JAVÍTÁSÁRA

Közismert, hogy a csapatgazdálkodás irányítása a csapatvezetés szerves részét képezi, így egyben az abban részt vevők és a biztosított feltételek szubjektív és objektív alapul szolgálnak a személyi állomány szolgálati és életkörülményei alakításához.

A miniszteri direktívákban és a HM szakágazati vezető szervei által *kitűzött célok teljesítésére*, a központilag biztosított feltételek hatékony alkalmazására a *csapatvezetés minden szintjén széles körű - bizonyos fókig eltérő jellegű - teendők* jelentkeznek.

Míndenestire meghatározó a helyes, reális célkitűzések kiválasztása, a célorientált-ság érvényesítése az általános és részletes elgondolások kialakításában.

A csapatvezetés új szervezeti rendszerében a *középirányító vezető szervek évenként*, az *egységszintű vezetés évente*, illetve *kiképzési időszakonként* határozza meg, majd pontosítja a szolgálati és életkörülményeket is alapvetően befolyásoló célkitűzéseit.

E vezetői tevékenységben a központilag kezelt (szabályozott) kérdésekben (illetménygazdálkodás, célhitelek felhasználása, előírt járandóságok normatív biztosítása stb.) elsősorban - és ez nem kis feladat - a gazdaságos végrehajtás, míg számos más területen az önálló célok, módszerek kialakítása, megvalósításuk hatáskörbeni szabályozása tartozik a csapatvezetésre, legfőképpen annak egységtagozatára (önálló költségvetési szerv).

A csapatgazdálkodásban a SZÉK színvonala megtartása és javítása terén széles körű a kitűzhető, illetve a kötelezően számbaveendő célkitűzések köre. A teljesség igénye nélkül, a jellemzőbbeket említve, csak a példa igényével:

„A helyi erőforrások és anyagi eszközök koncentráltabb felhasználásával, kellő rangsorolással, tovább szükséges folytatni az elhelyezési körletek, szolgálati helyiségek, kiképzési, javító-, kiszolgáló- és kulturális objektumok felújítását, karbantartását, a berendezésük és felszereltségük javítását. A fegyelem és rend folyamatos fenntartásával biztosítani kell a létesítményi vagyon megőrzését.”

„Hatékonyabb felvilágosító munkával, a sérüléssel járó balesetek és az egészséges életmódra nevelés módszerével eredményesebbé kell tenni a betegségek megelőzését. Növelni kell a csapatsegélyhelyek működésének szervezettségét, az alapellátás színvonalát, a meglévő felszerelések megóvásának biztosítottóságát.”

„Az ételmezési ellátás eddig elért színvonalának egyidejű megtartása és javítása anyagi feltételei elősegítésére, növelni szükséges a kisegítő gazdaságok hozamát, a téli betárolási, saját feldolgozási, tartósítási tevékenységet, biztosítani kell a KISZ-büfék szervezett működését.”

„A sorállomány jó minőségű ruházat ellátása, az új cikkek arányának növelése érdekében, javítani kell a készletgazdálkodást, a szolgáltatások kulturáltságát, az állomány öltözködési fegyelmét és a társadalmi tulajdon védelmét, biztosítani kell a költségvetési előirányzatokon belüli gazdálkodást.”

„A laktanyai szabadidős programok és kulturálódás anyagi-pénzügyi feltételeit a klubhelyiségek berendezési fokozatos felújításával, a társadalmi munkabevételekkel kell javítani. A sportolási lehetőségek szélesítéséhez folytatni kell a tornaterem felújítását, a labdarúgópálya újragyepesítését.”

„A kiskihelyezéseken részt vevő állomány ellátási színvonalát közelíteni kell minden tekintetben a laktanyai ellátás minőségéhez.”

„A laktanya otthonosabbá tétele elősegítésére fel kell újítani a „virágház”-at, növelni kell a fásítás ütemét.”

„Évente fel kell újítani a szolgálati lakások legalább 8-10%-át, a nőtlen szálló bútorzatát fel kell javítani.”

„Az üdülőkeretek elosztásánál emelni kell a 2-3 gyermekes családok üdültetési árnyát.”

„Átgondoltabban tervezve, a valóban rászorulóknak részére kell biztosítani a jogos illetményen felül adható pénzbeni juttatásokat.”

A felsorolt jellemző célkitűzések a csapatgazdálkodás főbb elvi követelményeiből is fakadnak. Ahhoz, hogy a gazdálkodási tevékenységben azok a célok megvalósuljanak, összességében a gazdálkodás vezetését, irányítását kell szervezetesebbé, hozzáértőbbé, ezen keresztül hatékonyabbá tenni.

II.

A CSAPATVEZETÉS FELADATAI ÉS MÓDSZEREI A SZOLGÁLATI ÉS ÉLETKÖRÜLMÉNYEK JAVÍTÁSÁRA KITŰZÖTT CÉLOK TELJESÍTÉSÉRE

A jól előkészített gazdálkodási döntések nyomán elhatározott célkitűzések meghatározó jelentősége mellett, a megvalósításhoz vezető feladatok megválasztása is nagy előrelépést és helyes gazdasági szemléletet, körütekintést követel a csapatvezetéstől.

A csapatgazdálkodás komplex rendszerében a SZÉK terén megfogalmazott főbb célkitűzések csak a vezető állomány és a segítő - véleményező - tanácsadó szerv egyeztetett, összehangolt munkájával valósítható meg.

Kedvező, hogy a döntések ma már jórészt ott születnek, ahol a harcászati, kiképzési feladatokhoz, a személyi állomány ellátásához szükséges anyagi-technikai eszközök, pénzügyi keretek rendelkezésre állnak és ahol ezek tervezése, szervezése és felhasználása ténylegesen folyik. Más szóval jelentős az a fejlődés, amely a csapatgazdálkodás legfontosabb szintjén - az egységénél - valósul meg.

A csapatgazdálkodás egyszemélyi felelősségű irányítása a parancsnok feladata. Az egyszemélyi parancsnoki vezetés és felelősség mellett a gazdálkodás egyes részterületeit közvetlenül irányító parancsnokhelyettes, fegyvernemi és szolgálatiágfőnökök (vezetők) útján valósítja meg.

A parancsnok gazdasági szervező munkájának segítésére „Gazdálkodási, Építési és Környezetvédelmi Bizottság”-ok kerültek létrehozásra a csapatvezetési szinteken (GÉKÖB). A bizottság munkáját a parancsnok vezeti, tagjai a parancsnokhelyettesek és a parancsnoknak közvetlenül alárendelt fegyvernemi és szolgálatiágfőnökök, valamint az illetékes pártszervezet képviselőit is célszerű biztosítani.

A GÉKÖB-ök a parancsnokok véleményező, tanácsadó testületei. Szerepük a szakemberek által kiválasztott célkitűzések és feladatok, illetve azok végrehajtását biztosító erőforrások egyeztetésében, koordinálásában jelentős, mivel a partikuláris érdeken felül emelkedve, a csapat összérdekeit képviselik.

Amennyiben a kitűzött feladatok a helyi sajátosságokra megfelelően adaptálva kerülnek végrehajtásra, „megkeresve” bennük a SZÉK szintentartásának és további javításának lehetőségeit és optimális módszereit is, akkor a célkitűzések az elvártaknak megfelelően teljesíthetők.

A szolgálati személyek alapvető gazdálkodási feladatait a szabályzatok és utasítások meghatározzák. A végrehajtásnak azonban számos módszere lehet a központi elvárások betartása mellett. Az előző fejezetben közreadott célkitűzések teljesítésére – egy változatként – a következő feladatok határozhatók meg:

A csapatlétesítmények felújítását, karbantartását, berendezettségük szintjének javítását csak előre tervezetten, a költségvetési előirányzatok és helyi erőforrások fokozottabb, célirányos felhasználásának biztosításával lehet végrehajtani. Az éves karbantartási terv készítésének első mozzanata a vezető állomány objektumszemléje. A parancsnok döntése alapján a felújítási feladatokra az éves tervből havi karbantartási terv készül, amelyben már az érintett végrehajtó állomány tervszerű foglalkoztatása is részletesen szabályozott. Az alegységek saját körletükben keletkezett rongálódásokat természetesen maguk helyre állítják. A vezető állomány feladata elsősorban a karbantartó munka irányítása, vezetése és ellenőrzése.

Az állomány kedvező egészségi állapotának fenntartásában az egység egészségügyi szolgálatfőnöke az orvosi feladatokat látja el. Emellett az egység-, alegységparancsnokok felelőssége is igen nagy. Amíg az alegységparancsnok az egészségügyi ellátással kapcsolatos tevékenységet köteles szabályozni, az alegységparancsnokoknak a feladatok végrehajtását kell biztosítaniuk. Egységszinten minden esetben délelőtt szükséges megtartani a rendelőt, ehhez az alegységnél a rajszemle előtt már végre kell hajtani a betegek jelentkezését. Hasonlóan parancsnoki feladat a szakrendelésre kórházba utaltak ügyeinek szabályozása is. A gyógyító-megelőző tevékenység elősegítésére az egység munkatervébe megfelelő rendezvényeket szükséges beállítani. Az ellenőrző tevékenységnek minden esetben részét kell, hogy képezze a higiénés helyzet minősítése is. Az egészségügyi alapellátás feltételei biztosításában ugyancsak éves szinten szükséges behatárolni a csapatseghely karbantartásával, felújításával, a berendezések állagának fenntartásával, javításával kapcsolatos feladatokat is.

Az ételmezési ellátás színvonalának megtartása és növelése terén a konkrét eredménynek az étkeztetés minőségében, kulturáltságában, az igénybevételnek megfelelő kalória- és tápanyagszükséglet biztosítottságában kell megjelenni. Az ezirányú szakfeladatokat a parancsnok hadtáphelyettes és az ételmezési szolgálat főnöke (vezetője) látja el. Az egység parancsnoka követelménytámasztásával, az alegységparancsnokok a megteremtett étkeztetési feltételekhez és körülményhez igazodó szabályozásával segíthetik a munkát. Az egészségügyi szolgálat főnöke, a párt- és KISZ szervezetek előjelző, segítő véleménye és javaslati is megkülönböztetett figyelmet érdemelnek.

Az étlap-igénybevételhez és feladatokhoz igazodó helyes összeállítás az alapja a jó minőségű ételmezési ellátásnak. Az ételmezési ellátás feltételei biztosításához éves szinten szükséges a kisegítő gazdaságok fejlesztésével kapcsolatos feladatokat pontos, elszámoltatható érték mérők alapján behatárolni. Átgondoltan kell megtervezni a téli betárolási, saját feldolgozási és tartósítási tevékenységet is, számot vetve a célszerű szükséglettel, az árviszonyokkal és a saját lehetőségekkel. A végrehajtás során az egység szempontjából a gazdaságosságra kell alapozni, nem pedig a helyi „tradíciókra”. A laktanyai

vegyesboltok és KISZ-büfék áruválasztékának egyeztetésével és helyes arányának kialakításával, döntő mértékben lehet javítani az ellátás minőségét.

A ruházati ellátás terén a költségvetési előirányzatokon belüli gazdálkodás javítása előrelátó, átgondolt, az adott egység előtt álló „ruházati vonzatú” feladatokhoz igazodó, éves tervezéssel és takarékos felhasználással biztosítható. Az öltözködési fegyelem, a kulturáltság, a társadalmi tulajdon védelmének biztosíthatósága már a reggeli rajszemléken elkezdődik az aleggységparancsnokok ellenőrzése során, s végeredményben a katonáélet minden tevékenységénél jelen kell, hogy legyen. A szolgáltatások (fürdetés, fehérműcsere) szervezett és irányított végrehajtása érdekében szabályozni szükséges az ahhoz szükséges anyagi-technikai és munkaerő (fürdő, fehérmű kiadás stb.) feltételeket. Ezen a területen szükséges a legszélesebb körű együttműködés és a koordinált tevékenység, az elhelyezési, egészségügyi szolgálattal, az aleggységparancsnokokkal. Kiemelt szerepe van a ruházati készletgazdálkodást illetően az egységeknél meglévő elfekvő készletek szervezett leadásának és a selejtítések tervezett, előrelátóan ütemezett végrehajtásának is.

Az állomány szociális, pénzügyi, kiképzési, munkavégzési, elhelyezési, pihentetési, sportolási és művelődési feltételeinek biztosítása és javítása terén a feladatoknak, módszereknek számos lehetősége adott a csapatvezetés szintjén. A központi intézkedéseken és gondoskodáson túl, a *szociális pénzügyi kihatású kedvezmények* helyi biztosításának reális megvalósítására kell törekedni. A jogos igények szerinti elbíráláson túl, az arra legjobban „rászoruló” és „érdemesek” részére kell biztosítani, előtérbe helyezve ösztönző hatását a személyi állomány körében a minőségileg még hatékonyabb, eredményesebb munkára.

Az elhelyezési körletek alatt azon helyiségeket értjük, amelyekben az állomány olyan igényeit elégítik ki, mint a pihenés, szórakozás, tisztálkodás, az anyag elhelyezése stb. A legfontosabb e területen, hogy a rendelkezésre álló költségek tervszerű, hatékony felhasználásával biztosított legyen ezen objektumok állandó karbantartottsága és tisztasága. Az anyagi lehetőségek korlátozott volta mellett, az állagmegőrzésre, kíméletességre való neveléssel és az igényesség „felkeltésével”, fenntartásával egyrészt számottevő anyagiakat lehet megtakarítani, másrészt ugyanezzel a tevékenységgel a személyi állomány figyelmességre, rendszeretetre, kulturált emberi magatartásra nevelhető. A jó közösségi szellem megteremtése, melynek egyik alapvető tényezője az elhelyezési körletek adta környezeti hatások „anyagi” része, mint tárgyi tényező, amely párosul a parancsnok által kezdeményezett szellemi, politikai, erkölcsi hatásokkal, eredményezi az egymást segítő szocialista típusú katonaközösségek kialakítását.

Az *ifjúsági klubok* funkciójuknál fogva nélkülözhetetlenül fontos szerepet töltenek be az állomány politikai, erkölcsi és világnézeti nevelése terén, de nagy szerepük van közérzetük javításában, hagulatuk alakításában is. Törekedni kell arra, hogy berendezésük kulturált, tiszta és esztétikus legyen. Ennek elérése érdekében segíteni kell a felújításokat pénzeszközökkel és kezdeményezni célszerű, hogy az ifjúsági szervezetek által végzett munka értékének bizonyos részét a különböző berendezési anyagok beszerzésére fordítsák. A parancsnokoknak olyan irányba kell a figyelmet fordítani, hogy célszerű, hasznos és a kulturált pihenés és szórakozás feltételeit legjobban biztosító berendezési anyagokat és eszközöket vásároljanak. Olyan dolgokra gondolok, amik mozgásra, a figyelem összpontosítására, gyors gondolkodásra, cselekvésre nevelnek amel-

lett, hogy szórakoztatnak, pihentetnek és nagy mértékben oldják az emberekben a szolgálat folyamán keletkezett feszültségeket.

A közvetlen környezet, a laktanyaudvar otthonosabbá tétele sem lehet közömbös célkitűzés a csapatoknál. A környezeti hatások legmarkánsabb, legtapinthatóbb módon az elhelyezési körletekből és a laktanyaudvarból erednek. Az elhelyezési körleteknek és laktanyaudvarnak kell nyugalmat árasztó, tiszta légkörével pótolnia az otthont a katonák számára. A helyi lehetőségek és területi kapcsolatok szélesebb körű kihasználásával, a KISZ által szervezett társadalmi munkaakció keretében a laktanyaudvar fásítása, a virágház felújítása, csekély anyagi ráfordítással megvalósítható. Önmagában az anyagi lehetőség nem minden ezen a területen. Ennél fontosabb az állomány igényességét először felkelteni, majd fenntartani a jóízű, kulturáltság, rend és fegyelem vonatkozásában. Ez sok törődést és hozzáértést igényel a parancsnoki állománytól.

A szolgálati lakások egy részének felújítása csak előrelátható éves tervezéssel és szervezéssel, zömében a helyi anyag és erőforrások összpontosított felhasználásával biztosítható. A feltételek javításában olyan helyi tartalékokkal rendelkezünk, mint az erők jobb koncentrálása, a munkaszervezés javítása, a technológiai fegyelem erősítése. Ezen célkitűzés megvalósításával a családok élete könnyebbé válhat és javulhat közérzetük is. A csapatjavító-műhelyek kapacitásának ésszerűbb, előretervezett kihasználásával folyamatosan biztosítani kell a nötlenszálló bútorzatának feljavítását is. A parancsnokoknak szívügyüknek kell tekinteni a létesítményi vagyont megőrzését, fejlesztését, a rend, fegyelem folyamatos fenntartását, illetve a javakkal való ésszerű takarékoskodást is ezen a területen.

Az egységek üdültetési bizottságainak a kapott és rendelkezésre álló lehetőségek figyelembevételével elsődlegesen kell biztosítani a többgyermekes családok főszezonai üdültetését. Az azonos turnusba eső házaspári üdülők összekapcsolásával, a nagy férőhelyű kapacitások hatékony kihasználásával, a 2-4 napos pihentetés csapatpihenőbe történő beépítésével lehet a nagycsaládosok jogosan felmerülő üdültetési igényeit a kívánalmak szerint kielégíteni.

A csapatgazdálkodás jelenlegi rendszere bevált és megszilárdult, számottevően segíti a szolgálati és életkörülmények javítását, az ellátás és szolgáltatások minőségének emelését. Tervszerűbbé és hozzáértőbbé vált a katonák ellátását, a technika kiszolgálását, üzemben tartását biztosító anyagi és pénzeszközök felhasználásának parancsnoki szintű irányítása.

A cikkben a fő célkitűzések és azok teljesítését biztosító feladatok, módszerek a csapatgazdálkodás rendszerébe „ágyazva” kerültek megtárgyalásra. Egyes területeken csak érintve lettek a lehetőségek, a „gondolatébresztés” igényével.

A szolgálati és életkörülmények javítását továbbra is központi feladatként kell kezelni a vezetés minden szintjén. A célok megvalósítása a csapatvezetéstől céltudatos, energikus munkát követel. *Kimerületlen tartalék az állomány cselekvő bevonása a célok és feladatok kialakításába, majd a megvalósításba.*

Lényeges kérdés, hogy ne hunyjunk szemet a közömbösség láttán, ne tűrjük meg a helyenként jelentkező felelőtleneségből, szervezetlenségből fakadó ellátási zavarokat, a személyi állomány járandóságainak minőségi, mennyiségi megcsorbitását. Érvényt kell szerezni annak, hogy a rajparancsnoktól kezdve valamennyi szolgálati személy maradék talanul teljesítse kötelemait, mert ezt semminemű központi vagy más szabályozás nem helyettesítheti. *A másik tartalék a meglevő vagyont fokozott védelmének biztosítása. Az ellent-*

mondások feloldásán túl, fontos feladat az önálló, vállalkozó jellegű, aktív, dinamikus és innovatív gazdálkodás előmozdítása, az anyagi érdekelttség fokozása.

A szolgálati és életkörülmények kérdése állandóan a csapatvezetés homlokterében áll, és a szemléletformálásban a jogos igények és szükségletek kiszűrésében nagy segítséget nyújtanak a párt- és politikai szervek a mozgalmi munka eszközeivel. Nem engedhető meg, hogy az amúgy is behatárolt lehetőségekre hivatkozás mögé bújva, a kellő hozzáértés hiánya akadályozza a célok teljesítését.

X

Felhasznált irodalom:

1. A Magyar Népköztársaság Fegyveres Erőinek Szolgálati Szabályzata.
2. Csapathadtáp Szabályzat. I. rész.
3. Az MSZMP Néphadsereg Pártértekezlet anyaga.
4. Módszertani segédlet a seregtest Gazdálkodási és Fenntartási Konferencia anyagának használatához.
5. Az egység és alegység tervezés témából levezetett seregtestparancsnoki módszertani bemutató anyaga.
6. Közvetlen honvédelmi kiadások anyagipénzügyi gazdálkodási szabályai. II. rész. A csapatgazdálkodás.

A társfegyveres testületek együttműködése a ruházati szolgálatban*

Újvári Mihály alezredes

A társfegyveres testületek együttműködésének kérdése nagyon aktuális téma napjainkban. Vezetőink látva a kibontakozás lehetőségét, az együttműködés várható előnyeit először HB határozattal (9/326/1981.), majd az érintett tárcák vezetőinek együttes utasításával szabályozták az együttműködés célját, irányát, területeit és végrehajtásának rendjét. A felsőszintű szabályozások nyomán megpezsdült ez a terület és egyre inkább érezhetőek az együttműködés eredményei és hatásuk az érintett állományra.

Az együttműködést és szabályozásának megszületését elsősorban az indokolta, hogy a fegyveres erők és testületek fejlesztéséhez és fenntartásához szükséges anyagi és pénzeszközök tervezése és felhasználása minél hatékonyabbá válhasson. lehetőség nyílik a párhuzamosságok kiszűrésére, egymás szolgáltatásainak igénybevételére, az ipar felé történő egységes fellépésre, a gyártási volumenek optimálisabb kialakítására és más lényeges szempontok figyelembevételére.

A végrehajtás rendjére vonatkozó előírások az érintett tárcák vezetői részéről - a korábbiakkal szemben - most már kötelességként határozzák meg minden fegyveres testületnél az együttműködést. Ennek az alapja az a felismerés, hogy az együttműködésnek nem csupán eszmei alapja, hanem konkrét megtakarításban jelentkező eredményei vannak, lehetnek, melyeket anyagban, pénzben egyaránt ki lehet fejteni.

Az együttműködésnek már korábban kialakultak hagyományos területei, amelyek szinte automatikusan működnek. Ilyenek:

- BM részére tisztképzés a katonai főiskolákon és a ZMKA különböző tagozatain;
- tudományos kutatási eredmények kölcsönös hasznosítása;
- bizonyos körben a fejlesztési tevékenység összehangolása terén;
- egyes szakágaknál a javítások, anyagbeszerzés, minőség védelem területén;
- lakásépítés, szociális intézmények működtetése vonatkozásában;
- egészségügyi ellátás területén;
- kulturális téren, például helyőrségi fegyveres erők klubja stb. területén, hogy csak néhány fontosabb területet érintsek.

Tehát az együttműködésnek már van alapja, kialakult gyakorlata. Az eddigi helyzetet mégis az jellemezte, hogy a közös munka spontánul, egyes esetekben csak helyi szinten valósult meg.

*Pályázati felhívásra beküldött tanulmány.

Az utóbbi időben nagy erőfeszítések történtek azért, hogy – elsősorban az anyagi-technikai ágazatokban – szervezett, összehangolt, szerződésekből szabályozott, kölcsönös előnyökön és gazdaságosságon alapuló együttműködés alakuljon ki.

Együttműködés a ruházati szolgálatban

Az MN ruházati szolgálatának együttműködése a többi fegyveres testülettel úgy vélem, példaként szolgálhat más területek felé is. Váználni szeretném, hogy a hetvenes évek második felétől kezdődő együttműködés hogyan vált egyre tudatosabbá, szervezettebbé, szabályozott rendszerré, amelyben a vállalt feladatok, kötelezettségek – érdekeltégi alapon – valósulnak meg.

Erre utal dr. Lapos Mihály vezérőrnagy MNHF I. helyettes felszólalásából vett idézet is, melyet a társfegyveres erők és testületek htp. és anyagi vezetőinek második országos értekezletén mondott:

„Az tény, hogy korszerű ruházati rendszerünk, valamint a textiltisztítás és javító szolgáltatás – ugyancsak segítette közös munkánkat. Itt olyan szoros és gyümölcsöző együttműködés alakult ki, amely más területre is példaként szolgálhat.”

A ruházati együttműködés már a bevezetőben említett szabályozások kiadása előtt is élt és létezett. Ezt bizonyítja, hogy a Vám- és Pénzügyőrséggel már 1978 óta van szerződéses kapcsolatunk.

Gercsák Imre pénzügyőr ezredes a Vám- és Pénzügyőrség Országos parancsnokának helyettese így értékelte az együttműködést:

„A ruházati ellátás az egyik legrégebbi együttműködési területünk. A testület tagjai részére az MN Ruházati Ellátó Központ és MN RSZÜ által üzemeltetett Katonai Ruházati Boltok állnak rendelkezésre, ahol normalizált egyenruházati, valamint választéki cikkeket vásárolhatnak. Az árak megrendeléséről, minőségi átvételéről, tárolásáról az MN REK gondoskodik. Ez az együttműködés nagymértékben hasznos számunkra.”

Az együttműködést később kiterjesztettük a BM Határőrség, majd a Kormányőrség ellátására is. Inkurrencia értékesítés és selejt anyag hasznosítás szempontjából lényeges partner a BV Országos parancsnokság is, mivel az elhasználódott anyagok további felhasználása az elitéltek körében biztosított és népgazdasági szempontból is hasznos.

Az együttműködés előnyeiről

Az együttműködésnek több előnye van, amely a következőkben foglalható össze:

1. Egységes a gyártott termékek köre, a felhasznált alapanyagok összetétele és minősége.
2. Nagyobb volumenű a gyártás, amely kedvezőbb szerződéskötési feltételeket és árakat jelent számunkra.
3. Koordinálható a gyártó partnerek termelése és annak ütemezése.
4. A gyártók a fegyveres testületek nem tudják egymással szembeállítani sem a termelés, sem az árak vonatkozásában.
5. A kis tételekben rendelt cikkek gyártása is gazdaságosabbá válik.
6. Kisebb a forgalmazott cikkek raktározási igénye az azonos cikkek párhuzamos gyártásának és raktározásának megszűnése miatt.
7. A kiskereskedelmi forgalom egy helyőrségben, egy fegyveres testületi boltra szűkíthető.

8. A polgári kereskedelmi szervezetek kiiktathatók az ellátásból.

9. Az MN REK a szerződő felektől forgalmi jutalékot kap, melyet a személyi állomány elismerésére, fejlesztésére és az életkörülmények javítására használhat fel.

A korábbi évekhez képest a leglényegesebb előrelépés a 9. pontban vázolt érdekeltségi rendszer életrehívása volt, amely döntően hatott a továbbfejlődésre. Korábban a térítési díjak befolytak az MN költségvetésébe, csak a munka csapódott le az intézeteknél és ez kedvezőtlenül hatott a dolgozók hangulatára és a szolgáltatások színvonalára is.

1982 óta bevezetett rendszer lényege, hogy a szerződő felek 1,5-10%-os forgalmi jutalékából befolyó évi több milliós költségterítésből a fejlesztésre, életkörülmény javítására, bérekre, jutalékokra, jutalmazásra és központi befizetésekre jelentős keret képződik. (Az 1985. évi adatokat az 1. sz. melléklet érzékelteti.) A fegyveres testületek évi össz forgalma azonban így is csak 10%-a az MN REK éves forgalmának.

A 10% - jól szervezett munkát feltételezve - különösebben nagy megterhelést nem jelent az állománynak, mivel úgy ütemezhető, hogy a forgalmi csúcsoktól eltérő időpontokban akciókat szervezünk az érintett területek részére. Ilyen pld. a MALÉV részére a repülőtéren mozgóboltot üzemeltetünk évente két alkalommal vagy a Vám- és Pénzügyőr állomány felsőruházati megrendelésének méretvétele évente egy időszakban történik. A megrendelőkhöz a kész egyenruha csomagküldő szolgáltatással jut el. Így a vásárló csak egyszer kell, hogy megjelenjen a boltban.

Az ellátás és a szolgáltatások színvonala minden fegyveres testületnél gyakorlatilag megegyezik. A kiskereskedelmi forgalmazást az sem zavarja, hogy a készpénzes, utalványos, csekkfüzetes fizetési mód együtt jelentkezik és kialakult a bizományos értékesítés gyakorlata is a nyugállományba vonultak egyenruházatának ismételt hasznosítására.

Az együttműködés új, de leginkább hasznos területei közé tartozik a BM Határőrséggel és Kormányőrséggel való új kapcsolati rendszer. Az egységes gyártás, minőség, forma, a tárolóter és készletezési megtakarítások itt jelentkeznek leginkább. A cikkek - néhány speciális színű terméktől eltekintve - azonosak, vagy folyamatosan egységesítésre kerülnek. Így lényegében külön készletek nélkül lehet az ellátást szervezni úgy a tiszti, mászthelyettesi állomány, mint a sorállomány részére a kerületek felé. Előnye van ennek a gyártási háttér megszervezése, a minőségvédelem érvényesülése, az ártevékenység területén is.

Az együttműködés a szakmai fejlődésre is ösztönzőleg hat. Az új MALÉV egyenruhák kifejlesztésénél például hazai tervezésű és a Pierre Cardin cég által tervezett modellek versenyztetésére került sor az előkészítés során. Elősegítette ez a divatirányzatok, szerkesztési módok, gyártási eljárások, alapanyagok szélesebb körű megismerését, melyeket más területen - például a női egyenruházat fejlesztésénél - hasznosítani lehetett.

Jó hatással volt az együttműködés egymás feladatainak, munkájának megismerésére, megbecsülésére vonatkozólag is.

Nagyon jelentősnek ítéljük meg a helyőrségi szintű fegyveres testületi boltok létrehozásának első ütemét. Győrott a BM szervezésében létesült az első - fegyveres testületeket ellátó - kiskereskedelmi egység, melyhez katonai, határőr, vám- és pénzügyőr ruházattal mi is csatlakoztunk. A forgalmazásért térítést fizetünk. A szolnoki katonai ruházati boltban 1986. július 1-től viszont a rendőr és tűzoltó állomány részére mi bizto-

sítjuk a ruházati cikkeket külön megállapodás szerint. Várható, hogy a helyőrségi fegyveres testületi boltok köre a következő években tovább fejlődni.

A rendszer életbeléptetése és működtetése jó értelemben vett „menedzser” típusú vezetést tételez fel. Az MN ellátásának elsődlegessége mellett ösztönöz magasabb célok és teljesítmények elérésére is. Erre utal a rendszer továbbfejlesztése és olyan vállalatok ellátása is, mint a MALÉV, vagy újabban a MÉM Repülőgépes Szolgálat. Ennek a „házasság”-nak az oka egyrészt bizonyos közös feladatban, másrészt pedig a gazdaságosságban jelölhető meg.

Külön érdemes szólni a MILTEX keretében megvalósuló együttműködésről is.

A MILTEX kutatás-fejlesztési társaság, a ruházati és bőripari területen a fejlesztő intézeteket, a fegyveres testületeket és a gyártó vállalatokat egyesíti közös fejlesztési, kutatási területen az egységes alapanyag és formafejlesztés érdekében a korábbiakban vázolt célok irányában és előnyök elérése érdekében.

A Fegyveres Erők és Testületek közül a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium, az IM Büntetésvégrehajtás, a PM Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága és a Munkásőrség Országos Parancsnoksága vesz részt a MILTEX munkájában.

A társaság gesztori teendőit a Textilipari Kutató Intézet (a mai INNOVATEXT) végzi, mivel az eredetileg tervezett gesztor, az MN Ruházati Szolgálatfőnökség jogi felhatalmazás hiánya miatt azt nem vállalhatta.

A gesztor mellett az MN RSZF-ség a társaság legfőbb lendítő ereje, tevékenysége meghatározó az együttműködés eredményessége szempontjából.

A legfontosabb együttműködő partnernek a HM és BM tekinthető, mivel saját fejlesztő és átvevő apparátussal csak ketten rendelkeznek, így a többi fegyveres testület a fejlesztés során nagyrészt hozzájuk orientálódnak.

Néhány év elteltével felmerül a kérdés, hogyan, milyen eredménnyel működik a MILTEXT társaság?

Ha őszintén akarunk felelni, akkor azt kell válaszolnunk – vegyesen. Egyes területeken vannak eredmények, másutt viszont komoly ellentmondások jelentkeztek a közös munka során.

Elkészültek és folyamatosan – az alárendeltek részére – kiadásra kerültek a hosszú és rövidtávú fejlesztési tervek, vannak biztató jelek a gyártmány és gyártástechnológia koordinálása terén is.

Éves szinten – az MN REK áruforgalmi osztály szervezésében – egyeztetésre kerülnek a fegyveres erők és testületek és a fontosabb szállítók között a megrendelések és azok gyártási ütemezése. Megoldott és folyamatos a segítségnyújtás a minőségellenőrzés területén (legjellemzőbb, hogy az MN REK átvevői térítésmentesen végzik a Munkásőrség részére a minőségi átvételt).

A MILTEXT keretében mérnökszolgálati megbízás alapján került sor több alapanyag fejlesztésére és a gyártástechnológia kifejlesztésére, beüzemelésére, a minőségi előírások és követelmények meghatározására, egyes termékek közös minőségi átvételére.

Az elért eredmények mellett egyes fejlesztési elgondolások megvalósítása terén az együttműködés teljes hiánya mutatkozik. A BM a tervtől és a MILTEXT-től függetlenül külön fejlesztette ki női, különleges ruháit, majd a tervezett új rendőr ruházatot is.

Az MN visszatért a posztóköpeny viselésére, pontosan abban az időben, amikor az kivonásra került a rendőrség ellátási köréből, külön lett kifejlesztve a katonanők új egyenruházata is.

Nem javult az együttműködés a próbaviselések (csapatpróbák) területén sem. A minőségellenőrzési tapasztalatok és gyártási problémák okainak összegezése, elemzése sem rendszeresen folyik.

A gesztor és a vállalatok közötti kapcsolatból hiányzik a kellő érdekelttség. Szerencsésebb lenne ha a gesztor és a vállalatok között a megrendelő - termelő kapcsolat alakulhatna ki, mert ezzel a közvetlen érdekelttségi kapcsolat is kifejezésre jutna.

Összességében úgy ítéltető meg, hogy az elért eredmények ellenére még sok a megoldatlan probléma az együttműködés területén. Ennek egyik oka a bekövetkezett gazdasági változásokban, másik tényezője az együttműködési készség hiányában és bizonyos presztizsfeltésben is megjelölhető.

A cikkemben vázolt együttműködési területek fontosak a munkánkban. Úgy ítéltető meg, hogy összességében javult ez a tevékenység és a meglevő hibák mellett az eredmények vannak túl súlyban. További fejlődés azonban csak akkor várható, ha az együttműködés során a kölcsönös előnyök, de méginkább a megfelelő érdekelttség alapján tudjuk a közös tevékenységünket fejleszteni.

Szemléltető ábrák, táblázatok a folyóirat végén találhatóak.

A HM-közvetlen szervezetek hadtáp gazdasági szakellenőrzésének kérdései

Dr. Kajdi József ezredes

Napjainkban, a fejlett szocialista társadalom építésének szakaszában az ellenőrzés – mint az irányítás, a vezetés szerves része – jelentős szerepet tölt be a munka hatékonyságának fokozásában, a végrehajtás szervezettségének javításában, a fegyelem erősítésében, a társadalmi tulajdon védelmében.

Az ellenőrzés mindinkább az egész társadalom érdekeit, a szocialista rendszer politikai és gazdasági erősítését, a néphadsereg feladatainak hatékonyabb, eredményesebb végrehajtását szolgálja. Valamennyi ellenőrzés hatásában olyan erőt jelent, amelynek következményei befolyásolják a fejlődést, jelentősen segítik az új lehetőségek feltárását, és ezzel utat nyitnak azok megvalósításához.

A tapasztalatok arra hívják fel a figyelmet, hogy az ellenőrzés javításához nélkülözhetetlenül szükséges az ellenőrzés elveinek, követelményeinek, a végrehajtás módszereinek rendszerezése. Ezért indokolt és időszerű – különösen a HM-közvetlen katonai szervezetek vonatkozásában – az ellenőrzés legfontosabb általános és hadtáptapasztalatainak újbóli áttekintése, hogy az egységes értelmezés és a következetes alkalmazás biztosítsa a társadalmi tulajdon hatékony védelmét, ezirányú feladataink végrehajtását.

A HM-közvetlen katonai szervezetek ellenőrzésének célja, feladata és követelményei

A Magyar Néphadseregben az ellenőrzések szabályait a 72/1982. (HK 33.) HM számú utasítással módosított 2/1975. (HK 1.) HM számú utasítás határozza meg és többek között kimondja, hogy „Az MN csapatai, központi szervei, parancsnokságai és intézetei... tevékenységének ellenőrzését az előljáró által végzett felügyeleti ellenőrzés, valamint a szerveknél folytatott belső ellenőrzés rendszerében kell megvalósítani...”

A követelmények az utasításból egyértelműen kiderülnek, azonban az ellenőrzések végrehajtásának szervezeti keretei, személyi feltételei – egyes fegyvernemi és szolgálati ágak kivételével – vagy egyáltalában hiányoznak, vagy minimális hatékonysággal képesek feladataiknak eleget tenni. Fokozottabban nehezíti ez a kialakult helyzet a több mint másfélszáz gazdálkodó HM-közvetlen katonai szervezet hadtáp és más szakfelügyeleti ellenőrzésének végrehajtását. Pedig ezeknél a szervezeteknél is érvényesíteni kell azt, hogy az ellenőrzés a katonai szervezetek, az egész néphadsereg erősítését, az össztevékenységre jelentősen kiható feladatok hatékony végrehajtását szolgálja. Legyen alapvető feladata az ellenőrzésnek a tényleges helyzet tájékozódás, áttekintés, megfigyelés, mérés

stb. útján való megállapítása, a szükséges adatoknak a vezetői döntések előkészítéséhez és meghozatalához való biztosítása. Jelentős a szerepe a tevékenységi folyamatok tendenciái, a működést zavaró körülmények, hibák kellő időben történő felismerésében és feltárásában. Fontos eszköze az előjárók és alárendeltek, a személyek és szervezetek közötti kapcsolatnak, a viszonyok pozitív alakulásának.

„Az ellenőrzésnek ... az alaprendeltes szerinti elvárások érdekében biztosítani kell a vezetést minden szintjén az előjáró számára az alárendeltek helyzetének, tevékenységének folyamatos megismerését, a feladatok végrehajtásának, segítését, és számonkérését, valamint a vezetést önkontrollját.” (HM utasítás 1. § 12/ bekezdés.)

A hadtáp szakfelügyeleti ellenőrzések összegezett tapasztalatai

Az ellenőrzések alapvető célját és feladatait figyelembe véve az utóbbi években arra törekedtünk, hogy eleget téve a fegyvernemi és szolgálatfőnökségek igényeinek, ne csak mennyiségben növeljük az ellenőrzések számát, hanem igyekezzünk minőségi javulást, hatékonyabb végrehajtást biztosítani. Ennek megfelelően, amíg az MN Hadtáp főnökség Törzs Közgazdasági és Ellenőrző Osztály szervezésében 1985-ben 24, addig 1986-ban 37 jelentősebb ellenőrzési feladatot hajtottunk végre úgy, hogy emellett növeltük a rövid időtartamú váratlan ellenőrzések számát is.

Szakellenőrzéseink elsősorban a HM-közvetlenekre, ezen belül is alapvetően - jelentős számban - az MN Hadtáp főnökség közvetlenjeire irányultak. Biztosítottuk ezeknek mindenkor átfogó, mindinkább előtérbe helyeztük segítő jellegüket. Ebből természetesen következik, hogy ebben a tájékoztatóban ennek a területnek a tapasztalatait foglalom össze.

Az ellenőrzések legfontosabb megállapításai abban összegezhetők, hogy az utóbbi években vizsgált katonai szervezetek hadtápjai - bár törzsenként és szolgálati áganként eltérő mértékben és minőségben - alaprendeltesükből adódó feladatainak eleget tettek, célkitűzéseinknek megfelelően egészségesen fejlődtek.

Elismerésre méltó erőfeszítéseket tettek általában a központi célkitűzések megvalósítására, a helyenként jelentkező szervezeti és más objektív nehézségek leküzdésére. Az utóbbi évek egyik kedvező vonása volt, hogy a hadtáp tevékenységével kapcsolatban nőtt a parancsnokok követelménytámasztása, a pártpolitikai szervek segítségnyújtása. A vizsgált katonai szervezetek szolgálati és szakmai előjárói átgondoltabban határozzák meg az alárendeltek hadtápfeladatait, rendszeresebb volt a beszámoltatás, határozottabb a követelménytámasztás és számonkérés, igényesebb és tartalmasabb az ellenőrzés, mint korábban. Ezek hatása ezen katonai szervezetek eredményes működésében, a csapatgazdálkodás, a hadtápellátás és szolgáltatás megfelelő színvonalában realizálódott.

A pozitív tendenciák mellett - tapasztalataink halmozódásával - mindinkább szintetizálható jelleget öltött és megállapítható több olyan objektív és szubjektív okból eredő hiányosság, amelynek zöme visszatérő, hosszabb idő óta megoldatlan, illetve ezek negatív hatása fokozatosan felerősödött és mint „új”-ak jelentkeztek.

Az összegezett megítélésnél figyelembe kell venni azt, hogy a HM-közvetleneknek nincs közvetlen általános hadtáp szakelőjáró szerve, valamint hogy nagy százalékuknál a hadtáp vezető állomány polgári alkalmazott, fluktuációjuk viszonylag magas. Ez több tekintetben tagadhatatlanul kiegyenlítést követelő hátrányos helyzetet jelent.

Az általános hadtáp szakelőjáró szerv (pl. HM-közvetlen katonai szervezetek hadtáposztálya) hiánya nagyon megnehezíti, egyes esetekben egyértelműen szinte lehetlenné teszi ezen szervezetek hadtáp gazdasági szakfelügyeletének megvalósítását. Különösen hátrányos helyzetűnek tekinthetők azok, amelyek előljáró szerveinél megfelelő hadtáptiszt rendszeresítése is elmaradt.

Nézzük a továbbiakban az ellenőrzések - előzőeket is figyelembe vevő - tapasztalatait:

1. A HKSZ és „M” hadtápbiztosításának előkészítettsége összességében megfelelő szintű. Gondként jelentkezett azonban, hogy a vonatkozó alapvető tervek és okmányok kidolgozottságának mélysége a legtöbb helyen elmaradt a követelményektől, összefüggő adataikban sok a pontatlanság, egyes részfeladatok tervezett végrehajtása nem reális, vagy az adott módon célszerűtlen. A tervek egy része alkalmatlan volt a feladatkomplexum végrehajtásának irányítására. Nem kérdőjelezve meg a végrehajtási készség megfelelő szintjét, mégis felvetődik az a kérdés, hogy ilyenkor az állomány mi alapján gyakorolta be feladatait? A másik probléma, hogy helyenként elhanyagolt a HKSZ és „M” hadtápanyagok, technikai eszközök kezelése, az anyagok tárolása az előírásoktól indokolatlanul eltérő. Különösen sok gonddal és problémával találkoztunk az M hadtápszervezetek és felállítóik ezirányú ellenőrzésénél.

A jelentett hiányosságok elsődleges okai:

a) A hadtáp vezető állománya a vonatkozó alapvető előírásokat, követelményeket felületesen ismeri, amely párosul, hogy a helyi, sajátos feladatok teljes körű feltárására és összefüggő rendszerbe foglalására nincs kellően felkészülve, elhanyagolják egyeztetési, ellenőrzési feladataikat.

b) Nincs olyan közvetlen felügyeleti szervünk, amely biztosítaná:

- a szükséges szakfelkészítés kellő mélységét;
- segítené a tervezői, kidolgozói munkát;
- a terveket, okmányokat, anyagi-technikai eszközöket, az állomány felkészítettségét és a változó feltételekre való reagálást időszakonként ellenőrizné (pl. mint az elvonuló szárazföldi csapatoknál);
- időszakonként kellő mélységű ellenőrzéseket hajtana végre.

A problémák szakvontakozású megoldását – úgy vélem – Hadtápfőnökségi szinten kell biztosítanunk, fokozottabb segítségnyújtáson, és elsősorban a fontosabb HM-közvetleneknél céllenőrzéseken keresztül.

2. A hadtáppállomány felkészítésének tapasztalatai azt mutatják, hogy jelenlegi rendszere keretében, a követelményeket kielégítő eredményességgel folyik.

A hivatásos állomány politikai, általános katonai felkészültsége megfelelő színvonalú, gyengébb a törzskiképzések, irányított önképzések tervezése, szervezése; a végrehajtás esetenként formális.

A hadtáp sorállomány alapkiképzése az egységesen kialakított rendszerben szervezett és eredményes, politikai és általános katonai felkészültségük kiképzési áganként változó, összességében a követelményeket kielégítő színvonalú. Probléma azonban hogy nincs egységesen szabályozva – a közlekedési szolgálat és a nem szervezetszerű sebesült vívők kivételével – a speciális beosztású hadtápkatonák szakkiképzésének rendje, a nem MNHF alárendelt katonai szervezetekre vonatkozóan.

A szakharcászati felkészítés eredményességét a végrehajtott gyakorlatok igazolják. Ellenőrzéseink során viszont megállapítást nyert az is, hogy több helyen elhanyagolják a

szakharcászati foglalkozások és gyakorlatok megtartását, többnyire időhiányra hivatkozva. Az alapvető ok azonban kényelmesség, illetve hogy nem találják helyét, szerepét, nem tudják beilleszteni az ellátás és kiképzés rendszerébe. Szigorúbb követelménytámasztással, előrelátóbb szervezéssel, az erő-központok differenciált megosztásával, átcsoportosításával az ellentmondások feloldhatók.

A polgári állomány beosztásából fakadó feladatai ellátásához szükséges ismeretekkel, gyakorlati tapasztalatokkal zömében rendelkezik.

Visszatérő gond, hogy a beosztásukban új, pályakezdő, illetve más területről érkező állomány – elsősorban tiszthelyettesi és polgári – szakmai alapképzettsége alacsony szintű, az évi szakkiképzések nem biztosítják annak pótlását. Ezért az elkövetkezőkben szükségesnek látszik az általános hadtápbbeosztás ellátó állomány tanfolyamrendszerű felkészítésének beindítása is, hasonlóan a szolgálatai főnökségek által szervezett ágazati felkészítéshez.

3. A HM-közvetlen hadtápgazdálkodási kérdései nem elhanyagolhatók, annak ellenére, hogy a csapatgazdálkodás összvolumentében nem ezek a szervezetek a meghatározók.

Tapasztalataink alapján összességében megállapítható, hogy a gazdálkodás általános gyakorlatában kellő figyelmet fordítanak a gazdálkodási követelmények betartására, zömükben biztosították a már elért ellátási színvonal megtartását, megszilárdítását, helyenként – lehetőségeik függvényében – annak további javítását. Anyagi és pénzgazdálkodásukra a kiegyensúlyozottság, az ellátás színvonalára a megfelelő minőség jellemző. Érzékelhető eredményességgel folyt az előnyösebb beszerzésre, az anyagok megóvására és az értéknövelésre irányuló munka, a kiegészítő gazdaságok nyújtotta lehetőségek jobb kihasználása.

Megítélésünk szerint azonban sok helyen a gazdálkodás tervszerű tudatosságában, az ellátás minősége javításában elmaradnak a lehetséges és szükséges mértéktől; legtöbb szervezet hadtápjának munkájára, az ellátás színvonalára a stagnálás, esetenként visszaesés jellemző.

A negatívan ható tényezők közül az egyik leglényegesebb, hogy a gazdálkodási tervek sok esetben nem töltik be megfelelően helyüket-szerepüket. Elkészítésük, vezetésük nagyrészt szakszerűtlen, hiányos, több esetben elmarad vagy utólagos, így egyértelműen nincs biztosítva a jó tervnek a gazdálkodás gyakorlatában történő megvalósítása. Több helyen és területen a gazdálkodási tevékenység kimerül a napi ellátási feladatok megoldásában, amely törvényszerűen maga után vonja az ötletszerűséget, kapkodást, egyes területek elhanyagolását, valamint a mozgástér beszűkülését, a kellő rugalmasság hiányát.

Míndez több tényező együttes hatására vezethető vissza. Ezek a tényezők a tervező és elszámoló munkával kapcsolatos ismeretek hiányosságai, – melyhez hozzájárul az is, hogy egyes esetekben a vonatkozó szabályozók is túl bonyolultak (pl. ruh. szolg. illetményszámolása); a tervek jelentőségének alábecsülése, lebecsülése, tiszteletének hiánya, amely elsősorban az ellátási tevékenységet „rutinból” végzőknél jelentkezik; a parancsnoki követelménytámasztás alacsony színvonala; egyes beosztások ideiglenes betöltetlensége stb. Nem élnek azzal a lehetőséggel, hogy kérésükre mindig készek vagyunk a szükséges segítségnyújtás megadására.

A látszólagos, csak külsőségekben megnyilvánuló igyekezet ellenére a parancsnok egy része még mindig másodlagos dologként kezeli a gazdálkodás, ellátás kérdéseit; annak parancsnoki irányítása, ellenőrzése a gazdálkodási feladatok, jogkörök és kötelesek meghatározásában, illetve az időszakonkénti felületes értékelésben merül csak ki. A Gazdálkodási Építési és Környezetvédelmi Bizottságok tevékenysége még mindig csak formális. Mindennek elkerülhetetlen velejárója az erőforrások elaprózásának helytelen gyakorlata.

Véleményünk szerint a gazdálkodás színvonalának holtpontról való kimozdítása csak a személyi és tárgyi feltételek *egyedi* vizsgálatával és szükség szerinti beavatkozással, segítségnyújtással érhető el. A parancsnoki állomány szemléletformálása további feladatot kell hogy képezzen.

A hadtápszolgálati ágak szakellenőrzéseinek összegezett tapasztalatai

a) Az egészségügyi szolgálatban általánosan tapasztalható fejlődés mellett még megoldásra várnak elsősorban a szakanyagkezelés és nyilvántartásban megmutatózó, nagyrészt a nem kellő figyelemből fakadó gondok. A HM-közvetlenek egészségügyi utaltságából, illetve hogy nagyrészt tartalékos orvossal rendelkeznek adódik a közegészségügyi-járványügyi munkának a szükségesnél alacsonyabb színvonal.

b) A szállító tevékenység viszonylagos zökkenőmentessége mellett általánosítható hiányosságok, gondok elsősorban a közúti szállítások területén és az anyagmozgató eszközök üzemeltetésében mutatkoznak. A diszpécser jellegű szállítással kapcsolatos feladatokat elhanyagolják, melynek következtében eredményességük az elvárható mértéktől elmarad. A szállítások tervezése, kapcsolása sok helyen csak formális, a nyilvántartás utólagos, sok az üres, kihasználatlan szállítóeszköz mozgás. A szükségesnél lassúbb ütemű a megfelelő szakállomány kinevelése, biztosítása. Az előrelépés érdekében célszerűnek látszik a rendszerkövetelmények egy részének újraszabályozása, a végrehajtás ellenőrzése területileg átfogó jellegének biztosítása. Rövid időn belül szükséges a javítási gondokat megnyugtatóan megoldani.

c) Az üzemanyag-szolgálatok a kereteken belül kiegyensúlyozottsága mellett biztosították az ellátás zökkenőmentességét, javították a tárolás feltételeit. A tartályok kihasználatlanságát mutatja amellet a szolgálatok zömének szakszerűtlen vezetése, a tudatos tervszerűség hiányosságai.

d) Az élelmezési szolgálatok gazdálkodási tevékenységére általában a kiegyensúlyozottság jellemző, az ellátás minősége a HM-közvetleneknél átlagosan jó színvonalú. Problémák elsősorban a kiszolgálás kulturáltságának helyenként és esetenként való visszaesése, valamint a részhányadok felhasználására vonatkozó előírások megsértésében mutatkoznak. Megoldásukat elsősorban a szigorúbb számonkérésben látjuk.

e) A ruházati ellátás átlagosan elfogadható színvonal, a szolgáltatások – néhány kivételtől eltekintve – biztosítottasága mellett a legszembetűnőbben a ruházati szolgálatoknál mutatkozott meg az elkészített gazdálkodási tervek és a gazdálkodási feladatok megvalósítása összhangjának hiánya, a tervek felületessége, pontatlansága. Általános és súlyos gondot okoz a személyi mozgásokkal kapcsolatos okmányolások, nyilvántartások elhanyagolása. Ennek okát elsősorban abban látjuk, hogy a tervezés, nyilvántartás és elszámolás jelenlegi rendje és szabályai folyamatos betartása esetenként bonyolult, hézagmentes tevékenységet igényelnek, melynek a szakállomány jó része – jelenlegi fel-

készültsége mellett – csak nehezen tud eleget tenni. Mindez, – a belső ellenőrzések elhanyagolásával párosulva – esetenként az anyagi elszámoltatás lehetőségét is kizárja. Megítélésünk szerint szükségszerű az érvényben levő elszámolási és nyilvántartási rendszer megvalósulásának részletesebb szakelemzése, kiegészítő intézkedések foganatosítása, a fokozottabb segítségnyújtás.

4. A társadalmi tulajdon védelme területén, ha kisebb mértékben is, de érzékelhető javulás állt be. Csökkent a káresetek száma, nagyobb mérvű hiányok, károk – egy-két esettől eltekintve – nem keletkeztek. A javulás elsősorban a kérdés parancsnoki vonalon történő előtérbe helyeződésének eredménye. Ellenőrzéseink során azonban több helyen fennálló, általánosítható veszélyforrásra bukkantunk. Ezek mindenekelőtt a belső ellenőrzések elhanyagolásából, az anyagkezeléssel kapcsolatos szabályozottság hiányosságaiból fakadnak. Veszélyforrásokat jelentenek többek között az egészségügyi és élelmiszeri anyagok időbeni frissítése alapjául szolgáló tervek hiánya, a szállító gépjármű igénybevételek, menetlevelek felületes ellenőrzése, az üzemanyag többletképzésre való törekvés, a konyhán fel nem használt anyagok szabálytalan kezelése, a kurrensebb ruházati anyagok gyakoribb számbavételének elmulasztása stb. Mindezek szükségessé teszik az említett és hasonló jelenségek szigorúbb megítélését.

5. Az ellenőrzéseink során tapasztalt, feltárt hiányosságok döntő többségükben a hadtápvezetés gyengeségeire vezethetők vissza. A vezetési tervek és okmányok a legtöbb helyen elnagyoltak, nélkülözik a konkrétságot; a hadtápszolgálat, vagy szolgálati ág munkájának tudatos irányítására alkalmatlanok. A vezetési tevékenység formai oldalát kialakították, viszont a megvalósítás folyamatában több a formalitás, emellett erősödnek az autokrata vonások. A hadtáp vezető állomány sok esetben figyelmét csak a napi feladatok megoldására koncentrálna, amely maga után vonja az esetenkénti kapkodást, a megdöntöletlan döntéseket. A belső ellenőrzések a vezetési tevékenység egyik leggyengébb területét képezik, funkciói a legtöbb esetben csorbát szenvednek.

Az előrelépés elsősorban a PK HTPH-i (gazd. o., alo. vezetői) állomány felkészítése mellett az éves feladatok differenciáltabb, konkrétabb megszabásával, a belső ellenőrzések végrehajtásáról, eredményeiről folyamatos információáramlás kialakításával érhető el.

A következő évek hadtápellenőrzéseinek feladatai

Ismertek előttünk a vizsgált és ellenőrzésre kerülő HM-közvetlen katonai szervezetek hadtápgazdálkodási gondjai, problémái. Tapasztalatainkat hasznosítva célunk ellenőrzéseink okfeltáró és segítő jellegének további erősítése. Következetesebbé kívánjuk tenni munkánkat a jelentkező objektív okok megszüntetése érdekében, mélyebben elemezni, értékelni az előírások érvényesülése szervezeti és személyi (felkészültségi) feltételeit. Következtetéseinkkel, javaslatainkkal mindinkább elő kívánjuk segíteni a felmerülő gondok, problémák gyors megoldását, a negatív tendenciák általánossá válásának megelőzését.

Tekintettel arra, hogy ismereteink szerint más főnökségek gondjai is hasonlóak a hadtápéhoz, befejezésükre megkísérlek néhány – a hadtáp részére címzett, de sajátosan általánosítható – javaslat, elgondolás megfogalmazását, amely egyben *a következő évek legfontosabb feladataink fő irányait is meghatározzhatja:*

- A HKSZ és „M” hadtápbiztosítási tervei, okmányai, a feladatok ismerete, az anyagok és technikai eszközök megléte és használhatósága széles körű, segítő jellegű célellenőrzését folyamatossá kell tennünk és biztosítanunk.

- A nem MN Hadtápfőnökség alárendeltségébe tartozó HM-közvetlenek részére teljeskörűen meg kell határozni a speciális beosztású hadtápkatonák szakképzésének konkrét rendjét, feladatait.

- Célszerűnek tartjuk a beosztásukban új és hadtáp alapképzettség nélküli általános hadtáp beosztást ellátó polgári alkalmazotti állomány tanfolyamrendszerű felkészítését.

- Indokolt teljeskörűvé és tervszerűen hatékonyabbá tenni a HM-közvetlen katonai szervezetek azon hadtáp szakállományának összevont évi szakkiképzését, akik részére eddig ilyen jellegű foglalkozások nem voltak (pl. egészségügyi anyagkezelők, diszpécserek, raktárvezetők stb.).

- Erősíteni szükséges - véleményünk szerint - az Ellátó központok gazdasági szakfelügyeletét, mindenekelőtt a tervező és elszámoló tevékenység során.

- A szervezetek hadtápvezetőinek ez évi szakkiképzése keretében tervezzük kezelni a szolgálat vezetésének, ellenőrzésének, a hiányok-károk megelőzésének célszerű módszerei oktatását.

- Megfontolandónak tartjuk a parancsnoki állomány gazdálkodási szemléletének javítása érdekében - esetleg más HM-szervek bevonásával pl. MN FVFCSF-ség, MN PÜSZF-ség - komplex gazdálkodási értekezlet levezetését.

- Javasoljuk, hogy mind a Honvédelem, mind a Hadtápbiztosítás nyújtotta lehetőségeket használjuk ki a HM-közvetlenek segítésére, relatíve hátrányos helyzetük csökkentésére azoknak a tapasztalatoknak közzétételével, amelyek egy-egy szervezetenél felhalmozódtak.

A katonai vasúti közlekedés és szállítás néhány kérdése a MÁV-val történő együttes tevékenységnél

Sáfiár Bálint ezredes, dr. Dobó Ferenc ny. alezredes

A tudomány és technika legújabb vívmányai elterjedésével, a tudományos-műszaki haladás mind nagyobb mérvű kiszélesedésével megerősödik az a megállapítás, hogy a közlekedés szerepe minden téren állandóan növekszik. Szorosan kapcsolódik a közlekedés a társadalmi-gazdasági élet minden területéhez. Nélküle sem termelés, sem elosztás nem létezik, lehetetlenné válik a társadalmi élet. Jól bizonyítja ezt az, hogy a közlekedésben dolgozik az összes foglalkoztatottak 7%-a. 180 ezer tehergépkocsi, valamint 70 ezer vasúti teherkocsi naponta átlagosan 2 millió tonna árut továbbít. Tömegközlekedési eszközökkel az ország lakosságának több mint a fele közlekedik naponta. Hasonlóan jelentős hatása van a fegyveres erők, a hadsereg működésére békében a haditevékenységek esetén.

A közlekedés, a közlekedési rendszer fejlettsége, működőképessége a népgazdasági általános követelményeken és igényeken túlmenően meghatározó a fegyveres erők működése, a fegyveres küzdelemre való felkészülés vonatkozásában is. Az MN életében, tevékenységében a közlekedés szerepe, munkája nap mint nap tapasztalható és átfogja úgyszólván a közlekedés minden ágazatát. Béke időszakban a hadsereg kiképzése, felkészítése elképzelhetetlen jól működő közlekedési rendszer nélkül. De korszerű háborúban méginkább érvényes, hogy a haditevékenységek megvívása, a csapatok mozgatása, manőverezése, az anyagi készletek szállítása közlekedési biztosítás nélkül nem történhet.

Egy esetleges elkövetkező háborúban a közlekedés szerepét, fontosságát aláhúzza az a tény, hogy az ország területe, vagy annak része a hadászati első lépcsőben feladatait megoldó front hadtápterületévé válik. Amellett ezen területet olyan nagyfolyami akadályok osztják részekre, mint a Duna és a Tisza, amelyeken keresztül a közlekedés fenntartása az ország és a koalíciós front működése szempontjából létfontosságú.

A bonyolult feladatokból és helyzetből adódó követelményeknek csak jól szervezett, megfelelően felkészített és minden körülmények között működni képes közlekedés felelhet meg.

A vasúti közlekedés és szállítás a közlekedési biztosítás rendszerében

A katonai közlekedési és szállítási tevékenység sikeres végrehajtását a közlekedési ágazatok komplex felhasználása teszi a legcélszerűbb módon lehetővé.

A közlekedési ágazatok komplex alkalmazása rendszerének különféle változatai lehetőségek. A legösszerűbb változatot az képezi, amelyik biztosítja a közlekedési és szállítási feladat rövid idő alatti, gyors és megbízható végrehajtását a rendelkezésre álló eszközök - adott helyzetben történő - legkedvezőbb alkalmazásával.

A közlekedési ágazatok komplex alkalmazásának megszervezésekor biztosítani kell az összes ágazat egymás tevékenységét kiegészítő szoros együttműködését és azok folyamatos munkáját a helyzetben beálló bármilyen változás esetén is akár békében, akár haditevékenység esetén.

A közlekedés mai fejlettsége mellett tömeges katonai felhasználásra, illetve szállítósokra a következő ágazatokkal számolunk önállóan, vagy a különböző ágazatok komplex alkalmazásával:

- vasúti;
- közúti;
- vízi, amely hazai viszonyok között folyami közlekedésként jelentkezik;
- a légi közlekedés és a csővezetékes szállítás.

Békében és haditevékenységek esetén működő közlekedési rendszerében alapvető közlekedési ágazatként az előzőek közül kettő jöhet elsődlegesen számításba, a vasúti és közúti ágazat. Mellettük kiegészítő ágazatként figyelembe vehető a vízi-, légi közlekedés és a csővezetékes szállítás, amelyeknek a lehetőségek függvényében megfelelő szerepet kell biztosítani. Ezt erősíti meg a Minisztertanács 3130/1987. sz. határozata a hosszú távú közlekedésfejlesztési koncepció irányelveiről a következők szerint: „A fő ágazat továbbra is a vasút és a közút, áruszállítási munkamegosztásuk arányát a népgazdasági igények és a közlekedési rendszerrel szemben támasztott hatékonysági követelmények figyelembevételével kell biztosítani.”

Hazánkban jelenleg a népgazdasági és katonai közlekedés és szállítási igények kielégítésére a leghatékonyabb lehetőségekkel a vasúti közlekedés rendelkezik. Ez hatással van az MN szállításaira is.

A vasúti szállítás az elmúlt évben az MN szállításaiból 56%-ban részesült, több mint 700 e. tonna anyaggal és közel 700 katonavonattal. Ehhez mintegy 30 e. vasúti kocsit lett felhasználva.

A jelzett részesedés az ötvenes évek 80-85%-os arányához viszonyítva csökkent a többi, elsősorban a közúti ágazat dinamikus fejlődése és a szállítások áterelése miatt. Ennek ellenére a katonai szállításoknál a vasúti közlekedés szerepe mind békében, mind haditevékenységek esetén továbbra is meghatározó. Ez a megállapítás érvényesül a különböző keleti és nyugati katonai szakértők véleményeiben is, melyek szerint a jövő háborújában a vasúti ágazat fontos szerepet fog játszani a nagy távolságra történő katonai szállítások végrehajtásában. Ezért egyes NATO-tagországok a sűrű közlekedési úthálózat ellenére a vasútvonalak átteresztő- és szállító képességének növelésére, azok életképességének biztosítására összpontosítják erőfeszítéseiket.

Az MN egész tevékenységében a vasúti közlekedés és szállítás fontosságát az előzőekben igazolt kiemelkedő szerep mellett bizonyítja az a tény, hogy úgy szólván nem találkozhatunk olyan katonai szervezettel, amely ne kerülne valamilyen formában kapcsolatba a vasúti közlekedési és szállítási tevékenységgel. Az elmondottakra alapozva látjuk helyénvalónak a többi közlekedési ágazat szerepének a csökkentése nélkül a továbbiakban a vasúti közlekedésről beszélni.

A katonai szervezetek és MÁV-szervek rendeltetése a vasúti közlekedés és szállítások terén

Az MN érdekében történő vasúti szállításokban – legyen az csapat-, anyagi-technikai eszköz- vagy más jellegű szállítás – az MN különböző rendeltetésű és szintű katonai szervezetei vesznek részt, szoros együttműködésben a MÁV szerveivel. Emellett a közlekedési katonai szervezetek még a vasúti közlekedési biztosítási feladatokat is végzik.

A közlekedési katonai szervezeteket a katonai közlekedési szolgálat fogja egységes rendszerbe, amelynek rendeltetése a közlekedési biztosítási és szállítási feladatok széles skálájának a tervezése, szervezése és végrehajtása.

A szolgálat felsőszintű szerve az MN Közlekedési Szolgálatfőnökség, amely az MN vezérkari főnök és MN hadtápfőnök direktívái és parancsai alapján szervezi és fogja össze a közlekedési biztosítási és szállítási feladatokat. A szolgálat állományába tartoznak az MN Közlekedési Szolgálatfőnökség közvetlen alárendeltségében működő közlekedési katonai szervezetek, továbbá a seregtestek, vagy seregtest szintű parancsnokságok közlekedési katonai szervezetei.

Szükséges megjegyezni, hogy a közlekedési katonai szervezetek közül az MN Közlekedési Szolgálatfőnökség közvetlen alárendeltségébe tartozó vasúti közlekedési katonai szervezetek – az MN Katonai Szállítási Főigazgatóság vezetésével – munkájuk során állandó és szoros kapcsolatban vannak a MÁV szerveivel – rendeltetésükből és feladataikból adódóan.

A többi különböző rendeltetésű és szintű katonai szervezet alapvetően az előzőekben említett vasúti közlekedési katonai szervezeteken keresztül, azok útján tart kapcsolatot a MÁV szerveivel és csupán egyes esetekben kerülnek azokkal közvetlen kapcsolatba. Ilyenek a vasúti szállításoknál a vasútállomásokkal történő kapcsolatfelvétel, a ki- és berakodások, a fuvarokmányokkal kapcsolatos munkák és további teendők. Ezen katonai szervezetek közé tartoznak a vasúti szállítást, vagy egyéb vasúti közlekedési feladatot végrehajtók, a seregtesttörzstől az egységtörzsig, az ellátó központoktól a raktarakig és intézetekig.

Ismeretes, hogy országunkban a vasúti közlekedési és szállítási feladatokat a MÁV hajtja végre a rendelkezésre álló berendezésekkel és eszközökkel, a közlekedési miniszter irányításával. A vasúti közlekedési és szállítási feladatokat a MÁV Vezérigazgatóság tervezi, szervezi és irányítja a végrehajtó szervek és szolgálatok munkáját.

A katonai vasúti közlekedési és szállítási feladatok végrehajtása a közlekedési katonai szervezetek és a MÁV-szervek részéről szoros, jól összehangolt együttműködést követel. Ennek alapjait rögzíti a HM és KM együttműködésére vonatkozó határozvány. A feladatok zökkenőmentes végrehajtásához a következő katonai szervezetek és MÁV-szervek közötti együttes tevékenység megvalósítása szükséges.

Felső szinten a feladatok koordinálását a HM és a KM végzi. Ezt a tevékenységet a két minisztérium közötti – az előzőekben már említett – együttműködési határozvány szabályozza.

A felsőszintű együttműködési tevékenységbe kell sorolni az MN KSZF-ség és a MÁV Vezérigazgatóság munkáját is.

A továbbiakban az együttműködő szervek:

- a MÁV Vezérigazgatóság főosztályai az MN Katonai Szállítási Főigazgatósággal;
- a vasútigazgatóságok, Záhony Üzemigazgatóság és a körzeti üzemfőnökségek a katonai szállítási igazgatóságokkal, átrakó körlet parancsnoksággal és a berakó körlet katonai parancsnoksággal;

- haditevékenységek esetén a területileg illetékes vasútigazgatóságok az ideiglenes átrakó körlet parancsnoksággal;
- a vasútállomások vezetői a vasútállomás katonai parancsnokságokkal, határátlépést ellenőrző vasútállomás katonai parancsnokságokkal és a katonai szervezetekkel.

Az MN katonai szervezeti és a MÁV együttes tevékenységének legfontosabb területei.

A katonai vasúti közlekedési és szállítási feladatok jellegéből adódóan az együttes tevékenység elsődlegesen a közlekedési katonai szervezetek és a MÁV szervei közötti munkákra terjed ki, amelyek a kapcsolatban meghatározók. De fontosak a többi katonai szervezet és a MÁV-szervek kapcsolatának a területei is.

A következőkben az együttes tevékenység eredményeinek elemzése, az együttműködés célszerű rendje továbbfejlesztésének lehetséges irányai és módjai meghatározása érdekében szükséges áttekinteni – a teljesség igénye nélkül – a legfontosabbnak tekintetű együttműködési területeket.

1. A vasúthálózat meghatározott követelményeknek és paramétereknek megfelelő fenntartása, illetve ennek megfelelővé tétele, fejlesztése. Fontos kérdésnek kell tekinteni olyan rendszabályok közös kimunkálását, illetve különböző munkák végrehajtását, amelyek az ellenség tömeges csapásai esetén is biztosítják a hálózat életképességét. Ide kell érteni a kerülőirányokat, az ideiglenes átrakó körletek előkészítését, dublőrhidakhoz bekötővonalak építését és egyéb rendszabályokat. Amint a feladatokból is kitűnik, ide kell sorolni a vasúti hálózat felkészítésével kapcsolatos teendőket is.

2. Mind békében, mind haditevékenységek esetén a szállítások tervezése, szervezése, a végrehajtás irányítása, a szállítások folyamatosságának a biztosítása az egyik legfontosabb együttes tevékenység. Fontossága mellett igen sokrétű és sokirányú tevékenységet hárít mindkét szerve.

A béke szállítások mellett a háborús veszélyeztetettség, a mozgósítás, majd a haditevékenység során jelentős nagyságrendű vasúti katonai szállításokkal lehet számolni, mint:

- a mozgósítás végrehajtásához szükséges anyagi és technikai eszközök kiszállítása, egyes katonai szervezetek közötti átcsoportosítása;
- a raktári készletek kielégítése;
- a hadászati készletek előrevonása és széttelepítése;
- a második lépcsőbe tartozó csapatok teljes egészségének, vagy nehéz technikájának szállítása az előrevonás során;
- szövetséges szállítási feladatok, amelyek csapatszállításra és anyagi eszköz szállításra vonatkozhatnak;
- haditevékenységek során a hadműveleti területre különböző hadműveleti és anyagi eszköz szállítások;
- az ellenség által végrehajtott rombolásokat követően az ideiglenes átrakó körletek működésével kapcsolatos vasúti szállítások.

3. A szükséges gördülőanyag, vonóerő előkészítése, megfelelő csoportosítása, időbeni és ütemes biztosítása. Ennek érdekében állandó feladat a járműállomány folyamatos fejlesztése, a szükséges járművek biztosítása, karbantartása. E témánál a nagyrakományú pórekocsik biztosítása terén fennálló feszültségek feloldására kell közös erőfeszítéssel a megfelelő megoldást megtalálni.

4. Helyreállítások tervezése, szervezése, a helyreállító alakulatok megalakítása, munkájuk összehangolása a közlekedési katonai szervezetek munkájával. Ide kell sorolni az anyag és technikai szerkezeti elemkészletek, anyagtartalékok, rakszerek, fűtő, világítóanyagok felhasználását, széttagolt tárolását.

5. A katonai szállítmányok irányítása, az egységes irányítási rendszer és működési feltételeinek megvalósítása, az azonos alapokon történő helyzetnyilvántartás haditevékenységek esetére, kiemelten a rombolásokra és sugárzási viszonyokra. Balesetek, ellenséges behatások esetén azok operatív irányítása, kerülő vonalakon történő továbbítása, a rombolt szakaszok (csomópont) előtti kirakása.

A hadiforgalom bevezetésére a vonatkozó utasítások, rendszabályok és tervek elkészítése, a szállítások tervezése, szervezése.

E pontba tartozó kérdések fontosságát a „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat különösen aláhúzza.

6. Az együttes tevékenységek fontos mozzanatai a végrehajtó szinteken a vasútállomásokon történnek. Ilyen a katonai vasúti szállításokhoz a gördülőanyag, esetenként rakodóeszközök és rakszerek, világító és fűtőeszközök időben, megfelelő mennyiségben való biztosítása. Ez utóbbi alatt kell érteni, hogy a feladatnak megfelelő gördülőanyag szállításra alkalmas állapotban és tisztán legyen kiállítva.

Az együttes tevékenység egyik döntő mozzanata a vasúti szállítást megelőző berakás, illetve a végrehajtást követő kirakás. A fuvarokmányok pontos és szakszerű vezetése, ellenőrzése a vasúti szállításoknál állandó feladat, amely sok utólagos problémát, esetlegesen többlet díjak számlázását előzheti meg.

Jó együttes tevékenységet követel a vasútállomások rendben, tisztán tartása.

A katonai közlekedés és szállítás, a katonai szervezetek és a MÁV együttes munkájának eredményei, a további feladatok.

Az előzőekből adódóan jogosan merül fel a kérdés, milyen eredményekkel, hatékonysággal történik a katonai közlekedési és szállítási feladatok végrehajtása.

Elmondható egyrészt, hogy a MÁV mindent megtett annak érdekében, hogy az MN csapat-, anyagi és egyéb szállítmányai időben a rendeltetési helyre érkezzenek. Ezek a feladatok fontos és nagy volumenű népgazdasági szállítások mellett időnként nagy erőfeszítéseket követelnek a MÁV-tól. De hasonlóan eredményesnek ítéltető a MÁV munkája az MN-t érintő többi területen is.

Másrészt az MN közlekedési szolgálat is törekszik arra, hogy segítse a MÁV-ot munkájában és tehermentesítse a más módon megoldható igénybevételektől. Így pl.: az elmúlt év utolsó hónapjaiban a népgazdasági szállítási csúcsidezőszakban minimálisra csökkent a jelentősebb katonai szállítás.

Eme általános értékítélet után a két szerv együttes tevékenységének legfontosabb területein a következőkre érdemes figyelmet fordítani.

A katonai vasúti szállítások, így az MN csapat-, anyagi-technikai és egyéb vasúti szállításai az érvényben levő szabályozás alapján, fokozatosan javuló eredményességgel, alapvetően a tervezett határidőre, a biztonságos közlekedés feltételei mellett kerültek végrehajtásra. Vasúti szállításból adódó hiányosság az MN csapatai harc- és mozgósítási készségét, kiképzését, ellátását, a személyi állomány életkörülményeit nem veszélyeztette. A katonai vasúti szállításoknál az eredmények a katonai közlekedési szervek, a szállítatók és a MÁV közös erőfeszítése nyomán születtek.

A szállítások a takarékosági intézkedések betartásával, a népgazdasági szállítások csúcsidőszakainak a figyelembevételével valósultak meg.

A szállítások tervezése terén fejlődés volt és ezzel párhuzamosan javult a tervezési fegyelem. Ez a katonai szervezetek munkájának eredményessé válása mellett jelentős a MÁV-szervek munkájára is, mivel a tervek igénylések formájában a MÁV-hoz jutnak el. a tervezésnél úgyszólván minden katonai szervezetnél, de különösen a seregtesteknél fokozott figyelmet fordítottak a gazdaságossági követelményekre és a szabályozó intézkedésekben foglaltakra. Szóvá kell azonban tenni, hogy az előrelépés mellett továbbra is előfordulnak hiányosságok. Több esetben tapasztalható, hogy nem kellően megalapozott igénylés érkezik. Rontja a tervezési fegyelmet, hogy az igénylések egy része határidő után érkezik és gyakoriak a szállítási igénymódosítások. Így az elmúlt évben a módosítások száma a központi tervezésű vasúti szállításoknál 4%-ot, a területi tervezésűeknél 10%-ot tett ki. De példázza ezt az igényelt és végrehajtott szállítások száma is. Egy hónap alatt 149 igényelt központi tervezésű vasúti szállítmányból 6, a 4786 igényelt vasúti kocsiból 647 db lett lemondva. Ez az együttes tevékenységet nem segíti elő.

A vasúti szállítások végrehajtása során a katonai közlekedési szervek és a MÁV-szervek közös munkájukkal elérték, hogy a katonai szállítmányok a tervezett időben közlekedjenek és a tervszerűségi mutató 98%-os szintű legyen.

A gazdaságosság érvényesítése érdekében vasúti kocsikiállítás csak abban az esetben történt meg - kivéve a HKSZ biztosítást szolgáló kiállítást - ha annak kiterhelése (súly, térfogat) elérte a szabályozó intézkedésben előírtakat.

Az eredmények mellett néhány hiányosságra is fel kell hívni a figyelmet a vasúti szállításokat végrehajtó MN közlekedési katonai szervezetek és a MÁV-szervek munkájában. Több esetben fordulnak elő jogos kifogások a szállító katonai szervezetek részéről, hogy a kiállított vasúti kocsik nem az igényléseknek megfelelőek, műszaki állapotuk, tisztaságuk nem kielégítő, késve érkeznek stb. Ezek megszüntetésére a közlekedési katonai szervezeteknek határozottabb munkát kell végezniük. De esetenként a MÁV részéről is jogosan hangoznak el, hogy a szállítás után visszaadott vasúti kocsik piszkosak, az állomások, rakodóhelyek a rakodások befejezését követően rendetlenül maradnak. A vasúti kocsik kirakása nem történik meg időben, ami miatt többlet költség hárul az MN-re.

Nem kellő a vasúton történő konténer szállítások aránya és magas a konténer fordulási idő (28 nap). E mellett a konténerek mintegy 70%-a tárolási feladatot lát el. Általában el lehet mondani, hogy nincs kellően kihasználva a darabárus és háztól-házig szállítás előnye.

A szállítások mellett a két szerv együttes tevékenysége még további területeken is folyik, zömében eredményesen.

A közlekedésfejlesztési koncepciónak és az anyagi lehetőségeknek megfelelően történik a vasúti hálózat, berendezések, gördülőanyag honvédelmi követelményeknek megfelelő felkészítése. A MÁV a jövőben a hálózat korszerűsítésénél a törzshálózatra figyel elsősorban úgy, hogy az találkozzon a katonai érdekekkel is. Fontos kérdésnek tekintni a MÁV haditevékenységek esetére a katonai szállítások és ehhez a vonó- és gördülőanyag biztosítását. Ennek érdekében további dízel mozdonyok és nehéz pórekocsik beszerzését tervezik.

Haditevékenységek esetére a vasúti hálózat helyreállítása, folyamatos üzemelése érdekében kidolgozott rendszabályok, a helyreállító alakulatok felkészítése, anyagok biztosítása folyamatosan, tervszerűen történik.

Jelentős segítséget ad a MÁV az MN közlekedési szolgálat által összekovácsolási gyakorlatok során végzett HM iparvágányok építéséhez.

Lehetővé tette a MÁV, hogy a vasúti katonai közlekedési tisztek bekapcsolódjanak a MÁV tisztképzési rendszerbe és ezzel szakmai felkészültségük azonos legyen a MÁV végrehajtó szolgálata állományával.

Jelentős munkát végeztek a MÁV szervei a „TRANZIT-85” közlekedési rendszer-gyakorlaton, mellyel hozzájárultak a sikeres végrehajtáshoz és hasznos tapasztalatok szerzéséhez a háborús felkészítés és működés több kérdésében.

Az eredmények mellett meg kell állapítani, hogy a két szerv munkájának kölcsönös segítése terén a lehetőségek még közel sincsenek kihasználva egyik fél részéről sem. A közös munka elősegítése érdekében több témában további vizsgálatra és célszerű, a hatékonyságot és gazdaságosságot, valamint a tervszerűséget fokozó megoldásra van szükség. Közülük *néhány fontosnak tekinthető kérdés, amely elsősorban a közlekedési katonai szervezetek és a MÁV-szervek közötti együttes munkára irányul:*

1. A szállítás irányítás egységes rendszerének a MÁV bázisán történő korszerűsítésére bizottsági vizsgálat és javaslat kidolgozása.

2. A katonai szállítások végrehajtásának továbbra is kiemelten történő kezelése olyan formában, hogy a szabályozók ne merev korlátokként hassanak.

Az MN harcckészültsége fenntartásának elsődlegessége mellett teljes mértékű támogatást kap az MN részéről az Állami Tervbizottság határozatával jóváhagyott szállításszervezési és ésszerűsítési program a népgazdasági szintű szállítási igényesség és a szállítási ráfordítások csökkentésére, az optimalizált elosztási és korszerűsített szállítási rendszerek kialakítására, illetve a KM és a MÁV törekvései a programban foglaltak megvalósítására.

Ennek megfelelően történik a katonai vasúti szállítások összehangolása és tervezése. Figyelembe vesszük a MÁV szállítási feladatait, a szállítási csúcsidezőszakokat. Az elodázható feladatokat – gyakorlatokat is – más időpontra tervezhetjük át a népgazdasági vasúti szállítási csúcsidezőszakokról. Megszigorítjuk és fokozottan ellenőrizzük a vasúti kocsik szakutasításban meghatározott mérvű kihasználását, gyakorlatok során a vasúti gördülőanyag felhasználásának indokolatlan növelését. A további lehetőségek keresése és vizsgálata folyamatban van a szállítási igényesség csökkentésére és ezek alapján újabb rendszabályok hozatalára kerül sor a következő időszakban, amelyek hatására mérhető módon csökkennek a szállítási ráfordítások és költségek, hatékonyabbá válnak a szállítások és mentesítik a népgazdaságot a felesleges terhektől.

3. A vasúti szállítások terén a konténer szállítási mód kiszélesítése. Ehhez a konténer átrakásra kialakított vasúti terminálok és az MN ilyen lehetőségeinek összehangolt és jobb kihasználása.

4. Erőfeszítések a nagyobb katonai szállításoknál a személyi állomány utazási feltételeinek javítására.

5. A MÁV és az MN közlekedési szervezetek háborús szállítási feladatokra való felkészítésének magasabb színvonalra emelése érdekében a jelentősebb katonai szállítások háborús rendszer szerinti tervezése, szervezése, irányítása és végrehajtása. Ehhez ezen szállításoknál közös kidolgozó és ellenőrző csoport létrehozása.

6. A MÁV szervei és a különböző szintű közlekedési katonai szervezetek közötti együttműködés rendjének, módszereinek közös bizottsági kimunkálása, elsődlegesen a „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat tapasztalatai alapján.

7. A MÁV számítógépes rendszerébe az MN Közlekedési Szolgálatfőnökség számítógépes rendszere bekapcsolása lehetőségének a vizsgálata, a feltételek megteremtése oly ütemezéssel, hogy a közös munka mielőbb megkezdődhessen.

8. A téli időjárási viszonyok közötti üzemelés és szállítás feltételeinek biztosítása érdekében időszakonként rendszeres egyeztető értekezletek lefolytatása.

A központilag irányított és folyamatban levő korszerűsítési elképzelések, hatékonyabb módszerek vizsgálata, megvalósítása mellett a szállítandó katonai szervezetek részére is széles lehetőség van a szállításokra kiható munkájuk terén a célszerűbb munkamódszerek megteremtésére, összefüggésben a szállítási igényesség és a szállítási ráfordítások csökkentésére irányuló munkával. *Gondolatébresztőként néhány ilyen említünk.*

1. A helyőrségi gyakorlótereknél a feltételek megteremtésének vizsgálata század-, zászlóaljgyakorlatok végrehajtására.

2. A hadtáp- és fegyvernemi anyagellátás rendjén belül egyes anyagokkal történő ellátás vizsgálata, korszerűsítése, utaltság rendjének esetleges módosítása, polgári ellátó bázishoz való esetenkénti utalás lehetőségének elemzése.

3. Raktárak felkészítése egységcsomagok, készletek kialakítására, gépi rakodás általánossá tételére a szükséges eszközökkel ellátás.

4. Harcászati magasabbegység-, egység szintű gyakorlatokhoz a szükséges anyagi eszközök központi biztosítása és ezzel a többi katonai szervezetektől való kölcsönzéssel járó oda és visszaállítások jelentős költségeinek és eszközfelhasználásának a csökkentése.

Lehetne még a példákat folytatni, de csak a figyelem felkeltése volt a cél.

Az elmondottakkal rövid áttekintést kívántunk adni a katonai közlekedésről és szállításról, a katonai szervezetek és a MÁV együttes munkájáról, a feladatokról és azokról a teendőkről, amelyet közös erőfeszítéssel kell megoldani. Látható, hogy feladataink jelentősek, megoldásuk nagy erőfeszítést követel. Csakis jól szervezett együttes tevékenységgel oldhatók meg e feladatok, amelyhez az eddig is jó együttműködés további elmélyítése, egymás tapasztalatainak a felhasználása szükséges.

Gondolatok a szállításszervezésről (Konzultáció)

Szűcs László alezredes

Nagy érdeklődéssel olvastam a HADTÁPBIZTOSÍTÁS 1986. 4. számában a ZMKA Hadtáptanszék szerzői kollektívája „Szállítások szervezése a csapatok harctevékenységeiben” című cikket, amely végül írásra készített. A szerzői kollektíva írását összességében értékes anyagnak tartom, megállapításaival nagyobb részben egyetértek, részben kiegészíteni kívánom azokat, illetve vitatkozni kívánok a leírtakkal.

A közlekedésnek, benne a szállításnak a népgazdaságban betöltött szerepét közzgazdaságtanunk és közzgazdasági gyakorlatunk a legutóbbi időkip tévesen ítélte meg azzal, hogy szolgáltatásnak és nem egyetemes *értékteremtő* tevékenységnek tekintette. E téves megítélésből származóan a szállítás által létrehozott értékek (pontosabban a megtermelt anyagi javak értékéhez hozzáadott értéknövelés) *arányában* nem részesült a haszonból, fejlesztése (a hírközléshez hasonlóan) ráfordítható eszközök hiányában elmaradt a szűkésgeztől, ezért most több évtizedes lemaradást kell behoznia.

A szállításszervezés helyzete a néphadseregben egyértelműen kritikusnak tekinthető *az ezred szintjén* (ez utóbbi kitételre a későbbiekben magyarázatot adok).

Vizsgáljuk meg az okokat! A szállításszervezés igénye, mint önálló szakmai tevékenység, jóval később jelent meg a csapatoknál, mint a többi „hagyományos” hadtáptevékenység. A csapatgazdálkodás körébe is csak a közelmúltban került be a szállítás, elsősorban adminisztratív jellegű szabályozásként. Az igazi gazdasági érdekeltiséget a gépkocsiszállítások terén még eddig nem sikerült a kellő hatékonysággal kialakítani. A szállító szaktiszti beosztások csak a 60-as évek elején jelentek meg a magasabbegység- és seregestparancsnokságoknál, ezrednél nem volt rendszeresítve ilyen beosztás. Ez a személyi háttér. Nézzük meg a képzés oldaláról is a problémát!

Az ETI-n 1962-ben, ma is korszerűnek tartott oktatási programnál (ehhez térünk most vissza a tisztképzésben) beindult egy kis létszámú osztály, amely „Gépjármű Szaktechnikus” - azaz üzemmérnöki polgári képesítést kapott. Utána még további 2 osztály indult szállító szakon, azonban a szaktechnikusi program helyett polytechnikai tanári programra álltak át (a hallgatók az igen hasznos gépjárműtechnikai műhelygyakorlatok helyett papírhajtogatással foglalkoztak).

Ezt követően a tiszti iskolán hosszú ideig általános hadtápképzés folyt, amely elsősorban a tervező-szervező tiszti beosztásra készített fel. Ezután újból szakosított képzésre tértek át (üzemgazdász polgári képesítéssel) és a kibocsátott ellátó-szállító tisztek a technikai ismeretek kivételével korszerű tudásanyagot kaptak. Jellemző a visszas hely-

zetre, a szállítótisztnek szükséges (polgári) *közlekedési üzemmérnöki* diplomát nem közlekedési tisztek, hanem gépjármű- és harckocsitechnikusok kapják.

A képzéshez kapcsolódóan kell szólni a *KÖZLEKEDÉSI BIZTOSÍTÁS*ról, mint önálló biztosítási ágazatról, illetve ebből fakadóan egy széles körű ismeretanyagról, amelyet a *Szovjet Hadseregben a következő szakosítás szerint oktatnak*:

Tiszti Főiskolákon (4 éves):

- gépkocsiszállító;
- vasúti közlekedési*;
- vasútüzemeltető*;
- vasútépítő;
- vasúti hídépítő;
- közúti komendáns;
- útépítő;
- közúti hídépítő;
- vízi szállító;
- légi szállító.

Akadémián (3 éves):

a) *Parancsnoki képzés:*

- közlekedési (vasúti, vízi, légi szállítás);
- gépkocsiszállító;
- közúti komendáns;
- vasútépítő.

b) *Mérnöki képzés (3 éves - szakirányú, 4 éves főiskolai előképzettség szükséges):*

- útépítő;
- hídépítő;
- vasútépítő;
- közlekedés-gépész.

Nem feledkezve meg az MN és a Szovjet Hadsereg méretkülönbségeiről, a fenti felsorolással a közlekedési szolgálat képzési igényét akartam bemutatni azzal a megjegyzéssel, hogy ha valamely szakból csak 2-3 fő igény van, ezt a létszámot is ki kell valahol képezni! Ebből az „elvből” kiindulva kértünk és kaptunk lehetőséget a szovjet katonai tanintézetekben történő beiskolázásra. Első időben csak általános közlekedési tisztek kerültek kiképzésre a leningrádi Hadtáp és Közlekedési (az akadémia nevében a „Transzportra” szó a közhiedelemmel ellentétben nem Szállítási-nak, hanem Közlekedési-nek fordítható) Akadémián, később azonban sor került egy *közúti komendáns* csoport kibocsátására, és a jövő évben végez egy *gépkocsiszállító* osztály. Ugyancsak bekapcsolódunk a közlekedési tisztképzésbe is a leningrádi Frunze Közlekedési Tiszti Főiskolán.

Az ismeretanyaghoz visszatérve a szállításszervezőnek a következő szakmai kérdéseket kell ismernie (címszavakban) az adott szállítási ágazatra vonatkozóan:

- a szállító járműpark üzemeltetését és alkalmazását;

*-gal jelölt szakokon összesen 15 fő hallgatónk tanul.

- az ágazat hálózatát, azon a forgalom megszervezését;
- a szállítás tervezését, megszervezését és irányítását;
- más szállítási ágazatokhoz való kapcsolódás (a komplex alkalmazás) lehetőségeit.

Látható, hogy a szállításszervezőnek igen szerteágazó és nagymérvű tudásanyaggal kell rendelkeznie.

Vizsgáljuk meg, mire hárult napjainkig a szállításszervezés egység szinten, és hogy lett az erre felkészítve.

A Cspathadtáp Utasítás (CSHU) 140. p. szerint: „... az anyagi eszközök összes fajtájának utánszállítását a parancsnok hadtáphelyettese szervezze meg.” Ugyanebben a pontban a szállítások irányításáért a szervezési-tervezési alosztályvezetőt (mai fogalom szerint hadtáptörzsfőnök, ezrednél tervező-szervező tiszt) teszi felelőssé. *Ki végezze el az alapokat, a tervezést?* A CSHU elég homályosan fogalmazza meg: a parancsnok hadtáphelyettes által készített hadtápbiztosítási terv részeként határozza meg az „... utánszállítások terjedelmét és megszervezését...”. A parancsnok hadtáphelyettes és a hadtáptörzsfőnök (tervező-szervező tiszt) elfoglaltságát ismerve (a szakfeladatok mellett még a hadtápvezetési pont és az ellátóegység (alegység általános irányítását is ők végzik) még megfelelő felkészültség esetén sem maradna elegendő idejük a szállításszervezésre. Kérdés még, hogy felkészültségük elegendő-e a szállításszervezéshez?

A hadtáphelyettesessel szemben olyan követelményt támaszt a CSHU, hogy legyen parancsnokhelyettesi szintű általános hadtápvezető plusz szállító szakember! Ez nem fér bele 3 akadémiai évbe! A CSHU a szovjet utasítás fordítása. A Szovjet Hadseregben a végrehajtó szállító (2-3 éve ott is ellátó) egységek és alegységek parancsnoki (szállításszervező) állománya szakképzett szállító, ezért ott az Utasítás elfogadhatóan szabályoz. *Ehvilég* az ilyen felkészültségű állománynak elegendő megszabni az „utánszállítások terjedelmét...” és rájuk bízni a megszervezést.

A szabályozás helyzetét vizsgálva megállapítható még, hogy nagyon hiányzik egy CSHU-n alapuló *szakutasítás*, amely rögzíti a szállításszervezés mechanizmusát és tartalmát.

A fegyverzeti és technikai biztosítási rendszer átszervezése óta még inkább problémás lett az *anyagi biztosítás értelmezése*. A hadtápbiztosítás részének tekintett anyagi biztosítás nem tartom helytálló megfogalmazásnak, mert egy sor anyagféleség (lőszer, páncél és gépjármű, műszaki, vegyvédelmi) nem tartozik ellátás szempontjából a parancsnok hadtáphelyettes hatáskörébe. Ugyanakkor ezen anyagszámvetések hiányában lehetetlen szállítást szervezni. Azt a megoldást viszont, hogy a hadtáptörzs készít helyettük nagybani és részletes anyagi számvetést, nem lehet elfogadható módszernek tekinteni sem elvi - azaz tartalmi -, sem jogi szempontból, ennek alapján (saját tapasztalataim szerint) nem lehet szállítást szervezni. Meg kell találni a módját (ha kell, parancsnoki beavatkozást is igénybe véve), hogy ezek a szolgálatok időben - a párhuzamos munka módszerével - biztosítsák a szállításszervezéshez szükséges adatokat. (Ugyancsak személyes tapasztalataim alapján jelenthetem ki, hogy eredményes együttműködés alakítható ki az anyagnemfelelős szervekkel, függetlenül azok alárendeltségétől.)

Az anyagi biztosítás hagyományos értelmezésével, mely szerint az anyagellátás és a szállítás összessége, már régóta nem lehet egyetérteni. Logikailag helyesebb és realitásabb az *ellátást* tekinteni csúcstevékenységnek, amely az anyagi biztosításból és a szállításból tevődik össze. Ezt a változatot tükrözi és erősíti meg az ellátóegységek, -alegységek

megnevezése is. Ebből az is következik, hogy az anyagok tartozhatnak különböző alárendeltségbe, a szállítás, illetve maguk az ellátó szervezetek a velük történő ellátást egységes rendszerré integrálják, amelyet a *parancsnok hadtáphelyettes felügyel.*

Ezzel eljutottunk egy fontos következtetéshez: a hadtáphelyettes legyen a hadtápbiztosításért felelős parancsnokhelyettes, az anyagi biztosításért és szállításért - mint résztvevénységeikért - feleljenek az illetékes szakági szolgálati személyek. A szállító szolgálatfőnök közvetlen felelősséggel tartozik a szállításokért a PK HTPH felé, a parancsnok felé a hadtápbiztosítás részeként a szállításért a PK HTPH felé. Ennek szellemében (és a korábban leírtakat is szem előtt tartva) tartottuk szükségesnek a dandár szállító szolgálatfőnöki beosztás rendszeresítését.

Teljes mértékben egyetértve dr. Lapos Mihály vörgy. elvtárs Hadtápbiztosítás 1986. 1. számában (3-7. old.) leírtakkal, a szállításszervezés jelenlegi kritikus helyzetének további okaiként (az előzőeket összefoglalva) a személyi háttér, a képzés és a szabályozás hiányosságait tartom elsődlegesnek.

A KIBONTAKOZÁS LEHETŐSÉGEI

Az előzőekben, a helyzetelemzés során jelentős helyet kapott a személyi feltételek elégtelensége - az oktatáshoz kapcsolva. A szolgálat ezirányú erőfeszítései realizálódtak az új szervezeti struktúrára való áttéréssel: harcászati és hadműveleti-harcászati tagozatban a szintnek megfelelő képzettséggel rendelkező szakállomány lett rendszeresítve. A képzés terén is gyökeres változást sikerült elérni a ZMKMF-n újból szakosított (szállító) üzemmérnöki képzésre térünk át 1987-től.

Az akadémiai végzettséget igénylő beosztások számának növekedése, de a korábbi igények alapján is szükséges lenne közlekedési szak beindítása (3-4 évente 1 osztály) hivatásos állomány, illetve rövidített (3-6 hónapos) tanfolyam a vezető beosztásba tervezett *tartalékos* tisztek részére.

Megkezdődött a Katonai Szállítási Utasítás II. rész kidolgozása „A szállítások szervezése és végrehajtása a csapatok (hdt., dd., e.) tevékenységében” címmel, az új Harcászati Szabályzathoz és a CSHU-hoz kapcsolódva. Az utasítás kidolgozása során a következő alapelveket¹ vesszük figyelembe:

Szállításszervezésnek nevezzük mindazon tevékenységek összességét, amelyek a szállítások maradéktalan végrehajtását szolgálják.

Feloszthatók:

1. Az adott tagozat parancsnoksága által végzett feladatsorra.
2. A végrehajtó szállító (ellátó) egység (alegység) parancsnokságára háruló feladatsorra.

Az adott tagozat parancsnokságán a szállítás szervezéséért a közlekedési (szállító) szolgálatfőnök közvetlenül felelős. A parancsnok hadtáphelyettes operatív csoportja tagjaként - az anyagnemfelelős főnökkel együttműködve - nagybani szállítási számvevést és javaslatot készít a parancsnok hadtáphelyettes elhatározásához.

¹ A gépkocsiszállítások és a szállításszervezés legfontosabb alapjai Sáfár Bálint ezds., Hadtápbiztosítás 1987. 1. számában (42-45. old.) megjelent cikkében található.

A szállításszervezés további feladatai (a parancsnoksági feladatsor összetevői):

Szállításszervezés, amely magában foglalja:

- a szállítási igények feldolgozását;
- a szállítási kapacitászámvetést és limitálását (elosztását);
- a szállítási terv formábaöntését.

A szállítások megszervezésének alapelemei:

- a szállítási intézkedés (tervfeladat) kidolgozása és kiadása a végrehajtó szállító (ellátó) egység (alegység részére);
- a szállítási tervkivonatok (intézkedések) kidolgozása és lejtuttatása az *ellátandó* katonai szervezetekhez;
- a szállítási igények teljesítésének visszaigazolása az anyagnemfelelősök felé.

A szállítások irányítása, amely a grafikus szállítási terv alapján történik. A grafikus szállítási terv *szállítmányonként* tartalmazza az előljáró, saját és alárendelt tagozatok tevékenységét (az előljáró és alárendelt tagozatokat kapcsolódásuk mértékében). A grafikus szállítási tervet a szállító szolgálatfőnök készíti - a hozzá tartozó szállító egység- (alegység-) parancsnok bevonásával.

A végrehajtó szállító (ellátó-) egység- (alegység-) parancsnoksága által végzendő tervező-szervező munka kellően feldolgozott,² ezért - illetve hely hiányában - erre most nem kívánok részletesen kitérni.

Annai azonban mindenképpen megjegyzendő, hogy a szállításszervező munka a végrehajtók színjén is a szállító és az anyagnemfelelős szolgálati személyek egyeztetett (vagy együttes) tevékenységén alapul, amelyben mindkét iránynak megvannak a maga sajátos, másik félre át nem hárítható feladatai.

Az anyagnemfelelősökre hárul az adott szállítmányba kerülő anyagok fajta, minőségi és mennyiségi összetételéért való *felelősség*, valamint az anyagok kezelésével és elszámolásával kapcsolatos feladatok.

A szállításszervezésnél (a készülő szakutasításban ez megfelelően rögzítve lesz) a következőket kívánjuk figyelembe venni:

Az ellátási számvetések (köztük a fogyasztási normák és a belőlük származó kiutalások is) *megítélt* adatokat tartalmaznak, éppen ezért ilyen súllyal is kell azokat kezelni! Egyáltalán nem biztos, hogy a másnapi szükséglet az előző napon készített számvetések szerint alakul!

Ezen számvetések „simogatása” nem válhat a szállítástervezés akadályává, főként nem a szállítások akadályozó, késleltető tényezőjévé. Éppen ezért, a szállító szolgálat³ köteles a közepes napi fogyást figyelembe véve *nyomni* előre az anyagot, főként az első szállítási ütem megindítása a raktárban levő készletből nem késlekedhet. A második szállítási ütemben aztán van lehetőség korrekcióra. Célszerű tehát például a hadtestraktár napvégi előírt készlet szintjéből típusszállítmányok kialakítása (I)tartalékképzéssel is számolva), amelyek azonnal indíthatók. Ugyanez vonatkozik a dandárra is.

² Dr. Lapos Mihály vörgy. által vezetett módszertani bemutató „Ellátózáslólaj vezetése harcban” (Kaposvár, 1978.) anyaga, amely jól adaptálható az ellátóezredre is.

³ A parancsnok hadtáphelyettes elhatározása és utasítása alapján.

Az első szállítási ütemet általában úgy kell végrehajtani, hogy az előjáró által kiszállított anyagot már leürült járművekkel lehessen fogadni. Erre a lehetőség gyakorlatilag meg van, figyelembe véve az egyes tagozatokban várható (lefelé csökkenő) szállítási távolságokat.

A vételezésre rendelt alárendeltek anyagait földre kell rakni (lehetőleg még az előjáró szállító eszközeiért). Ugyanez vonatkozik az ún. utazóanyagokra⁴ is, szükség esetén!

A szállító gépjárműveket szállításra kell használni, ehhez azonban szabaddá kell tenni azokat. (Ezért célszerű az utazóanyagok konténerizálása, mert a konténerek egy fogással a földre telepíthetők.)

A tagozatkihagyást nem úgy kell értelmezni, hogy pld. a hadtest szállító eszközei a zászlóaljig mennek, elfogyasztva ezzel napi szállítási teljesítményük más viszonylatban szükséges részét, a „kihagyott” dandár szállító eszközei pedig anyaggal rakottan ácsorognak vagy menetelgetnek. A tagozatkihagyás eredménye a gyorsaság legyen, amelyet az átrakások elhagyásával érhetünk el. Éppen ezért az előző példánál maradva a dandár eszközeit (és anyagi készleteit) 1-2 zászlóaljra kell koncentrálni (főként a harcban levőkre) a hadtest eszközeit a harcból kivont zászlóaljakra. Ugyanakkor viszonyossági alapon a dandár eszközei vegyenek részt a HDS szállítmányának fogadásában (a hdt. raktárak körzetében).

A szállítást úgy kell megszervezni, hogy a terepjáró járművekkel rendelkező tagozatokban (hdt., dd., z.) minimálisra csökkenjen az átrakás (egyik üzemanyagtöltő gépkocsiból a másikba átszivatás). Lehetőleg „rotációban” kell alkalmazni a szállító alegységeket a hadtestraktár és a zászlóaljak között. (Ugyanez vonatkozik a felső tagozatokra is: a közúti gépjárművekkel rendelkező HDS és KHEL szállító eszközei között sem szükséges az átrakás.)

Napi 10-12 órát kell tervezni a járművezetők étkezésére, pihenésére, a technika kiszolgálására. (Ez lehet két részletben is.) Naponta legalább egyszer meleg ételt és többször is melegítő italt kell részükre biztosítani.

Az előzőekben a szállításszervezés munkasátorban, törzsbuszban elvégzendő feladatairól, illetve követelményeiről volt szó. Röviden szólni kívánok még a háborús szállítási tevékenység gyakorlásának lehetőségeiről. Célszerű lenne létrehozni a központi gyakorlótér térségében 1 gl. dd. ellátószázad gyakorló anyagkészleteit (balasztanyaggal terhelt ládák, selejt fődarabok stb.). Ezzel az anyagkészlettel mindenféle szállítási feladatot gyakorolni lehetne. Emellett szükség lenne 2-3 hadtáp gyakorlókörlet kijelölésére is, amelyből nem szorulhatna ki a hadtáp. A szállítmányokat a *komplex felbontás* követelményei szerint kellene összeállítani és mozgatni.

A téma további kérdések feldolgozását igényli:

- anyagi készletek szintje és a várható napi fogyás összhangja;
- szállítási kapacitás a rendszeresített „M” készletekhez, vagy az *átlagos* napi szállítandó anyaghoz igazodjék;
- a tartalék szállító gépjárművezetők kérdése;

⁴ Utazóanyagoknak tekinthetők azok az anyagkészletek, amelyekből több napi szükséglet van az adott tagozat raktárában, nem „forognak” úgy, mint a lőszer, üzemanyag vagy élelem.

- a szállítótisztes képzés reformja: legyenek képesek szállítmányparancsnoki feladatok ellátására, ismerjék a szállított anyagok alegység szerinti rendeltetését;
- a számítástechnika alkalmazása a szállításszervezésben.

Hangsúlyozni kívánom, hogy néhány kérdésben egyéni véleményemet fejtettem ki, amely további vita tárgyát képezheti.

HASZNOS TAPASZTALATOK

Néhány gondolat a 11. országos anyagmozgósítási konferencia kapcsán

*Dr. Lapos Mibály vezérőrnagy,
a hadtudomány kandidátusa*

Több, a témában érdekelt országos szintű szervezet részvételével 1986 októberében megrendezték az anyagmozgató-csomagolás komplex eseménysorozatát, azzal a céllal, hogy:

- a rendszerszemlélet alapulvételével mutasson utat az anyagmozgató, a csomagolás, a raktározás, valamint a térbeli elosztás összefüggő problémáinak megoldásához;
- tájékoztasson a korszerű rendszerek létesítésével elérhető előnyökről;
- bemutassa azokat a gépeket, eszközöket és eljárásokat, amelyek felhasználásával növelhető a gazdasági hatékonyság, fokozható a versenyképesség és a munka kulturáltsága.

Ennek megfelelően konferencia keretében megtárgyalták a témában elért eredményeket és a fejlesztés további feladatait, megrendezték a nemzetközi anyagmozgatósi és csomagolási kiállítást, valamint a csomagolási versenyt.

Gondolom, nem lesz haszontalan, ha a rendezvénysorozatról áttekintést adunk, ismertetjük a célokat, amelyeket országos szinten követnek, s analóg-vázlatosan elemezzük saját helyzetünket.

A konferencia megállapította, hogy az anyagmozgató fejlesztésének jelenlegi stratégiája a 60-as évek végén alakult ki. Lényege: az anyagmozgató gyorsított ütemű gépesítése és a gépesített rendszerek telepítése.

Visszatekintve az elmúlt időszakra, az elért eredményekre, azt állapította meg a konferencia, hogy ez a stratégia helyes volt: biztosította a kitűzött célok megvalósítását. *Pl.: az anyagmozgatóban alkalmazott munkások létszáma 15-20%-kal csökkent.*

Azonban a 80-as évek elején elvégzett elemzések azt mutatják, hogy a korábban sikeres stratégia alapján elindult fejlődés leállt, már nem képezheti a fejlődés irányát meghatározó stratégiát.

Ennek okait elemezve a következők állapíthatók meg:

- a stratégiának a sikere fokozatosan gátló tényezővé vált. Az elmúlt 15 évben - éppen a fejlődés következtében - megváltozott a hazai anyagmozgatósi helyzet, megváltozott a színvonal;
- a fejlődést a 70-es években állami rásegítő intézkedések (hitel, állami támogatás) is alátámasztották. Ezek az intézkedések 1980-tól megszűntek;

- megváltozott a gazdaság állapota. A fejlesztés egy dinamikusan növekvő gazdaságban indult meg, magas beruházási ráta mellett, ma pedig egy alig növekvő gazdaságban élünk, igen alacsony beruházási rátával;

- a 70-es évek elején a munkaerőhiányt tartották a gazdasági fejlődés egyik legfontosabb gátjának, ma a nem kielégítő termelékenység, hatékonyság a gazdaság központi problémája;

- az anyagmozgatás területén a 70-es évek végén külföldön létrehozott és gyökeres változásokat sejtető technikát hazánk nem vette át. Magyarországon az anyagmozgatást ma is a tíz évvel ezelőtti kategóriákban vizsgáljuk és ítéljük meg, miközben külföldön már új szemléletmód és eljárások uralkodnak.

Mindezekre figyelemmel a konferencia alapvető kérdésként kezelte az anyagmozgatás fő céljainak meghatározását, melyek az anyagmozgatás és a termelés között fennálló rendszertechnikai kapcsolatokra alapozott technikai, technológiai feladatokban fogalmazhatók meg.

A korszerűsített stratégia két motívumra építhető:

- az anyagmozgatást a technológia részeként, azzal helyileg, időben és műszaki színvonalban összehangoltan szükséges fejleszteni. Olyan integrált rendszerek létrehozására van szükség, amelyekben az anyagmozgatás a technológia pillanatnyi állapotának megfelelően programozható;

- az anyagmozgató rendszer szerkezete és működési programjai a logisztika elve és módszerei felhasználásával épülnek fel. Az anyagmozgatásnak a technológiai folyamatot úgy kell kiszolgálnia, hogy az egyes technológiai fázisok zavartalanul, összehangoltan működhessenek, a legkisebb készletekkel.

Az ezek megvalósításához vezető utak tudományos elemzéséből levezethetők a legfontosabb műszaki fejlesztési feladatok mind az anyagmozgatás eszközei, mind az anyagmozgatási technológiák területén.

A megfelelő eszközrendszer létrehozásának legfontosabb feladata ellátni az eszközöket a mesterséges intelligencia valamilyen fokozatával. Olyan gépekre van szükség, melyek képesek állapotérzékeléshez, a kapott adatok kiértékelésére és az - előre beprogramozott kritériumok szerinti - önálló működésvezérlésre. A hagyományos anyagmozgatógép-konstrukció és -gyártás teljes mértékben gépészeti feladat volt. Azzal kell számolni, hogy a jövőben a vezérléstechnika, főként ennek mikroelektronikai eszközökkel való megoldása egyre növekvő szerepet játszik az anyagmozgató gépekben, és a korszerűség egyik legfontosabb kritériuma lesz. Az eddigi eszközrendszer ki fog bővülni a robottechnika egyes eszközeivel, elsősorban a munkahely-kiszolgálás, az egységgrakománny-képzés és a kommissiózás feladatainak ellátására.

Az összetett géprendszerek szerves részeként megjelennek a hierarchikus felépítésű, önálló irányítási alrendszerek, amelyek egyes elemei magukra a gépekre vannak telepítve, más elemei központi telepítésűek.

Az eszközrendszer kínálatának a fentiek szerinti átalakításához a hazai anyagmozgatógép-gyártás fejlesztésében is új prioritásokat kell alkalmazni. A hazai gyártmányok tekintetében nem annyira a jelenlegi választék bővítésére, hanem inkább a már gyártott berendezések konstrukciós korszerűsítésére, valamint - a részegységek beszerezhetősége és a gyártási feltételek függvényében - a választék szelektálására van szükség. A gyártmányok korszerűsítésével egyidejűleg indokolt a gyártóbázisok felülvizsgálata is.

Meg kell fontolni, hogy a fejlesztésekhez nyújtandó központi támogatást elsősorban olyan vállalatok kapják, amelyek – a felkészültségük révén – képesek konstrukcióban, minőségben és árban nemzetközileg is versenyképes termékeket előállítani, és azt folyamatosan továbbfejleszteni. Ilyen módon a központi támogatásnak azt a törekvést kellene alátámasztania, hogy a hazai gyártás nagyobb része a jelenlegi szétszórtság helyett gyártástechnológiailag és a fejlesztőkapacitás szempontjából egyaránt jól felkészült vállalatoknál összpontosuljon.

Az *anyagmozgatási technológiák* területén szükséges a rendszertervezés tartalmi és módszertani továbbfejlesztése. A tartalmi továbbfejlesztés körébe tartozik, hogy egy integrált, logisztikai elvek alapján működő rendszert csak úgy lehet létrehozni, ha a hagyományos rendszertervezésen túlmenően a *fizikai* folyamatok információrendszerét, és a szükséges működési programokat is előre létrehozzák. Ezekkel a témakörökkel a hagyományos rendszertervezés nem foglalkozik, és erre megbízható, kialakult módszerek sincsenek. Megalkotásuk és a rendszertervezés folyamatába illesztésük a jövő egyik feladata.

Az *anyagmozgató rendszerek* az üzemi rendszerekbe való integrálása a rendszertervezésnek a hagyományosnál részletesebb kidolgozását teszi szükségessé, egyrészt a folyamatok összehangolása, másrészt a rendszer rugalmasságának megteremtése érdekében. Szükséges, hogy az optimális megoldás feltárására több tervváltozatot tudományos módszerekkel hasonlítsanak össze, valamint elvégezzék a rendszer dinamikus működés-vizsgálatát.

Ezeknek a követelményeknek a teljesítéséhez *tervezésmódszertani fejlesztésre van szükség*. Ez a *döntésmélelet, a modellezésmélelet, az operációkutatás és a megbízhatóság-elmélet egyes eljárásainak adaptálásával, a tervezési folyamatba építésével érhető el*. Ugyanakkor azzal is számot kell vetni, hogy ilyen tervezőmunkát manuális módon egyáltalán nem, vagy csak igen rossz hatékonysággal lehet végezni. Szükséges tehát, hogy egyidejűleg kellő figyelmet fordítsunk a számítógéppel segített, automatikus műszaki tervezési módszerek anyagmozgatásban alkalmazható eljárásainak kidolgozására, illetve továbbfejlesztésére. A távlati cél olyan interaktív, személyi számítógépekre épített tervezési programmodulok hálózata lehet, amelyek alkalmasak az anyagmozgató rendszerek egyes részeinek az előzőekben részletezett követelmények szerinti megtervezésére. A moduloknak önállóan is alkalmazhatóknak kell lenniük, a hálózatnak pedig fokozatosan le kell fednie a rendszertervezés teljes területét.

Mindezek után joggal vetődik fel a kérdés, hogy miben lehet majd lemérni az anyagmozgatás vázolt fejlesztésének eredményességét. Ha abból indulunk ki, hogy az anyagmozgatás a technológia szerves része, akkor ráfordításai a technológiai ráfordításokban jelentkeznek. A *korszerűsítésének pedig technológiai ráfordítás-csökkenést, illetve termelékenység növekedést kell eredményezni. Ez kimutatható:*

- a gyártási átfutási idő csökkenésében;
- a berendezések kihasználtságának növekedésében;
- a készletek csökkenésében;
- a technológiai mellékidők csökkenésében;
- a munkatermelékenység növekedésében.

A fejlődésnek ilyen megközelítésű figyelemmel kísérése az eddigi mérési módszerek továbbfejlesztését is indokolja. A hagyományos mérési módszer, elsősorban az anyagmozgató létszámból és az anyagmozgatógép-felhasználásból **indulva** vizsgálta a

műszaki színvonal változását. Az előzőek kellően bizonyítják, hogy szükség van arra, hogy ezt a mérési módszert több minőségi elemmel kiegészítsék.

Mindezek alapján az OMFB fejlesztési programjának a következő fő témakörei vannak:

- a folyamatos működésű anyagmozgató rendszerek programvezérlése;
- a járműves anyagmozgató rendszerek számítógépes irányítása;
- az automatikus munkahelyi anyagkiszolgálás típusrendszerei;
- az anyagmozgató rendszerek számítógépes tervezése, és végül ezeknek üzemi kipróbálása alkalmazói mintarendszerek formájában.

A konferencia ugyancsak széleskörűen foglalkozott a szállítások korszerűsítésével, melynek legfőbb célkitűzéseit *a következőkben fogalmazta meg:*

- az áruszállítási folyamatok összehangolási módszereinek és alapelveinek meghatározása;
- korszerű szállítási és elosztási rendszerek kialakítása egyes – tömegszerűség alapján kiválasztott – ömlesztett, egységtrakományos és konténeres formában továbbítható árucsoportokra;
- a közlekedési alágazatok csatlakozópontjainak forgalom szerinti vizsgálata és fejlesztése (közveti pályaudvarok, kikötőhálózat).

Az áruszállítási folyamatok és technológiák összehangolt fejlesztése tárgy körében *az ágazati-kutatási célprogram a VII. ötéves terv során több fő kutatási irány köré csoportosul.*

Az első kutatási főirány az áruszállítási folyamatok összefüggéseinek, kapcsolati rendszerének átfogó vizsgálata. Ennek keretében a kutatások kiterjednek az elosztási folyamatok optimális lehetőségeire, a logisztikai folyamatok belső összefüggéseinek elemzésére, amelynek kapcsán komplex értékelési módszert célszerű kialakítani az optimális változat meghatározásával.

Modelleket kell kidolgozni a különböző szállítási módok hatékonyságának, a szükséges fejlesztések elmaradásából származó népgazdasági veszteségeknek a megállapítására, és a legkisebb költségráfordítást jelentő szállítási módok kiválasztására. Ezáltal az egyes közlekedési alágazatok közötti optimális munkamegosztás feltételei is meghatározhatók, valamint a fejlesztés anyagi-műszaki összetétele is könnyebben megtervezhető.

A második kutatási főirány a szállításszervezés korszerűsítése, a változó körülményekhez igazodó új módszerek kidolgozása és bevezetése. E kutatási főirányon belül a rakodási és a szállítási műveletek személyi számítógépes szervezését, tervezését és mintarendszer keretében történő kipróbálását kell elvégezni.

Ezen a kutatási főirányon belül a közlekedés szolgáltatásainak értékeléséhez a szükséges színvonalvizsgálatokat is el kell végezni. Célszerű az optimális hálózatok kialakítása, számítógépes tervezési és irányítási módszerek kidolgozása is.

A harmadik kutatási főirány az áruszállítási folyamatok technológiai és az alágazatok csatlakozópontjai fejlesztése, mintarendszerek kidolgozása és bevezetése. Ezen belül a különböző árucsoportok szállítási technológiáinak fejlesztése keretében élelmiszeripari anyagok és termékek, faipari termékek, lombos fűrészarúk, vegyipari termékek, élelmezési és élvezeti cikkek, építőipari alapanyagok és termékek, gépipari termékek és szerelvényárúk, csavaripari termékek, kis méretű gépipari szerelési anyagok, energiahordozók, ipari alapanyagok és félkész termékek elosztási rendszereire kell javaslatokat kidolgozni.

A körzeti építőanyagellátó-telepek, a folyékony műtrágya kísérleti telepek, az ipari szóda- és iparigáz-elosztó telepek kiszolgálásának korszerűsítésére mintaszállítási rendszereket kell kidolgozni, és elő kell segíteni próbaüzemek létesítését. A különböző közlekedési alágazatok csatlakozópontjainak és a regionális elosztóközpontok közlekedési csatlakozásainak technológiáira ajánlásokat szükséges kidolgozni.

A *negyedik kutatási főirány a rakományképzés, -kezelés és rakodásgépesítés korszerű műszaki megoldásainak alkalmazása*. Ennek keretében a darabárak rakodásának fejlesztését, a postai küldemények szállításának műszaki és irányítási szempontból történő tökéletesítése van előirányozva, beleértve az ipari robotok alkalmazását is.

A konténeres szállításon belül a korszerű mozgatást biztosító szállítóeszközök és rakodóberendezések, valamint a konténerek szállítására és rakodására egyaránt alkalmas speciális járműtipusok értékelésére terjednek ki a vizsgálatok.

Az egységtrakomány-képzés és a rakományrögzítés fejlesztése főként az árukárok csökkentése szempontjából fontos. A műveletek további egyszerűsítését és a költségek csökkentését célozza a rakodólap nélküli egységtrakomány-képzési technológiák kutatása. Speciális terület a különösen nehéz és terjedelmes áruk szállítása és a légi áruszállító konténerek alkalmazása a nemzetközi fuvarozásban.

Az *ötödik kutatási főirány a tehergépjármű és a rakodógéppálmány korszerűsítésének, üzemképességi szintje fenntartásának kérdéseit vizsgálja*. Ezen a kutatási területen a tehergépjárművek és a rakodógéppálmány fejlesztési és fenntartási stratégiájának kidolgozása is feladat.

Ha analóg megvizsgáljuk, hogy állunk mi e kérdéssel a hadseregben, akkor azt lehet mondani, hogy megközelítőleg nálunk is azonos körülmények alakultak ki.

Az anyagmozgatás gépesítésének elméleti és gyakorlati kérdéseivel a 60-as évek végén kezdtünk foglalkozni. Akkori elsőrendű feladatként az állt előttünk, hogy anyagmozgató eszközöket és gépeket vásároljunk, s ezen eszközöket alapvetően oda biztosítsuk, ahol a hadsereg fenntartásával kapcsolatosan nagy tömegű anyag mozgatása szükséges. Ennek megfelelően az eszközöket és gépeket elsősorban a központi raktárakba rendszeresítettük.

Hogy oldottuk meg ezt a feladatot? Ha a mennyiség oldaláról vizsgáljuk, akkor azt kell mondani, hogy sikeresen: 20-25 év alatt több mint 140 fajta eszköz került a hadsereghez. Napjainkban az anyagmozgató gépek minden tagozatban jelen vannak, s megközelítőleg kielégítik a béke szükségleteket.

A feladat mennyiségi szempontból történő sikeres megoldása azonban számos ellentmondást szült. *Nevezetesen:*

- a nagy számú eszköz, gép beáramlása helyenként „teherkén” jelentkezett;
- a korszerű gépek egy része csak részben volt használható, a régi építésű, helyenként elavult a raktárakban;
- a gyakorlat megelőzte az elméletet, az anyagmozgatással kapcsolatos elméleti munka nem fejlődött a kívánt mértékben;
- a nagy számú gép egyedi, egyes tagozatok problémáink megoldása miatt került beszerzésre, nem alkottunk rendszert, és a csomagolástechnika „öszönösen”, nem ezzel összefüggésben fejlődött.

Mi idézte ezeket elő?

Mindenekelőtt az, hogy kezdetben nem volt „rendszergazda” anyagnemfelelős, aki pénzzel rendelkezett és megérintette a „korszerűsítés szele” saját hatáskörében meg-

kezdte az anyagmozgató eszközök és gépek beszerzését (így rendelkezünk ma 140 fajta géppel, eszközzel). Ez a helyzet oda is elvezetett, hogy rendszergazda hiányában nem volt biztosítva a gépek, eszközök szervizelése, javítása, amely mind fokozott gondként jelentkezett.

Ezen eszközök a raktárakhoz, csapatokhoz úgy kerültek, hogy nem határoztuk meg a rendszerbe léptetésük követelményeit, ennek kapcsán a gépek megjelenését nem követte a munkatechnológiák korszerűsítése, azoknak a munkarendbe való beépítése.

A gépek tömeges megjelenésével párhuzamosan nem foglalkoztunk a szükséges mértékben a rendszerépítéssel, a csomagolás korszerűsítésével.

Ilyen helyzetben melyek a legközelebbi teendőink?

Támaszkodva az elért eredményekre:

a) a rendelkezésre álló eszközök, gépek alkalmazását meg kell szilárdítani, biztosítva azok igénybevételének fokozását és a munkatechnológiák korszerűsítését,

b) meg kell kezdeni az anyagmozgató rendszerek kiépítését: vonatkozik ez a belső, az ellátást, a termelést kiszolgáló anyagmozgatókora, továbbá az anyagoknak az ipari vállalatoktól a végpontokig való eljuttatására, alakítására,

c) a központi szerveknél, csapatoknál, tanintézeteknél nagyobb figyelmet kell szentelni az anyagmozgató elméleti kérdéseinek fejlesztésére, melynek folyamán változatlanul foglalkozni kell a hazai és nemzetközi eredmények tanulmányozásával, a hasznosítható eredmények adaptálásával,

d) hozzá kell kezdeni az anyagmozgató rendszerek számítógépes vezérlésének tanulmányozásához és alkalmazásához,

e) támaszkodva a hazai kutatás és fejlesztés eredményeire, saját kutatási és műszaki fejlesztési feladatként meg kell teremteni az egyidejűleg jelentkező nagy tömegű anyag gépesített máházásának feltételeit. Pl. HKSZ készletek felmáházása a HKSZ elrendelése esetén,

f) a békeidőszakban jelentkező anyagmozgató feladataink gépesítésének megoldásán túl fokozatosan ki kell építeni a háborús anyagmozgató rendszert, biztosítva az anyagok oly csomagolási rendszerét, mely lehetővé teszi az anyagok tagozatok, szállítóeszköz-fajták közötti gyors átrakást, valamint a végpontokon való elosztást. Változatlanul szem előtt tartva, hogy békében azokat az eszközöket szerezzük be, amelyek a népgazdaságból nem biztosíthatók,

g) teljes mértékben meg kell oldani az anyagmozgató rendszerek - gépek szervizelését, javítását oly módon, hogy az bázisát képezze a háborús időszakban tábori viszonyok között működő rendszerek szervizelésének, javításának.

Ami az anyagi eszközök szállításának korszerűsítését illeti, tovább kell haladnunk a megkezdett úton, s alapvetően azt kell figyelembe venni, hogy a szállítás a társadalmi újratermelési folyamat szerves része, a termelés - elosztás -, fogyasztás láncolatának összekapcsoló eleme. A szállítás egyik része a hadseregben is közvetlenül a termeléshez tartozik, azzal összefüggő személyi és áruszállítási szükségleteket elégít ki, másik része pedig a hadsereg életével összefüggő szükségleteket szolgálja, s ezzel segíti a hadsereg alaprendeltetésének teljesítését. Látható tehát, hogy a szállítás nem termel új javakat, „végeredménye” a helyváltoztatás. Ehhez azonban élő és holt munkát használ fel, amely ugyancsak növeli a termékek értékét, más módon a hadsereg fenntartási költségeit terheli. Háború esetén pedig jelentős „értéket hoz létre”, hozzájárul a győzelem kivívásához.

Mint ahogy utalás történt rá, a szállítások fejlesztésének tartalmát a megkezdett út következetes megvalósítása képezi. Nevezetesen tovább kell szilárdítani a diszpécserjellegű szállítást, fejleszteni kell a járat és konténerszállítást, azt, hogy mindezzel olcsóbbá tegyük a termelést, hadseregünk fenntartási költségeit.

Ennek érdekében olyan érdekeltégi rendszert kell kialakítani, amely egyaránt érdekeltté teszi a központi szerveket és csapatokat abban, hogy a szállítások legolcsóbb, legcélszerűbb módját válasszák, és olyan szabályozókat kell beiktatni, amelyek egyértelműen kizárják annak a lehetőségét, hogy „megérje” még a harcckészültségi érdekre való hivatkozással is a rendtartás megsértését.

Természetes, hogy a szállítások korszerűsítése nem történhet az ellátási rendszerek fejlesztése nélkül. Ma ez olyan aktuális feladat, hogy ez – ha nem történik lépés – a szállítások hatékonyabb megvalósításának alapvető gátját képezi.

Saját szállítási rendszerünk korszerűsítésében alapvető helyet kell hogy kapjanak azok az eredmények, amelyek a polgári életben folyó kutatási és fejlesztési munka kapcsán alakulnak ki. Külön figyelmet érdemel az áruszállítási folyamatok összefüggésének, technológiai fejlesztésének vizsgálata, a szállításszervezés és rakományképzés korszerűsítése, valamint a szállítások tervezésének, érvényesülésének számítógépes vezérlése.

A szállítás sajátos szerepet tölt be háború esetén. Ezért e kérdéssel megkülönböztetett módon kell foglalkozni, a szervezés, tervezés, irányítás mellett döntő feltételként kell kezelni a szállító-, ellátóegységek, -egységek szakszerű és megbízható működését.

Ezek azok a legfontosabb gondolatok, amelyek a konferencia kapcsán kikíváncsoltak, s ezek azok a feladatok, amelyek megoldása biztosítékát képezik a hadtápbiztosítási rendszer hatékony és megbízható működésének.

A jövedelmezőség feltételeinek megteremtése a kisegítő gazdaságban*

Estók Sándor őrnagy

A vágósertés-termelés hazánkban meghatározó jelentőségű, hiszen az ágazat az állattenyésztés bruttó termelési értékének 42%-át biztosítja. Vágósertés-termelésünk 1981-től 1985-ig dinamikusan növekedett. 1981-ben 1183 e. t, 1984-ben 1459 e. t. A fejlődésben törés következett be 1985-ben (1340 e. t), de a VI. ötéves terv célkitűzése összességében teljesült.

A vágósertés-termelés növekedéséhez nagyban hozzájárult az új, intenzív sertésfajták és hibridek elterjedése is. Megváltozott a sertésenyésztéssel foglalkozó szektorok összetétele, az utóbbi években nagy szerepet kapott a hibridizációs nagyüzemi hústermelés mellett a háztáji és kisegítő gazdaságok, amelyek a vágósertés-termelésnek a felét adják, és 1984-ben a százalékos arány 59,8% volt a legkiemelkedőbb.

A kisegítő gazdaságok hústermelésében a 70-es években következett be változás, a kisüzemi termelés lehetőségeinek felismerésével a jelentősége azóta állandóan növekszik, mind a lakosság sertéshússal való ellátásában, mind a honvédségi igények kielégítésében.

A honvédségi keretek között működő kisegítő gazdaságok szintén a kisüzemi termelés csoportjába tartoznak. De ez a kisüzemi termelés is nagy szerepet játszik a szürke hétköznapi nagyüzemi étkeztetésének megoldásában.

Jelenleg a honvédségi üzemeltetésű kisegítő gazdaságok száma mintegy 130-ra tehető. Ezek közül sok működik, „vegetál”, egy része viszont jó eredményeket biztosít. Hozzájárul a mindennapok étkezés-feljavításához 2-5 Ft/nap/fő átlagértéket eléri.

A nehéz gazdasági feltételeket figyelembe véve – ami most ugyanúgy érinti az MN alakulatait is – kellő hangsúlyt kell fektetnünk a rentabilitás gyakorlati megvalósítására. Nem szabad ezzel a kifejezéssel dobálózni.

Aprópénzre kell váltani, értelmezni kell, mit is jelent. Az értelmezés során el kell jutni minden gazdaságnak odáig, hogy hogyan tudja a hozambiztonságot elérni a kisüzemi termelés keretei és feltételei között. Nyugodtan mondjuk ki, hogy ez a termelési mód nem korszerű, de mellette szól, hogy ésszerű, előrelátó feltételeket, lehetőségeket figyelembe vevő gondolkodással eredményt képes termelni. Az mindenki előtt ismert, hogy napjainkban nemcsak a forintnak kell hogy legyen tisztelete, hanem a fillérnek is.

* Pályázatra beérkezett cikk.

Így ezek kapcsán honvédségi kisegítő gazdaságok is csak úgy tudnak jövedelmezővé válni, ha igazodnak a közgazdasági törvényszerűségek betartásához, és alapvető kérdéseket a termelés megkezdése előtt tisztáznak.

E kérdések közé tartoznak:

- hol helyezkedik el az alakulat, milyen részén az országnak?
- milyen az ott meghonosodott mezőgazdasági, ezen belül az állattenyésztési kultúra?
- milyenek a helyi körülmények, időjárási viszonyok?
- milyen helyzetben van az adott megye a hústermelés vonatkozásában?
- tudja-e biztosítani a keresletet a hústermelésből, és hány százalékot tesz ki a nagyüzemi termelés, és a kisüzemi termelés?

Sorolhatnám tovább a takarmánybázis helyzetén, a sertéstartás technológiai szintjén keresztül a piaci lehetőségekig, a kereslettől a kínálatig.

Az itt leírt kérdéscsokor tükrében kell foglalkozni a konkrétabb, a gazdaságot jobban érintő kérdésekkel, amelyek az előző kérdések megválaszolásának az eredménye:

1. Profilmegválasztás.
2. Fajtakiválasztás.
3. Környezet és technológiai folyamat kialakítása.
4. Takarmánybázis megteremtése.
5. Gazdaságosság feltételeinek figyelembevétele, gyors reagálás a változásokra.

A *profilmegválasztást* fontos döntésnek kell megelőzni. Itt figyelembe kell venni a környezetet. Ezt nem részletezem, ebben minden a gazdaságra ható körülménynek benne kell lenni. Így alakulhat csak ki reálisan, mivel érdemes foglalkozni, állattartással, főliakertészettel, mezőgazdasági kultúra termelésével, kombináltnan a felsoroltakkal, vagy más jövedelmező tevékenységgel.

A termelési profil megválasztása után *fontos a fajtakiválasztás*. Napjainkban igen sok vállalat, termelősövetkezet és kereskedelmi nyereségérdekeltségű önálló bevétellel rendelkező szervezet kínálja terményeit, állatait a termelési folyamat továbbfolytatására. Ezeknek a tömegéből nem könnyű kiválasztani a szükséges legjobbat. Igaz, hogy nem minden gazdaság előtt ismert a legjobb terményfajta vagy a legjobb tenyészállat fajta. Ezekről a gazdaságaink nem kaptak katalógust. Így hát ezeket az alapinformációkat be kell szerezni. Ilyen esetben célszerű szakemberhez fordulni, aki ismeri a fajtákat, a beszerzési lehetőségeiket, és területeiket is.

Az ismereteim alapján a Magyar Néphadseregben működő heterogén profilérdekeltségű kisegítő gazdaságok nagyobb része sertéstenyésztéssel foglalkozik, a bevételeiknek túlsúlya ebből ered, így a sertéstenyésztés hozamnövelésének kérdéseivel kívánok foglalkozni. Nem mindenki előtt ismert a ma Magyarországon legjobban elterjedt öt tisztavérű alapfajta sertés, amely a legjobban jövedelmező fajta, és a kívánt célkitűzéseknek megfelel. Ezek közé tartozik a magyar nagyfehér hússertés, a magyar lapály, a durok, a TETRA-durok, és az észt sertés. *Az alapfajták előnyös tulajdonsága közé tartozik:*

- biztosítják a legtöbb malachozamot;
- a legrövidebb idő alatt érik el a 100 kg körüli élőtömeget;
- jól hasznosítják a takarmányt;
- a legjobb az értékes húsrészük.

Ha a felsorolt előnyös tulajdonságokat fajtánként elemezzük, akkor az észrt sertés, a magyar lapály 19 körüli átlag malacszaporulatot tud hozni évente. A TETRA-durok 162 nap alatt éri el a 100 kg körüli súlyt. Az 1 kg élőtömeg gyarapodásához felhasznált takarmány a magyar lapálysertésnél és a fehér hússertésnél a legjobb, 2,7 kg. Az értékes húsrészek aránya a magyar lapálynál és a TETRA-duroknál 45-46% az élőtömeghez viszonyítva.

Ezeket az eredményeket, természetesen nagyüzemi termeléssel érték el, de ez nem azt jelenti, hogy a kisüzemben is ilyen eredményt fog biztosítani. Itt alapvetően a jó tapasztalatokat kell átvenni, és a jó fajtákkal jobban megtudjuk valósítani hozamnövelő célkitűzéseinket.

A honvédségi kiegészítő gazdaságok sertéstelepei nem korszerűen felszerelt technológiai folyamatra épültek, de hiszen nem is az a cél, hogy komfortos sertéstelepeket létesítsünk, hanem egyszerű, de jövedelmezőt, ami az alapcélkitűzéseinket biztosítja. Nem beszélhetünk bateriás sertéshízlalásról, és futószalagos etető eljárásról. Hiszen ismert, hogy a korszerű gazdaságok egy része deficitet termelést valósított meg az elmúlt években. Odáig jutott, hogy a sertésenyésztési ágazatot szanálni, illetve visszafejleszteni volt kénytelen.

Éppen ezért igaz az, hogy a becsületes munkavégzés mellett *fontos szerepet kap a környezetkialakítás*, a funkcionális sertéstelepi elemek kocaszállás, malacnevelő, hizóépület elkülönüljenek egymástól, és technológiai forgószínpad-szerűen kövessék egymást. Ez visszavezethető a takarmányozás követelményeitől a betegségek kialakulásáig, mert nem olyan energiahordozó tápanyagra van szüksége a kocának, mint a malacnak, vagy más betegséget kap meg a hizó, mint a koca, vagy más a mozgásigénye a kocának, és nem szabad a hizót kiengedni a szabadba, mert lefogyja a felhízalt hasznos élőtömeget. A megvilágított pár példán keresztül is érezhető a környezet és a technológia szerepe.

A funkcionális sertéstelepi elemek kialakítását követően *fontos a közvetlen környezetkialakítás*.

Az a cél, hogy ne legyen túlszűfolt az elhelyezés, és a 10-20-as falkanagyságnak megfelelő férőhely legyen biztosítva. Mindemellett nem szabad figyelmen kívül hagyni az élőtömeg összhangját. Célszerű a 30-40 kg-os élőgyedeket egy falkába társítani, így a súlynövekedés arányában tovább kialakítani a 100 kg súlyig. Ezen kívül külön kell elhelyezni az anyaállatokat az állapotuknak megfelelően, és az apaállatokat. Az ilyen környezetkialakítási formáknál legjobb a tömeggyarapodás, a takarmányértékesítés, és az állatok egészség megővése.

Gondosan kell ügyelnünk az időjárás elleni jó feltételek kialakítására. Tudjuk biztosítani a téliesítést, így a 15-20 fokos hőmérséklet télen elérhető, és a nyári nagy melegben a szellőzést, mivel az élőtömeg gyarapodásához legoptimálisabb a 15-20 fok.

A sertéstelepek nagy igénybevételnek vannak kitéve, egyfelől az időjárás behatásai, másfelől a sertésáteresztő-képesség és a 6-7 hónapos állandó periódikus igénybevétel (hízlalás) tekintetében. *Egy 600-as sertéslétszámú telep hizóképessége el kell hogy érje évente a 350-450 db hizót.* Ezt figyelembe véve nagy az épületek elhasználódási mértéke. Az amortizáció okozta meghibásodásokat folyamatosan javítani kell. Kis karbantartásokat, és saját munkacsoport kialakításával, a szakmunkát igénylő javításokat el kell végeztetni évente 2-3 alkalommal.

Az alakulatok nagy része a honvédségi ételhulladékok hasznosítására alapozza a sertésnevelést, a saját földterületen megtermelt szemes és zöldtakarmánnyal együtt.

Ez a szempont nem elvetendő, a körülményeink között ez a legjövödelmezőbb. Ismert, hogy nem minden alakulat rendelkezik megművelhető földterülettel. Ebben az esetben, a takarmányt előállító vállalatoktól kell a hízaláshoz, kocartáshoz malacneveléshez szükséges tápmennyiséget beszerezni. Jelenleg a sertéstápok nagy választékban állnak rendelkezésre, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy a „táp” az nem csodaszer. Az is igaz, hogy honvédségi hasznosítható ételhulladékból nem lehet sertéstartást megvalósítani és eredményt, jó hozamot elérni.

Ha a realitásokat vesszük alapul, és elfogadjuk az ÁTMI hiteles megállapításait, ami szerint a csökkent értékű vagy hibás alaptakarmányok tovább rontják a „táp” érték- és súlynövelő nimbuszát. Ha ezt tovább mélyrehatóan vizsgáljuk, szintén az ÁTMI adatai szerint a gyártók részéről az ipari abrakkeverékek és koncentrátumok, közel 34%-a volt a szigorúan előírt receptúra szerint beltartalmi értékhiányos vagy minőségileg kifogásolható. Ezek után ha számoljuk „a minőségrontó” együtthatót, akkor az összehasonlításban a kukoricadara a 410-420 Ft/q egyenrangú egyenértéke a 600-800 Ft/q sertéstápoknak.

A mai körülményeink között a nagyüzemi átlagos hústermelést vesszük alapul, 1 kg sertésnyaggyarapodásra felhasznált ipari abrakkeverék 3,98 kg a 30-100 kg súlyu sertések-nél. A napi súlygyarapodás 503 gr, így a hízalási idő 139 nap. *Ezeket az adatokat összehasonlítva a nem korszerű sertésneveléssel foglalkozó kisegítő gazdaságok adataival, bagyományos kukoricadara felhasználása mellett a következő:*

- 1 kg/nap kukoricadara (ára 4,20 Ft) + ételhulladék 2,5-3 kg.
2. Ebből a napi súlygyarapodás értéke 480-550 gr.
3. A havi súlygyarapodás 14,4-16,5 kg.
4. A 100 kg súlyhatár eléréséhez szükséges idő 180-207 nap (6-7 hónap).
5. A tartásköltség (csak takarmányban és nem beszámítva a honvédségi hasznosítható ételhulladék értéke és az egyéb költségek)

a) $180 \times 4,20 \text{ Ft} = 756 \text{ Ft}$,

b) $207 \times 4,20 \text{ Ft} = 869,40 \text{ Ft}$ átlagérték = 812,70 Ft.

6. A vásárolt vagy átvett malac értéke 15-20 kg súlyban:

a) $15 \times 70 \text{ Ft/kg} = 1050 \text{ Ft}$,

b) $20 \times 70 \text{ Ft/kg} = 1400 \text{ Ft}$ átlagérték = 1225 Ft.

7. A malacérték + tápanyagérték összesen = 2037,7 Ft.

8. A 100 kg-os sertés értéke: 44,70 Ft/kg élősúlyban leadva, ebből levonva 5 kg élősúly:

$95 \times 44,70 = 4246,50 \text{ Ft}$.

9. A hozam forintban kimutatva, egy hízóra vetítve:

100 kg-os sertés értéke élősúlyban: 4246,5

hízótartás ráfordítása 2037,7

2208,8 Ft

10. Az egy sertésre eső hozam összegét csökkentik az egyéb járulékos költségek:

- orvosi és gyógyszer költség;
- gondozó bérének kifizetése;
- elektromos energia;
- gépek üzemeltetési díja;
- egyéb költségek stb.

Napjainkban a kisegítő gazdaságoknak nem célszerű csak sertésenyésztést vagy csak mezőgazdasági növénytermelést megvalósítani, mert egyenként mindegyik költséges, nagy a ráfordítás, és nem mindig jövedelmező.

Csak komplex módon lehet a kisegítő gazdaságot hozambiztossá, nyereségtermelővé tenni.

A saját felhasználásra kell termelni, és nem szabad közbeiktatni kereskedelmi érdekelttségű vállalatot, szövetkezetet, mert a termékérték 10-15%-ára is jogot formálhatnak, egy adott számla megírásával, és pusztán közvetítésével. A termelési folyamatból ki kell hagyni a „piac” szabályozó szerepét, és belterjes gazdálkodásra kell nagy hangsúlyt fordítani.

Véleményem szerint ez a következők szerint valósítható meg:

A kisegítő gazdaság saját erőből oldja meg a kocatartást, ebből a malachozamot arányosan kell értékesítésre és saját hizlalásra hizóvá minősíteni, és felhízalni.

A hizósertés egy részét étkezésfeljavításra saját vágással feldolgozni, tovább feldolgozni és átadni a legénységi étkezde részére.

A meglévő földterületen megtermelni a sertésállomány részére szükséges terményt, azt darálással saját telepen feldolgozni, etetéshez előkészíteni.

A megtermelt többlet takarmányt eladni vagy beváltani táppá, az abraktakarmányt előállító telepeken.

A megművelésre váró földterületen, jól jövedelmező kultúrát termelni, a mezőgazdasági hagyományokat, és az időjárási viszonyokat figyelembe véve.

A leírtakat természetesen egy változatként kell értelmezni, de az is igaz, ez a folyamat már kipróbált, és az életképességét be is bizonyította.

TÁJÉKOZTATÓ KÖZLEMÉNYEK

Tájékoztató az MN Szállítási Tanács üléséről

Az MN Szállítási Tanács az éves tervnek megfelelően 1987. május 14-én testületi ülést tartott.

Az ülésen a Központi Szállítási Tanács képviselője részéről tájékoztató hangzott el a népgazdaság szállítási igényessége csökkentésének szükségességéről és a megoldás lehetőségeiről. Külön kiemelésre került a népgazdasági program keretén belül a korszerűsítések meghirdetett pályázatok rendje és az MN-nek a programba való bekapcsolódásának a lehetősége.

Megvitatta az SZT az 1986. évi szállítások tapasztalatait, az 1987. évi tevékenység fő célkitűzéseit és irányait. A feladatokra vonatkozóan állásfoglalást fogadott el.

Megvitatta és jóváhagyta az SZT az 1987. évi feladattervet.

Az ülés az előző időszak munkájának elemzésével, a jövőre vonatkozó irányelvekkel, állásfoglalásokkal hozzájárult az MN szállítási tevékenységének, ezen keresztül az ellátás korszerűsítésére, a gazdaságosság, a hatékonyság fokozására irányuló munka megvalósításához.

Állásfoglalás az MN SZT 1987. 05. 14-i ülésén megtárgyalt témákkal kapcsolatban

Az MN SZT ülésén a napirendben szereplő témák megvitatása alapján az MN SZT az alábbiakban foglalt állást:

1. Tudomásul vette a KM KSZT által előterjesztett „A népgazdasági szintű szállítási igényesség és szállítási ráfordítás csökkentésére elfogadott kormányprogram” végrehajtásának helyzetét.

A programmal kapcsolatban az MN SZT feladatait a következőkben határozta meg:

- ajánlja a különböző közlekedési ágazatok csatlakozó pontjai (vasúti, vízi) fejlesztésében és korszerűsítésében az MN igényeinek megfelelő részvétel lehetőségének a vizsgálatát;

- szükségesnek tartja a kapcsolat felvételét és a továbbiakban az együttes tevékenységet a programban részt vevő KM bizottsággal és minisztériumi vezető szervekkel.

A programhoz kapcsolódóan az MN-ben önálló kutatási témaként javasolja 1987. évben kidolgozni:

- az MN 5232 hadtápszolgálat által: „A g. dd. szállítási és anyagmozgatási rendszere az ÁHKSZ időszakában a szállítási igényesség és a szállítási ráfordítások csökkenése tükrében”;

- az MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség által: „Az egészségügyi anyagok és eszközök szállítási rendszere az ÁHKSZ és haditevékenységek időszakában az egészségügyi katonai szervezeteknél”.

A témák kidolgozásában az MN Közlekedési Szolgálatfőnökség működjön együtt a kidolgozókkal. Az anyagokat az MN SZT 1988. I. negyedévében megvitatja.

2. Az MN SZT elfogadta az 1987. évi Feldattervet.

Ebben felkéri az MN ÉSZF és KSZF-séget a második félévre tervezett kihelyezett MN SZT ülés és bemutató előkészítésére, levezetésére.

3. Az MN Szállítási Tanács megtárgyalta az 1986. évi szállítási tevékenységek elemzését, az 1987. évi tevékenység fő célkitűzéseit és irányai előterjesztését.

Az előterjesztésben foglaltakat elfogadja és javasolja:

- a népgazdasági törekvésekkel összhangban az illetékes szakanyag nem felelős vezető szervek törekedjenek az ellátási feladatok hatékony, a népgazdasági szállítási csúcsidőszakokat lehetőleg elkerülő és leggazdaságosabb szállítási ágazatokat igénybevevő ellátási-szállítási rendszer, módszerek alkalmazására.

Ennek során szakterületükön vizsgálják az ellátási rend egyszerűsítésének, racionalizálásának, a béke és háborús ellátási tevékenység mind jobban megfelelő csomagolási módszerek és technológiák kialakításának, illetve továbbfejlesztésének és azok alkalmazásának, a konténerizáció széles körű elterjesztésének, az iparvágányrendszer jobb kihasználásának, a felülről-lefelé történő szállítási rend jelenleginél teljesebb érvényre juttatásának megoldási lehetőségeit.

Vizsgálják meg az MN által beszerzésre kerülő anyagi-technikai eszközök szállítási rendszerét és az MN-t terhelő szállítási költségek indokoltságát, a szükséges mérvben végezzék el a módosításokat. Fokozottabb gonddal ellenőrizték a közhasználatú szállítóeszközök térítési díjainak jogosságát;

- a katonai közlekedési szervek az előzőekben felsorolt feladatok megoldásához nyújtsanak segítséget és biztosítsák a szükséges koordinálást. A szállítási ágazatok helyes kiválasztása és a szállítóeszközök gazdaságosabb kihasználása érdekében valósítsák meg a szállítások MN szintű központi tervezését, irányítását, ellenőrzését.

A közhasználatú szállítóeszközök biztosításánál vegyék figyelembe és egyeztessék az MN és a népgazdasági érdekeket;

- az MN SZT szükségesnek tartja a szállítások gazdaságos végrehajtásában meglévő tartalékok feltárását, ennek érdekében az adminisztratív eszközök fokozottabb alkalmazásán túlmenően ki kell dolgozni a realisabb mérőszámokon alapuló a gazdálkodó szervezet ösztönző érdekeltségi rendszert.

Ennek előkészítésére és az 1987. második félévében megtartásra kerülő MN SZT ülésre való előterjesztésre felkéri az MN KSZF-séget. Ezzel együtt kéri a témában érintett főnökségeket, hogy a kidolgozáshoz nyújtsanak segítséget.

Budapest, 1987. május 14-n.

MAGYAR NÉPHADSEREG
SZÁLLÍTÁSI TANÁCS

A Magyar Néphadsereg Hadtápfőnökség újítói konferenciája és kiállítása 1987

Az MN Hadtápfőnökség újítói konferencia és kiállítás 1987. május 26-án került megrendezésre. A konferencia és kiállítás célja volt a VI ötéves tervidőszak és az 1986. év mozgalmi munkájának értékelése, gondjaink megbeszélése, valamint a VII. ötéves tervidőszak célkitűzéseinek meghatározása, továbbá az MN Központhadtáp szervezetek újításának reprezentatív bemutatása.

A konferencián részt vett az MN hadtápfőnökség állami, párt- és szakszervezeti vezetése, az MN Központhadtáp szervezetek meghívott parancsnokai, pártbizottsági (alapszervezeti) titkárok, szakszervezeti bizalmik, újítási megbízottak és újítók. Az MN Hadtápfőnökség Újítási Bizottság meghívásának eleget téve *jelenlétével megtisztelte rendezvényünket:*

Hauber Ernő ezredes elvtárs az MN POL. FCSF.-ség szervezési csoportfőnök helyettes;

Matuszka István ezredes elvtárs a Közalkalmazottak Szakszervezete Néphadseregi Bizottság vezető titkára;

Mihalek Lajos mk. ezredes elvtárs az MN haditechnikai fejlesztési főnök helyettes;

Gerlei István mk. ezredes elvtárs az MN HTI parancsnoka, valamint a seregtest hadtáptörzsek képviselői.

A konferenciát Schöner István ezredes elvtárs az MN Hadtápfőnökség politikai osztályvezetője nyitotta meg.

Részlet a megnyitóból:

Az MNHF-ség újítói konferenciája legutóbb 1979-ben került megrendezésre. Az azóta eltelt időszakban mind a nemzetközi, mind a hazai műszaki-gazdasági életben egy sor olyan, ismert változás következett be, amely hatása döntő módon befolyásolta néphadseregünk fejlesztését, ezen belül is a hadtápgazdálkodás és műszaki fejlesztés irányait, lehetőségeit.

Az MSZMP XIII. kongresszusa és a KB határozatai számunkra is feltételként szabták meg az intenzív gazdálkodás erőteljes és általános kibontakozását, a ráfordítások csökkentését, a tartalékok hasznosítását, a műszaki fejlesztés meggyorsítását. Mindezen feladatok megvalósítása érdekében, a kor követelményeiből fakadóan fogalmazódott meg az is, hogy a gazdálkodó szervezeteket és a műszaki szakembereket jobban ösztönözzük a tudományos eredmények és a hasznos újítások gyorsabb alkalmazására, a korszerű technológiák és munkaszervezési módszerek bevezetésére.

Konferenciánk célja egyrészt az, hogy az MN VI. újítói és feltalálói konferenciát követően, amely az elmúlt évben került megrendezésre, számot adjunk a VI. ötéves tervidőszakban és az elmúlt évben elért eredményeinkről, másrészt az, hogy megvitaszuk a mozgalmi munkánkban meglévő gondjainkat és meghatározzuk a VII. ötéves tervidőszak mozgalmi munkával kapcsolatos célkitűzéseit, feladatait.

Bízom benne, hogy a konferencia alkotó munkájával, a referátum, a korreferátumok, a hozzászólások hasznos tapasztalataival elősegítjük mozgalmi munkánk fejlesztését, újabb lendületet adunk a szellemi tartalékok szélesebb körű kibontakoztatásához és mindezzel elősegítjük a VII. ötéves tervidőszak hadtáp feladatainak hatékony végrehajtását.

A VII. ötéves tervidőszak feladatai mindannyiunk előtt ismertek. A hadtáp szolgálatban dolgozók mindennap találkozhatnak a feladatvégrehajtás gondoljaival, nehézségeivel. Tudom, hogy mindenki arra törekszik, hogy feladatát a követelményeknek megfelelően, a legkevesebb ráfordítással oldja meg. Következésképpen minden tevékenységünket az ésszerűsésre, az újszerűsésre való törekvés vezérli és hatja át. Mindenki érzi és tudja, hogy a ma és holnap feladatait a tegnap eszközeivel, ráfordításaival és módszereivel hatékonyan megvalósítani nem lehet. Ebből fakadóan a mozgalmi munkánk meghatározójának azt kell tekintenünk, hogy a mindennapok ésszerű ötleteit, azok megalkotóit minden szinten felkaroljuk és a hadtápszolgálatba állítsuk. Ezzel is biztosíthatjuk, hogy az elkövetkezendő időszakban javítani tudjuk a harcckészültség, a mozgósítás, a felkészítés és kiképzés, a gazdálkodás, a vezetés feltételeit, további eredményeket érhetünk el a hadtáp anyagi-műszaki bázisának fejlesztésében, a személyi állományunk szolgálati, élet- és munkakörülményeinek javításában. E feladatok megvalósításában egyik legjobban mozgósítható belső erőforrásunk az újítómozgalom és a mozgalmi munkát megvalósító személyi állomány alkotókészségének, igyekezetének szélesebb körű kibontakoztatása, javaslatainak korrekt módon történő elbírálása és hasznosítása.

Ezen túlmenően az újítómozgalom jelentős társadalmipolitikai funkcióval is bír, amely lehetőséget biztosít személyi állományunknak, társadalmi szervezeteinknek a szocialista munkaversenyben való aktív részvételre, vállalásaik megtételére és teljesítésére.

Az MNHF-ség állami és pártvezetése nevében az újtómozgalomban eddig elért eredményekért köszönetet mondok minden újtónknak, a mozgalmi munkát szervezőknek és irányítóknak, a mozgalmi munkát támogató szervezőknek és irányítóknak, a mozgalmi munkát támogató, segítő állami és társadalmi szervezeteknek.

Ezt követően Grézló Imre ezredes elvtárs az MN Hadtáp törzsfőnöke, MNHF b. referátumát terjesztette elő. A referátum az alábbiak szerint hangzott el:

Az MNHF-ség újtói konferencia és kiállítás másodszor kerül megrendezésre egy olyan társadalmi, gazdasági környezetben, amely a műszaki haladás, a termelés és gazdálkodás hatékonyságának növelését egyre határozottabban követeli mindannyiunktól. Konferenciánk jó alkalom arra, hogy ismételten felhívjuk a figyelmet az újtó mozgalomban meglevő társadalmi erőforrásokra és azok feladatainak hatékony végrehajtása érdekében történő hasznosítására.

Újtói konferenciánkon megállapíthatjuk, hogy a mozgalmi munkát irányító, szervező, segítő állami és társadalmi szerveink és elsősorban újtóink minden tekintetben olyan helytállásról tettek és tesznek tanúbizonyságot, amelyek eredménye becületére válik teljes személyi állományunknak, kiváltképpen újtó kollektíváinknak. Munkánkat nemcsak az MNHF-ség állami és pártvezetése, de a néphadseregünk felső vezetése is elismeri. *Ez történt az MN VI. Újtói és Felhalálói Konferencián is, ahol az MN Központ Hadtáp állományából többen részesültek kitüntetésben, illetve elismerésben.*

Mielőtt munkánk értékelésére rátérek, szükségesnek tartom, hogy a mozgalmi munka szabályozottságáról szóljak. Ismert, hogy a kormány a VI. ötéves tervidőszakban továbbfejlesztette az újtásokról szóló jogszabályt. A Minisztertanács a 10/1983. (V. 12.) számú rendelete - az újtásokról - csak keretszabályozást adott. A gazdálkodó szervezetek, így a Honvédelmi Minisztérium is a Közalkalmazottak Szakszervezete Néphadseregi Bizottságával és az Országos Találmányi Hivatallal egyetértésben az 58/1984. (HK 20.) HM számú utasítással és a végrehajtásról szóló 30/1984. (HK 30.) MN HTFF-i intézkedéssel szabályozta a néphadseregben folyó újtói tevékenységet.

A szabályozás lényegében az újtások néphadseregben történő elbírálásának korábbi rendszerét megtartva igazodott az új jogszabály követelményeihez és lehetőségeihez, ezen belül az újtási díjak megállapítási, illetőleg az engedélyezési hatásköröket jelentősen kiterjesztette. Az utasítás kiemelten hangsúlyozza az újtómozgalom szervezésének, irányításának, a hasznosított újtások és azok széles körű elterjesztésének folyamatos és az alárendeltséghez igazodó ellenőrzési rendjét.

Mindezek, valamint az ágazati sajátosságok figyelembevételével az MNHF elvtárs az MSZMP MNHF-ségi PB és a Közalkalmazottak Szakszervezete MNHF-ségi Bizottságával egyetértésben a 81/1985. számú intézkedésében szabályozta az MN Központ Hadtáp szervezetek újtási tevékenységét, amely kellő eligazodást ad az irányító, szervező és végrehajtó munkához.

A szabályozók korszerűsítése hozzájárul a mozgalmi munkánk fejlődéséhez, eredményeink megtartásához és a személyi bázis aktivizálásához.

Az MN Központ Hadtáp szervezetek újtó mozgalmát a VI. ötéves tervidőszakban összehasonlítva a néphadseregünk összeredményeivel a következők jellemzik: *(1. sz. vázlat)*

Újtóink 871 újtást nyújtottak be, ez közel 10%-a az MN-ben benyújtott újtásoknak. Ebből díjazott, illetve hasznosított újtás 527 (8,68%). A fenti újtásokat 1058 újtónk nyújtotta be (7,72%), akik közül 924 fő díjazásra került.

A konkrét, illetve kialakult gazdasági eredményünk 56,197 MFt. (7,34%), és mind-
ezért újítóinknak kifizetésre került 2,861 MFt. (9,84%).

Az egy díjazott újításra jutó gazdasági eredményünk 106,6 E Ft., és újítóink átlag 3,1 E Ft. újítási díjban részesültek.

Megállapíthatjuk, hogy mozgalmi munkánkkal a néphadsereg összetevékenységét
tekintve mintegy 8,7%-ban részesülünk, amely mindenképpen elismerésre méltó. Itt
kívánom azt is megemlíteni, hogy a miniszter elvtárs által 1984-ben meghirdetett újítási
versenyben az MNHF-ség I. helyezést ért el.

Eredményeink évről-évre stabil képet mutatnak (2. sz. vázlat), minimális visszaség
az 1983. mozgalmi évben volt tapasztalható.

Természetesen eredményeink méltatása nem lenne reális, ha nem hangsúlyozzuk
ki, hogy azok alapvetően szolgálatfőnökségeink és alárendelt szervezeteik munkájában
testesültek meg. *Ha csak a tényszerű adatokat vizsgáljuk a VI. ötéves tervidőszakban nyújtott
teljesítményeik alapján a részesedés arányában az alábbi sorrendet alakíthatjuk ki:*

- MN EÜSZF-ség és alárendelt szervezetei	46%
- MN ÜSZF-ség és alárendelt szervezetei	29%
- MN RSZF-ség és alárendelt szervezetei	10%
- MN ÉSZF-ség és alárendelt szervezetei	9%
- MN KSZF-ség és alárendelt szervezetei	3%
- MNHF-ség közvetlen szervezetei	3%

A kialakított sorrendiség mellett azonban azt is el kell mondani, hogy például az
*egy díjazott újításra jutó gazdasági eredmény tekintetében az MN ÜSZF-ség és alárendeltjei
messze kiemelkednek az átlagtól, vagyis újításaik többnyire jelentősek és néphadseregünk
egészére kiterjeszthetők. Ugyanakkor azt is el kell mondani, hogy a sajnálatos módon
bekövetkezett események után az MN KSZF-ség és alárendelt szervezeteinél a moz-
galmi munka túlzottan visszaesett és előrelépésük is lassúbb az elvártnál.*

*A mozgalmi munkánk gerincét képező újítók, újító kollektívák foglalkozását tekintve 46%-
a fizikai, 54%-a szellemi (műszaki) állományú. Újítóink 18%-a 30 év alatti és 7%-a nő, amely
arányok jobbakk is lehetnének.*

Összeségében, eredményeinket tekintve a VI. ötéves tervidőszakban az V. ötéves ter-
vidőszakhoz képest mintegy 7%-os fejlődést értünk el. Ezen eredményhez az is hozzájá-
rult, hogy a mozgalmi munka ösztönzésére mintegy 462 E Ft-ot fordítottunk, amelyet
zömmel az évről-évre meghirdetett újítási verseny és pályázat díjazására fizettünk ki.

Az 1986. évi mozgalmi évet, mint a VII. ötéves tervidőszak első évet értékelve,
jelenthetem a tisztelt konferenciának, hogy eredményeink a VI. ötéves tervidőszak
egyéves átlagát tekintve számottevően megnövekedtek.

A benyújtott újítások száma 14%-kal, a díjazott újítások száma 39%-kal, újítóink
száma 23%-kal, díjazott újítóink száma 32%-kal, gazdasági eredményeink 46%-kal, a kifi-
zetett újítási díj 81%-kal nőtt. Tendenciáját tekintve mintegy 30%-os növekedés tapasztalható.
A fizikai, illetve szellemi (műszaki) állományú újítóink részaránya nem válto-
zott, viszont a 30 év alatti és nő újítóink száma közel megkétszereződött.

*A mozgalmi munkában való részesedésük alapján az MNHF-ség szervezetei a következők
szerint rangsorolhatók:*

- MN EÜSZF-ség és alárendelt szervezetei	45%
- MN ÜSZF-ség és alárendelt szervezetei	17%

- MN RSZF-ség és alárendelt szervezetei	15%
- MN ÉSZF-ség és alárendelt szervezetei	12%
- MNHF-ség közvetlen szervezetek	7%
- MN KSZF-ség és alárendelt szervezetei	4%

Az 1986. mozgalmi évben figyelemre méltó eredményt az MNHF-ség közvetlen szervezetek értek el. Az egy díjazott újtásra jutó gazdasági eredményünk jóval az átlag fölött van. *Kiemelendő az MN SZÜI és alárendeltjei elismerésre méltó újtásai.*

Az 1986. évi mozgalmi év értékelésének zárásaként engedjék meg, hogy kihirdessem az MNHF (HM b) elvtárs 1986. évre meghirdetett újtási versenyének eredményét, megjegyezve azt, hogy az értékelés a versenykiírás alapján a résztvevők önmagukhoz mért fejlődését vette alapvetően figyelembe. *Ennek megfelelően a szolgálatfőnökségek kategóriájában I. helyezést az MN ÉSZF-ség, az MNHF-ség közvetlenek kategóriájában I. helyezést az MN SZÜI ért el.* Elért eredményeikhez mindannyiunk nevében gratulálók.

Az MN Központ Hadtáp szervezetei újtói mozgalmának megítélésekor a számszerű adatokon túlmenően néhány olyan területre is rá kell mutatni, amelyek nagyban hozzájárulhatnak céltudatos munkánk eredményességéhez.

Az újtó mozgalom irányítottsága és szervezetsége jónak ítéltető. Parancsnokaink, újtási megbízottjaink zömében érzik és értik a mozgalmi munkában meglévő lehetőségeket és aktív közreműködésükkel tág teret biztosítanak a szellemi tartalékok kibontakoztatásához. Mindezek mellett a helyi párt-, KISZ- és szakszervezetek segítőkész, mozgósító ereje biztosítja a mozgalmi munka szintentartását, illetve szakadatlan fejlődését.

Szervezeteinknél az újtó mozgalom szinte szerves részévé vált a szocialista munkaversenynek. Ritka az olyan szocialista brigád, amely valamely tagja egyéni vállalásában nincs újtási feladat megoldására való készség. A szocialista munkaverseny megítélésénél egyik lényeges szempontként az újtó mozgalomban elért eredményeket tekintjük és ez tükröződik a címek adományozásánál is. Ez így természetes, hiszen mindkét mozgalom célkitűzéseiben szerepel az anyaggal, az energiával, a munkaidővel és munkaerővel való ésszerű, takarékos gazdálkodásra való törekvés, a munka biztonságának, környezetünknek, munkakörülményeinknek javítása.

Sajnos el kell mondani azt is, hogy vannak olyan szervezeteink is, - szerencsére kevés -, ahol még a mozgalmi munka irányítása és szervezése elmarad az elvárásoktól és ez számszerű eredményeinkben is megmutatkozik.

A mozgalmi munka ellenőrzése mind az MNHF-ség törzs, mind a szolgálatfőnökségek részéről rendszeres és eredményes. A felületesi és parancsnoki ellenőrzések szerves részévé vált a mozgalmi munka ellenőrzése is.

Az ellenőrzések során felvetett hiányosságok többségében a helyszíni segítséggel megszüntethetők. Itt hívom fel a figyelmet néhány olyan tapasztalatra, amely esetenként gátolhatja a mozgalmi munka hatékonyabb kibontakozását. Így például előfordul, hogy az újtó nem ismeri az alapvető jogszabályokat, az újtás benyújtásával kapcsolatos adminisztratív tennivalókat. Nem ismeri, hogy a szervezet milyen feladatpontok megoldását tűzte ki célul.

Az újtási megbízottak gyakori váltása, továbbképzésük akadozása, a szabályzók és az ügyrend hiányos ismerete sokszor az újtások átfutási idejének elhúzódlásához vezet. Az pedig nyilvánvaló, hogy a lassú és bürokratikus ügyintézés veszélyezteti legjobban az újtói kedvet és a vállalkozó szellemet.

Még mindig vannak parancsnokok, akik a hatáskörükbe tartozó újítások elbírálásában nem mernek dönteni, előszeretettel a döntést az előljáró parancsnokra hárítják. Ugyanakkor a jogszabály szerint az újítást az újító illetménybesorolására illetékes parancsnok bírálja el, az újítási díjszerződést is ő köti meg. Amennyiben az újítási jutalom összege meghaladja a kifizetési hatáskörét, a díjszerződést a kifizetési hatáskörrel rendelkező előljáró parancsnokkal kell jóváhagyatni.

Találkozunk olyan káros jelenségekkel is, hogy azért nem újítanak, mert nincs elegendő újítási jutalomdíj biztosítva az adott évre. Előfordul, hogy az éves keretösszeg nem fedezi az adott évben esedékes újítási díjakat, azonban mindenkor van lehetőség póthitel kérésére és a parancsnoki hatáskörbe történő átcsoportosításokra.

Tapasztaltuk azt is, hogy más-más szervezetnél hasonló jellegű újítási feladaton dolgoznak, vagyis egy cél érdekében a szükségesnél nagyobb szellemi kapacitás van lekötve. Ez egyrészt a koordináció, a tapasztalatcserék hiányára, másrészt a hasznosított újítások átadási készségében meglévő fogyatékoságokra utal.

Végezetül, de nem utolsó sorban néhány szót az újítási megbízottokról. Egyértelműen kijelenthető, hogy egy adott szervezet újítómozgalmának szervezője, motorja az újítási megbízott. Egyénisége, szakmai rátermettsége, a jogszabályokban való eligazodása döntően hozzájárul a mozgalmi munka eredményességéhez, vagy eredménytelenségéhez. Ugyanakkor az erkölcsi felelőssége számottevő mind az újító, mind a parancsnok irányában minden egyes újítási ügy kapcsán. Mindezekből kiindulva célszerű az újítási megbízott kijelölését, megbízását körültekintően – a társadalmi szervek egyetértésével – megtenni. Ugyanakkor számolni kell azzal is, hogy az újítási megbízott váltása rövidebb, vagy hosszabb ideig vissza vetheti a szervezet mozgalmi tevékenységét. Ezt ellenőrzéseink tapasztalatai is igazolják. Egy másik lényeges dolog, hogy az újítási megbízottat az adott szervezet állami és társadalmi vezetésének nem szabad magára hagyni, célszerű munkáját segíteni, támogatni és elismerni.

Összességében az MN Központ Hadtáp szervezetek újítói, az újító mozgalmat irányítók és szervezők kiemelkedő tevékenységet folytattak a vizsgált időszakban. Javasataik megvalósításával növelték a harcászultság szintjét, a technikai eszközök jobb kihasználását, a kiképzés színvonalát, bázisainak állagmegóvását és berendezéseinek üzemképességét, időt, pénzt, energiát takarítottak meg. Az elért eredmények szilárd alapját képezik a VII. ötéves tervidőszak célkitűzései megvalósításának, a megújulási készségek kibontakoztatásának.

A VII. ötéves tervidőszak célkitűzései, feladatai és feltételei ismertek. A szigorúbb feltételek arra ösztönöznek bennünket, hogy az eddigieknél nagyobb figyelmet fordítsunk a belső tartalékaink feltárására és mozgósítására. Ezt a célt szolgálja az MNHF (HM h) elvtárs által évenként meghirdetett újítási verseny és a pályázatok kiírása.

Az MN Központ Hadtáp szervezeteknél folyó újító mozgalomnak továbbra is az állami feladataink sikeres megoldását kell elősegítenie. Nevezetesen:

- a htp. gazdálkodás hatékonyságának növekedését,
- a htp. technikai eszközök minőségének javítását,
- a harcászultság és a kiképzés színvonalának növelését,
- az anyagi-technikai eszközkészleteink megóvását,
- az élőmunka ráfordítások csökkentését,
- az anyaggal, az energiával való takarékosabb gazdálkodást,

- a munka szervezethez, a munkaidő jobb kihasználásának javítását,
- környezetünk védelmét,
- a biztonságosabb, egészségesebb munkafeltételeket.

Théhat célkitűzéseink adottak, a részfeladatokat újítási feladatterveink rögzítik, azonban be kell látni, hogy a parancsnokok mozgalmi munkát irányító, az újítási megbízottak szervező és újítóink alkotó tevékenysége, a párt- és tömegszervezetek segítsége, a mozgalmi munka politikai tartalommal való megtöltése és propagálása nélkül a fenti célok csak pusztába kiáltott szólások maradnak.

Szeretném felhívni a figyelmet arra is, hogy a mozgalmi munka nem öncélú, lényeges politikai jelentősége is van, *amely a következőkben nyilvánulhat meg:*

- kifejezi a gondolkodó és alkotó ember szeretetét és hitét munkahelye, valamint társadalmi rendszerünk előrehaladása iránt;
- erősíti a szocialista tulajdonosi szemléletet, társadalmunk előrehaladásáért érzett felelősségérzetet;
- tartalmasabbá teszi a szocialista munkaversenyt;
- elősegíti és fokozza a munkahelyi demokrácia mind szélesebb körben való érvényesülését;
- elősegíti a kollektív együttműködést, a jó munkatársi kapcsolatok kialakulását, a megoldandó feladatok érdekében való összefogást;
- hatékony és tartós kapcsolatot teremt a fizikai és műszaki állomány között;
- ösztönzi az állományt a magasabb szakmai képzettség megszerzésére;
- elősegíti a munka szerinti elosztás megvalósulását.

A mozgalmi munka ilyen szemléletformáló, kollektívakat összekovácsló hatásáról nem szabad lemondanunk. A felsorolt hatások érzékelhetővé teszik, hogy az újító mozgalom fejlesztése, kiszélesítése igen fontos és jelentős állami és társadalmi feladat. *Mind-ezek értelmében tennivalóink a következők:*

1. *Biztosítanunk kell az újítói tevékenység irányításának és terjesztésének folyamatos fejlesztését.* Ennek érdekében a szabályozóknak megfelelően az anyagnemfelelős főnökök az újítási feladattervekhez adjanak ki irányelveket. A feladattervi pontok olyan megoldásokra készítsék újítóinkat, amelyek a szervezet alaprendeltetéséből fakadó fejlesztésekre irányulnak. Az újítási ügyek intézésére kijelölt újítási megbízott legyen alkalmas feladatainak végzésére. Az újítások elbírálása legyen gyors és reális, és parancsnokaink éljenek a jogkörükkel.

2. *Többet kell tennünk az újító mozgalom tömegbázisának kiszélesítése érdekében.* E területen még nem sikerült kellő mértékben kihasználni adottságainkat. Úgy tűnik, hogy a hadtáp szolgálatban dolgozó, magasabb képzett állomány újítói kedve egyes területeken alacsonyabb a fizikai állományú dolgozóknál. Sajnos ritka a sor- és tartalékos parancsnoki állomány mozgalmi munkába való bevonása, holott ezek a fiatalok egyre magasabb szintű gazdasági-műszaki információkkal rendelkeznek, gondolkodásmódjuk újszerű és ötletdús.

3. *Az újító mozgalom fejlesztését a szocialista munkaverseny egyik központi feladatának kell tekintenünk.* Ennek érdekében kérem a szakszervezeti bizottságokat, hogy nyújtsanak rendszeres segítséget a parancsnokoknak az újító mozgalom szervezésében, irányításában és ellenőrzésében. Biztosítsák, hogy a munkaverseny célkitűzései között megje-

lenjenek az újító mozgalom célkitűzései is. Működjenek közre az újítási feladattervek összeállításában és annak a személyi állománnyal való megismertetésében. Szervezzék és mozgósítsák az állományt az újítási feladatok, pályázatok megoldására. Segítsék az újító kollektívák kialakulását és tegyék intenzívebbé a szocialista brigádok újító tevékenységét. Az újítási bizottságokkal, újítási megbízottakkal együtt, rendszeresen értékeljék az elért eredményeket, a kitűzött feladatok megoldását, az újítások folyamatos hasznosítását és a felvetődő problémák megoldását. Bátrabban kezdeményezzék az arra érdemes újítók „Kiváló újító” kitüntetés különböző fokozataira való felterjesztését.

4. *Biztosítanunk kell az újítók reális és igazságos erkölcsi és anyagi elismerését.* Az újítóink anyagi elismerése tekintetében elértük a kívánt szintet. Az újítások értéke és a kifizetett újítási díjak többségében összhangban vannak. Ugyanakkor az erkölcsi elismerés és megbecsülés területén még van javítani valónk. A jövőben fokozottabb figyelmet kell fordítanunk újítóink, újító kollektíváink erkölcsi elismerésére, parancsnokaink bátran kezdeményezzék az arra érdemes szerzők kitüntetését és az elismerések adományozását. ezzel egyidejűleg a mozgalmi munkában élenjárókat határozottabban kell népszerűsíteni és a személyi állomány elé példaképpül állítani. Következetes parancsnoki tevékenységet kell folytatni az újító mozgalom tisztaságát lejárato minden visszaéléssel, jogtalan anyagi előnyök megszerzésével és az újítók alkotó kedvét visszafogó minden jelenséggel szemben.

5. *Tovább kell lépniünk az arra alkalmas hasznosított újítások széles körű elterjesztésében.* E területen az ágazatainkon belüli együttműködés, egy-egy újítás több szervezetnél történő hasznosítása többnyire megoldott. Ugyanakkor az ágazataink közötti kapcsolatok lazábbak és ezt az eltérő feladatorientáltság nem minden esetben igazolja. Éppen ezért szolgálatfőnökségeink által rendezett újítási tanácskozásokra célszerű a társszolgálatfőnökségek képviselőit is meghívni, ugyanis az újítási tapasztalatcsere így válhat valójában eredményessé. Még mindig nem élünk azokkal a publikációs lehetőségekkel, amelyek során a mozgalmi munka eredményeit, gondjait, a jelentős újításokat közkinccsé tehetnénk.

6. *Javítanunk kell az újítási megbízottak szakmai felkészültségét.*

Az MN Központ Hadtáp szervezetek újítási megbízottak szakmai képzése egyrészt az MN Haditechnikai Fejlesztési Főnökség, másrészt a szolgálatfőnökségeink által szervezett továbbképzéseken általában biztosított. Ugyanakkor ez a továbbképzési forma teljeskörűen nem biztosítja az újítási megbízottak komplex felkészítésének és információcseréjének lehetőségét. Az eddigi tapasztalatok azt igazolják, hogy az újítási megbízottak széles körű gyakorlati tapasztalatokra épített rendszeres felkészítése egyben az újítási tapasztalatcsere hasznos fóruma lehet. Ennek megfelelően az MN Haditechnikai Fejlesztési Főnökséggel együttműködve a Budapesti Műszaki Egyetem Mérnöki Továbbképző Intézet tanfolyamaira beállítottunk egy előadásorozatot, amely elvégzése a népköztársaságra kiterjedő újítási szervezői munkakör ellátását biztosító igazolást, bizonyítványt ad. A tanfolyam első ízben – kezdeményezésünkre – ez év őszén indul. Kérem a parancsnok elvtársakat, hogy újítási megbízottjaik beiskolázását a szervezett tanfolyamra bátran kezdeményezzék.

Ez a továbbképzési forma természetesen nem helyettesítheti az ágazati újítási tanácskozásokat, tapasztalatcsereket, ahol az aktuális mozgalmi feladatok, megoldási lehetőségek megbeszélésének célszerű helyt adni.

Az újítási megbízottak szakmai felkészítése javításán túlmenően, fokozottabb figyelmet kell fordítanunk a több éven át eredményesen dolgozó újítási megbízottak erkölcsi, anyagi elismerésére. Ezzel is inspirálni tudjuk őket az eredményesebb munkavégzésre, amely mindenképpen a mozgalmi munka hatékonyságában fog visszatükröződni.

Tisztelt Konferencia!
Kedves Elvtársak!

Körvonalazva a VII. ötéves tervidőszak tennivalóit, megállapíthatjuk, hogy feladataink adottak és a teljesítőképes végrehajtás egyik feltétele a mozgalmi munkában meglévő lehetőségeink jobb, tartalmasabb kihasználása. Ennek érdekében javaslom a tisztelt konferenciának, hogy fogadja el az MNHF-ség újítási bizottságának felhívását, amelyet a következőkben ismertetek:

A Magyar Néphadsereg Hadtápfőnöksége újítói konferenciájának felhívása

A Magyar Szocialista Munkáspárt XIII. kongresszusának határozata a Magyar Néphadsereg hadtápszolgálatá előtti álló feladatok fokozott társadalmi igényt támaszt az újítói tevékenységével szemben, fokozottabban igényli szellemi tartalékaink feltárását és hasznosítását.

Mindezek alapján felhívjuk a néphadsereg hadtápjában dolgozó személyi állományt, különösen a szocialista brigádokat, fiataljainkat, hogy az eddiginél aktívabban kapcsolódjanak be a katonai szervezeteknél irányított és szervezett újítómozgalomba, újításaikkal járuljanak hozzá a szervezeteink előtti álló feladatok hatékonyabb végrehajtásához.

A VII. ötéves tervidőszakban az újítók alkotó tevékenysége a következő főbb területekre irányuljanak:

- a harcászati, mozgósítási feladatok végrehajtását elősegítő, meggyorsító;
- az anyagi-technikai fejlesztési célkitűzéseket a gazdaságilag-műszakilag megalapozó, korszerűsítő;
- a képzést, felkészítést, - különösen a technikai orientált képzésre, a számítástechnika bevonására - elősegítő;
- új, korszerű anyagokat, eszközöket létrehozó, importkiváltó;
- a munka szervezettségét javító;
- a munka-, tűz- és környezetvédelmi tevékenység fejlesztését elősegítő;
- az ágazati gazdálkodás ésszerűsítését fokozó;
- az élők munkával, energiával való takarékoságot elősegítő újításokra.

Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az újító tevékenység szorosabban kapcsolódjon a központi és helyi fejlesztési célkitűzésekhez, mozdítsa elő a feladatok végrehajtásának hatékonyságát.

Az újító tevékenység fejlesztése elsősorban szervezeteink műszaki-gazdasági érdeke és egyben társadalmi-politikai kötelessége és felelőssége. *Ennek megfelelően felhívjuk szer-*

vezeteink vezetőit, - a hatályos rendelkezések előírásainak megfelelően - hogy a helyi pártszervezetekkel, KISZ-szervezetekkel, szakszervezetekkel együttműködve:

- tegyék irányítottabbá és szervezettebbé az újtó tevékenységet, élő újtási feladattervek, pályázatok, versenyek szélesebb körű alkalmazásával is;
- hatékonyabban ösztönözzék az újtókat és közreműködőket, felhasználva az erkölcsi és anyagi elismerés különböző formáit;
- biztosítsák az elfogadott újtások szervezett, gyors hasznosítását és szélesebb körű elterjesztését;
- szervezzék meg a gyors, bürokrácia mentes és korrekt ügyintézését és elbírálást;
- adják meg az újtók rászére a munkájukhoz szükséges műszaki-gazdasági információkat és anyagi-technikai támogatást;
- rendszeresen szervezzenek olyan fórumokat, ahol az újtók kicserélhetik tapasztalataikat, értékelhetik a mozgalom eredményeit, hiányosságait és megjelölhetik a megoldandó feladatokat;
- különböző szintű ellenőrzések keretében rendszeresen vizsgálják és értékeljék az újtások hasznosítását és ügyintézését;
- gondoskodjanak a szocialista munkaversenyek, a brigádmozgalom és az újtó tevékenység összhangjáról; szorgalmazzák, hogy a szocialista brigádok, a fiatalok kollektívái tekintsék vállalásaik fontos részének az újtások kezdeményezését és kidolgozását;
- a helyi lehetőségek figyelembevételével a jövőben is népszerűsítsék az újtó tevékenységet.

Felhívjuk az újtókat, szocialista brigádokat és személyi állományunk valamennyi kezdeményező, alkotó tagját, hogy munkájukban támogassák a kitűzött célok valóra váltását.

Kérjük a párt-, a KISZ- és szakszervezetet, hogy a felhívásunkban foglaltak megvalósításában aktívan működjenek közre.

A referátumot követően az MN hadtáp ágazati főnökei korreferátumaikban adtak számot mozgalmi munkájukról.

Részlet az MN hadtáp szolgálatfőnökök korreferátumaiból:

Dr. Villányi Ferenc o. ezredes elvtárs, MN EÜSZFH.:

Ez az újtási konferencia jó alkalom a számvetésre. Arra, hogy az elmúlt évekre vonatkozólag áttekintsük az újtómozgalom helyzetét, az elért eredményeket, a meglevő nehézségeket.

Az 1981. január 1-től 1986. december 31-ig terjedő időszakban az MN EÜSZF-ség alárendelt intézeteinél 588 fő 416 újtási javaslatot nyújtott be. Ebből 301 került hasznosításra. A díjazott újtók száma 561 fő. A hasznosított újtások gazdasági eredménye 35,3 mFt. A kifizetett újtási díj összege 2,0 mFt. volt - átlagot számítva 3600,- Ft/fő.

Az egészségügyi intézetekben folyó újtómozgalom helyzetét elemezve, az alábbiak állapíthatók meg:

1. 1984 elejétől 1986 decemberéig tartott az MN 1. Katonai Kórház rekonstrukciója. Az egyes osztályok az MN Központi Katonai Kórházba és különböző klinikákra költöztek. E szétszórtság miatt az újtási tevékenység átmenetileg szünetelt a kórházban. az egészségügyi intézetek összesített éves eredményeinek kb. 20%-át az 1. Katonai Kórház újtómozgalma tette ki. Ezt figyelembe véve, az előbb ismertetett statisztikai adatok a kórház működése esetén, még valamivel magasabbak lennének. Az MN 6. Katonai Kórház ez évben kapcsolódik be az újtó mozgalomba.

2. Jogszába ly kimondja, hogy „Az újtómozgalom szervezése a katonai szervezet parancsnokának feladata”. A parancsnokok kötelmei azonban sokréttűek. Az újtómozgalom szervezésével kapcsolatos feladatok sok esetben az újtási megbízottat terhelik, aki különben is munkakörén túlmenően foglalkozik az újtási ügyek adminisztratív intézésével. Fentiek figyelembevételével megállapítható, – és ezt a gyakorlati élet bizonyítja – hogy az intézeten belül az újtómozgalom motorja az újtási megbízott.

3. Az újtómozgalom parancsnoki irányítottsága, amely az egészségügyi intézetek éves újtási feladattervében nyilvánul meg, nem minden esetben kielégítő. Az elmúlt 2-3 évben e téren javulás tapasztalható. Azonban még mindig akad tennivaló annak érdekében, hogy az újtók elé olyan célok kerüljenek kítűzésre, melyek nem formálisak és melyek az intézetek működésével kapcsolatos problémák megoldását legyenek hivatottak elősegíteni.

4. Az 1984. évre az MN EÜSZF-ség alárendelt intézetei között újtási verseny került meghirdetésre. A verseny célja az egészségügyi intézetek személyi állományának széles körű aktivizálása, a szellemi szabad kapacitás messzemenő kiaknázása volt annak érdekében, hogy az előttünk álló egészségügyi, katonai és gazdasági feladatokat minél magasabb színvonalon, hatékonyan és maradéktalanul végrehajthassuk.

A versenyfelhívás a vártnál szélesebb körű visszhangot váltott ki és kiemelkedő eredményt hozott. Az intézetek 1984. évi újtómozgalmának eredményeképpen, az MN EÜSZF-ség a hadtápfőnökség újtási versenyében első helyezést ért el. A versenymozgalom aktivizáló hatását azóta és a jövőben is, nem kampányszerűen, hanem folyamatosan – az intézetek között a versenyt évenként meghirdetve – kívánjuk hasznosítani.

5. Az újtások elterjesztését az információáramlás nem kielégítő volta erősen akadályozza. A hasznosított újtások számának emelkedése és azok gazdasági eredményének növekedése indokolja, hogy az elfogadott újtások ne csak a benyújtás helyén, hanem széles körben ismertekké váljanak. Így a hasznosult megoldások több helyen is felhasználhatók és a megoldások keresésének párhuzamossága is elkerülhető. Ennek érdekében, minden bevezetett újtásról az intézet egy rövid leírást készít. Ezeket összegyűjtve a tárgyévét követően – első alkalommal 1985-ben – felterjeszti a szolgálatfőnökségekre. A beérkezett leírások tanulmányozás céljából köröztetésre kerülnek az egészségügyi intézetek között.

6. Ha megvizsgáljuk, hogy az intézetekben kik azok, akik rendszeresen nyújtanak be újtásokat, úgy majdnem mindig azonos nevekkel találkozunk. A kialakult újtói gárda létszáma az intézetek összlétszámához viszonyítva igen csekély. Szükség lenne, hogy ez a létszám növekedjen. E téren a parancsnokoknak a tömegszervezetek mozgósító tevékenységét jobban igénybe véve, még jócskán akad tennivalójuk. Itt említem

meg, hogy újítóink közül 2 fő rendelkezik a kiváló újító kitüntetés aranyfokozatával, ezek közül 1 fő kétszer kapta meg, 2 fő rendelkezők ezüst-, 1 fő pedig bronzfokozattal.

7. 1985. január 1-vel új jogszabályok léptek életbe, melyek értelmében az újító díjazása időben igen elhúzódott, még eszmei díj kifizetése esetén is. Ennek tulajdonítható, hogy 1985-ben az újítási kedv mérhetően visszaesett. Az 1985 végén életbe lépett intézkedés az újítási javaslatok elbírálási és díjazási rendszerét egyszerűsítette. Ezeknek alapján lehetővé vált a kisebb jelentőségű újítások gyorsított ügyintézése. E jogszabályok életbelépése óta a benyújtott újítások száma emelkedett.

Az előttünk álló főbb feladatok – melyek végrehajtásában az újítómozgalomra, mint az egyik legjobban mozgósítható és még korántsem teljes mértékben kihasznált belső erőforrásra támaszkodhatunk – a következők:

- a gyógyító-megelőző munka színvonalának további emelése;
- az egészségügyi technikai eszközök, kiképzési eszközök, az anyagátrolás és anyagmozgatás kihasználtsági fokának növelése;
- az ellátási, szállítási, anyagmozgatási, készlet- és raktárgazdálkodási módszerek korszerűsítése;

- az anyaggal, energiával és élőerővel történő takarékos gazdálkodás fokozása;
- a munka szervezetségének fokozását biztosító módszerek kidolgozása;
- a szolgálati, élet-, és munkakörülmények javítása;
- a kiképzés színvonalának emelése;
- a baleset-, tűz- és környezetvédelem fokozása.

Összegezve megállapíthatjuk, hogy az MN kórházaiban, szanatóriumaiban és a többi egészségügyi intézetben eredményes újítói tevékenység folyik. Ezt a statisztikai adatok számszerűen is alátámasztják. Az ellenőrzések tapasztalatai alapján megállapítható, hogy az újítások dokumentálása, elbírálása, az újítási ügyintézés és tevékenység szabályszerű. A vonatkozó intézkedéseket a parancsnokok betartják és betartatják. Az elfogadott újítások bevezetésének átfutási ideje (átlagban 6 hónap) jónak mondható. 1985-től kezdve megoldottnak tekinthetjük az információk központi nyilvántartását, valamint az egészségügyi intézetek közötti információáramlást, melyek az újítások széles körű elterjesztését biztosítják. Tennivalóink vannak az újítómozgalom irányítottságát, valamint a személyi állományban az újítómozgalomba történő fokozott bevonását illetően.

2. Sáfár Bálint ezredes elvtárs MN KSZF

Engedjék meg, hogy Grézló ezredes elvtárs referátumát meghallgatva, azzal a magam részéről alapvetően egyetértve, néhány mondattal jelentést tegyek az MN KSZF-ség és alárendelt szerveinél folyó újítási munkáról.

A referátumban is elhangzott, hogy a KSZF-ség alárendelt szervezeteinél az időszak során megtorpanás következett be az újítómozgalomban.

Jelentem kell a tisztelt konferenciának, hogy ennek több oka is volt:

- egyik: történtek szabálytalanságok az újításoknál, a polgári hasznosítás körül, sőt visszaélések is;

- másik: sajnos vétlen személyeket is meghurcoltak az ügyben.

Éppen ezért az elfogadásra jogosultak részéről túlzott óvatosság, ennek kihatása ként az állomány körében csökkent újítási kedv tapasztalható.

Csökkenő tényezőként könyvelhetjük el, hogy a főnökségen és alárendelt szerveinél egyaránt - 1983-85. közötti időszakban - az állományban 30-40%-os változás következett be, és az újonnan beosztásba kerülők elsődleges feladata a beosztásukkal járó feladatkörük elsajátítása volt.

Ugyancsak cserélődtek az újítási megbízottak, egyrészt a fluktuáció, másrészt a gyengébben dolgozók lecserélése miatt.

A másik tényező, ami befolyásolja az újítási tevékenységünket, a szolgálat sajátosságaiból adódik. A szolgálat tevékenységét nagymértékben a polgári közlekedési ágazatokkal - vasút, közút, MAHART - közösen, szoros együttműködésben végzi. Ezekkel a tevékenységekkel összefüggő újításokat össze kell hangolni ezen szervek szabályaival, technológiáival. Ebből a célból az ilyen irányú újításokat a fenti szervekkel szakvéleményeztetni kell, ami egyrészt a benyújtott újítások ügyintézésének átfutási idejét jelentősen megnöveli, másrészt, mivel nem illeszthető pl.: a polgári vasúti rendszerbe, el kell utasítani. Szerintem ez a tény is jelentősen befolyásolja az állomány újítási kedvét.

Megítélésünk szerint jelentős mértékben rontja statisztikánkat az a tény is, hogy egy sor új megoldást a szolgálat területén nem újításként dokumentálunk, a kezdeményezéseket nem újításként valósítják meg, hanem szolgálati tevékenységként. Erre például a következő megoldás:

Szakembereink javaslatára - szakbizottságok vizsgálati eredményeivel igazolva - a MÁV engedélyével és hozzájárulásával, a kéttengelyes kocsik alkalmazásával a BMP típusú harcjárművek szállítási költségeit jelentősen csökkenteni tudtuk. (Ezen harcjárműveket eddig 6, illetve 4 tengelyes pórekocsin szállítottuk, amelyekből állandó a hiány a szállításkor.) Ez az összeg tengely-kilométerként, 1000 harcjárműre számolva: 14 000,- Ft.

Ez számokban kifejezve azt jelenti, hogy évi 1000 km-rel számolva, ez a megtakarítás eléri a 14 millió forintot.

Az MN közlekedési szolgálat szerveinél az újítási tevékenységgel kapcsolatos teendők meghatározott előírások betartásával kerülnek végrehajtásra.

Ezek az előírások - véleményem szerint - pozitívan járultak hozzá újítási tevékenységünkhöz, mivel a korábbi utasításokhoz viszonyítva egyértelműbben és konkrétan - egyes esetekben konkrét példákat adva - határozzák meg a teendőket. Ezzel jelentős segítséget adnak a parancsnokok és az újítási megbízottak, újítási felelősök ezirányú munkájához.

A szolgálat szerveinél folyó újítási tevékenység fellendítése érdekében szívós munkát folytattunk úgy a parancsnoki, mint a párt- és tömegszervezeti mozgalom területén.

Újítási felhívásokat adtunk ki, 1984. év végére stabilizáltuk az újítási megbízottak, újítási felelősök helyzetét.

Megítélésem szerint munkánk eredményeként a fejlődés jelei láthatók. Ezt bizonyítja az a tény, hogy amíg 1984-ben benyújtott 6 újítással szemben 1985-ben 8 db; 1986-ban ez a szám már 14-re emelkedett, ami 1984-hez viszonyítva 130%-os emelkedést mutat.

A benyújtott újítási javaslatok benyújtói között minden állománycsoport képviselve van (ht. állomány 55%, sorállomány 35%, pa. állomány 10%).

A közlekedési szolgálat területén az újítási mozgalom jelentős mértékű fellendítése érdekében a következőket tartjuk szükségesnek:

- az állomány inspirálását arra, hogy a szolgálat területén anyagi, vagy erkölcsi hasznot hozó megoldásokat újítsákként nyújtsák be;
- az újítási megbízottak témával kapcsolatos ismereteinek bővítését, annak állandó fejlesztését;
- propaganda munkánk javítását a helyi párt-, KISZ- és szakszervezetek bevonásával az újítómozgalom tömegbázisának kiszélesítése;
- szükséges egy újítási ötletek megvalósításával foglalkozó (nem szervezetszerű) csoport megalakítása is - az ilyen tevékenységben járatos, erre alkalmas szakemberekből.

A szolgálat jellegének, helyzetének figyelembevételével a következő területeken tartjuk szükségesnek a nagyobb erőfeszítést:

- a közlekedési szakanyagfejlesztés területén;
- a mikroszámítástechnika rendszerbe állítása és minél hatékonyabb kihasználása a szolgálat tervezési és elszámolási, valamint háborús feladatkörei terén;
- a szállítások korszerűsítése terén.

Meggyőződésünk, ha az MN Hadtápfőnökség újítói konferenciájának felhívásában foglaltakat magunkévá tesszük, s a VII. ötéves tervidőszak során előttünk álló feladatainkat azok figyelembevételével végezzük, a legközelebbi újító konferencián jobb eredményekről fogok tudni beszámolni.

3. Dr. Makra Ernő mk. alezredes elvtárs MN ÜSZF b.

Az MN Üzemanyag Szolgálat Főnökség és alárendelt katonai szervezetei a műszaki fejlesztés és az állomány alkotóképességének kibontakoztatása érdekében az újítómozgalom ügyét, annak társadalmi rangjának és szerepének megfelelően kezelte és kezeli.

Szolgálatunk újítómozgalma, - a szabályozók keretén belül folyó, - főleg önkéntességre alapozott tevékenység. A mozgalom szervezését és irányítását parancsnokaink, újítási megbízottaink és társadalmi szervezeteink többsége évek óta kedvező szemlélettel és eredményesen végzi. Ennek megfelelően szolgálatunk újítási eredményességi mutatói a VI. ötéves tervben és az elmúlt évben is jól alakultak.

A propagandamunka és az állomány jelentős hányadának a szolgálati tevékenységével összefüggő ismeretei, érdeklődése és problémaérzékenysége az, ami biztosítja a sikeres újítómozgalom alapfeltételeit. Egyik sajátos vonása ennek, hogy eredményeink 87%-át több éves, sikeres múlttal rendelkező újítói kollektíváink munkája adja. Ők a mozgalom szellemi bázisai.

Egy-egy ilyen újító kollektívában többnyire egy-egy magasabban kvalifikált műszaki beállítottságú személy az ötletgazda, és a szívós kollektív munka irányítója is. Közülük 17-en a „Kiváló újító” kitüntetés valamelyik fokozatával rendelkeznek.

A kitüntetetteknel természetesen jóval többen dolgoznak az újítási ötletek, elképzelések megvalósításában, a részletek gondos kidolgozásában.

Szolgálatunknál a vizsgált időszakban a jelentős újítói múlttal rendelkezők mellett szép számmal voltak sikeres ún. első újítók, - köztük sorállományúak is, ami előbbrelépést jelent e területen a korábbi időszakhoz képest. A műszaki jellegű beosztásokat ellátó állomány mozgalmi munkája megfelel az elvárásoknak, ugyanakkor a katonai élet egyéb területein dolgozók nem aknázták ki az adott munkakörrel kapcsolatos lehetőségeket. Az általunk kiadott „újítási irányelvekben” és az „újítási feladattervekben” évek óta erőfeszítéseket teszünk ennek megváltoztatására.

Újítómozgalmunk – hosszú éveken keresztül stabilitása mellett – 1980–81-ben jelentősen elmaradt a korábbi időszak eredményeitől. Ennek orvoslására tett intézkedésünket követően, – majd a jelenleg érvényben levő HM-utasítás és MNHF intézkedés kedvező hatására a korábbi gondok zöme megnyugtató módon rendeződött. Különösen az ügyintézők, az újítási megbízottak munkájához nyújt hatékony segítséget az MNHF-i intézkedés, és így az újítómozgalom általánosabb kibontakozását is szolgálja, ez az ügymenet tartalmi és formai követelményeit keretbe foglaló, a korábbinál részleteiben egyértelműbben megadott szabályozás. Mindez az újítási megbízotti munka segítése mellett rövidíti az ügyintézés időtartamát, és így javítja az újítói kedvet és a mozgalom résztvevőinek közérzetét.

Még egy témakört szeretnék kiemelni – amivel a referátum is foglalkozott, nevezetesen a sikeres *újítások elterjesztése* – átadása témakörét. Mindez természeténél fogva elsősorban nem a katonai szervezetek parancsnokait, hanem az egész Magyar Néphadsereget, sőt a népgazdaságot érintő feladat is. A miniszter elvtárs utasításában kötelezi az újítás hasznosítóját az újítás elterjesztésére. Ezért a munkáért díjazás jár és az újítót is külön díjazás illeti meg. Ennek ellenére ez a munka szolgálatunknál is elmarad a kívánalmaktól. Véleményünk szerint, nem tudatosult még eléggé az elterjesztés, a hasznosított újítás átvételének társadalmi haszna.

Mindezek ellenére – már ezen a téren is történt előrelépés – s a gondok mellett szerencsére jó példákat is említhetek. Így, – az egyik alárendeltségünkbe nem tartozó alakulat üzemanyag-technikai eszközre vonatkozó javaslatát nemcsak szakvéleményeztük, hanem MN szintű jelentőségét felismerve be is vezettük. Az utóbbi időszakban további két újítás MN szintű bevezetésére intézkedtünk és jelenleg is folyamatban van hasonló újítás bevezetése.

Szolgálatunk újítómozgalmának eredményei és gondjai közül, csak kiragadott példákat említettem, elsősorban olyanokat, amelyek általánosíthatók és a hadtápszolgálat más területein is jelentkezhetnek.

4. Pály István ezredes elvtárs MN ÉSZF

A II. MNHF-ségi újítási konferencia és bemutató jó propagandája az újat, jobbat hasznosabbat akaróknak, vagyis az újítóknak, az újítómozgalmat irányítók és szervezők munkájának. Örömmel és tisztelettel hallottuk a referátum 1986. évre vonatkozó értékelését, mely szerint a szolgálatfőnökségek tekintetében az első helyet értük el. Jól tudjuk, hogy ez az eredmény a korábbi önmagunkhoz viszonyítva bekövetkező fejlődést tükrözi és azt is látjuk, hogy elért eredményeink túlhaladása nem kevés feladatot jelent számunkra az elkövetkezendő években.

Az a lehetőség, hogy a konferencia munkájában egy hozzászólással közreműködhetek, mindenekelőtt arra ösztönöz, hogy elsősorban saját területünk eredményeiről és gondjairól szóljak, annál is inkább, mivel az újítómozgalmában rejlő tartalékokat, a lehetőségeket és erőforrásokat a referátum kellőképpen hangsúlyozta. Tekintve, hogy az újítói konferencia és bemutató felöleli a VI. ötéves terv és az 1986-os év eredményeit, célszerűnek látom megemlíteni, hogy ezen időszakban az újítói tevékenységgel kapcsolatos szabályozók módosításra, korszerűsítésre kerültek. Ez az új szabályozás egyértelműen segítette az újítómozgalom hatékonyabb kibontakozását saját területünkön is. Segítette munkánkat az MNHF-ségi pártbizottság újítómozgalommal kapcsolatos állásfoglalása, és tennivalóinkat konkretizálta a 81/1985. számú MNHF-i intézkedés.

Az újtói tevékenység szabályozását alapvetően jónak tartom. Természetesen az egyes konkrét újtások szakszerű elbírálását, megalapozottságát, érdemi jelentőségét csak úgy tudjuk helyesen végrehajtani, illetve értékelni, ha a szabályozók minden lényeges elemét jól értjük és értelmezzük.

Az MN Élelmezési Szolgálatfőnökség és alárendeltjeinél az érdemi újtói tevékenység viszonylag rövid, mintegy 6-8 évre tehető. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy előtte ne lettek volna jelentős újtások, hanem azt, hogy kissé dőcögött a szervezett és folyamatos mozgalmi munka.

Ez időtől fogva azt a célt tűztük magunk elé, hogy az újtómozgalom szervesen hozzátartozzon az intézetek mindennapi munkájához, segítse a helyi tartalékok feltárását, a hatékonyabb gazdálkodást, segítsen a fenntartási, javítási költségek csökkentésében, segítse a csapatok ellátása színvonalának növelését, csökkentse a raktári munka élőerő-szükségletét, segítse a műszaki-fejlesztési feladatok jobb megoldását.

E céllal szándékoztunk mindenkit mozgósítani, igyekeztünk széles alapokra támaszkodva szervezni az újtómozgalmat. Ennek köszönhetően elértük, hogy minden hatodik-hetedik fő részt vesz az újtómozgalomban. Közöttük 3 ötszörös, 4 hatszoros, 1 kilencszeres, 1 tízszeres újtó is.

Az elmúlt 6 esztendőben az újtási javaslatokban szereplő újtók összlétszáma 175 fő volt. Külön eredménynek tartjuk, hogy a vizsgált időszakban 8 fő sorállományú katona is hozzájárult javaslatával eredményeink növeléséhez. Ebben az időszakban újtási feladatterveinkben 56 megoldandó problémát, témát vetettünk fel, melyek közül 35 (62%) megoldást nyert.

A mozgalmi munkához, az újtómozgalom népszerűsítéséhez tartozik, hogy legutóbb 1985-ben bemutatóval, tapasztalatcsere átadással egybekötött újtói értekezlet tartottunk, sorrendben az ötödiket. Az értekezlet jól sikerült rendezvény volt, pozitív hangulatot váltott ki intézeteinknél.

Minden évben tájékoztatót állítunk össze az előző évben elfogadott és hasznosított újtásokról és ezt a tájékoztatót minden intézetünk megkapja. Úgy tervezzük, hogy a soron levő újtói értekezlet annál az intézetnél kerüljön megszervezésre, amely intézet az előző évben a legjobb eredményt érte el. Ezzel is kifejezve azt, hogy az értekezlet megtartása az újtói mozgalomban elért eredmény egyfajta elismerése legyen, A vonatkozó MT rendelet, illetve a HM utasítás figyelembevételével egy segédletet készítettünk, amely megkönnyíti, egységesebbé teszi a pontozásos módszer alapján az újtási javaslatok értékelését, az újtási díjak megállapítását, mind a gazdasági eredmények, mind az eszmei alapon megállapítható újtási díjak esetében.

A mi tapasztalataink azt mutatják, hogy jelentős értékek találhatók, mind a gazdasági eredményt adó, mind az eszmei alapon elbíráló javaslatok között. Bár igaz, hogy általában a valóban pénzben mérhető megtakarítást eredményező javaslatok a jelentősebbek.

Engedjék meg, hogy ismertessek egy jelentős találmányt és egy újtási javaslatot. Évtizedek óta megoldatlan probléma volt az igen elavult tábori sütődék felváltása korszerű eszközökkel. Végül is egy igen jelentős találmány született a probléma megoldására, melynek alapján kifejlesztésre majd az elmúlt évben rendszeresítésre került a korszerű tábori mozgó sütőüzem.

A találmány megalkotói az MN HTI, szolgálatfőnökségünk, a tervező- és kivitelező polgári vállalatok szakemberi voltak. A mobil sütőüzem korszerűségét nemcsak a

hazai ismereteink igazolják, hanem az igen aktív külföldi érdeklődés is bizonyítja ezt. (Csehszlovák, szovjet, bolgár, NDK, egyiptomi képviselők is megtekintették.)

A legénység kulturált étkeztetésének fontos technikai feltételei az önkiszolgáló étkező készletek. A korábban rendszerben levő négyrészes készletből évente több tízezer forint értékű készlet ment veszendőbe, zömmel „elvesztések” következtében. E problémán segített az a megoldás, amely kétrészes, (egy rozsdamentes formatervezett tálcá, egy műanyag betéttányér) és ugyancsak kulturált étkeztetést tesz lehetővé. Az eddig legyártott és kiadott több mint 20 000 készletből gyakorlatilag hiány nem keletkezett. A megtakarítás közel 1 millió forint volt.

Úgy vélem, hogy a referátumban elhangzottak mindannyiunk számára hasznos és fontos információkat szolgáltatottak az újtómozgalom színvonalának folyamatos növelésére, illetve az eredmények további szilárdítására. *Csak röviden szeretném kiemelni a saját területünkön fontos tennivalókat:*

- az elért eredmények megszilárdítása, javítása;
- az intézeteinknél meglévő tartalékaink eddiginél jobb kihasználása, különös tekintettel azon intézeteknél, ahol még jelenleg is akadozik az újtói tevékenység;
- a parancsnokok felelősségérzetének elmélyítése az újtómozgalom szervezésében, irányításában, ahol szükséges megújításában;
- az újtók megfelelő anyagi és erkölcsi elismerésének elérése, a feltételek megteremtése, összhangban a miniszteri utasítással;
- a párt- és tömegszervezetek mozgósító erejének jobb felhasználása az újtómozgalom kiszélesítésében.

5. Dr. Böröcz Ferenc alezredes elvtárs MN RSZF b.

Korreferátumomban az MN Ruházati Szolgálatfőnökség alárendeltjeinél folyó újtó mozgalom tapasztalataival szeretném eredményesebbé tenni konferenciánk munkáját.

Előjáróban azt kell jelentenem a Tisztelt Konferenciának, hogy mozgalmunkba jelentős fellendülést hozott az MNHF elvtárs 81/1985. sz. intézkedése, amelynek hatására szemléletbeli változás történt a szolgálatnál. Míg korábban állandó gondot, problémát, esetenként visszatartó erőt jelentett az újtások elbírálásánál, - de mondhatom, az újtási feladatok meghatározásánál is - a munkaköri kötelességből adódó feladatok és újtások elválasztása. A hivatkozott intézkedés és az MN HTP TÖF elvtárs referátumában elhangzott felsőbb szintű alapintézkedések világosan, egyértelműen meghatározzák, illetve elválasztják ezeket a fogalmakat, így egyértelművé vált számunkra is az újtások elbírálása, és erre alapozva készítjük el most már feladatterveinket is.

Az újtómozgalomban a „fordulat éve” szolgálatunknál 1984 volt, amikor is az előző évihez képest az újtási javaslattevők száma a háromszorosára (40 főre), a benyújtott javaslatok száma a négyszeresére (28), a hasznosított és díjazott javaslatok száma mintegy kétszeresére (12), a díjazott újtók száma háromszorosára (17), míg a kifizetett újtási díj összege kétszeresére (40 736 Ft) nőtt. Ezzel az MNHF-ségi versenyben II. helyezést értünk el. További fejlődést, és eddigi legjobb eredményünket hozta az 1985-ös esztendő, amikor az ÚSZF-séggel megosztva, a versenyben első helyezést értünk el. 1986-ban, bár a javaslattevők és a benyújtott javaslatok száma alig változott, ugyanakkor a néphadseregi hasznos eredmény több mint a négyszeresére növekedett, megközelítve az egymillió forintot.

Szolgáltatunk sajátos helyzetéből adódik az újítómozgalom sajátossága is. Míg tevékenységünk egyik fő irányában a szolgáltatás területén üzemi termelés folyik, s az újítások eredményei közvetlenül üzemi szinten jelentkeznek, addig a másik fő irányban az ellátás területén az újítások jelentős részét a polgári vállalatok részére adjuk át, ahol az MN „konyhájára” hozott haszon már nem ilyen egyértelműen kimutatható. Sőt esetenként egyáltalán nem, mert a polgári vállalatok árképzési rendszerében lehetőség van arra, hogy csak meghatározott nagyságrendű termelési költségsökkenés hatása kerüljön az árba beépítésre. Arról van szó, hogy a gyártási folyamatba bevezetésre kerülő technológiai újítások esetleg csak a darab esztétikai értékét növelik, vagy néhány filléres eredményt hoznak csak, s ezek díjazása is eszmei összeg megállapítása alapján történik. Az újítási versenymozgalomban pedig az MNHF-i intézkedés alapján a verseny értékelésébe, a 2. pont szerint, a „kalkulált díjazás alapjául szolgáló gazdasági eredmény”-t veszik számításba, s ezen szempont alapján hátrányos helyzetben vagyunk a többi szolgálattal szemben.

Már a VI. ötéves terv során is fontos feladatunknak tekintettük, s hadd tegyem hozzá zárójelben, a körülmények is kényszerítettek bennünket arra, hogy ösztönözzük az importot kiváltó, illetve a környezetet védő újítások bevezetését. Úgy érzem, ezen a területen jelentős eredményeket értünk el. Így például:

Az MN TJÜ üzemegységeinél a mosási folyamatnál a csatornába engedték a meleg, lúgos vizet, amiért néhány üzemegységnél még bírságot is kellett fizetni. Ezt a problémát oldotta meg a TJÜ zalaegerszegi üzemegységének vezetője a „Mosóvíz visszaforgatása” tárgyú újításával, ahol a környezet szennyezését kiküszöbölve, még energiát és anyagot is megtakarított. Az elért megtakarítás üzemi szinten 627 754 Ft, a kifizetett újítási díj 25 EFt.

Nyugati relációjú importot váltott ki a „Hajtogatógépek fotocelláinak cseréje hazai gyártmányúval” és a „Vasalógépek elektronikus időzítő készülékeinek hazai gyártásával történő kiváltása” tárgyú újítások is. Az előbbi üzemegység szinten 57 673 Ft (üzemi szinten 414 197 Ft), míg az utóbbi üzemi szinten 95 420 Ft megtakarítást jelentett. És itt hangsúlyoznám, ez üzemi szintű FORINT-megtakarítás, de úgy gondolom, nem elhanyagolható a népgazdasági szintű devizamegtakarítás sem, különösen akkor, amikor nyugati devizáról van szó.

Jelentős megtakarítást hozó újítás megvalósítása van folyamatban az ellátás területén. 1983 óta a 63 M egységes sátrakat a korábbi ún. plexi ablak helyett rácserősítésű fóliával gyártjuk, melynek előnye a korábbival szemben – azon túl, hogy lényegesen olcsóbb – az, hogy egybe van építve a sátorpaláttal. A gyártás során eddig a megtakarítás összege 2500 EFt, a kifizetett újítási díj 3 főnek 152 000 Ft.

Egyetértve a referátumban elhangzottakkal, két gondolatot szeretnék megerősíteni. Az egyik az újítási megbízott személyének fontossága, és a parancsnoki hozzáállás kérdése, a másik pedig az importot kiváltó újítások fontossága.

Tapasztalatunk szerint amikor az intézet parancsnokok megértették az újító mozgalom jelentőségét, az újítások bevezetésének hasznosságát és komolyan kezdtek foglalkozni ezzel a kérdéssel, akkor érzékelhető lendületet vett a mozgalom is. Ehhez természetesen az is kellett, hogy az újítási megbízott tiszttségére egy olyan embert választottak, aki az ügyet magáénak érzi, maga is újító, és megfelelő felkészítés után képes azt a nem is egyszerű megbízatást végrehajtani. Megítélésem szerint a mozgalom egyik legfontosabb mozgatója – mondhatom zászlóvivője – az újítási megbízott. A jövőben kiemelt figyelmet kell fordítani az újítási megbízottak kiválasztására, felkészítésére és munkájuk elismerésére.

A referátumban ugyan kevés szó esett róla, de úgy gondolom, hogy figyelembe véve a népgazdasági körülményeket, az újításoknak nemcsak a mi szolgálatunknál, de másoknál is, a népgazdasági szempontból hasznos – devizamegtakarításra és importok kiváltására kell összpontosulnia. Mindannyiunk előtt ismert, hogy a honvédelmi tárca, ezen belül az MN HTP évről-évre devizaszükségletének csak nagyon kis részét kapja meg, ami esetenként a szolgáltatásban és az ellátásban okoz gondokat. Ezek enyhítése az alaprendeltetésből adódó feladatok maradéktalan végrehajtása csak jól szervezett, aktív újítómozgalommal valósítható meg.

x

x

x

A korreferátumok után szünet következett, amikor is a résztvevők videofelvételen megtekintették az MN VI. újítói és feltalálói konferenciáról készített filmösszeállítást.

A szünet után a résztvevők hozzászólásaikkal segítették a konferencia munkáját.

Részlet a hozzászólásokból:

1. Bagi Zoltán ezredes elvtárs MN SZÜI

Az MN Szociális és Üdültetési Igazgatóság sajátos szolgáltatásokat lát el a hadseregben. Ehhez kellett igazítani az újítómozgalom számára meghatározott feladatokat is.

A mozgalom kezdeti szakaszában a területi széttagoltság és a kis dolgozói létszám szervezési nehézségeket okozott. A 80-as évek elején jutottunk el oda, hogy ezeket a problémákat megoldottuk. Ma már valamennyi üdülőben jól felkészült újítási megbízottak dolgoznak. Az MN gyermekintézmények újítási ügyeit az Igazgatóság közvetlenül intézi.

A szervezeti problémák megoldását kedvezően segítették elő az 1984. évi HM és szolgálatfőnöki intézkedések, különös tekintettel a 81/1985. számú MNHF intézkedés, mely összefoglalóan nyújt segítséget a napi ügyek intézéséhez.

A szervezeti rend megteremtésével egyidejűleg az említett rendelkezések szellemében meghatároztuk az újítómozgalom feladatait és fő irányait. Bevezetett újításaink (pl.: szauna, szolárium, kondicionáló sétautak, sportpályák, új ételsorok stb.), mint szolgáltatás fejlesztések szerepelnek. Ezért a fő területek meghatározásakor a munkavédelmet, őrzés-védelmet, anyag- és energiamegtakarítást jelöltük meg. E célkitűzéseink egybeesnek a központi irányelvekkel is.

A kezdeti bizonytalanságok után, eljutottunk oda, hogy ma a mozgalom alárendeltjeinknél élő, s ezt a benyújtott újítási javaslatok is bizonyítják. Ezek közül kiemelésre érdemes az MN 1. Üdülő Balatonkenese, gázgőz zajgátló burkolata, ellenáramú berendezés vegyi tisztítása, hűtőkapacitást növelő állványrendszer; az MN 5. Üdülő Buják fürdőtó víztisztító berendezése; az MN 6. Üdülő Lovasberény távműködtetésű kapu; illetve a gyermekintézményeknél a pancsolók és tanmedencék nagytömegű melegvízellátásának megoldása tárgyában kidolgozott újítások. Az újítások alapján csak 1986. évben mintegy 2 millió forint beruházási megtakarításunk jelentkezett úgy, hogy a munkavédelmi jellegű újítások megtakarítását nem vettük figyelembe.

Az újítások számát és gazdasági eredményét vizsgálva megállapítottuk, hogy azok évente változóak. 1985. évben benyújtott munkavédelmi jellegű újítások eredményét például pénzben nem tudtuk kimutatni.

A mozgalom legnagyobb eredményének azt tartjuk, hogy a kiemelkedően eredményes újítások mellett nagy számban nyújtanak be a dolgozóink kisebb jelentőségű javaslatokat, mely bizonyítja alkotói hozzáállásukat. Nagy örömünkre szolgált, hogy 1986-ban a Hadtápfőnökség intézetei között előkelő helyezést értünk el az újítások terén.

A mozgalom fejlődése érdekében már több éve hagyományosan megtartjuk az újítási megbízottak továbbképzését, ahol az üdülők újítási megbízottjai egységes eligazítást kapnak, másrészt megismerik egymás eredményeit és gondjait, választ kapnak az őket foglalkoztató kérdésekre.

A területi széttagoltságból eredő hátrányok csökkentése érdekében valamennyi újítási megbízott megkapta az igazgatóság összesített újítási feladattervét, amelyből a kitűzött feladatokat megismerhették.

A mozgalom fejlesztése érdekében felhasználjuk az erkölcsi és anyagi elismerés ösztönző erejét is. Jutalmazások esetén figyelembe vesszük az újítómozgalomban elért eredményeket is. 1987. évben várhatóan 3 fő kiváló újító kitüntetésben fog részesülni.

Célunk a jövőben a mozgalom további fejlesztése, szélesítése. Ennek érdekében több problémát kell elhárítani. Ezek egy részét saját munkánk jobb szervezésével meg tudjuk oldani. Tapasztalataink alapján azonban több éve gondot jelent az újítási megbízottak anyagi ösztönzésének megoldatlansága. Közismert, hogy a megbízottak, kivétel nélkül, más feladataik ellátása mellett végzik e feladatkörüket. Véleményünk szerint olyan ösztönző rendszert célszerű kidolgozni, mely a megbízottakat az újítómozgalom eredményességével arányosan jutalmazná. Ez azonban meghaladja az Igazgatóság lehetőségeit. Reméljük e konferencia a kérdés megoldását is elősegíti tanácsaival, állásfoglalásaival.

2. Zsoldos Péter alezredes elvtárs MNHF-ség pol. ov. b.

A törzsfőnöki referátum és a szolgálati ágak főnökeinek korreferátumai világos képet rajzoltak a központhadtápban (a Magyar Néphadsereg hadtápjában) folyó újítási mozgalom eredményeiről és fogyatékoságairól. Hozzászólásomban egy kérdéssel, a párt- és a mozgalmi szervek ezirányú munkájával, feladataival kívánok foglalkozni.

Úgy gondolom, hogy a tisztelt konferencia egyet ért velem abban, hogy napjainkban egyik legaktuálisabb kérdés a központhadtápban is, a gazdasági hatékonyság növelése, amelyben jelentős helyet foglal el az újító-ésszerűsítő mozgalom. Az összegzésben elhangzott, hogy jól szervezett parancsnoki, vezetői és pártpolitikai munka eredményeként: a mozgalom összességében jól funkcionál a központhadtápban.

Én mindezek ellenére úgy látom, tapasztalom, hogy a párt és mozgalmi szervek még jelentős tartalékokkal rendelkeznek az újító-, ésszerűsítő és feltaláló mozgalom fejlesztése, tömegbázisának kiszélesítése, a szakképzettség növelésére való ösztönzés terén.

A fejlesztésre irányuló munkában jó lehetőség az újítások folyamatos pröpagálása, de ezen belül és a legjobb propaganda az elfogadott újítások minél szélesebb körű bevezetése és alkalmazása, illetve ennek elősegítése. E területen is vannak gondjaink.

A tömegbázis kiszélesítése terén úgy látom, hogy még nem minden állománykategóriát tettünk érdekeltté, mozgósítottunk, vontunk be a mozgalomba. Ha megvizsgáljuk, hogy az éves feladattervek milyen körben ismertek egy-egy szervezetnél, hogy azok

szerepelnek-e például a sorállománnyal rendelkező szervezeteink állománygyűlésein, akkor rögtön rájövünk e tény igazságára. De más példát is említhetnek.

A szakképzettség növelésére ösztönző tevékenység fogyatékoságai azt mutatják, hogy a hosszú idő óta nálunk dolgozó munkatársaink lassan felélik az ezirányú készségeiket, valamiféle pezsdülést az újonnan érkezők bevonása jelent, de a meglévő kapacitások tudatos fejlesztésére a szükségesnél kevesebb figyelem irányul. Pedig tudjuk, hogy ha minél jobban, vagyis mélyebben és sokoldalúbban képzettek az emberek, annál bonyolultabb munkafolyamatokat képesek elvégezni, és annál nagyobb számban emelkednek ki közülük az újítók, a munkafolyamatok műszaki és szervezeti tökéletesítői.

A központhadtápban dolgozó párt- és mozgalmi szervek és szervezetek munkájukban kiinduló alapnak tekintik, hogy munkájukban összekapcsolódjon a meggyőzés és a személyi állomány érdekeltsége. A párt- és a tömegpolitikai munka ennek megfelelően az újítómozgalom népszerűsítésében, tömegbázisának szélesítésében, a helyes szemlélet erősítésében, az újítási kedv növelésében, a szakképzettség fokozásában és természetesen az érdekeltség növelése miatt is az elfogadott újítások minél szélesebb körű hasznosítására irányul. Alapvető követelménynek tartjuk annak tudatosítását, hogy az újításoknak csak akkor van értelmük, ha azok meg is valósulnak – és még azt is hozzátennem – ha viszonylag rövid a megvalósulás ideje.

A referátumban elhangzott, hogy a párt- és tömegszervezetek többsége jelentős szerepet vállal a mozgalomban. A Magyar Szocialista Munkáspárt Hadtápfőnökségi Bizottsága, a Magyar Szocialista Munkáspártnak, az MNHF-ség vezető törzsében működő pártvezetősége, a Közalkalmazottak Szakszervezetének a Magyar Néphadsereg Központhadtápjában működő bizottsága rendszeresen foglalkozik az újítómozgalom helyzetével, fejlesztésének kérdéseivel. A KISZ-szervezetekben is erősödik az a tendencia, hogy a szocialista versenymozgalom mellett, az újító és ésszerűsítő munka is egyik fontos mutatója legyen munkájuk értékelésében.

A mozgalmi munkában mindennek ellenére egyenlőtlen a fejlődés. Ezt az egyenlőtlen fejlődést egyrészt objektív, másrészt szubjektív okok alakítják. A központhadtápban szolgálati ágak között meglévő és eltérő sajátosságok, a személyi állomány létszáma és felkészültsége, a műszaki állomány részaránya, a mozgalmi munka hagyományai objektíve indokai lehetnek az eltérő eredményességnek.

Ugyanakkor a mozgalmi munka irányítottága, szervezethez, a tömeg- és társadalmi munka szervezethez, az újítások megítélése, az újítók anyagi- és társadalmi elismerése terén meglévő szemléletbeli különbségek, az, hogy az általános vezetői tevékenységben milyen mélyen ivódott be ezzel a munkaterülettel való törődés és kézenfekvő, hogy ahol az objektív adottságok és szubjektív megítélések összhangja létrejön ott az eredmények kiugróak, ellenkező esetben a mozgalmi munkát is károsan befolyásolják.

Joggal vetődhet föl bárkiben, hogy a mozgalmi munka irányítottágában, szervezethezében mi miatt van, illetve lehet egymásrahatás az egyszemélyi parancsnoki, vezetői munkával?

- a vezető mennyire ismeri föl a mozgalmi munkában rejlő lehetőségeket, magát az egész mozgalmat;
- a szervező (az újítási megbízott) mennyiben tudja biztosítani, érvényre juttatni a vezetői célkitűzés és az újítók közötti összhangot;
- a társadalmi szervek mennyire folynak bele az irányító és szervező munka segítésébe.

A pártpolitikai munka feladatainak a megfogalmazásakor, a vonatkozó parancsokból, utasításokból, a Magyar Szocialista Munkáspárt Néphadseregi Bizottsága állásfoglalásaiban meghatározottakból, valamint a helyi viszonyok, a helyi eredmények elemzéséből célszerű kiindulni.

Milyen kérdésekben tartjuk célszerűnek a párt- és mozgalmi szervek kezdeményezéseit?

- az újtómozgalom propagandamunkáját összességében hatékonyabbá kell tennünk; a propagandamunkán belül lényegesen meg kell növelni a szemléltető anyagok szerepét. Egyik legfontosabb feladatnak tartom a figyelemfelkeltést, a lehetőségek és a célok jobb megismertetése érdekében végzett munkát, minden állománykategória körében;

- felhasználva a KISZ Központi Bizottsága által útjára indított „Jövünk a tét!” elnevezésű mozgalmat, a fiatalok körében végzett munkát a mozgalmon belül erőteljesen ki kell fejlesztenünk;

- kezdeményezően kell fellépni, hogy a lehetőségek függvényében az illetékesek nagyobb gondossággal foglalkozzanak az elfogadott újtások hasznosításával, igyekezzenek csökkenteni az elfogadott újtások átfutási idejét. Szerintem ezen a területen erősíteni kellene az ellenőrző munkát. Inkább erre fordítsuk az időt, mint a panaszlevelek kivizsgálására!

- az éves feladat- és pályázati tervek összeállításakor jobban kell törekedni a célszerűsége és összehangoltságra. Növelni kell a tervezés és megvalósulás demokratizmusát nyilvánosságát;

- a rendelkezésre álló lehetőségeken belül intenzívebben kell foglalkozni az újtók és közreműködők felkészültségének és ezzel arányos erkölcsi-anyagi megbecsülésének növelésével. Jobban kellene népszerűsíteni az újtók személyét, tevékenységét, eredményeit;

- tovább kellene fejleszteni az újtómozgalom helyi szakirányítását, az ügyintézés színvonalát, a személyi feltételek biztosítottóságát, az újtások ügyintézésével foglalkozók szakismereteinek bővítését. Ezt nem lehet egyszer és mindenkorra elintézt ügynek tekinteni!

Ahhoz, hogy a központhadtápban ezen a területen is eredményesebb munka folyjon három kérdésre kell alapvetően, de nagyon pontosan megválaszolni az újtó- és ésszerűsítő mozgalom terén is; mi az, amit már elértünk, mit lehet és kell tenni; végül, hogy hogyan kell tenni azt, ami a célhoz, - célkitűzéseink megvalósításához vezet.

3. Halász Kálmán százados elvtárs MN 3. KSZI

Hozzászólásomban kettős szerepet töltök be, úgymint újtási megbízott és úgymint rendszeres újtó.

A megrendezésre került újtói konferencia és kiállítás aktualitása bizonyított, hiszen a gazdaságosságra való törekvés napjainkban előtérbe került.

Hozzászólásomban három fő témával kívánám elősegíteni a konferencia sikerét és gondolataimmal előbbre lépést elérni az újtások megvalósításában.

1. Újtómozgalom propagálása:

Elsősorban az újtási megbízott feladata e mozgalom fejlesztése, erősítése és szinten tartása. De mindezen feladatokat csak az érintett parancsnok és a társadalmi szervek egyetértésével viheti eredményesen. Az újtási megbízott általában részfoglalkozásban végzi ezen tevékenységet, más főmunkakör betöltése mellett. Nagyon fontos a szakmai

felkészültsége, emberismerete, hozzáállása, segítőkészsége. Jártasnak kell lennie a vonatkozó jogszabályok és az egyéb szakmai előírásokban, szabványokban. Szükséges az újítási megbízott személyes példamutatása akár újítások beadásával, akár újítási feladattervek s más javaslatok kidolgozásával. Ha szükséges, akkor olyan személyek felkutatásával is foglalkozni kell, akiknél várható, hogy újítást fognak beadni. Elsősorban itt a kreatív típusú egyének felismerésén van a hangsúly, akinél az átlagosnál nagyobb a látásélesség, az alkotni vágyás és a jóra való törekvés.

Ezen újítási konferencia is egy lehetőséget ad az újítómozgalom szélesebb körben való propagálására.

Szükségesen fel kell kelteni az emberek érdeklődését, ha kell az újítási javaslat előkészítésével, formába öntésével és segítőkész összehasonlításával.

2. *Ötletpályázat:*

A korreferátumokban a szolgálatfőnök elvtársak ismertették az előző időszak újítási eredményeit, jelenlegi helyzetét és lehetőségeit.

Az MN közlekedési szolgálatfőnök elvtárs által elhangzottakat szeretném megerősíteni azzal, hogy ezen szolgálat lehetőségei eszköz-ellátottságának speciális volta miatt a legjobban kötött (vasút-, hajó-, közút stb.), mert a polgári szervek eszközein túl a berendezések, eszközök sokszor nemzetközi előírásokat és szabványokat is tartalmaznak. Itt újítani, vagy viszonylag újat alkotni nem könnyű, ehhez ismerni kell a polgári vállalatok előírásait, szabványait stb.

Mivel magam is a közlekedési szolgálatnál teljesítek szolgálatot – ezt megelőzően a MÁV-nál dolgoztam hosszabb ideig – így egy kis betekintést nyertem a MÁV belső előírásaiba.

Most pedig igyekszem ezeket az ismereteket átültetni a hadseregbe, ezen belül a közlekedési szolgálatra, esetenként újításokkal is elősegíteni a néphadsereg érdekeit.

A konferencián sokszor elhangzott az „ötlet” szó, javaslom, a konferenciának a MÁV-nál már évek óta jól bevált „ötletpályázat”, vagy „ötlethonap” bevezetését.

Az ötletpályázat alapelve, hogy mindenki pályázhat, akinek jó ötlete van. Az ötletpályázaton elfogadott ötletet, amely újítási jelleggel bír, vagy a viszonylagos újat tartalmaz és feltételei megfelelnek az újítási szabályzatban foglalt előírásokkal, a továbbiakban újítási javaslatként lehet kezelni. A pályázat nyerteseinek névsorát megfelelő formában közzé teszik, természetesen az elnyert anyagi juttatást részükre biztosítják. Az ötlet megírása egyszerűbb, mind több ötlet mindig több gondolatot vet fel, és itt olyan személyek is adnak be ötleteket, akik egyébként sohasem újítottak volna. Javaslom, az ötletpályázat bevezetésének megvitatását.

3. *A jó újítás feltételei:*

Itt a konferencián az újító szó többször elhangzott, újító az is, aki több év alatt csak egy újítást nyújt be és azt is elfogadják.

A benyújtott újítási javaslat, csak javaslat. Újítás csak akkor, ha az meg is valósul. Jó újításnak az mondható, amely költségmegtakarítást eredményez, vagy ki nem mutatható, de hasznos eredményt hoz, illetve bevezetésével jelentős munkaszervezés érhető el. Jó újítónak viszont az mondható, aki rendszeresen nyújt be újításokat. Ezek az újítók már kifinomított, alaposan előkészített újítási javaslatot nyújtanak be, amelyeket nem lehet egykönnyen elutasítani.

Az elhangzott példák azt mutatják, hogy egyazon szolgálati főnökségnél általában ugyanazok a személyek adnak be újításokat. Az egyedi újítók sajnos általában időben kikopnak. Ennek sok összetevője van: elkeseredés, túl hosszú átfutási idő, a nem kellően átgondolt újítási javaslat elutasítása, vélt anyagi haszon elmaradása, személyes ellentétek stb.

Elmondom tapasztalatból, hogy egy jó újítást hogyan készíték elő:

- megfogalmazódik a gondolat,
- pár napot várok a gondolattal,
- újra átgondolom,
- adatokat gyűjtök, (hozzáolvasok, vagy irodalmat, ill. szakkönyvet tanulmányozok),
- átgondolom a várható hasznos eredményt, esetleg számszaki kalkulációt készítek,
- ha tudom, a beszerzés forrását, költségeit felkutatom,
- ügyelek a biztonságtechnikai feltételek maradéktalan betartására,
- elkészítem az újítási javaslatot (tárgy, megvalósítás módja, kimutatható érték,
- az elkészült újítási javaslatot saját magam bíráló alá veszem (több oldalról meg-támadom), - próbálom ezzel elejét venni a hibáknak, ezzel is csökkentem az elutasítás lehetőségét.

Ha mindezeket az újítás tartalmazza, az újítás átgondolt, alapos, számszakilag pontos adatokat tartalmaz, kiállta a próbát, akkor az újítás jó, meg kell tudni állnia a helyét és be kell töltenie a szerepét.

A jó újító türelmes, ismeri a buktatókat, ismeri a vonatkozó jogszabályokat, ugyanakkor munkájában szívós és következetes.

Ezzel a pár gondolattal kívántam a konferencia eredményességéhez hozzájárulni.

4. *Hauber Ernő elvtárs MN PÖL. FCSF-ség*

Köszönöm a konferencián való részvétel lehetőségét, egy olyan munkatanácskozáson, amelynek résztvevői saját munkaterületükön sokat tesznek gazdasági célkitűzéseink megvalósítása érdekében.

A mai tanácskozásra olyan időszakban kerül sor, amikor a nemzetközi helyzet éleződése, az USA és szövetségeseinek fegyverkezési hajszája kihat a békés gazdasági építőmunka feltételeire. Népgazdaságunk és néphadseregünk VII. ötéves terveinek célkitűzései mindezeknek megfelelően komoly erkölcsi és anyagi felelősséget támasztanak állományunkkal szemben. Néphadseregünk fejlesztésére is a korábbinál nehezebb gazdasági feltételek között kerül sor, ezért érthető követelmény, hogy a reánk bízott anyagok és eszközök hatékony felhasználásának és védelmének fejlesztésére fokozottabb gondot kell fordítani.

Adott tehát feladatunk, - a miniszeri Direktívában meghatározott követelmények alapján -, erősíteni kell a személyi állományunk helyes közgazdasági szemléletének, társadalmi-tulajdonosi érzésének, erkölcsi-politikai és szakmai magatartásformáinak kialakítása, bővítése érdekében végzett tudatformáló munkánk hatékonyságát.

El kell fogadtatnunk, hogy a gazdálkodás lehetősége és valósága között gyakran megfigyelhető nagy távolság csak a helyes szemlélet és a még hatékonyabb ösztönzők alkalmazásával csökkenthető.

Az Önök mai tanácskozása e tevékenység igen jó példája. Mind az elhangzott alapos értékelés, mind az eddigi hozzászólások bizonyítékát adták annak, hogy a központ-hadtáp területén az újító-ésszerűsítő munka az alaptevékenység szerves része, fejlesztése kiemelt fontossággal bír minden szinten a vezetés számára.

Az Önök tevékenységének milyensége nem kis mértékben járul hozzá az egész MN személyi állománya élet-, szolgálati és munkakörülményének alakulásához, összességében a közhangulathoz. Az MN vezetése mindenkor nagy jelentőséget tulajdonított e terület fejlesztésére, törekedett az anyagi erőforrások racionális felhasználására. Ugyanakkor ismert az a tény is, hogy lehetőségeink behatároltak, és egyre jobban előtérbe kerül a helyi lehetőségek még jobb kiaknázása, az egyes ember és a kis- és nagy kollektívák alkotóképességének felhasználása céljainak elérése, feladataink még hatékonyabb teljesítése érdekében.

Az április 1-vel végrehajtott bérfelállítás, az egyösszegű teljesítményelismerés, a szervezeti korszerűsítések racionális – a vezetés, a munka hatékonyságát szolgáló végrehajtása, az üdülés, pihenés lehetőségeinek bővítése jól példázzák eltökéltségünket.

Ugyanakkor azt is meg kell mondani, hogy sok a kihasználatlan lehetőségünk is. A propaganda, az agitáció területén nem fordítunk kellő figyelmet a helyi kezdeményezésekre, az újító-ésszerűsítő munka felkarolására, népszerűsítésére, az eredmények széles körű bemutatására. Mindezt több hozzászóló is felvetette hozzászólásában, vázolva egyúttal a továbblépés lehetőségeit. Vagy vegyük például a közhangulatot.

Állományunk érdeklődéssel vitatkozik, beszélget a külpolitikáról, gazdaságról, sportról, művészetről, de igencsak ritkán a gazdaságosságról, az ésszerűsítésről, a takarékosságról. Ritkán találhatók meg ezek a témák a közösségi élet fórumain, pedig van mit elmondani, van mire büszkének lenni.

Mindezek mellett a lényeg azért az, – és ebben megerősíthet mindannyiunkat a mai tanácskozás is –, hogy sok hasznos kezdeményezés, elképzelés van néphadseregünkben, és a számadatok is bizonyítják, hogy az újító-ésszerűsítő munka lendülete nem csökken, és növekszik a hatékonyság mellett a tömegbázis is. Jóleső érzés volt hallani a hivatásos állomány mellett a polgári dolgozóink növekvő részvételét e munkában, sőt a sorkatonák egyre nagyobb arányú részvételét. Jól bizonyítja mindez annak a ténynek a megértését, elfogadását, hogy gazdálkodni nemcsak nagyban, hanem „kicsiben” is kell.

Pártunk, kormányunk biztosítja néphadseregünk számára a korszerű, a követelményeknek megfelelő technikát, a kiszolgáláshoz, üzemeltetéshez szükséges feltételeket. De nekünk a korábbiaknál jobban kell láttatnunk, hogy ez milyen erőfeszítés árán valósul meg népünk részéről, hogy ez követelményeket támaszt a mai munkánkkal szemben is. Minden megtakarított forint felhasználható más, fontos területen, és minden jó, megvalósított kezdeményezés erőnket, harckészültségünket növeli.

A mai tanácskozás úgy érzem további előrelépést biztosít a megkezdett úton. Tisztelettel gratulálok az elismerésben részesülőeknek, és kérem, hogy továbbra is példatadói legyenek a szocialista munkaverseny keretében megvalósuló újító és ésszerűsítő munkának. Kívánok minden résztvevőnek eredményes munkát, sikereket. Javaslom a betervezett „Felhívás” elfogadását, amely tükrözi a NOSZF 70. évfordulójával kapcsolatos elvárásokat, célkitűzéseket is.

5. *Kálazy László kpa. KSZ-e MNHF-ségi Biz. titkára*

A Közalkalmazottak Szakszervezete MN Hadtápfőnökségi Bizottsága nevében köszöntöm a konferencia résztvevőit.

Az a véleményem, hogy a referátum körültekintően elemzi és értékeli a központhadtáp újító mozgalmának helyzetét. Jól összegzi az elismerésre méltó eredményeket. Egyben feltárja a gondokat is, amelyek akadályozzák a kétségtelenül meglevő, és többre képes szellemi alkotóerő jobb hasznosítását. A felhívás pedig jelen helyzetünk, valamint a központhadtáp egyes szolgálataival, szervezeteivel szemben támasztott követelmények ismeretében helyesen jelöli meg a tartalmi feladatokat.

E konferencia résztvevői előtt közismert, hogy szakszervezeti szerveink politikai nevelő, érdekképviseleti, érdekvédelmi tevékenységünk mellett, azokkal összhangban és súlyának megfelelő munkájuk alapfontosságú területének tekintették és tekintik az alaprendeltetésből következő feladatok végrehajtását segítő mozgalmi munkát, ezen belül az újító mozgalom fejlesztését.

Főnökségi Szakszervezeti Bizottságunk vonatkozó határozata alapján szakszervezeti szerveink az éves beszámoló rendezvényeken, a szocialista munkaverseny helyi értékelésein kritikusán és önkritikusán tekintik át az újító mozgalom helyzetét, a fejlesztéséért végzett mozgalmi munkát, s meghatározzák ezirányú feladataikat.

Összegzett tapasztalataink mind az eredményeket, mind a gondokat illetően meggyeznek a referátum megállapításaival. *Ezek alátámasztására az újító mozgalom három jellemzőjére hívom fel a T. Konferencia figyelmét:*

1. Az újító mozgalom és a szocialista munkaverseny kapcsolata.

Köztudott, hogy a központhadtáp területén magas a polgári dolgozók száma ránya. Ismert az a tény is, hogy e polgári dolgozók szocialista munkaverseny mozgalma az elmúlt ciklusban megizmosodott, és a kongresszusi és felszabadulási munkaverseny minőségi fejlődést bontakoztatott ki. Része volt ebben szakszervezeti szerveink az alaptevékenységet segítő irányító, szervező, mozgósító és ellenőrző munkájának. Része volt abban is, hogy a központhadtápnál az MN-ben is úttörő módon kapcsolódott az újító mozgalom a munkaversenyhez, annak emelőjévé vált. Az alapfeladatok magasabb színvonalú végrehajtását komplexen szolgáló munkaverseny pedig pozitívan hatott és hat értékes újítások születésére és hasznosítására.

Napjainkban szervezeteink meghatározó többségében a munkaversenyben egyéni leg résztvevők, a szocialista brigádok, a kollektívák felajánlásainkra, a felajánlások teljesítésének szerves részét képezi az újítások kidolgozása, gyakorlati alkalmazása. Megmutatkozik ez az ésszerű anyag- és energiatakarékosság konkrét mutatóiban, a fajlagos ráfordítások csökkenésében, a hatékonyabb gazdálkodást, a körülmények nehezedeése ellenére is színvonalas szolgáltatást és ellátást biztosító eredményekben, tudományos eredménynek is minősíthető újítások beépülésében. Mindezt jól mutatja be a konferenciára rendezett kiállítás is.

2. Az újítási formák.

Tapasztalataink azt mutatják, hogy a polgári dolgozók között nem csökken az egyéni újítók szerepe, sokan közülünk többszörös újítók. Növekedett a szocialista brigádok szerepe, a kollektív munka az újítások kidolgozásában és hasznosításában. E két forma mellett több újítás kidolgozására hivatásos és polgári állományúakból álló kollektívák szerződtek, s a szocialista brigádok és hivatásos állományúak együttműködéséből is születtek újítások. Utóbbira jó példa az MN Központi Laboratóriumban dolgozó tisztek közös munkájából származó valuta és importkiváltó újítás.

3. Az újítások hatása

Meggyőződésem, mindannyian egyetértünk azzal, amit a referátum az újítások politikai jelentőségeiről, az újítókollektívákra, a munkahelyi közösségekre gyakorolt hatásáról tartalmaz. Fontosnak tartom ezen túlmenően azt is, hogy a területünkön alkalmazott újítások eredményei pozitívan befolyásolják szervezeteink, szolgálataink megítélését az MN-ben, mert pozitív hatással vannak a kiszolgált alakulatok, az ellátottak élet- és munkakörülményeire, életük minőségére is.

A referátum felvetéseit árnyaló és megerősítő hozzászólások markánsan körvonalaztak néhány problémakört, a változtatás igényével.

Ami az újítómozgalom további társadalmasítását, az újítók körének szélesítését illeti, ezt magam is szükségesnek ítélem. Tapasztalataink szerint sok olyan ésszerűsítő ötlet valósul meg a napi munka során, amely azért nem újítás, mert az ötletgazdák tájékozatlanok, vagy visszariadnak az újítás elfogadhatásával együtt járó dokumentációk elkészítésétől, e folyamatot kísérő adminisztrációtól, az ügy elhúzódásától. E jelenség egyrészt azt mutatja, vannak szellemi tartalékaink, másrészt arra figyelmeztet, felelős és következetes munkára van szükség annak érdekében, hogy az ötletgazdákból, az újításnak minősülő ötletek megvalósításaiból valóban újítók legyenek.

Csak azonosulni lehet azzal, hogy az egyes szervezetek, ágazatok közötti információ- és tapasztalatcserét, a bevált újítások átvételét az edigiéknél hatékonyabban szükséges szervezni, és el kell kerülni, hogy területünkön hasonló célú, jellegű újítások kidolgozása párhuzamosan kössön le szellemi kapacitást.

Több szervezetünk sajátosságából eredően a nálunk induló újítások haszna külső vállalatok eredményeiben jelentkezik. Érzékelhető bizonytalanság mutatkozik ezen újítók érdekeltté tétele és elismerése terén, melyen célszerű jó irányban változtatni.

Mindenképpen indokolt, hogy szervezeteinket, ágazatainkat áthassa a törekvés, hogy a népgazdasági hasznosításra és alkalmas újítások hozzáférhetőek és valóban hasznosíthatóak legyenek a népgazdaság egyes ágazataiban.

A referátum, a hozzászólások és szakszervezeti tapasztalataink alapján saját feladatainkat a konferenciát követően meghatározzuk, és mozgalmi eszközökkel elősegítjük tagságunk körében a Felhíváshoz való csatlakozást. E munkánk tartalmát a szemlélet helyes irányú formálása, az újításokkal kapcsolatos tájékoztatás, felvilágosító jellegű jogpropaganda alapján a feltárt gondok helyi megoldásának elősegítése képezi.

Annak érdekében, hogy a Felhívás ténylegesen minden dolgozóhoz eljusson, javasolom, annyi példányban készüljön, hogy minden szakszervezeti bizalmi kapjon belőle. Előre vinné közös ügyünket, ha csoporttaggyűléseken, csoportértekezleteken a bizalmiak megismertetnék a dolgozókkal, s a szakszervezeti és állami munka a továbbiakban erre épülhetne.

Javasolom, hogy a Felhívásban foglaltak végrehajtásának elősegítésére a Tisztelt Konferencia kérje fel a központhatáp párt-, KISZ- és szakszervezeti szerveit, s ez jelenjék meg a Felhívás szövegében is.

4. Horváth Róbert kpa. dtárs: MN ŰSZF-ség

A referátum, a korreferátumok, valamint az elhangzott hozzászólások számos kérdésben, mélyrehatóan értékelték az MNHF-ség alárendelt szolgálati ágainak és szervezeteinek újító tevékenységét és több figyelemre méltó problémát hoztak felszínre.

Ezekhez csatlakozva, alapvetően a kollektív újító tevékenység jelentőségével, az újítók szűk bázisának okaival, valamint az újítási javaslatok és elbírálásuk összefüggéseivel szeretnék foglalkozni.

A kollektív újító munka pozitív és negatív megítélésével minden szinten, még a hozzáértők körében is találkozhatunk. A szolgálatunknál szerzett több éves tapasztalat alapján aláhúzom a kollektív tevékenység előnyeit, mert nálunk a jó, kiforrott és nagy jelentőségű megoldásokat az újító kollektívák adták. Hangsúlyozom azonban, hogy egyetlen kollektíva sem nélkülözheti az ötletadókat, de az ötletadók sem nélkülözhetik a segítő kollektív bölcsességét, mert még a jó ötletek is csak ritkán életképesek a születésük stádiumában. Egy-egy jó ötlet kimunkálása, kivitelezése sokszor mulott már azon, hogy egy erőt jelentő kollektívában született, vagy csak magányos fecske nyarat kezdeményező felröppenése volt.

Az újítók szűk bázisa kiszélesítésének szorgalmazása a politikai és gazdasági jellegű fórumoknak és kiadványoknak állandó témája és mégis alig lépünk előre országosan. Miért? – mert sok szervezetre kimondható a régi közmondás, hogy „vizet prédikál és bort iszik”. Emlékszem, 15 évvel korábban az MNHF-ség alárendeltjeinek újítási eredményei nem haladták meg a jelenleginek az ötödét sem. E színvonal azoknak a vezetőknek is az érdeme, akik belátták, hogy nem elegendő a meggyőzés eszköze, hanem még kellő elismerésekkel is ösztönözni kell a kezdeményezőket. Ahol nem ezt teszik, ott hiába várják az újítók táborának növekedését és az újítási mutatók javulását. Elég szomorú, hogy az országosan negatív hozzáállás miatt a tehetséges, intuitív és asszociációs képességű fiataloknak nem vonzó a műszaki pálya.

Sokan panaszkodnak, hogy hosszú az újítások elbírálási ideje. Ebben a kérdésben – véleményem szerint – az újítók is hibásak. Sajnos, sok újítási javaslat szűkszavú, az elbírálást előkészítő szakvéleményezőnek így sok munkát, utánjárást okoz. Ha minden újítási javaslat kellő részletességgel tartalmazná a javasolt megoldás viszonylagos újdonságának a leírását, ha képbe ültetné az elbírálót, akkor csökkenne a sok bürokratikus levelezés és jelentősen felgyorsulnának az újítások ügyintézésének a folyamatai. Tudom, hogy ez egyenlőre utópisztikusan cseng, mert a gyökerek részben a már érintett problémákkal is összefüggnek. Az újítás eredményétől elmaradó újítási díj nem készíti a javaslattevőket, hogy a témának jó alapot ássanak, illetve, hogy még azt is részletesen bemutassák a javaslat leírásában. Ez részben érthető, mert egy jó utasítás kidolgozása sok szellemi előtanulmányozást, nem ritkán alapos kísérleti munkát igényel, és a célnál, az eredménynél már nem tekintenek vissza a háttérre, amihez viszonyítani kellene, aminek a leírásával az elbíráló, szakvéleményező munkáját megkönnyíthetnék.

E néhány gondolat után további sikereket kívánok az újítóknak és kérem, hogy segítsék, bátorítsák kollégáikat, hogy kapcsolódjanak be az újítómozgalomba, hogy ismerjék meg az újítás örömét és a vele járó sikerélményeket.

5. *Mihalek Lajos mk. ezredes MN HTFF helyettes:*

A Magyar Néphadsereg újítómozgalma és feltalálói tevékenysége 1986-ban is dinamikusan fejlődött, számszerű mutatóink jelentősen meghaladták az előző évi eredményeinket.

Az újítómozgalom szervezése, irányítása, ellenőrzése, a személyi és anyagi feltételek biztosítása a HM-szerveknél és a seregtestparancsnokságoknál 1986-ban is a parancsnoki, a pártpolitikai és a szocialista munka szervezésének egyik kiemelt területe volt.

Az előző év folyamán a pártbizottságok és a szakszervezeti vezetőségek rendszeresen elemezték az újítómozgalom eredményeit és hiányosságait, folyamatosan figyelemmel kísérték területük újítómozgalmát, ajánlásaikkal, útmutatásaikkal segítették az éves újítási feladattervek megvalósítását. A tömegszervezetek is segítették a személyi állomány alkotó tömegbázisának további szélesítését. Ennek eredményeként tovább növekedtek a szocialista brigádok és az újító kollektívák részvételei az újítási javaslatok kidolgozásában és megvalósításában.

Katonai szervezeteink parancsnokai az éves kiképzési-szervezési intézkedéseikben kitértek az újítómozgalom és az újítói munka főbb célkitűzéseire is, újítási napok, újítási hónapok, újítási kiállítások, újítási tanácskozások és újítási versenyek szervezésével biztosították újítómozgalmunk eredményeinek megtartását, illetve fejlesztését.

A katonai szervezetek vezetői munkaértekezleteken, termelési tanácskozásokon, párt- és szakszervezeti fórumokon értékelték az újítómozgalom eredményeit és a továbbfejlesztés lehetőségeit. A rendszeresen végzett segítő célú ellenőrzések időben feltárták az újítómunkát gátló körülményeket. A feltárt hiányosságok megszüntetésére – mint például: a szerződések időbeni megkötésére – a helyi intézkedések eredményesen segítettek az újítások időbeni elbírálását és hasznosítását.

A fentiekén túl, az MN VI. Újító, Feltaláló Konferencia, az MN haditechnikai fejlesztési főnök intézkedése „a kisebb jelentőségű újítások elbírálásáról” és az újítási verseny az, amelyek segítettek újítómozgalmunk eredményeinek növekedését.

Az előző évben, azaz 1986-ban 2814 újító, 1849 újítási javaslatot nyújtott be. A benyújtott javaslatok közül 1276 újítás került hasznosításra, amely a megelőző évhez képest több mint 10%-os növekedésnek felel meg. A hasznosított újítások 150 millió forint hasznos eredményt hoztak, amelynek arányában újítóink 7,47 millió forint újítási díjban részesültek.

A Magyar Néphadsereg újítómozgalmának eredményeihez az MN Hadtápfőnökség újítói jelentősen járultak hozzá.

Az MN Hadtápfőnökség 1984-ben a meghirdetett újítási versenyben az első helyen, 1986-ban pedig a második helyen végzett. Az elért eredményeik a Magyar Néphadsereg újítómozgalmában több mint 11 százaléknak felel meg. A múlt évben kifizetésre került újítási díjak az MN-ben kifizetett újítási díj több mint 13 százaléka. E két számadatból látható, hogy az MN Hadtápfőnökségen az újítási díjak magasabb százalékban kerültek meghatározásra, mint az MN más szervezeteiben.

Egyetérték a referátum és a korreferátumokban elhangzott értékelésekkel és célkitűzésekkel. Kívánom, hogy a konferencia megállapításait és célkitűzéseit eredményesen kamatoztassák újítómozgalmunk továbbfejlesztésében.

x

A hozzászólásokat követően elismerések átadására került sor. Az újítási versenyben elért eredmények alapján, valamint a több éves eredményes mozgalmi tevékenységért 11 fő részesült elismerésben.

Ezt követően Schönér István ezredes MNHF-ség pol. zárása következett. Részletek a zárszóból:

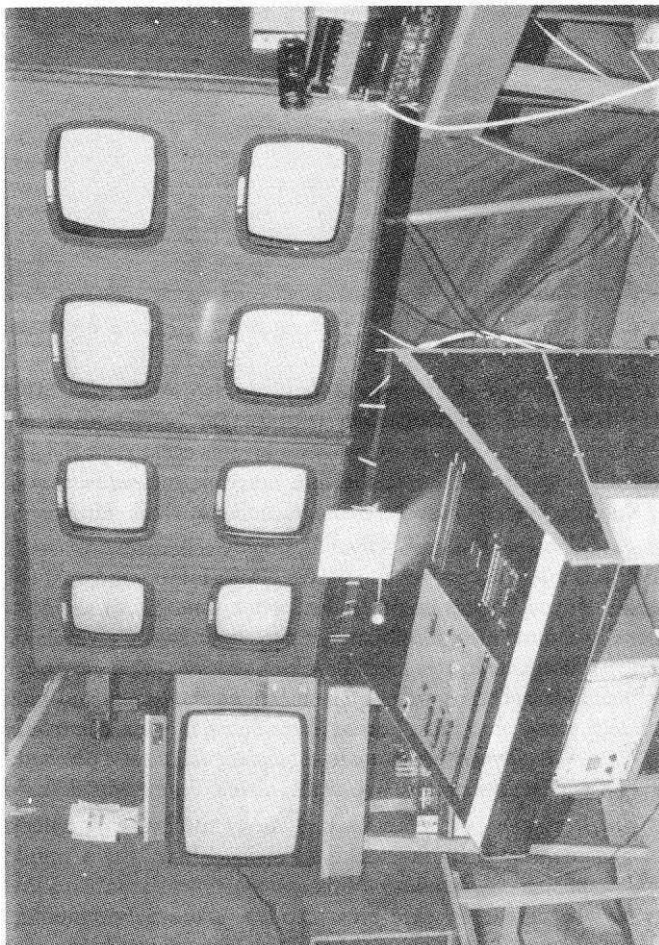
Az elismerések átadásával mai rendezvényünk első részét - az MNHF-ség újító konferenciát - befejeztük, azonban nem tekinthetjük befejezettnek azt a munkát, amelyre a konferenciánk felhívása is mozgósítani kívánja egész személyi állományunkat. Közelebbi, távolabbi célkitűzéseink, feladataink ismertek, megvalósításának útjait mind a referátum, mind a korreferátumok és hozzászólások elének tárták.

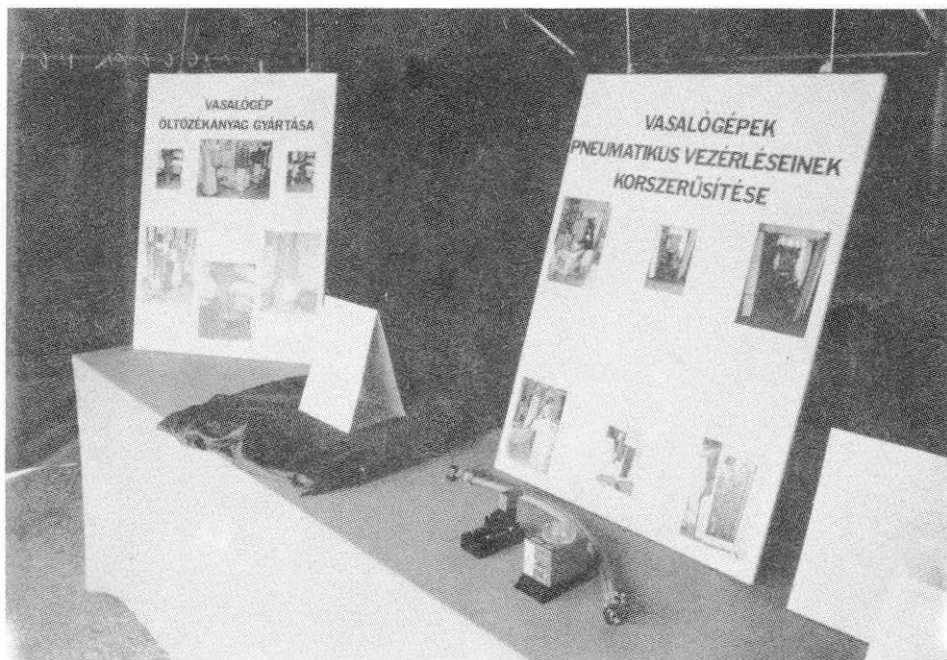
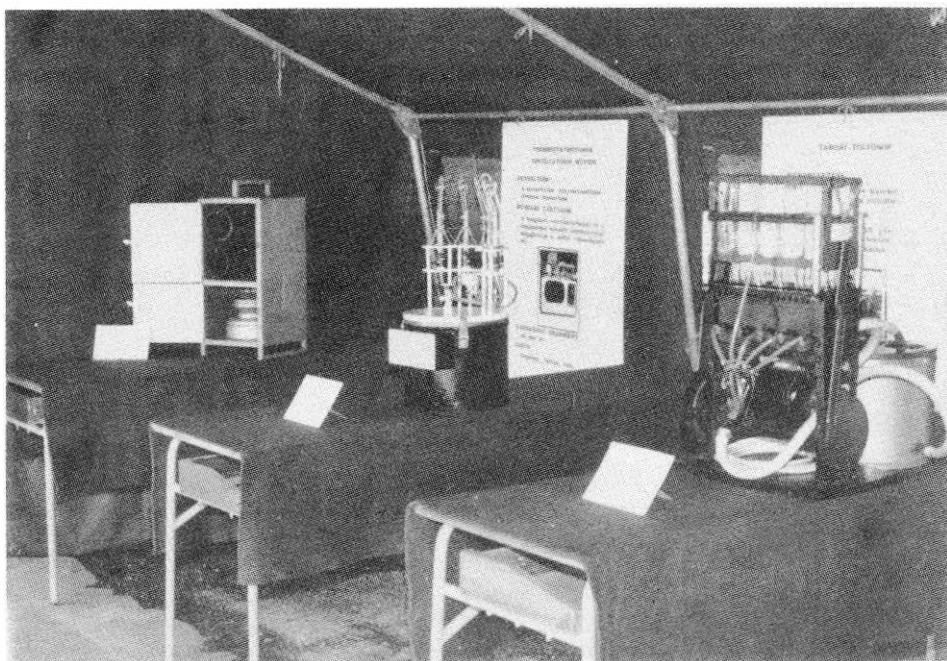
Az elhangzottak alapján megállapíthatjuk, hogy a célkitűzéseink összhangban vannak az MSZMP KB 1986. december 28-i ülésen elfogadott - a műszaki fejlődés gyorsításáról, s a tudományos kutatás eredményességének fokozásáról szóló - munkaprogramjával. Kormányzatunk megkülönböztetett figyelmet fordít a vállalatok innovációs érzékenységére, a műszaki fejlesztés lehetőségeinek javítását célzó gazdasági feltételekre; a VII. ötéves népgazdasági terv gazdaságfejlesztési és kutatásfejlesztési munkaprogramjának áttekintésére, szükség szerinti korszerűsítésükre a kutatás, a műszaki fejlesztés, a képzés szervezeti és személyi feltételeinek fejlesztésére; valamint a nemzetközi műszaki-tudományos együttműködés eredményességét növelő intézkedések kidolgozására.

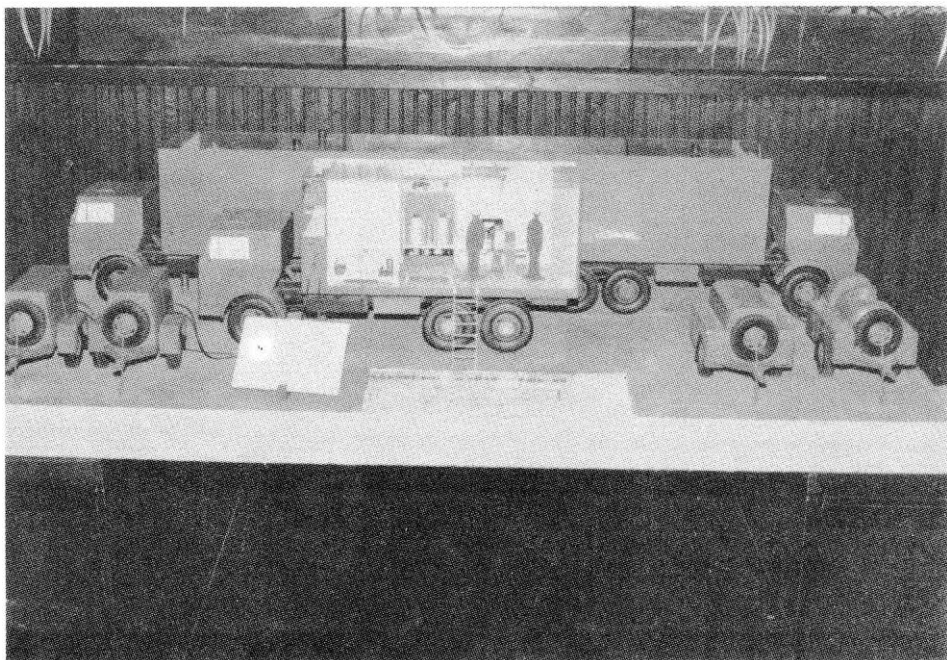
Mindezek szellemében úgy ítélni lehet, hogy törekvéseink a néphadseregünk, azon belül is a hadtápszolgálatunk érdekeivel azonosulnak. Ezt a munkát az elmúlt években megkezdtük, jelenlegi eredményeink számottevőek, azonban a jövőt az kívánja tőlünk, hogy az elért eredményekre támaszkodva, a mozgalmi munka lehetőségeit maximálisan kihasználva, újítóink lappangó szellemi kapacitására építve főerőkifejtésünket a hatékonyság fokozására, állami feladataink sikeres végrehajtására összpontosítsuk. Mindezekhez erőforrásaink megvannak, csupán azokat a módszereket kell megtalálnunk, melyek sikereink biztosítékai lehetnek. A magam részéről úgy vélem, hogy a biztosíték személyi állományunk tenniakarásában, az újszerű, sallangoktól mentes innovi-

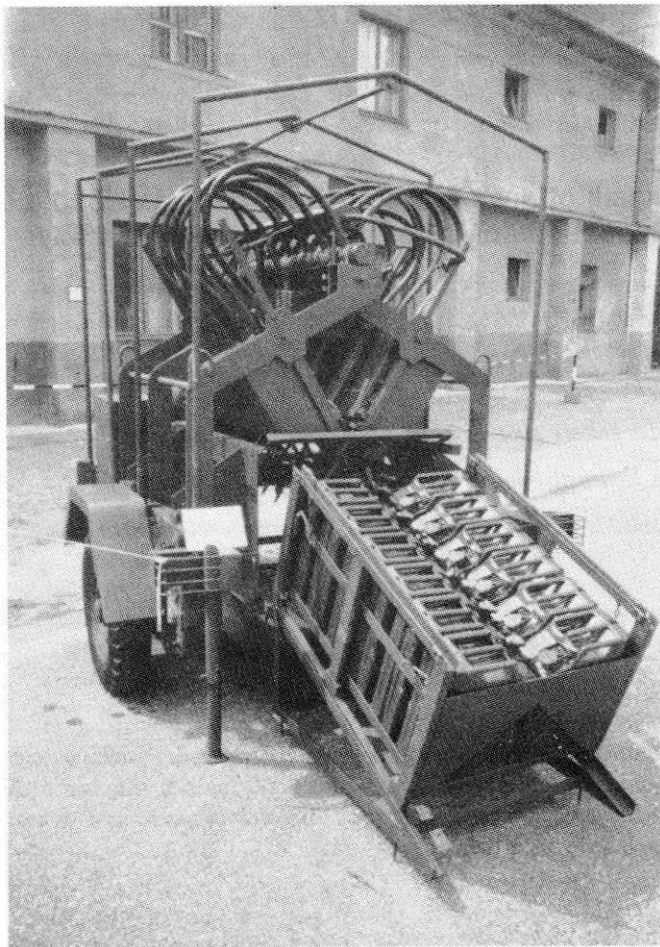
tatív gondolkodásmódjában van és ezt mindenképpen ki kell használnunk. Ehhez kérem a parancsnokok (vezetők) társadalmi szerveink segítőkész irányító, szervező és végrehajtó munkáját, amely végsősoron szervezeteink alaprendeltetésének mind magasabb színvonalon történő teljesítését mozdítják elő.

A rendezvény második mozzanataként a résztvevők megtekintették a kiállított újításokat.

Összességében a konferencia jól szolgálta a mozgalmi munkánk célkitűzései megvalósítására való mozgósítást, a résztvevő személyi állomány szemléletformálását, a belső tartalékok felszabadítására és hatékony hasznosítására való törekvést.

(A melléletek a folyóirat végén találhatóak.)

Összeállította az MN Pénzügyi Szolgálatfőnökség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztálya

Tartalom:

1. *Tájékoztató a polgári alkalmazottak 1986. évi baleseti helyzetéről*
2. *Védekezés a természeti hatások ellen*
3. *A karbantartás és a biztonság összefüggése, a karbantartási-javítási munkák veszélyei*

1. Tájékoztató a polgári alkalmazottak 1986. évi baleseti helyzetéről

A tájékoztató a polgári alkalmazottak üzemi baleseteinek adatait összegezi az 1987. április 30-ig beérkezett II. sz. Adatlapok alapján, valamint tartalmazza a Honvédelmi Minisztérium felügyeleti irányítása alá tartozó vállalatok és gazdaságok dolgozói baleseti helyzetének főbb jellemzőit is.

I.

A baleseti helyzet általános jellemzői

1. 1986-ban 424 üzemi baleset következtében 425 polgári alkalmazott sérült meg, akik összesen 9255 napra estek ki a munkából. Két személy egyidejű sérülése egy alkalommal fordult elő.

Az üzemi balesetek közül 82 munkába menet, illetve onnan jövet közben történt, ezekkel az úgynevezett „úti balesetekkel” kapcsolatos megállapításokat a jelentés külön pontban ismerteti.

2. A polgári alkalmazottak baleseti helyzetének főbb adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Sérülések száma	Kiesett napok száma	Egy sérültre jutó kiesett napok száma
1985	302	5791	19,2
1986	342	7076	20,7
1985 év %-ában	113,2	122,2	107,8

A megelőző évhez képest a baleseti sérülések száma 13,2%-kal, a kiesett munkanapok száma 22,2%-kal, a sérülések súlyossági mutatója pedig 7,8%-kal növekedett.

A sérülések súlyosság szerinti megoszlását a következő táblázat mutatja:

Év	Halálos	Csonkulásos	Súlyos ^x	Könnyű	Összesen
1985	0	6	232	64	302
1986	1	3	244	94	342
1985 év %-ában	100	50	105,2	146,9	113,2

^x Súlyos a sérülés, ha a kiesett napok száma meghaladja a nyolc napot.

A halálos és a csonkulásos balesetek bekövetkezésének a hasonló esetek megelőzésére általánosan is hasznosítható tanulságai a következők:

- az MN Kiképzési Eszközgyártó Üzem Esztergom-Kertváros állományaiba tartozó Tuschinger Tamás és Maros Miklós kpa-k a raktárépület tetején a villámvédelmi rendszer felülvizsgálatát végezték. A munka befejeztével a tető gerincén visszaindultak az épület közepe táján elhelyezett tűzoltólétrához. Tuschinger kpa., hogy lerövidítse az utat, a gerincről letérve, átlós irányban igyekezett a létra felé. Súlya alatt a hullámpala beszakadt, Tuschinger kpa. a beton padozatra zuhant, és kórházba szállítás után sérüléseibe belehalt. A baleset oka az alapvető biztonsági előírások durva megsértése;

- az MN Budapesti Területi Elhelyezési Igazgatóság Budapest állományaiba tartozó Praska Gábor pa. faanyag megmunkálása közben kezével a megmunkálendő anyagot nyomta. Munka közben bal kezének mutató ujjja a forgó késhez került, és a kés a mutató ujjának első ízületét levágta;

- az MN EJÜ Nyíregyháza állományaiba tartozó Kiss Mihály pa. famegmunkáló marógépen dolgozott és védőeszközt nem használt. A munkadarab maratása közben annak végéből 10 cm-t a gép leszakított. A fadarab lendületétől Kiss pa. keze a forgó marókéshez csapódott, mely jobb kezének IV. ujján csonkulást okozott;

- az MN Budapesti Területi Elhelyezési Igazgatóság Budapest állományaiba tartozó Lakatos István pa. üzemanyag-tartály szállítását végezte. A tartályt villástargoncával emelték a tehergépkocsi platójára. A rakodás irányítása során Lakatos pa. jobb lábfejét az emelőtargonca villája megnyomta, minek következtében a jobb lábfej kis ujját amputálni kellett.

II.

A baleseti helyzet részletes elemzése

3. A polgári alkalmazottak baleseti sérülései a következő főbb tevékenységi területekhez kapcsolódnak:

- munka	237 sérülés	69,3%;
- közlekedés	15 sérülés	4,4%;
- sport	41 sérülés	12,0%;
- egyéb	49 sérülés	14,3%;
összesen: 342 sérülés		100,0%.

A balesetek tevékenységi területek szerinti megoszlása az 1985. évihez hasonlóan alakult, de a munka, a sport és a feladatvégrehajtáshoz közvetlenül kapcsolódó egyéb üzemi *balesetek száma növekedett.*

a) *A munkabalesetek száma emelkedett, megoszlásuk tevékenységi körönként a következő:*

	1986	1985
- javítás, karbantartás	49	66
- szállítás, tárolás, rakodás	38	40
- építő tevékenység	18	7
- konyhai munka	57	41
- egyéb munka	75	54
összesen:	237	208

A *javítás, karbantartás* során bekövetkezett balesetek száma jelentősen, az előző évinek mintegy 3/4-ére csökkent. A sérülések nagy része a gépjármű-telephelyeken, javítóműhelyekben, az elhelyezési műhelyekben, illetve a meghibásodott épületgépeszeti eszközök javítási helyén történt. A balesetek jórészt a figyelmetlen, gyakorlatlan munkavégzés, a biztonsági rendszabályok megszegése miatt, továbbá az egyéni védőberendezések hiánya vagy használatuk elmulasztása következtében fordultak elő. Gyakoriak az épületkarbantartással, az üvegezéssel, a víz- és fűtőszerezéssel kapcsolatos balesetek is.

Néhány jellemző baleseti okot tartalmaznak a következő példák:

- az MN Repülőanyag Ellátó Központ Isaszeg állományába tartozó Szabadkai József pa. az egység konyhájában radiátor javítást végzett. Munkavégzés közben a nem megfelelően kitémasztott radiátor a lábára dőlt, minek következtében bal lábának a nagyujja eltört. A baleset oka a szabálytalan anyagmozgatás és a figyelmetlenség;

- az MN 1941 Nagytarcsa állományába tartozó Tárníky József kpa. biztosíték cserét hajtott végre. Munkavégzés közben fázis zárlatot okozott és ívkisülés következtében a kézfejen II. fokú égési sérülést szenvedett. A baleset oka szabálytalan munkavégzés, az érintésvédelmi szabályok durva megsértése;

- az MN 5500 Székesfehérvár állományába tartozó Udvari Tibor kpa. gépkocsi javítást végzett. A fékberendezés szétszerelése közben a jobb kezének gyűrűs ujját az egyik fékprofába ütötte, minek következtében csontsérülést szenvedett.

A megelőző évhez képest csökkent a faipari gépekkel bekövetkezett balesetek száma. A két csonkulásos baleseten túl még 11 sérülés történt faipari gép szabálytalan, figyelmetlen használata közben, főként a védőberendezés hiánya vagy alkalmazásuk mellőzése miatt.

A *szállítás, tárolás, rakodás* során megsérültek száma gyakorlatilag nem változott. A balesetek jelentős része az elhelyezési anyagok, az élelmiszerek kézi anyagmozgatása, a gépjárműre fel, illetve lerakodás közben történt. A legtöbb sérülés az anyagok leesése,

dőlése következtében előforduló kéz-, illetve lábsérülés, de számos baleset a munka közbeni elbotlás, elcsúszás következménye. Előfordult néhány esetben a konténerek helytelen használatával, illetve a targoncák szabálytalan üzemeltetésével kapcsolatos baleset is.

Néhány jellegzetes rakodási balesetet mutatnak a következő példák:

- az MN 2. sz. Katonai Kórház Kecskeméti állományába tartozó Fekete Pálné pa.-nak szennyesruha pakolása közben a gépkocsi ajtó rácsukódott a kezére, minek következtében jobb keze I. ujjáról levált a köröm;

- az MN Kiképzési Eszközgyártó Üzem Esztergom-Kertváros állományába tartozó Riegel Béláné pa. a rakodás befejezése után le akart szállni az AVIA típ. tehergépkocsiról. Leszállás közben a nem megfelelően rögzített oldalfal lenyílt, a dolgozó a betonra zuhant és szeméremcsont törést szenvedett, emiatt 20 napig volt betegállományban;

- az MN 4. KAFÉV állományába tartozó Szilágyi Ferenc pa. konténer rakodás irányítását végezte, miközben jobb kézfeje két egymáshoz koccanó konténer közé szorult. A dolgozó kézközépcsont törést szenvedett. A baleset oka a figyelmetlen munkavégzés volt.

Az *épitőtevékenység* során bekövetkezett balesetek száma több mint a kétszeresére emelkedett, a sérülések súlyossága az átlagot meghaladja. Négy zuhanásos baleset történt. A sérülések alkalmatlan eszköz, szerszám használata, illetve szabálytalan, figyelmetlen munkavégzés következtében fordultak elő. *Így például:*

- az MN 4. sz. Szanatórium Hévíz állományába tartozó Herceg Imre kpa. asztalon állva szerelte a villamos csatlakozó szekrényt, súlya alatt az asztallap beszakadt, a dolgozó lezuhant és könnyebb sérüléseket szenvedett.

A *konyhai munkavégzés* közben bekövetkezett balesetek száma jelentősen emelkedett. A sérülések negyede a vizes, zsíros konyha, illetve éttermek kövén történő elcsúszás következménye. Néhány baleset forrázás, illetve a forró mosogatóvízben szétpattanó konyhai edények által okozott szúrás, vágás következtében történt. A kapkodó, figyelmetlen munkavégzés miatt 18 dolgozó vágta el a kezét késsel, illetve szúrta meg az ujját csontszilánkkal, 2 alkalommal pedig a kenyérszeletelő gép szabálytalan üzemeltetése miatt történt ujsérülés. *Néhány példa a gyakoribb konyhai balesetekre:*

- az MN Térképészeti Intézet Budapest állományába tartozó Petró Irén pa. húscsontozás közben – mivel a láncvédőkesztyűt nem használta – bal kezének I. ujját megvágta és emiatt 11 napig munkaképtelen volt;

- az MN Szociális és Üdültetési Igazgatóság Budapest állományába tartozó Lepényi Jánosné pa. kezében mosogatás közben egy pohár összetört, és bal kezének gyűrűs ujján vágott sérülést okozott;

- az MN 6783 Lenti állományába tartozó Molnár Péterné pa. a zöldségmosót súrolta ki vízzel és sósavval. Munkavégzés közben a sósav oldat a szemébe fröccsent, és emiatt 25 napig volt munkaképtelen;

- az MN Politikai Nevelőmunka Anyagi és Módszertani Központ Budapest állományába tartozó Pusztai Lajosné pa. a konyhában munkavégzés közben a vizes kövön megcsúszott, bal kezére esett, minek következtében csuklója eltört.

b) A közlekedési balesetek száma csökkent, megoszlásuk eszköz szerint a következő:

	1986	1985
- gépjárműközlekedés	10	18
- motorkerékpár, kerékpár	1	1
- tömegközlekedési eszköz	1	-
- gyalogos közlekedés	3	1
összesen:	15	20

Jelentősen csökkent a gépjárműközlekedési balesetek száma. Ezévbén 2 alkalommal történt ütközés, többen ki- és beszállás közben – részben elcsúszás, elesés, gödörbe lépés, valamint járműajtó becsapódása következtében – szenvedtek láb-, illetve kézsérülést. Egy sérültek a tehergépjármű rögzítetlen ülőpadja zuhant a sarkára, a kocsirázkódása folytán.

A kerékpár, illetve a gyalogos balesetek a jeges úton történő óvatlan haladás miatt fordultak elő. *Néhány példa a súlyosabb közlekedési balesetekre:*

- az MN Üzemanyag Ellátó Központ Budapest állományaiba tartozó Jakus Sándor kpa. a szolgálati gépkocsival egy éles kanyarban fékezés közben megcsúszott, egy közeli villanyoszlopnak ütközött;

- az MN 9520 Veszprém állományaiba tartozó Nyevenka Istvánné pa. vételezés alkalmából a tehergépkocsiból kiszállva megcsúszott, bal bokáján szalagszakadást szenvedett és emiatt 60 napig volt munkaképtelen.

c) A sportbalesetek száma emelkedett. A bekövetkezett 41 sportbaleset a következőképpen oszlik meg:

	1986	1985
- labdarúgás	31	14
- atlétika	1	3
- egyéb sport	9	13

A labdarúgás során bekövetkezett balesetek többsége továbbra is a durva, az életkornak nem megfelelő játék, a figyelmetlenség, illetve a sportolásra alkalmatlan terület és szerelés használatának következménye. Jellemző, hogy a sérültek nagy része labda nélküli játék során elesés, elbotlás, összefutás következtében szenvedte el sérülését. Kismértékben csökkent az egyéb sportágak során elszendevett balesetek száma, de ezen belül is számottevőek a labdajátékok – röplabdázás, kosárlabdázás – közben történt balesetek.

d) Az egyéb tevékenységekkel összefüggő balesetek száma kismértékben növekedett. A balesetek döntő többsége – 94%-a – továbbra is az objektum területén a havas, jeges, illetve a rossz minőségű utakon, hibás lépcsőkön, valamint a vizes helyiségekben történő elcsúszás, elbotlás miatt következett be. Hárman rosszulletet követő elesés miatt szenvedtek balesetet, figyelmetlen kávéfőzés közben pedig egy égési sérülés történt.

4. A sérülések megoszlása a sérülés súlyossága és a sérültek szervezeti hovatartozása szerint a következő:

A katonai szervezet (alárendeltekkel együtt)	A sérülés súlyossága				Összesen		1985 év % ában
	halálos	csonku- lások	súlyos	könnyű	1985	1986	
<i>Csapatok:</i>							
MN 5232	-	-	37	15	47	52	110,6
MN 6639	-	-	9	8	12	17	141,7
MN LÉREPság	-	-	29	9	28	38	135,7
MN HÁVA	-	-	7	5	5	12	240,0
<i>HM-szervek:</i>							
MNVK	-	-	14	6	26	20	76,9
MN Kik. Főf.ség	1	-	25	10	30	36	120,0
MNHF-ség	-	-	47	18	54	65	120,4
MN FVSZF-ség	-	1	34	13	37	48	129,7
MN PCGTSZF-ség	-	-	8	3	15	11	73,3
MN BFF-ség	-	2	19	3	27	24	88,9
Többi HM szerv	-	-	15	4	21	19	90,5
Összesen:	1	3	244	94	302	342	113,2

A csapatoknál az üzemi balesetek száma az összes baleset növekedésének több mint kétszeresével emelkedett, néhány HM-szerv alárendeltjeinél csökkenés tapasztalható. A baleseteknek mintegy a fele három katonai szervezetnél, illetve alárendeltjeinél (MNHF-ség, MN FVSZF-ség, MN PCGTSZF-ség) következett be. Javulás tapasztalható az MNVK, az MN BFF-ség alárendeltjeinél, ahol a balesetek száma tovább csökkent.

5. A HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok polgári dolgozóinak baleseti helyzetét a következő táblázat szemlélteti:

Megnevezés	Balesetek száma		Kiesett m.nap		Sérülés 1000 fő		Kiesett m.nap 1000 fő		Kiesett m.nap sérülés	
	1985	1986	1985	1986	1985	1986	1985	1986	1985	1986
MN Gödöllői										
Gépgyár	23	22	540	560	17,9	17,4	421	441	23,5	25,5
MN ÉKV	40	24	735	884	26,2	22,3	482	823	18,3	36,8
MN Erdő- gazdaságok	71	62	2 248	1 900	30,1	25,8	3 096	2 233	43,7	36,0
Összesen:	134	108	3 523	3 344	74,2	65,5	3 999	3 497	85,5	98,3
1985 év %-ában	80,6		94,9		88,3		87,4		115,0	

A vállalatok és gazdaságok polgári dolgozóinak baleseti helyzete kismértékű változást mutat a megelőző évhez képest. A balesetek száma jelentősen (19,4%), a kiesett napok száma kismértékben (5,1%) csökkent. Ennek ellenére a sérülések súlyossági mutatója 15%-os növekedést mutat, ami a súlyos sérüléssel járó balesetek növekedésének a következménye. Halálos baleset nem volt, míg csonkulásos baleset egy esetben fordult elő.

A balesetet kiváltó okok között változatlanul a figyelmetlenség és a foglalkoztatási szabályszegés áll az élen. Több területen még nem kielégítő a munkahelyi fegyelem, de figyelemre méltó a vezetők egyre határozottabb fellépése a szabálytalanságok visszaszorítására, szükség esetén a fegyelmi felelősségrevonás alkalmazására.

A sérült testrészek között továbbra is a kézsérülések a leggyakoribbak, ezek jórészt a szerszámok hibáiból vagy helytelen használatából, a védőeszközök mellőzéséből, a különböző anyagok, alkatrészek szabálytalan mozgatásából, a fémforgácsolási technológiai előírások megsértéséből származnak. Ugyanakkor öröndetes, hogy a dolgozók egyre nagyobb többsége ismeri fel a védőeszközök használatának szükségességét. Továbbra is visszatérő probléma, hogy a védőeszközök oly sokszor kifogásolt minősége az évek során csak keveset javult.

A HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok baleseti helyzete a sérülések gyakoriságát tekintve kedvezőbb, súlyosságukat tekintve viszont kedvezőtlenebb a népgazdaság hasonló ágazataihoz képest.

6. A polgári alkalmazottak úti baleseteinek főbb adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Sérülések száma	Kiesett napok száma	Egy sérülte jutó kiesett napok száma
1985	101	3 492	34,6
1986	83	2 179	26,3
1985 év %-ában	82,2	62,4	76,0

A balesetek száma, a megelőző évhez képest jelentősen csökkent. Ugyancsak csökkent a balesetek súlyossági mutatója is – az egy sérülte jutó kiesett napok száma – ami az előző évi érték mintegy 3/4-ének felel meg, ugyanakkor négy esetben a baleset halálos következménnyel járt.

A sérülések súlyosságát a következő adatok jellemzik:

Év	Halálos	Csonkulásos	Súlyos	Könnyű	Összesen
1985	-	-	90	11	101
1986	4	-	68	11	83

Az úti balesetek megoszlása eszköz szerint a következő:

- gépjármű közlekedés	16	előző évben	9
- motorkerékpár, kerékpár	5	előző évben	18
- tömegközlekedési eszköz	11	előző évben	12
- gyalogos közlekedés	50	előző évben	62
Összesen:	82	előző évben	101

Az úti balesetek nagyobb része gyalogos közlekedés során, figyelmetlenség, sietség következtében jórészt a takarítatlan havas, jeges, illetve az elhanyagolt állapotú utakon következett be. A sietségre utal az is, hogy a balesetek 3/4 része (63 sérülés) munkába menet közben fordult elő.

III.

Következtetések, feladatok

A néphadsereg polgári dolgozóinak baleseti helyzete – az előző évek alatt tapasztal-

talható kedvező javulást követően – az elmúlt évben romlott, nőtt a balesetek és a kiessett napok száma.

A baleseti helyzet kedvezőtlen alakulását jellemzi az is, hogy amíg 1982 óta nem volt halálos munkabaleset, és halálos úti baleset is csak 2 esetben fordult elő, az elmúlt évben egy halálos munkabaleset mellett 4 halálos úti baleset is történt.

A baleseti helyzet romlásának alakulásában közrejátszik az is, hogy a közvetlen munkahelyi vezetők egy része továbbra sem fordít kellő figyelmet a munkavédelmi előírások betartásának ellenőrzésére, a rend és a fegyelem, a helyes munkahelyi magatartás megkövetelésére. Különösen szembeötlő ez az egyes veszélyesebb munkakörökben – így például a faipari gépek kezelése során előforduló baleseteknél –, hogy nem követelik meg maradéktalanul az egyéni védőeszközök használatának betartását. Másfelől a dolgozók között sem mindenütt tapasztalható a saját és a társaik testi épségéért érzett felelősségtudat.

A polgári alkalmazottak baleseti helyzetének javítása érdekében – megegyezően az MN II. Munkavédelmi Konferenciáján megerősített irányokkal, valamint a néphadsereg 1986. évi baleseti helyzetéről szóló összefoglaló jelentésben a személyi állomány testi épsége, egészsége védelmének javítására, a miniszter elvtárs által jóváhagyott főbb tennivalókkal összhangban – *a következő alapvető feladatokat kell elvégezni:*

- tovább kell javítani a munkavédelmi oktatást, hangsúlyt helyezve a szak- és az eseti feladatokhoz kapcsolódó szabályok, előírások ismertetésére, valamint azok ismeretének ellenőrzésére;

- jobban fel kell használni a munkavédelmi propaganda adta lehetőségeket a dolgozók felelősségtudatának növelésére. Ennek részeként a munkavédelmi filmek és videoanyagok felhasználásával, a balesetek tanulságainak, következményeinek széles körű tudatosításával kell a dolgozók munkavédelmi szemléletét befolyásolni;

- növelni kell a közvetlen munkahelyi vezetők felelősségtudatát a munkafeladatok balesetmentes végrehajtásában;

- minden munkahelyen rendszeresen fel kell tárnai a baleseti veszélyforrásokat, és meg kell hozni a balesetek megelőzéséhez szükséges intézkedéseket;

- az előírt időszakban felül kell vizsgálni, illetve ellenőrizni kell a munkaeszközök műszaki-biztonsági állapotát, megkövetelni a feltárt hibák kijavítását, az alkalmatlan eszközök használatát meg kell tiltani;

- szigorúan meg kell követelni az egyéni védőeszközök, a védőberendezések használatát, következetesen fel kell lépni azokkal szemben, akik ezek használatát elmulasztják;

A főbb feladatokból adódóan a polgári alkalmazottak baleseti helyzetének javítására, az 1986. évi célkitűzésekkel gyakorlatilag megegyezően, *1987. évben is kiemelt figyelmet kell fordítani:*

- a javítóműhelyek és felszereléseik biztonságos állapotára, a veszélyek csökkentésére, a munkakörülmények fejlesztésére;

- a munkahelyi fegyelem szilárdítására, a felelőtlenség, a hanyagság visszaszorítására;

- a konyhák munkahelyi rendjének és tisztaságának biztosítására, a védőeszközök viselésére, a konyhai kisgépek biztonsági berendezéseinek üzemképességére, az üzemeltetési utasítások betartására;

- az objektumok útjainak, járdáinak, a lépcsők, a folyosók előírászerű állapotára, megfelelő karbantartására, takarítására;
- a sportfoglalkozásokon egymás testi épségének megóvására.

2. Védekezés természeti hatások ellen

Berényi Sándor kpa.

1987-ben hosszú, kemény tél van mögöttünk, már-már elfelejtettük ugyan a csontig fagyasztó szelet, a félméteres havat, azt a tényt, hogy néhány napra szinte megbénult az ország. Olvashattuk az újságokban, hallottuk a rádióban, és láthattuk a televízióban, hogy a katonák helytállására milyen nagy szükség volt e rendkívüli napokban. Embereket szabadítottak ki a hó fogságából, élelmiszert vittek a megközelíthetetlen helyekre, illetve helységekben, betegeket és terhesanyákat szállítottak kórházakba, valamint a közlekedés helyreállításában végeztek kiemelkedő munkát.

A kemény hideggel és hóviharral érkező tél következménye volt, hogy sok katona fagyási sérüléseket szenvedett.

A fagyás a bőrszövet lehülésével és ezáltal a felületi vérkeringés megzavarásával előidézett helyi kóros állapot. A fagyás többnyire a kéz és láb ujjaira, az orra és a fülcimpákra korlátozódik, csak ritkán terjed ki az egész kézre és lábra, az arca, a bokára és a csuklókra is.

A fagyás két fázisban alakul ki:

Az első fázisban keringési zavarok észlelhetők, a szöveten sápadtság és érzéskiesés jelentkezik. A hideghatás megszűnése után a vérkeringés újra megindul, a szövet visszanyeri normális állapotát. Ha a nagyfokú hideg hatása huzamosabb ideig tart, beáll a második fázis, amely után már nem használ semmilyen melegítés, a szövet elhal, elüszkösödik, körülötte kisebb vagy nagyobb mértékű gyulladás keletkezik.

Az esetek többségében nem súlyos a fagyás, és a gyógyulás teljes.

A hidegben, fagyponthoz alatti hőmérsékleten végzett tevékenység idején, gyakorlaton, őrésben vagy a szabadban való tartós kinntartózkodás más eseteiben, mint például a januári rendkívüli hideg napokban különös gondot kell fordítani a hideg elleni hatásos védekezésre.

Az időjárási viszonyoknak megfelelő réteges öltözködés mellett a végtagok, kéz, láb, valamint a ruházattal fedetlen testrészek (fül, orr) megóvására kell fokozott figyelmet fordítani. Növekszik a fagyási veszély az átnedvesedett lábbelik, ruházat esetén, ezért az átnedvesedett lábbelit, ruhát minél előbb le kell cserélni, ha ez nem lehetséges, biztosítani kell a mielőbbi szárítási lehetőséget.

A fagyások döntő többsége azoknál a katonáknál fordult elő, akik eltávozásról, szabadságról érkeztek vissza. Egyik alakulatnál például a téli sapka nem volt kiadva, az eltávozásról beérkezett mintegy 30 katona füle fagyott meg. Több hivatásos állományúnál is előfordult hasonló eset, mert szolgálatba menet nem a téli sapkát viselték.

Olyan eset is előfordult, hogy reggeli tornán fekvőtámasz végrehajtása közben - kesztyűhasználat hiányában - a katona mindkét kezén az első ujjpercek megfagytak.

A hideg elleni védekezés feltételei adottak, a szükséges ruházati eszközök megfelelő mennyiségben minden alakulatnál rendelkezésre állnak.

A rendkívüli időjárás okozta tanulságokat nem szabad elfelejteni, arra időben fel kell készülni, mert ebben az évben is lesz tél.

3. A karbantartás és a biztonság összefüggése, a karbantartási-javítási munkák veszélyei

Pécskövi Lajos kpa.

A biztonság és a karbantartás olyan fogalmak, amelyek két különböző úton függenek össze egymással: először is, a karbantartást végzők a munka jellegénél fogva sokkal inkább kerülnek veszélyhelyzetbe, mint más munkakörben dolgozók; másodsor az épületek, építmények, gépek, berendezések, technikai eszközök és szerszámok biztonsága nagy mértékben függ a karbantartás rendszerességétől, színvonalától.

A karbantartás mint fogalom, magában foglalja a meghibásodást megelőző, valamint a javítási tevékenységet. Megelőző célt szolgál a karbantartási tevékenység, ha valamely gép, berendezés, technikai eszköz stb. meghibásodásának kizárására irányul a munkavégzés. Üzemzavar-elhárítási, vagyis javítási jellegű az a munkavégzés, amelyet meghibásodás után végeznek, de amelyre már korábban felkészültek anyagokkal, tartalék alkatrészekkel, szerszámokkal, berendezésekkel és javítókapacitással, vagyis szakmunkaerővel. Egyes üzemzavarok bekövetkezése megfelelő előrelátással megelőzhető, vagy bekövetkezésük valószínűsége minimálisra csökkenthető. Azokon a tevékenységi területeken, ahol az adott technológia folytán fokozott veszélyeztetettség áll fenn, a karbantartás színvonalának, minőségének olyannak kell lennie, hogy az üzemzavar a személyi állományt és a környezetet ne veszélyeztethesse. Minden tevékenységi területen szükséges az arra a területre speciálisan kifejlesztett karbantartási terv alkalmazása. Itt ügyelni kell arra, hogy csak bizonyos karbantartási tevékenység típusokat lehet és szabad általánosítani. A tervben meghatározott időszakonként – de legalább évenként egyszer – minden létesítményt, gépet, berendezést és technikai eszközt a biztonság szempontjából gondosan meg kell vizsgálni. A veszélyes berendezések vizsgálata és karbantartása nagy gyakorisággal is indokolt lehet.

Melyek a javítási és karbantartási munkák legfontosabb területei és veszélyei?

Épületek és építmények javítási-karbantartási munkálatainak végzésekor a feltételek általában rosszabbak mint új épületek készítése során, egyrészt azért, mert a munkavégzésben érintett szerkezeti részek vagy azok az elemek, amelyeken a munkásoknak mozogniuk kell, rossz állapotúak, másrészt azért, mert a munkálatokat sürgősen kell elvégezni a helyiségeknek a rossz időjárástól való megóvása érdekében (pl. tetőjavítás), végül pedig azért, mert a munkákat veszélyes berendezések és hálózatok (villamos-, gáz-, túlnyomásos légvezeték stb.) közelében kell végezni. A munkálatok veszélyeztetik a járókelők és az épületben tartózkodók testi épségét a tárgyak lezuhanása, az anyagmozgatás és -tárolás, a különböző gépi berendezések, emelőgépek használata miatt. Éppen ezért a munkák megkezdése előtt gondosan fel kell térképezni minden lehetséges baleseti forrást, és meg kell határozni a biztonsági intézkedéseket. Minden munkafá-

zist gondosan meg kell tervezni, ütemezni és a végrehajtás során ellenőrizni. A munka befejezése után meg kell szüntetni az összes lehetséges baleseti forrást, mint amilyen a veszélyes helyzetben otthagyott anyagok, szerszámok, állványok, létrák, hulladékok stb.

Az egyik alakulatnál történt, hogy irodaépület tatarozásának befejeztével a hulladékanyagokat felületesen távolították el. Az épület bejárata felé gyalogosan közlekedő személy egy deszkára lépett, melyből a kiálló szögek cipőjét átlukasztva mélyen a talpába fúródtak.

Gép, berendezés, technikai eszköz karbantartása, javítása során viszonylag gyakoriak a balesetek. Ezek egy részét a veszélyes körülmények között dolgozók figyelmetlensége, gondatlansága idézi elő, akik időnyerés céljából sokszor vállalnak szükségtelen kockázatot azzal, hogy a gépi berendezést feszültség alatt illetve mozgás közben vizsgálják, ellenőrzik, javítják.

Egy katonai szervezetnél történt, hogy a karbantartó villanszerelő egy nagy teljesítményű olvadóbiztosító meglazult csavarjának utánhúzását végezte, de a feszültségmentesítést nem hajtotta végre. Munka közben a villáskulcs a csavarról lecsúszott, zárlatot okozott és a szerelő keze és arca súlyos égési sérülést szenvedett.

Egy másik katonai szervezetnél a karbantartó a légkompresszor ékszíjának feszességét ellenőrizte. A műveletet úgy végezte, hogy a gépet nem állította le. Egy óvatlan pillanatban kabátjának ujjja az ékszija és a tárcsa közé szorult, a kezét odarántotta és alkarját két helyen eltörte.

A munkáknak lehetnek olyan fázisai – pl. be szabályozás – amikor mozgó gépen kell munkát végezni, de ilyen esetben a feladatvégzés veszélyeit fel kell ismerni és az óvintézkedéseket megtenni.

Számos baleset előidézője volt már, hogy a feladatvégrehajtásnak nincs biztonságos munkarendszere. Ebből következik pl., hogy a gépet elindítják, ugyanakkor a gépen még dolgoznak, tehát a munkavégzők között nincs meg a kívánt összhang. Ez különösen olyan nagy kiterjedésű gépeknél veszélyes, mint a szállítószalagok, konvektorok, kötélpályák stb.

Egy építkezésen a korábban meghibásodott szállítószalagot kezelője újra indította, de nem győződött meg a javítás teljes befejezéséről. Az egyik karbantartó lakatos még a gép zsírzását végezte, így indításkor a szalag elkapta a kezét, és a dobhoz szorította. Kézfeje roncsolódott, karja töréses sérülést szenvedett.

A balesetek egyik gyakori fajtája a gépekhez, géprészekhez való rossz hozzáférhetőség miatti sérülés, vagy súlyosabb esetben magasból való lezuhanás. Előbbi bármilyen gépnél, utóbbi az emelőgépek különböző fajtáinál, és magasépítésű berendezéseknél fordulhat elő. További veszélyeket hordoz magában, ha az emberek működő gépek felett dolgoznak. Amennyiben a berendezésekhez való gyakori hozzáférhetőség szükséges, úgy gondoskodni kell állandó szerelőemelvényekről, továbbá jól tervezett és gyártott hordozható készülékekről. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ezek a kisegítő eszközök is megfelelő karbantartást igényelnek.

Szerelőüzemben történt, hogy a hidraulikus szerelőállvány karbantartását elmulasztották. Munkavégzők a hidraulika „ejtett”, ez a szerelőkosárban tartózkodó dolgozót váratlanul érte, elesett és súlyos fejsérülést szenvedett.

A karbantartási-javítási munkáknál gyakoriak a szemsérülések balesetek, melyek leginkább köszörülés, hegesztés, vágás, salakeltávolítás, forgácsolás, vízköltávolítás, vésés során következnek be a megfelelő védőeszköz használatának elmulasztása miatt.

A dolgozók esetenként megfedkeznek róla, vagy lebecsülik a villamosáram, a gőz, a meleg vagy zsíros felületek, a mérgező vagy egészségre ártalmas füstök, gázok, gőzök stb. veszélyeit.

Forgácsoló üzemben a villanyszerelő egy esztergagép mágneskapcsolójának javítását végezte, de a berendezés főkapcsolóját nem kapcsolta ki. Egy óvatlan pillanatban a fázisvezetőhöz ért, áramütést kapott, elesett és két bordája eltört.

Egy alakulatnál a sérült a mosdóban tisztálkodott miközben katonatársa a WC-t mértéktelenül sok sósavval tisztította. A belélegzett nagy mennyiségű savgőz légúti károsodást okozott.

A karbantartó, javító tevékenységet irányító felelős vezető csak akkor rendelheti el a munka megkezdését, ha meggyőződött arról, hogy a biztonságos munkavégzés feltételei adottak, tehát a berendezést leállították, a villamoshálózatról lekapcsolták, hideg állapotban van, és egészségre ártalmas anyagokat eltávolították, megtisztították és minden más szempontból biztonságosan lehet rajta dolgozni.

A karbantartási, javítási munka sokoldalúsága és változatossága miatt az esetek többségében elkerülhetetlenül veszélyes. Éppen ezért az ezen a területen dolgozóknál nagy körültekintéssel kell kialakítani az elővigyázatosságot és a reális veszélytudatot, mindenképpen meg kell gátolni a veszély megszokásából származó helytelen cselekedeteket.

HADTÁPTÖRTÉNET

Az új demokratikus hadsereg személyi állománya szolgálati és létkörülményei biztosításának kölségvetési alapjai (1945–48)

*Dr. Zimonyi István nyá. ezredes
a hadtudomány kandidátusa*

Az úri Magyarország vészterhes gazdasági örökséget hagyott hátra. Hatalmas háborús pusztításokat, károkat (4,3 milliárd dollár), pénzügyi vonatkozásban az 1941-ben kezdődő és 1943-tól erősödő infláció vezette be a felszabadulás után közvetlenül tapasztalt fokozódó pénzromlást. A bankjegyforgalom 1938-at 100-nak véve 1944-ben, több mint tizennégyszeresére nőtt, amikor az ipari termelés 1943-ig csak 24%-kal emelkedett.¹

A megalakuló Ideiglenes Kormány gazdasági nehézségeit csak fokozta az élelmiszer és más anyagi készletek teljes hiánya, a pénzforrások (adó, járulék, vám, hitel stb.) elapadása, úgyszólván megszűnése. Az államháztartás 1945-ben erősen deficitese volt, a bevételek a kiadások csupán 5–7%-át tették ki.

A menekülő nyilas kormány elhurcolta az ország központi fizetési eszközeit (központi pénzalapok, idegen valuták, nemesfém tartalékok stb., még a bankjegy nyomda pénzkliiséit is, megakadályozva ezzel egy időre a bankjegy kibocsájtását.

A nehéz pénzügyi helyzetben a Szovjet Kormány sietett az Ideiglenes Nemzeti Kormány segítségére, amikor kérésére 1945. február 19-én 100 milliós kölcsönt nyújtott pengő bankjegyekben, majd márciusban további 250 millió pengőt folyósított szintén bankjegyekben.

Az államháztartás minimális bevételei mellett egyetlen megoldásként mutatkozott a papírpénz kibocsájtása. 1945 nyarától – amikor a Nemzeti Bank ismét megkezdte működését – mind több papírpénz került forgalomba, ugyanakkor a termelés alacsony színvonala következtében a piacra kerülő áru mennyisége rendkívül szűkös volt. A pengő szédületes ütemben veszítette el vásárló erejét, az arányok teljesen felbomlottak.

A kormány pénzromlást fékező intézkedései között szerepelt az 1945. december 19-i bankjegy dézsma. A pénz lebélyegzése után annak csak 68%-a volt az állam tiszta bevétele, mely azonban jellemzően alig 11 napig fedezte a kiadásait.

A pénzforrások hiánya számos nehézséget okozott, pl. 1945 nyarán a bérfizetésekhez szükséges forgótöke összegek sem álltak rendelkezésre, „Ezidő szerint – olvashatjuk a jóvátételi szállítások vas- és gépipari munkaközösségének 1945. július 20-i bizalmas

¹ Berend T. Iván–Ránki György: Magyarország gyárpara a második világháború előtt és a háború idő szakában 1933–1944. Akadémia Kiadó, Budapest 1958.

tájékoztatójában - a munkások kifizetése igen vontatottan halad, az eddigi hátralék pedig kb. 100 millió körül mozog².

Hasonló gondokkal találkozunk ezidőben a hadseregben is. „Technikai nehézségek és az ország súlyos gazdasági helyzetének következtében a honvédség e hó 15-ig semminemű pénzellátásban nem részesül. Ebből kifolyólag az alakulatok pénzüket úgy osszák be, hogy a helyszíni beszerzéseik kifizetéséhez szükséges összeg július 20-ig rendelkezésre álljon. A legénységnek meg kell magyarázni, hogy nem gondoskodás hiánya következtében kapja illetményét rendszertelenül és elkésve,³ olvashatjuk a 6. hadosztályparancsnok 1945. július 7-i parancsában.

A honvédelmi vezetés az adott pénzügyi feltételek közepette - figyelemmel az anyagi készletek teljes hiánya mellett végrehajtandó feladatokra - a számára juttatott minimális pénzalapokat mindenek előtt a személyi állomány létszükségeiteinek biztosítására fordította, azon belül is az *élelmezésre*, az elhelyezési körülmények javítására. A ruházati és felszerelési cikkek beszerzése a költségvetési fedezet szűkös volta mellett a megfelelő ipari kapacitás- és a nyersanyaghiány miatt a szükséglethez képest messze elmaradt.

A hadosztályok felállítása, háborús felkészítése időszakában a Kormányzat a Honvédelmi Minisztérium számára a következő pénzalapokat utalta ki:

1945 januárjában (6 tételben)	703 000,- P
februárban (6 esetben)	42 259 102,- P
április 17-ig (2 tételben)	37 000 000,- P

Összesen: 79 952 102,- P⁴

Ezidőben a honvédelem kiemelt kezelésére mutat, hogy a debreceni kormány elsőképpen 1945. márciusában bocsájtott jelentősebb összeget a budapesti nagybankok útján az ipar rendelkezésére 9,5 millió pengő összegben.⁵

Az 1945-ös év első négy hónapjában a hadseregnek kiutalt összegek közül a legjelentősebb volt a február 23-án eszközölt 40 millió pengő, melynek felhasználásáról a Honvédelmi Minisztérium az alábbi számvetést nyújtotta be:

- természetbeni élelmezésre, dohányra	8 000 000,- P
- pénzbeli illetményre (28 ezer fő)	12 000 000,- P
- ruházati, fegyverzeti, híradó-, műszaki stb. javító üzemek helyreállítására	5 000 000,- P
- kórházi és más egészségügyi felszerelésekre	2 000 000,- P
- laktanyák, raktárak, kórházak helyreállítására	11 000 000,- P
- taralékra	2 000 000,- P

Összesen: 40 000 000,- P

² A Magyar Nemzeti Bank Havi közleményei, Budapest, 1945, január-július 19. oldal.

³ HL 6. hadosztály iratai 11. doboz.

⁴ Kigyűjtötte: Szabó Imre ny. a. czs. Feljegyzések SZ. J. tulajdonában.

⁵ Berend T. Iván: A szocialista gazdaság fejlődése Magyarországon 1945-1968 Kossuth Könyvkiadó Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1974. 37. old.

A honvédelem céljaira 1945. április közepéig átutalt kereken 80 millió pengő – tekintettel az ország súlyos pénzügyi helyzetére – arra enged következtetni, hogy a Kormány szűkös finansziális lehetőségeit maximálisan terhelve igyekezett a magyar csapatok hadrafoghatóságának gyors elérését biztosítani, a fegyverszüneti egyezményben vállalt kötelezettségének mielőbbi, a lehetőségek határain belüli teljesítését elősegíteni.

Az 1945 közepétől gyorsuló infláció 1946 elején rendkívüli méreteket öltött, kihatásai súlyos ellátási zavarokat okoztak a hadseregben is, a személyi állomány szolgálati és életkörülményeinek biztosításában. Így pl. amíg az élelmezési adagválság 1945. január 31-én 4,5 pengő volt⁶ az élelmezési pénz 1946. január 11-én 4500,- pengőre, március 6-án 25 000,- pengőre és június 19-én már 9500,- millió pengőre emelkedett.⁷

A kormány költségvetéssel 1945-ben érthető okokból nem rendelkezett. A felszabadulás utáni első állami költségvetést az 1946/47. költségvetési évre dolgozták ki és hagyták jóvá, amikor a stabilizáció és az új forint bevezetése megteremtette annak szilárd gazdasági alapjait. (1. sz. melléklet a cikk végén.)

Az 1966/1947. évi honvédelmi költségvetés kiadásának indokolásában a következőket olvashatjuk:

- Az ország gazdasági helyzetére figyelemmel az előirányzatnak olyan szükségletek kielégítését kellett figyelmen kívül hagynia, amelyekre rendes körülmények között feltétlenül szükség lett volna. (A honvédség létszámát, valamint a dologi beruházási, átmeneti kiadásokat csak a legszükségesebb mértékben irányozta elő.)

- A személyi járandóságok (zsold, ill. élm.) rovatain az 5000/1946. ME számú rendeletben megállapított 20 ezer főnyi katonai létszám helyett csak 11 477 fő katonai és 2000 fő polgári személyzet járandóságait szerepeltették.

- A dologi kiadásokat csupán a mulhatatlanul szükséges beszerzések, fenntartási és karbahelyezési költségek figyelembevételével tervezték. Az előirányzat pl. fegyverzet beszerzésére semmit sem biztosított. A kiadások mintegy 93%-a közvetlenül, vagy közvetve a személyi állomány ellátásával, szolgálati körülményeivel függött össze.

- Az átmeneti kiadások terhére irányozták elő az összesen 594 fő létszámú két aknakereső század és egy utászszázalaj illetményeit és dologi kiadásait.

- A beruházási és az újjáépítési átmeneti kiadásoknál az engedélyezett hitelkereten belül – parancsnokságok, csapatok és intézetek elhelyezésére, valamint a honvédség felszerelési tárgyainak raktározására feltétlenül szükséges helyreállítási, illetve a ruházat és egyéb felszerelés beszerzésére szolgáló kiadásokat szerepeltették.

Az 1946/47. évi költségvetésben a hadsereg élelmezésére 11 251 124,- forintot irányoztak elő. A ruházat és felszerelés beszerzésére, javítására beállított 2 512 000,- forint jóformán csak a karbantartási és javítási költségek szerény fedezésére volt elegendő.

A honvédelmi tárca 1946/47. évi költségvetési előmunkálatok anyagából figyelmet érdemel a következő megállapítása: „A trianoni hadsereg 12 évi költségvetését véve alapul egy katonára évi 8000,- Ft-ra volt szükség, pedig akkor az épületek épségben voltak, a raktárak tele voltak tartalék anyagkészletekkel. Ma az épületek súlyosan meg vannak rongálva és hiányosak, míg a raktárak teljesen üresek, készletünk nincs, a „van”-ból kell élnünk.

⁶ Hadtudományi Könyvtár, 1945. évi 4. HK.

⁷ HL 6. ho. iratai 26., 43., 49., 64/1946. sz. Ho. pcs.

Ismerve az államháztartás súlyos helyzetét az egy katonára eső összeget a legminimálisabbakra szorítatva le, azt 4000,- forintban kérték megállapítani és jóváhagyni.⁸ Amint azt a jóváhagyott költségvetés adataiból tudjuk, az egy katonára eső összeg végül is kerekén 6000,- forintban stabilizálódott, ami a vázolt helyzetben valóban szerénynek minősíthető, annak ellenére, hogy jelentősen meghaladta az indító tárgyalási normatívát.

Az új forint bevezetésével és az arra épülő első költségvetéssel még nem szüntek meg – bár észrevehetően enyhültek, elsősorban az élelmezésben – a hadsereg ellátási gondjai. A stabilizációval megváltozott körülmények közötti katonai gazdálkodási feladatokra a minisztérium rendszabályokat adott ki, hangsúlyozva, hogy a jövőben a költségvetési kereteken belül kell gazdálkodni, a korábban engedélyezett hitelkereteket törölték. Az intézkedés hangsúlyozta: „Az államháztartás egyensúlyának helyreállítása megköveteli, hogy a csapatok a meglévő anyagokat a legnagyobb fokú takarékosággal kezeljék és tartsák karban. A felesleges és elkerülhető használatról óvakodni kell. A honvédség felszerelésében a nagy hiány kiegészítéséről, pótlásáról ezidő szerint nem lehet gondoskodni. Addig, amíg az államháztartás helyzete nem teszi lehetővé a honvédség ruházat és felszerelésében levő nagy hiányok pótlását a meglévő helyes, okszerű javításáról és karbantartásáról kell gondoskodni. A ruha karbantartására a HM ruházati osztály megfelelő hitelkeretet fog engedélyezni.”⁹

A HM tárca 1947/1948. évi költségvetésének előkészítő munkálatai során – a békeszerződésben engedélyezett 70 000 főnyi keret mielőbbi elérése érdekében – a hadsereg fejlesztésének kérdései kerültek napirendre. A Minisztertanács részére 1947 májusában készített előterjesztés a honvédség adott 12 000-es létszámát 11 000 fővel javasolta megemelni a fejlesztés első ütemeként mintegy 260 millió forint költségvetési előiránnyal. A Minisztertanács döntése azonban a hadsereg létszámának 3000 fős emeléséhez járult hozzá, kiegészítve a megfelelő polgári létszámmal.¹⁰ A fejlesztés végül is az 1947/48. évi költségvetésben 1700 fővel realizálódott. Az elért 14 239 fő összlétszámból 13 177 fő volt katonaaállományú.

Az 1957/48. évi állami költségvetés „általános indoklása” szilárdulása, a nemzeti jövedelem emelkedése az 1947/48. költségvetési évre már jelentősebb pénzügyi alapokat tudott előirányozni a honvédség fejlesztésének megindítására. (2. számú melléklet a cikk végén.)

A honvédelmi tárca többlete a létszámemelés mellett a honvédség jobb ruházatainak és felszerelésének előirányzatával magyarázható.

A HM tárca költségvetésének indoklása ugyancsak kiemeli hogy a dologi kiadásokon belül a *főhangsúlyt a ruházati szükségletek pótlására helyezték*. Megvalósítandó célként tűzték ki a honvédség minden legénységi és tiszthelyettesi állományú tagja részére 1 rend gyakorló, 1 rend kimenő posztó ruházat, 1 rend nyári sávoly ruházat, 4 rend fehérnemű, 2 pár gyakorló és kimenő lábbeli biztosítását, továbbá a tiszteknek az illetmény szabályzat szerint első ellátmányként járó ruházattal és felszerelési cikkekkel való ellátását.

⁸ HL HM anyaga, 16. csomag 138 lap.

⁹ HL HM 22.245/eln. 1946. 1946. évi 22. HK.

¹⁰ HL HM anyaga, 16. cs. 126 lap.

A *sorállomány élelmezésére* az előző év 11 252 millió forintjával szemben 18 626 millió forintot irányoztak elő a költségvetésben, melyet elsősorban nem a létszámemelkedés, hanem az élelmiszerárak jelentős növekedése indokolt. (Az élelmiszerárak fogyasztói ára 1948 közepétől átlag 60%-kal haladta meg az 1946. augusztus 1-jei árakat.)

A stabilizáció körülményei között költségvetésben biztosított pénzügyi keretek a személyi állományról való gondoskodás színvonalának jelentős növekedését tették lehetővé, melyről a hadsereg 1948. október 20-i helyzetéről szóló jelentésben a következőket olvashatjuk: „A tiszthelyettesek és a legénység ruházata jó. Az élelmezés lényegében jó. A legénység nem panaszkodik. Étkezést naponta háromszor kap, reggelire főleg kávé, bőséges ebédet és vacsorát.” A tisztek ellátásában a ruházat terén továbbra is gondok voltak: „A csapatoknál levő tisztek nagy része külsőleg ruházatban alig különböztethető meg a legénységtől. Nagyon sokan járnak polgári ruhában még szolgálatban is” – számol be a jelentés.¹¹

A költségvetés részletezéséből kitűnik még, hogy az *üdülők és öngyűdülők fenntartására* 1 millió forintot irányoztak elő.¹²

Az 1947. évi XVIII. tc.-be becikkelyezett párizsi békeszerződés adta hadseregfejlesztési lehetőségek nyomán kialakított elképzelések megalapozását az 1947/48. évi költségvetés még nem tette lehetővé. Az időközben elkészült konkrét fejlesztési tervek realizálásának feltételei azonban 1948-tól kezdve felgyorsuló ütemben valósultak meg.¹³

A HM Katonai Bizottsága 1948. március 1-i ülésén megállapította, hogy az elmúlt 3 év alatt a honvédség fejlődését a létszámkereteknek és a feladatoknak lényegi állandósága vagyis az adott keretek között, adott feladatoknak fokozatosan javuló megoldása jellemezte.

„A jövőbeni fejlődés alapvető jellegzetessége lesz a létszámkeretek ugrásszerű kitágulása és a feladatok számának, valamint méreteinek hasonló emelkedése.”¹⁴

A cél érdekében a fejlesztés első ütemeként vált szükségessé egy megfelelő tiszti, tiszthelyettesi képzés mielőbbi beindítása, illetve a szükséges káderek kiválasztásához a legénységi állomány behívása. A honvédelmi miniszter előterjesztése alapján a feladat végrehajtásához szükséges költségvetési fedezetet a Gazdasági Főtanács 1948. február 5-én biztosította.¹⁵

A határozat összesen 5000 fő behívása (1948. március 1-vel 700, április 15-vel további 4300 fő) anyagi feltételeinek megteremtéséhez a költségvetési év végéig a következő póthitelt engedélyezte a HM részére:

¹¹ HL HF anyaga 5. cs. 31. lap.

¹² A többi hadtáp jellegű költségvetési fedezetek tételes megállapítását (pl. eü.) nem tette lehetővé, hogy azokat más kiadásokkal összevontan szerepelteti a költségvetésben.

¹³ Jelentős mértékben járult hozzá az ország pénzügyi helyzetének további erősödéséhez, hogy a Szovjetunió 1948 januárjában 17 millió dollárral csökkentette, majd júniusban pedig a magyar kormány kérésére elengedte a hátralevő jövétel felét, 65 millió dollárt.

¹⁴ HL HF okmányai 1. cs.

¹⁵ HL HM anyaga 11. cs.

Rendes kiadások

- személyi járandóság (zsold, ill. élm.)	4,049.000,- Ft
- dologi kiadások (lótáp, száll., eü., jav. stb)	5,565.000,- Ft

Rendkívüli kiadások

- ruházat, felsz., ágy., ágynemű (5000 főre fejenként 2 db köpeny, 2 db zubbony, 2 db nadrág, 3 rend fehérnemű, 1 puskaszij, 2 db kettős tölténytáska, 2 db köpenyszij, 1 db málhazsák, 1 db kenyérszák, 1 db szalmazsák, 1 db fejtákos, 4 db lepedő, 2 db takaró, 1 klt. ágyszaka, 2 pár rsz. csizma)	17,500.000,- Ft
- katonai felszerelés	4,300.000,- Ft
- beruházás (magasépítés)	10,500.000,- Ft

Összesen: 41,914.000,- Ft

A hitelből a Honvédelmi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium és az Országos Tervhivatal által megállapított felosztásnak megfelelően februárban 6,5, márciusban 10,4, áprilisban 12,1, májusban 6,-, júniusban 4,4 és júliusban 2,5 millió forint került kiutalásra.

A honvédség fejlesztése nem állt meg a munkás-paraszt fiatalokra épített tisztí és tiszthelyettesi állomány létrehozás feltételeinek megteremtésénél, egyre erősebb hangot kapott a hadsereg lendületesebb fejlesztésének követelménye.

A HM Katonai Bizottsága 1948. április 10-i ülésének jegyzőkönyve rögzítette, hogy a honvédség védelmi felkészültsége jóformán a semmivel egyenlő. Még békefeladatokat sem tud ellátni, nem felel meg a legegyszerűbb háborús követelményeknek sem. Pusztán belső karhatalomnak és fejlesztési magnak tekinthető. *Megállapította: a népi demokrácia jelenlegi fejlődési szakaszában minden alapfeltétele megvan annak, hogy az országot védőképés állapotba helyezzük.*¹⁶

A hadsereg fejlesztése feltételeinek létrejöttéről beszélt a Magyar Kommunista Párt negyedik katonai konferenciáján (1948.május 10-én) Rákosi Máttyás is, aláhúzva, hogy a demokrácia csak most jutott el a fejlődésnek arra a fokára, hogy anyagiakban is többet tud áldozni a hadseregére és a továbbiakban megerősítette, hogy amit a társadalom ebben a vonatkozásban átvállalni tud, a továbbiakban azt meg is adja a néphadseregnek.

A megállapítást az alapozta meg, hogy a termelés a hároméves terv keretében rendkívül magas eredményeket mutatott fel. A gyáripari termelés, amely 1945-ben a háború előtti szint 20-25%-a körül mozgott, már 1948-ban elérte az utolsó békeév termelési szintjét.

¹⁶ HL HF ●kmányai 1. cs.

¹⁷ Párttörténeti Intézet Archivuma, 274. F. 11/83. ●. e.

A honvédelmi vezetés elengedhetetlen követelménynek határozta meg a hadsereg-fejlesztés II. ütemének 1948. október 1-vel való megkezdését, illetve annak előfeltételként a szükséges anyagok időbeni biztosítását, a gyártások haladéktalan folyamatba tételezéshez szükséges költségvetési fedezet előteremtését.

A létszámemelkedést az adott állományhoz képest (18 600 fő) kereken 36 000-re tervezték. A valamivel több, mint 17 000-es fejlesztésnél az 1 főre eső ruházati és felszerelési költséget nem egészen 4000,- forintban állapították meg, mely azonban takarékossági szempontból nem tartalmazta az itthon legyártható és beszerezhető valamennyi cikket.

A tervezett fejlesztéssel kapcsolatban a Honvédelmi Minisztérium összeállított költségvetési póthiteligénye kereken 110 millió forintot tett ki, melyből (*ruházatra és felszerelésre* mintegy 69 milliót, az *építési beruházásokra* pedig 41 millió forintot irányoztak elő). A póthitel folyósítását az anyagkészletek időbeni megalakítása érdekében, a kiadások felmerülésének ütemében márciustól júniusig havi 12 millió forintos, augusztus és szeptember hónapokban 25 millió forintos részletekben kérték teljesíteni.

Az 1948. október 1-én kiadott „PILIS II” szervezés anyagi biztosításának megszervezése és végrehajtása során a HM anyagi csoportfőnökség szakosztályai sikeres munkát végeztek a ruházati és más anyagok biztosításában, azok kiszállítása a csapatokhoz időben megtörtént.

A végrehajtott feladat méreteire jellemző, hogy kereken fél év alatt kellett a hadsereg több mint kétszörösére történő növeléséhez szükséges anyagok költségvetési fedezetét és annak birtokában azok biztosítását (tervezés, megrendelés, átvétel, tárolás, kiszállítás) elvégezni.

Az 1948. évi fejlesztési tevékenység az előzőeken felül még további feladatokat rótt az év második felében az anyagi csoportfőnökségre: az 1949-es év hadsereg fejlesztésével összefüggő szakmai tervek elkészítését, a kapcsolódó anyagi biztosítás tényleges megalapozásának megkezdését.

Az anyagi csoportfőnökség az 1949. költségvetési évre vonatkozólag kidolgozott anyagi biztosítási irányelvei szerint a feladatok a szervezési irányelveknek megfelelően három részre tagozódtak. Január és február hónapokban a szervezés változatlan (első rész). Március 1-től lép életbe a („KLAPKA III”) +Kossuth Akadémia szervezési változás, mely 1950. február 28-ig lesz érvényben (harmadik rész).

E tagozódásnak megfelelően tervezték a szakosztályok a („KLAPKA III”) szervezés anyagi szükségleteit 1949. február 1-ig, az 1949. október 1-i fejlesztésnek megfelelő anyagmennyiséget pedig legkésőbb szeptember 15-ig biztosítani úgy, hogy a határ időkre az anyagoknak a csapatokhoz történő kiszállítása megkezdődhessen.

További követelményként határozták meg, hogy az 1949. évi költségvetésbe be kell dolgozni az 1950. március 1-én életbe lépő „BEM” szervezés anyagszükségletét is.

Az 1949-es költségvetési év anyagi biztosítása érdekében az anyagi csoportfőnökség szakosztályai már 1948 novemberében tettek előrendeléseket, melyek ellenértékét részben az 1948. évi költségvetésből egyenlítették ki nem fizetett szállításokat az 1949. évi költségvetésben irányoztak elő.

A Honvédelmi Minisztérium 1949. évi jóváhagyott költségvetési előirányzata (36 200 fő) összesen 1,093.000.000,- forint volt, melyben az előző évi költségvetésekkel szemben először kapott főhangsúlyt - a ruházat és egyéni felszerelés és építési beruházások mellett - a fegyverzet és a haditechnika beszerzése.

Itt kell megemlíteni, hogy a felszabadulás utáni első 1946/47. évi költségvetés – a stabilizációval összefüggésben 1946. augusztus 1-vel, majd az azt követő 1947/48-as költségvetési év ugyancsak augusztus 1-vel indult meg. A naptári évre történő költségvetési tervezés 1949-cel kezdődött, melyre való áttérés érdekében 1948 szeptemberétől az év végéig póthitelekkel biztosították az állami kiadások fedezését.

Áttekintve a hadsereg költségvetési előirányzatainak alakulását az 1945–48-as években megállapítható, hogy a kormányzat honvédséggel szembeni változó körülményeknek megfelelően gazdasági lehetőségein belül mindenkor rendelkezésre bocsajtotta a szükséges pénzalapokat. Különösen megmutatkozott ez 1945 első felében, amikor a legszükségesebb időszakban erején felüli pénzkiutalásokkal biztosította a csapatok felállítását és elvonulását, majd a gazdaság megerősödésének ütemében 1947-től fokozatosan a néphadsereg dinamikus fejlesztésének megkezdését.

Az 1945–46–47-es években a korlátozott pénzügyi lehetőségekre tekintettel a költségvetési kiadások döntő részét a személyi állomány életkörülményeinek (illetmény, ételmezés, ruházat, egészségügyi ellátás, elhelyezés) biztosítására irányozták elő és használták fel. Megállapítható ugyanakkor, hogy az ellátást elsősorban nem annyira a pénzeretek hiánya, mint inkább az anyag- és áruhiány motiválta.

1. sz. melléklet

ÁLLAMI KÖLTSÉGVETÉS AZ 1946/47. ÉVRE
RÉSZLETEZÉS
X. FÜZET
XXIII. fejezet
(SOMMÁZAT)

Cím	XXIII. fejezet Honvéd. Minisztér.	1946/47. évi előirányzat				Együtt
		Rendes kiadások	Rendkívüli kiadások			
			átmeneti kiadások	újjaépítési átmeneti kiadások	beruházások	
Kiadás:		f o r i n t				
1.	Központi igazgatás	9,697.800			1,380.000	11,077.800
2.	Pságok és hatóságok	6,168.700				6,168.700
3.	Csapatok	48,927.700	5,816.000	2,517.000		57,260.700
4.	Intézetek	7,324.800				7,314.800
	Összesen	72,109.000	5,816.000	2,517.000	1,380.000	81,822.000

(HL HF okmányai 5. cs. 260 lap)

ÁLLAMI KÖLTSÉGVETÉS AZ 1947/48. ÉVRE
XXI. FEJEZET
(HONVÉDELMI MINISZTERIUM)

Cím	XXI. fej. Honvédel. Minisztér.	1947/48. évi előirányzat				Együtt
		Rendes kiadások	Rendkívüli kiadások			
			átmeneti kiadások	újjaépítési átmeneti kiadások	beruházások	
	Kiadás	f o r i n t				
1.	Központi igazgatás	16.675.000				16.675.000
2.	Pságok és hatósá gok	10.545.000				10.545.000
3.	Csapatok	70.126.000	30.300.000			100.426.000
4.	Intézetek	22.889.000				22.889.000
	Összesen	120.235.000	30.300.000			150.535.000

(HL HF okmányai 5. cs. 242. lap)

A Magyar Néphadsereg lakásgazdálkodása

(1945–1980)

Tóth József ezredes

Az MN BFF Tudományos Tanács kézirati tanulmányának rövidített összeállítása

A felszabadulás utáni időszakban az ország lakáshelyzete súlyos volt. A korábbi lakáshiányt⁽¹⁾ súlyosbította a lakásállomány nagymérvű pusztulása a második világháború éveiben. A pusztulás aránya az ország egyes vidékein eltérő volt. A bombázások, valamint a szárazföldi hadműveletek és harcselekmények következtében a városokban, községekben városrészek, utcatorok, házak mentek tönkre, a lakások ezrei semmisültek meg.

Az ország lakásállományának 70%-át kisebb-nagyobb károsodás érte, ebből 20% teljesen epiusztult, vagy olyan károsodást szenvedett, hogy újjáépítésre nem kerülhetett sor. A főváros épületeit, lakásait és közintézményeit igen jelentős kár érte, 84% szenvedett különböző fokú károsodást.

A harcselekmények megszűntével, a romok eltakarítása után elkezdődött lakásépítés során az első feladatok közé tartozott az otthonok helyreállítása, lakhatóvá tétele, majd új otthonok építése. A tervidőszakok alatt 1960-ig közel félmillió új lakás épült és a használható lakásállomány elérte a 2,8 millió forint összeget.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága első tizenötéves lakásépítési programjában 1961–1975 között egy millió lakás felépítését tűzte ki célul, ami 48 ezer lakás túlteljesítésével sikerült is. Ennek következtében minden harmadik család új otthonba költözött.

Az MSZMP Központi Bizottság 1978. október 12-i ülésén elfogadott második tizenötéves lakásépítési program⁽²⁾ 1976–1990 között 1 millió 200 ezer lakás felépítését határozta el.

A magyar Néphadsereg lakásbiztosítási tevékenysége az új demokratikus hadsereg megteremtésével egy időben kezdődött el teljesen új alapokon. A Magyar Néphadsereg Beruházási és Fenntartási Főnökség jogelődjei és ennek szervezetei annak idején csak néhány lakóépületet és szállót kezeltek néhány száz lakással.

⁽¹⁾ Hazánkban az 1930-as évek végén 2 milliót alig meghaladó lakás állt rendelkezésre. Egy-egy lakásra 2–2,2 család jutott.

⁽²⁾ MSZMP KB 1978. október 12-i ülésének dokumentumai. Kossuth Könyvkiadó, 1978.

A Magyar Néphadsereg lakásgazdálkodása⁽³⁾ szerves részét képezte az ország lakás-építési programjának. Ez a tevékenység lényegében véve három irányú volt: fejlesztés-építés; megóvás-üzemeltetés, kezelés fenntartás, felújítás; elosztás-hasznosítás.

A néphadseregben a hivatásos állomány szolgálati helyét az előljárók jelölték és jelölik ki. A hivatásos pálya sajátossága azonban a fejlődés, a változás, a magasabb ismeretek megszerzése, nagyobb feladatok ellátása, ami folyamatában csaknem minden esetben helyőrségváltoztatással, a régi lakás elhagyásával, új lakás igénylésével, vagyis lakásgazdálkodási feladatok jelentkezésével jár.

I.

Lakásgazdálkodás a felszabadulás utáni és az 1950-es években

Az 1945–1947 közötti években a lakásbiztosításnál a személyi megoldás volt a meghatározó, ami azt jelentette, hogy az esetek túlnyomó többségében a hivatásos állomány tagjai maguk gondoskodtak valamilyen formában lakásról.

Miután a Honvédelmi Minisztérium 1945 elején Debrecenből Budapestre települt át, a lakásbiztosítás feladatait a HM Építési osztály alárendeltségébe tartozó és 1947-ig működött Központi Építési és Helyreállító Törzs végezte. A központi szerveknél, a területi szerveknél és új alakulatoknál – elsősorban a határőr egységeknél és alegységeknél –, szolgálatot teljesítő tisztek és tiszthelyettesek közvetlen lakásellátását ideiglenes, vagy végleges jelleggel oldották meg.

Mivel Budapesten lakható lakás nem volt, a lakóépületek műszaki állaga pedig olyan volt, hogy gyors helyreállítással számolni nem lehetett, ezért több laktanyában ideiglenes szállást alakítottak ki azoknak, akik saját maguk elhelyezését nem tudták megoldani, vagy akiknek budapesti lakása a harcselekmények során lakhatatlanná vált.

A honvéd kerületi parancsnokságok építési osztályai 1945. év közepén kezdték meg azoknak a lakóépületeknek és lakásoknak a számbavételét, ahol korábban is hivatásos tisztek és tiszthelyettesek laktak, de valamilyen körülmény folytán a lakás megüresedett, vagy a háborús sérülések miatt lakhatatlanná vált.

1946. év második felében az új pénznem, a forint bevezetése után és 1947-ben már olyan lakóépületek helyreállítása is megkezdődött, amelyek nagyobb építői kapacitást és jelentős mennyiségű építőanyag ellátást igényeltek.

1945. és 1947. közötti években Budapesten és a vidéki városokban közel 500 lakást állítottak helyre és adtak át a hivatásos állomány részére a költségvetési keretből, újjáépítési hitelekkel.

A hivatásos állomány lakásellátása az *első hároméves terv* (1947. augusztus – 1949. évvége) időszakában tovább folytatódott. A romos lakóépületek és lakások helyreállítása, újjáépítése mellett megkezdődött új lakóházak építésének előkészítése és kivitelezési munkája.

⁽³⁾ A lakásgazdálkodás magába foglalja a szükségletek kielégítésére, a lakásalap fejlesztésére, megóvására és a lakásviszonyok fokozatos javítására irányuló tevékenységet.

A lakás olyan összefüggő helyiségcsoport, amely helyiségei és felszereltsége folyton emberi tartózkodásra alkalmas. A lakás nagysága, felszereltsége, közművesítése, komfortfokozata, rendelkezési és kezelési módja változó.

Az elhelyezési és építési szolgálat vezető szervei Budapesten és számos vidéki városban felderítették az elhagyott lakóházakat, lakásokat és a helyi szervekkel, illetve a kijelölt hatósági megbízottakkal megállapodtak abban, hogy a néphadsereg az alkalmatlanná vált lakásokat, épületeket helyreállítja, illetve újjáépíti, használatba veszi.

A néphadsereg lakóház-lakás helyreállítási tevékenysége a tervidőszak második felében már kiterjedt azokra a lakóépületekre is, amelyek korábban más szerv(ek) kezelésében voltak.

A lakásigénylők köre az időközben megalakult különböző katonai tanintézetek hivatásos állományának igényeivel bővült. A néphadsereg fejlesztésével a hivatásos állomány lakásigénye, elhelyezési problémája erőteljesen jelentkezett. Az új szervezés során a parancsnoki, a szovjet tanácsadói lakásigények megoldásának szükségessége is napirendre került.

A romos lakások műszaki állapotának megállapítására irányuló felmérő munkát és a műszaki kiviteli tervek előkészítését a honvéd kerületi parancsnokságok építési osztályai végezték, majd ezt a munkát a tervező intézetek vették át.

A tisztek és tiszthelyettesek átmeneti elhelyezésére a beszállásolási törvény alapján magánlakásokat is igénybe vettek.

A tervidőszak alatt megkezdődött a néphadsereg lakásgazdálkodási alapjainak kialakítása építés útján. A hivatásos állomány önálló lakásának hiányában a pályakezdeknek Budapesten és a vidéki helyőrségekben a lakáskérdés rendezése a honvédelmi igazgatás egyik legfőbb gondjává vált. Ugrásszerűen emelkedett a lakásigénylők száma az 1949. évi szervezési intézkedések alapján felállított tanintézetek és alakulatok miatt is.

Az új demokratikus hadsereg építési szolgálata 27 hónap alatt több mint 1800 lakást épített fel.

A demokratikus hadseregnek a hároméves terv során helyreállítás, újjáépítés és új lakóépületek építése útján rendelkezésére állt: Budapesten 710 lakás, vidéken pedig 1640 lakás.

A tervidőszak végén 1949-ben saját erőforrások kihasználásával a lakóépületek építésének előkészítő munkálatai Budapesten és mintegy 50 vidéki helyőrségben megkezdődtek.

A Határőrség a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségéből 1950. január 1-ével a Belügyminisztérium alárendeltségébe került, ezzel egyidejűleg a Magyar Néphadsereg lakásállománya mintegy 500 lakással csökkent.

A néphadsereg lakásellátottsága az *első ötéves terv során* (1950–1954) mind a fővárosban, mind a vidéki helyőrségekben továbbra is kedvezően alakult. A mintegy 200 új alakulat és intézet felállítása nyomán, a tiszti iskolákból kikerülő fiatal tisztek számának növekedésével (70–80%-ában nős tisztek) a lakásigénylők száma jelentősen megszorodott.

A lakásbiztosítás fő módját új lakások építése jelentette. Emellett a laktanyák helyreállítása, átalakítása, kiegészítése és újak építése mellett helyőrségenként beindult a lakóházak, egyes helyőrségekben nőtlen szállók építése is.

A tervidőszak első két évében 50–60 munkahelyen évenként 1300–1500 lakás felépítését tervezték. Az új lakóépületek többsége a laktanyák mellett a néphadsereg kezelésében levő, vagy kisajátítás útján igénybe vett területen épült fel. A tervezett lakóépületek 2–3 emeletesek voltak, hagyományos építési móddal 1, 1,5 és 2 szobás beosztással,

kályhafűtéssel, 34–48 m² alapterülettel épültek. Budapesten a lakóépületeket a helyi viszonyoknak megfelelően építették⁽⁴⁾.

A kivitelezők többségükben azok az állami építőipari vállalatok voltak, amelyeket a feladatok elvégzésére kijelöltek. Azokban a helyőrségekben, ahol a vállalatoknak több irányú építési feladata is volt, az építő alakulat állományából katona munkaeőrt bocsátottak rendelkezésre.

Igen sok problémát jelentett a néphadsereg erősen fejlődő lakásberuházásában, hogy ezt a tevékenységet a Minisztertanács határozata alapján 1953 végén, 1954 elején erőteljesen szűkíteni kellett. A lakásépítési keretek 70%-át megvonták, a csökkentett keretből kellett egyes lakásépítési feladatokat befejezni, mások ütemét lelassítani, vagy gyorsítani kellett, sőt sor került egyes lakásépítési feladatok törlésére, megszüntetésére is.

A katonai építési feladatok terjedelmének csökkentése mellett egyidejűleg leállították egyes lakóépületek beruházási munkálatait is, például Zalaegerszegen, Pápán, Battyányán és más helyőrségekben.

A hivatásos állomány lakásszükségletének kielégítése – a lakásépítésen kívül –, más módon is történt.

Az 1950-es évek elején a Minisztertanács állásfoglalása alapján az állami beruházásként épülő lakásokból a Honvédelmi Minisztériumot megfelelő kontingens illette meg. Ez az elosztás az idők folyamán módosult, majd a tervidőszak második felében 1953-ban megszűnt⁽⁵⁾.

A Fővárosi Tanácstól 1950-ben az 1509 felépült lakásból a honvédség 147 új lakást kapott, a vidéki tanácsok pedig az igényeknek 10–15%-át elégítették ki (Esztergomban 12, Kecskeméten 8, Miskolcon 6, Szolnokon 5 lakás stb.).

A különböző tanácsoknál a központi megkeresés mellett közvetlenül a helyőrségek parancsnokai is bejelentették igényüket, sőt több településen előfordult, hogy a tisztek és tiszthelyettesek engedély nélkül vettek igénybe lakást.

A tanácsi szervek által kijelölt lakások, továbbá a vásárlás útján szerzett lakások az alacsony lakásárak miatt igen rossz műszaki állapotban voltak és általában szoba-konyha beosztásuk, komfort nélküli állapotuk miatt szükséglakás szintűeknek tekinthették őket. Az ilyen elhanyagolt lakások helyreállítására, karbahelyezésére a bérlőként kijelölt tisztek és tiszthelyettesek szociális segínyt kaphattak (egy szoba-konyhás lakás esetében 1500 forintot) amit nem kellett visszafizetni. A helyőrségek többségében – kapacitás hiányában –, a lakások karbantartását az elhelyezési szolgálat szervezte meg és szakmunkásaival, elsősorban katona munkaeőrvél végezte el.

A tervidőszak alatt folytatódott a romos lakások, lakóépületek helyreállítása. Az Országos Tervhivatal a helyreállítási, újjáépítési munkák meggyorsítása érdekében egy kétszobás lakás helyreállítási költségeit 40 000 forintban állapította meg és az erre szánt összeget külön keretben biztosította.

⁽⁴⁾ A tervidőszakban épült fel a HM lakótelep mintegy 300 lakással a Honvéd utca – Néphadsereg tér – Szemere utca – Balaton utca (ma Pálffy György utca) által határolt területen; a II. kerületben a Kelemen László utcai (volt Hadapród utca) lakótelep mintegy 150 lakással; nőtlen tiszti szálló épült a XI. kerületben.

⁽⁵⁾ Az állásfoglalás alapján a felépülő lakások 30%-át a szaktanács (ebből 20%-ot üzemi dolgozók), 20%-át pártszervezetek, 20%-át minisztériumok, 12%-át a Honvédelmi Minisztérium, 6%-át az Államvédelmi Hatóság, 6%-át a Fővárosi Tanács, 3%-át a Tudományos tanács és 3%-át a rendőrség kapta.

A romos lakások és lakóépületek helyreállítási munkálataiba Budapesten és környékén már bekapcsolódott a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe tartozó Épületkarbantartó Vállalat, valamint az MN 1. építődandár is. Vidéki helyőrségekben – elsősorban a nagyobb városokban –, az ilyen tevékenységet állami vállalatok, vagy tanácsi vállalatok végezték. Budapesten és az ország más városaiban több mint 500 lakást állítottak helyre.

Kisebb helyőrségekben a hivatásos állomány elhelyezésére, továbbá meghatározott feladatok megoldására a költségvetési hitelből kisebb lakóépületeket is vásároltak.

A honi légvédelmi csapatok harcásztszükségleti feladatainak elvégzésére, a főváros és a nagyobb iparvárosok védelmére tüzelőállásokat építettek, a tiszti és tiszthelyettesi állomány részére pedig kétszer kétlakásos, háromszor kétlakásos, négyszer kétlakásos családi házakat építettek csapatkivitelezésben. Több helyőrségben a néphadsereg ezeket az úgynevezett „ütegházakat” ma is használja, üzemelteti.

A tervidőszak utolsó évében a néphadsereg létszámának csökkentése, a diszlokációs változások, a szervezetek korszerűsítése, a gépesítés és más tényezők lehetővé tették egyes lakóépületek (parancsnoki épületek, legénységi épületek, istállók és más épületek) lakásokká való átalakítását a felújítási hitelkeretből⁽⁶⁾.

A tervidőszak alatt a Magyar Néphadsereg lakásépítési programja kihatással volt az adott város, község fejlődésére is. Számos helyen a lakásépítésre kijelölt terület a későbbiek során a város részévé vált, az egyik legnagyobb lakóteleppé épült ki (Veszprém, Tapolca, Szolnok, Zalaegerszeg, Mezőtúr stb.).

A néphadsereg lakásgazdálkodásának fontos területét képezte a nőtlen tisztek és tiszthelyettesek elhelyezése. Ennek a feladatnak elvégzése érdekében jött létre és alakult ki a nőtlen tiszti szállók létesítésének és üzemeltetésének rendszere.

Nőtlen tiszti szállót alakítottak ki az adott helyőrségben szolgálatot teljesítő tisztek és tiszthelyettesek részére (az állomány mintegy 30%-ára), lakáshiány miatt pedig a nős hivatásos állomány részére, kezdetben mintegy 20–30% részére.

Átvonuló szálló kialakítása vált szükségessé a helyőrségbe érkező, több napon keresztül ott tartózkodó honvéd személyek elhelyezésére. Szállódat (ha a helyőrségben ilyen volt) csak abban az esetben lehetett igénybe venni, ha az átvonuló szállón nem volt hely és ezt a tényt a komendáns is igazolta. A helyőrségek többségében a nőtlen tiszti szállók és az átvonuló szálló egy, vagy több épületben nyert elhelyezést.

A nőtlen tiszti szállók a laktanya területén, kisebb átalakítás mellett a parancsnoki épületben, gyengélkedőn, vagy legénységi épületben voltak elhelyezve, vagy a laktanyán kívül személyi tulajdon épületekben, lakásokban voltak. Több helyőrségben, – elsősorban a repülő alakulatoknál –, a beruházási program szerint 25–50 szobás nőtlen tiszti szállókat építettek.

A kormány határozatai alapján a lakásokhoz kapcsolódó gyermekintézményeket, bölcsődéket, óvodákat, iskolákat, kereskedelmi egységeket közvetlenül a tanácsi szervek építették, az ilyen szolgáltatások az ő feladatukat képezték.

⁽⁶⁾ Megkezdődött Budapesten többek között a Bem laktanyában, a Mátyás laktanyában, a Kis János laktanyában, az MN Ruházati anyagraktárban, az MN Élelmezési anyagraktárban egyes épületek lakásokká való átalakításának előkészítő, tervező, sőt kivitelezési munkája. Hasonló tevékenység indult be többek között Baján, Kaposváron, Mezőtúron, Miskolcon, Nagykanizsán, Pécsen és más helyőrségekben levő laktanyákban is.

A tisztek, tiszthelyettesek részére a kiutalt új lakások berendezése, bútorral való ellátása külön gondot jelentett. 1952-ben készült felmérés megállapította, hogy a hivatásos állomány többsége nem rendelkezett megfelelő bútorzattal, legtöbb esetben még a legelemibb berendezési tárgyak is hiányoztak (ágy, asztal, szék, szekrény stb.). Ennek megszüntetése érdekében egyes parancsnokok az alakulat berendezési tárgyait adták ki kölcsönhasználatra, majd kísérletek történtek arra, hogy a rászorulókat a szükséges bútorzatot hitelakció keretében, bizományi áruházakban vásárolják meg.

Az első öt éves terv időszakában erőteljesen megkezdődött a Magyar Néphadsereg lakásalapjának kiépítése, létrehozása az új és korábban meglévő helyőrségekben. A nős tisztek és tiszthelyettesek részére a beruházási és költségvetési hitelekkel 8188 lakást biztosítottak *az alábbi részletezéssel:*

- 6420 új lakás felépítése, közel 500 millió forint költséggel;
- 1643 romos lakás, lakóépület helyreállítása és újjáépítése, a tervidőszak második felében pedig a leállított építkezések és megüresedett laktanyák egyes épületeinek átépítése lakások céljára;
- 125 lakás felépítése csapatertővel.

A néphadsereg lakásalapját átmenetileg növelték a tanácsoktól különböző módon átvett lakások, továbbá az Ingatlankezelő Vállalatok útján vásárolt lakások, kisebb lakóépületek is.

A tervidőszak alatt csaknem 10 ezer nős tisztnek és tiszthelyettesnek rendeződött a lakásproblémája. A néphadsereg lakásállománya növekedett és az ellátottság színvonala 50% körül mozgott.

A nőtlen tisztek és tiszthelyettesek részére 1650 férőhellyel nőtlen tisztai szállót építettek és alakítottak ki.

A tervidőszakban lakásveszteségek is jelentkeztek, a leszerelések, átszervezések, helyőrségváltoztatások következtében. Ezek a tényezők a helyőrségekben felhasználható lakásállományt csökkentették.

A néphadsereg lakásellátottsága a *második öt éves terv* időszakában (1955-1959) nem a tervek szerint alakult, mivel a terv folyamatos végrehajtását az 1956. október 23-án kirobbant ellenforradalom megszakította.

A második öt éves terv építési feladatait már 1954-ben megfogalmazták, ami a lakásépítési programban tervbe vette nős tisztek és tiszthelyettesek részére 10 ezer lakás (1040 millió forint költséggel) építését, nőtlen tisztek és tiszthelyettesek részére 5400 szoba építését 10800 férőhellyel, 183,6 millió forint költséggel.

A terv készítésénél figyelembe vették, hogy 1954 végén 5200 nős tiszt és tiszthelyettes lakásigénylő volt; az új tisztek avatásával és kibocsátásával a nős-nőtlen lakásigénylők száma tovább emelkedik; a személyi tulajdonban levő lakásokat megüresedés után vissza kellett adni, így a felhasználható lakásállomány csökkent.

A néphadseregben a tisztai és tiszthelyettesi létszám csökkentése, a beruházások leállítása a hivatásos állomány körében nyugtalanságot keltett és bizonytalanságot idézett elő annál is inkább, mivel a kiképzési viszonyok, az életkörülmények és munkakörülmények a laktanyán belül nem javultak. Ehhez hozzájárult még a hivatásos állomány lakáshelyzetének nem kielégítő volta, a sorozatos átszervezések és az ezt követő áthelyezések, a különélés és egyéb zavaró körülmények.

Néphadseregen belül a második öt éves terv első évében 1955-ben a lakásépítési előirányzat tovább csökkent, a 6,5 millió forintnyi összeg alig 100 új, csökkentett fokozatú lakás építésének indítására adott lehetőséget.

A lakásgazdálkodásnál fokozottabb mértékben előtérbe került a megüresedett lak-tanyákban, katonai objektumokban levő különböző létesítmények igénybevétele lakás céljára. Az előző évben beindított lakáselőkészítő munka tovább folytatódott és újabb katonai épületekre terjedt ki Budapesten és a vidéki helyőrségekben egyaránt. Budapesten az Épületkarbantartó Vállalat rövid átfutási idővel 1955-ben közel 300 lakást bocsá-tott rendelkezésre, a vidéki helyőrségekben az állami és tanácsi építőipari vállalatok át-alkítási munkájával 350–400 lakást adtak át.

Több helyőrségben megüresedett épületekben nőtlen tisztai szálló céljából helyisé-geket vettek igénybe, illetve alakítottak át, vagy kisebb szobákban-helyiségekben tisztai családokat helyeztek el.

A hadsereg 1956-ban a 106 millió forintban előirányzott építési beruházási prog-ramját a fegyvernemi főnökségekkel való egyeztetés után már 1955. augusztus 1-ével jóváhagyta, ami az előkészítő munkát meggyorsította, sőt előszerződéssel még az ősz folyamán több lakásépítés kivitelező munkája is beindult.

A program 1000 lakást irányzott elő (73% egyszobás, 27% kétszobás) éves befeje-zéssel és átadással. A lakásépítési munka azonban lelassult, az év első felében mintegy 200 lakást adtak át. A lakásépítés pénzügyi teljesítése 1956. október 1-ig 47%-os volt (az előző évi 60–70%-os teljesítéssel szemben), ami már jelezte, hogy az építőipar az év végére a tervezett lakásépítési programot nem képes teljesíteni.

Az év folyamán folytatódott a költségvetési hitelekből a fővárosban és vidéken különböző katonai épületekben helyiségek átalakítása lakásokká és október 1-ig 400 lakást adtak át.

1956. október 24-ével a fővárosban, majd azt követően több vidéki munkahelyen az építőmunka leállt és több hétig szünetelt. Az Épületkarbantartó Vállalat a budapesti laktanyákban a lakásépítési munkát november második felében indította be.

A Magyar Néphadsereg lakásállománya közel 12 év alatt 1956. október 23-ig a következő-képp alakult:

– rendelkezésre állt: a néphadsereg és más szervek kezelésében 18 413 lakás, ebből 17 636 lakásban tiszt, tiszthelyettes és polgári alkalmazott, 777 lakásban pedig leszerelt tiszt és tiszthelyettes lakott;

– a lakásigénylők száma: 5896, ebből 940 olyan igénylő volt, aki más helyőrség-ben lakással rendelkezett. A lakásigénylők száma nem fedte a valóságos helyzetet, mert többen új szolgálati helyükre nem szándékoztak átköltözni, lakásigényüket a különélési pótdíj folyósítása miatt adták be.

Az ellenforradalmi események során elsősorban Budapesten több lakóépület, lakás sérült meg, pusztult el. Nem egy helyen a befejezés előtt álló lakóépület lakásaiba a hadsereggel jogviszonyban nem állók költöztek be. A néphadsereg kötelékéből kivált, elbocsátott, leszerelt tisztok és tiszthelyettesek a szolgálati lakásban maradtak, így a hon-védség lakásalapja tovább csökkent.

1957. május 15-i helyzet alapján fél év alatt, különböző okok és körülmények foly-tán a rendelkezésre álló lakásállomány 3676 lakással csökkent, így a honvédségnek 14 737 lakás állott rendelkezésére.

A 14 737 lakásban 3089 leszerelt tiszt és tiszthelyettes, illetve egykori polgári alkal-mazott lakott. A lakásigénylők száma 2510 család volt, ugyanakkor 1948 lakásban áthe-lyezett tiszt, vagy tiszthelyettes lakott.

A Magyar Néphadsereg lakáshelyzetének alakulását a már jelzett problémákon kívül az is befolyásolta, hogy az új szervezés során közel 70 helyőrségben több alakulat, intézet és szerv megszűnt, ezen belül számtalan helyőrség honvédségi alakulat nélkül maradt. Az új szervezés hatásai a lakáshelyzet alakulásánál a későbbiek során jelentkeztek.

Az 1957. évi konszolidáció évében a fő feladatot a néphadsereg lakáshelyzetének stabilizálása és a lehetőségek szerinti fejlesztés, előkészítése jelentette, vagyis a korábbi években megkezdett lakásépítési beruházások befejezése; a középtávú lakásépítési program előkészítése és beindítása; laktanyákban, katonai objektumokban a már megkezdett lakások kialakítási munkálatainak folytatása és új tervek előkészítése; a lakásállomány növelése más módon is.

Az 1957. március 9-én jóváhagyott beruházási program alapján a lakásberuházásra rendelkezésre bocsátott 20,8 millió forint összegből Budapesten és 15 helyőrségben a már megkezdett 360 lakás építését befejezték, átadták és tovább folytatódott új lakások építése (414 lakás), lakások leválasztása (30 nagy lakásból) és új lakások (168 lakás) kialakítása csapaterővel bontott és elfekvő anyagokból 54 lakás építése, lakások igénylése az országos lakásépítési keretből (818 igényelt lakásból 400 lakás átvétele).

A lakásépítési munka a tervezett programnak megfelelően beindult és az első négy hónap pénzügyi teljesítése a 31%-ot meghaladta.

A lakásállomány növekedésével igen sok tiszti és tiszthelyettesi család új lakásba költözött, de anyagi helyzetük nem tette lehetővé, hogy otthonukat berendezzék, felszereljék. 1957 első felében 3136 honvédségi személy – közöttük több magas rendfokozatú tiszt –, vett át különböző berendezési anyagokat, bútorokat kölcsönhasználatra.

Az MNHF-ség Elhelyezési és Beruházási csoportfőnökség 1957-ben különböző bútorokból (ágy, rekamié, szekrény, asztal, szék, konyhabútor stb.), berendezési és felszerelési tárgyakkól (szőnyeg, függöny, csillár, kép stb.) meglévő, úgynevezett „elfekvő készletekből” szervezett vásárlást a tiszti és tiszthelyettesi családok részére bizományi áruházi áron.

Ezt az akciót több száz család vette igénybe, fizetésnél a nagycsaládosok kedvezményt kaptak. Az akcióval a központi és területi elhelyezési raktárak tehermentesültek és emellett az évek óta tárolt, nyilvántartásokban szereplő anyagokból sok millió forint összeg folyt be a honvédség javára.

A konszolidációt követően a *második hároméves terv időszakában* (1958–1960) a Magyar Néphadsereg beruházási tevékenységének kiemelt feladatát képezte a lakásállomány növelése építés és átalakítás útján.

A hároméves terv időszaka alatt beruházásokból 2800 készenléti lakást, a felújítási hitelekkel átalakítás útján 700 lakást kellett létrehozni.

A lakásépítési feladatok kivitelezéséhez szükséges, egyre több építésre alkalmas területet az MNHF-ség Elhelyezési és Beruházási csoportfőnökség Szervezési és Elhelyezési osztálya biztosította a vidéki Elhelyezési Felügyelőségek (EFÜ-k) elhelyezési szakközegeinek.

A beépítésre alkalmas terület kiválasztásánál alapkövetelmény volt, hogy a terület lehetőleg legyen szanalásmentes, a kisajátítási költségek ne legyenek magasak; az építkezés a legkisebb előkészítő munkával mielőbb beindulhasson; akadályozó tényezők ne legyenek és az építkezés határidőre befejeződjön; az épület(ek) közműhálózatra való

rakötése a legkisebb ráfordítással járjon; az építési terület nagyobb katonai objektum közelében legyen.

A néphadsereg kezelésében szabad rendelkezésű, „foghíjas” terület kevés volt, ezt kisajátítás útján a tanácsok biztosították. Ez a célkitűzés Budapestre és a vidéki helyőrségekre egyaránt érvényes volt.

A tervidőszak alatt beruházásokból 3112 lakást építettek fel (ebből Budapesten 937 lakást), a laktanyák és leállított beruházások épületeinek kialakítása lakások céljára és átalakítás révén 750 lakást készítettek el és adtak át használatba (ebből Budapesten 750 lakást).

A tanácsi szervek elsősorban a fővárosban térítés ellenében több olyan lakást adtak át, amelyek különböző okok miatt (lakhatatlanság, disszidálás stb.) megüresedtek.

A személyi mozgatások, szervezési változások következtében a lakásalap egyes helyőrségekben tovább csökkent.

A tervidőszak alatt Budapesten készenléti lakásépítés 14 munkahelyen folyt, vidéken pedig a nagyobb lakáshiánnyal küzdő 40 helyőrségben beindult.

II.

Lakásgazdálkodás az ötéves tervek időszakában

Az ötéves tervek célkitűzései között szerepelt az MSZMP Központi Bizottság első tizenötéves, egymillió lakás építését előirányzó programjának megvalósítása. A Magyar Néphadsereg lakásépítésének célkitűzései a program szerves részét képezték.

A népgazdaság *második ötéves tervének* keretében (1961–1965) a néphadsereg lakásellátása 7 ezer lakás építését és kialakítását, valamint a nőtlen tisztai szálló férőhelyeinek növelését irányozta elő.

A néphadsereg beruházási tevékenységének kiemelt feladata volt:

- a lakásállomány növelése különböző módon az új szervezési-fejlesztési feladatoknak megfelelően;
- a nagyobb diszlokációval érintett helyőrségek lakásalapjának növelése;
- új helyőrségek nyitáskor a lakásalap létrehozása, kialakítása;
- a lakáshiányban szenvedő helyőrségekben (Budapest, Miskolc, Zalaegerszeg, Kaposvár, Nagykanizsa stb.) a lakásalap növelése és az ellátottsági szint emelése.

A tervidőszakban több helyőrségben másodsor is megkezdődött a lakásállomány, a lakásgazdálkodási alap újbóli kialakítása. Ilyen volt a helyzet például Székesfehérváron, ahol a korábban meglévő több száz lakás mellett jelentős számban újakat kellett felépíteni.

A különböző okok miatt korábban leszerelt tisztek és tiszthelyettesek családjukkal együtt a szolgálati lakásban maradtak. A diszlokációk ismerete után a szolgálati lakás visszaszerzését csak cserével lehetett volna megoldani, ami hosszadalmas és bonyolult munkát jelentett volna. Ezért mutatkozott helyesnek a döntés, hogy az új diszlokáció lakásellátási feladatait új építkezéssel oldották meg.

A lakásépítési feladatok előkészítése során a tervidőszak első évében rendezni kellett a néphadsereg és a helyőrségek tényleges lakáshelyzetét, különösen azt, hogy hány és milyen felhasználási fokozatú lakás áll rendelkezésre.

A hadsereg 99 helyőrségben a lakásépítési programot a budapestihez hasonlóan igen gondos, körültekintő munkával készítették elő és indították be. Az építési területek biztosítása több szanalási feladattal járt, az elavult épületekből a lakókat ki kellett költöztetni. A tervezett település rendezési terveit a tanácsi szervek terveivel egyezteték.

A tervidőszak alatt beruházásokból 1163 millió forint ráfordítással 6834 lakás épült fel, ebből 919 lakás Budapesten, a többi vidéki helyőrségekben (Székesfehérváron 501, Nyíregyházán 349 lakás).

A második ötéves terv során Budapesten és a vidéki helyőrségekben folytatódott a laktanyák épületeinek átalakítása lakások céljaira. Ennek során 389 lakás készült el. A helyőrségekben folyó lakásépítés csapaterővel nem csökkent, 60 családiházat építettek fel.

Hosszú évek során a tervidőszakban új nőtlen tisztai szálló építésére is sor került, 546 szobás lakás 1128 férőhellyel és gondnoki lakással rendelkező szálló épült fel.

A lakásvásárlás az Ingatlanközvetítő Vállalatok útján miérsékeltlen folytatódott. A lakásvásárlási lehetőségeket akadályozták, hogy a lakások értékesítési ára igen alacsony volt, ezért csak félkomfortos és szükséglakások vásárlására volt lehetőség. Ilyen esetekben elsősorban a jogcím nélküli bérlők kihelyezése, másodsorban a szanalás volt a feladat.

A néphadsereg polgári alkalmazottainak lakásellátása nem tartozott a Honvédelmi Minisztérium hatáskörébe, ez a tanácsi szerveknek volt a feladata. A néphadsereg működése megkövetelte, hogy a fontosabb beosztású polgári dolgozóknak (mérnökök, orvosok, tanárok, technikusok és mások) lakásproblémája ne legyen, ezért a középtávú tervek előkészítésénél a rendszeresített polgári állomány 10%-át a lakásellátásnál figyelembe vették, majd ezt a keretet bővítették.

A *harmadik ötéves terv* során (1966–1970) a néphadsereg lakásellátása a honvédelmi miniszter által jóváhagyott Irányelvek szerint folytatódott, egybekapcsolva a védelmi, szociális-kulturális célkitűzésekkel.

Az új középtávú tervben a Magyar Néphadsereg rendelkezésére álló beruházási hitekeretek összege 30%-kal kisebb volt, mint a második ötéves tervben. A lakásépítési hitelből azonban így is 3700 új lakás felépítését irányozták elő: központi lakáskeretből 2100, alaptervekenységéből 800, csapatkivitelezésben alaptervekenységi keretből 800 lakás. A tervben 850 nőtlen tisztai szállói férőhely növekedés szerepelt.

A tervidőszak alatt a lakások 20%-át Budapesten, 80%-át vidéki helyőrségekben építették fel. Az építési feladatokhoz szükséges területek előkészítése már az előző tervidőszakban megkezdődött.

A felépült lakások kivitelezési munkálatait a tervidőszak első évében üzembe helyezték 43. számú Állami Építőipari Vállalat 1. számú házgyára Budapesten, majd a továbbiakban üzembe helyezték 9 házgyár végezte (ebből 3 házgyár Budapesten és Dunakeszin, 6 gyár vidéken működött). Ezáltal megteremtődött a tömeges lakásépítési feladatok országos termelőbázisa.

Vidéki helyőrségekben a lakásoknak mintegy fele saját beruházásban, másik fele a tanácsokkal kötött megállapodások alapján épült fel.

A tervidőszakban beruházás útján 3599 lakást építettek fel 882 millió forint ráfordítással. Ebből Budapesten 718, ötven vidéki helyőrségben 2881 lakás épült fel (Veszprémben 277, Székesfehérvárott 237 lakás stb.).

A személyi állomány életkörülményeinek javítása, az elmaradás felszámolása érdekében új lendületet kapott a lakásépítés csapatkivitelezésben Budapesten, Törökbálinton, Budakeszin és sok vidéki helyőrségben (232 lakás felépítése és átadása).

A költségvetési hitelkeretből folyó lakásellátási tevékenység a tervidőszakban tovább folytatódott, bár korábban más célra épült és lakás céljaira kialakítható lehetőségek csökkentek, de így is 133 lakást alakítottak ki és adtak át.

A nőtlen tisztok és tiszthelyettesek korszerű elhelyezési lehetőségei tíz helyőrségben új szállók építése útján 824 férőhellyel és 8 gondnoki lakással bővültek. Az új szállóépületek hideg-melegvízes blokkal, főzőkonyhával, televíziós szobával épültek, a szobákat kárpitozott bútorokkal rendezték be.

A néphadsereg a saját beruházásában épülő lakóházak-lakótelepek lakásszámának megfelelően, a legszükségesebb üzleteket és más létesítményeket vagy felépítette, vagy a korábban más célú épületeket ilyen célokra átalakította.

A *negyedik ötéves terv* során (1971-1975) a néphadsereg lakásgazdálkodásának különböző módzatai kezdtek kibontakozni, az építési munkákat a már megkezdett lakóépületeken folytatták és új területeken telepszerű építkezési móddal kezdtek építkezni.

A korábbi tervidőszakban beindult új gazdasági mechanizmus a lakásépítés területén számos új követelményt írt elő, nevezetesen:

- az előkészítő tevékenységnél a terület adottságainak, szolgáltató képességének figyelembevétele;

- tervező munkánál az építendő lakásszám arányában a kapcsolódó, járulékos létesítmények számbavétele, elsősorban bölcsődei, óvodai, iskolai, kereskedelmi és szolgáltató egységek, egyebek létesítése;

- a lakóépületek-lakótelepek építésének befejeztével egy időben a hiányzó létesítmények pótlása;

- a kivitelezési tervek elkészítése során a korszerű technológia, házgári elemek, távfűtés, gázfűtés alkalmazása.

A lakások elosztásáról és a lakásbérletről szóló 1971. évi kormányrendelet, az e téren és tárgyban kiadott miniszeri utasítások lehetőséget adtak a lakásgazdálkodás formáinak további szélesítésére (a korábbi gyakorlatok jogszabállyá váltak).

A Magyar Néphadsereg vonatkozásában ez többek között úgy jelentkezett, hogy létrejött a HM lakásépítési (pénzügyi) alap és így lehetővé vált a saját erőből történő családház, társasház építéséhez munkáltatói kölcsön folyósítása; részvétel az Országos Takarékpénztár beruházásában épülő lakásépítési akcióban; tanácsi bérlőkijelölési lakásokra térítés ellenében a bérlő kijelölési jog átvétele.

Ebben az ötéves tervben megkezdődött a néphadsereg beruházásában épülő lakótelepek előkészítő, kivitelező és üzembehelyezési munkálata, amit az MNHF-ség Elhelyezési és Beruházási Szolgálatfőnökség szervezett és irányított, a Középvület Beruházó Vállalat pedig lebonyolított.

A tervidőszak alatt az új kiképzésű műszaki alakulatok nős tisztai és tiszthelyettesi állományának lakásellátása új feladatként jelentkezett. A munkahelyeken - amelyek egyben szolgálati helyet is jelentettek -, ezt a feladatot a foglalkoztató vállalatnak kellett megoldania, ami igen akadályozott és a lakásra igényjogosultaknak több mint fele továbbra is a néphadsereg kezelésében levő szolgálati lakásban lakott.

A tervidőszak alatt 4875 lakás épült fel. Ebből saját beruházásban 3126 lakást, a

tanácsokkal közös beruházásban 1749 lakást helyeztek üzembe, amiből Budapesten 1528, vidéken 3347 lakást adtak át. Átlag szobaszám 2,1, átlagos alapterület 54,3 m² volt.

Elmaradt a korábban más célra használt épületek átalakítása lakásokká. Több helyőrségben, ahol a lakásszám lehetővé tette, ott átalakítással kettő, kettő és fél szobás lakásokat alakítottak ki.

A HM lakásalap létesítésével és felhasználásával megteremtődött az anyagi feltétel lehetősége korszerűbb, sokrétű lakásgazdálkodási tevékenység folytatásához (bérlokiválasztás, ingatlanvásárlás, vevő kijelölési jog stb.).

Az ötödik ötéves terv során (1976-1980) az MSZMP Központi Bizottság határozata alapján az új tervidőszakkal megkezdődött a második tizenöt éves (1976-1990) lakásépítési program végrehajtása, amely 1,2 millió új lakás építését irányozta elő, ebből Budapesten 300 000 lakását.

A Magyar Néphadsereg jelentős lakásépítési és gazdálkodási feladatai az új program részeként jelentkeztek. A tervidőszakban fő feladat volt a szervezéssel érintett helyőrségek lakásellátási feltételeinek kialakítása, a diszlokációnak megfelelően új helyőrségek nyitása, a helyőrségek lakásellátási szintjének tartása és a lehetőségek mellett annak növelése.

A tervidőszak a honvédség részére 5900 lakás felépítését irányozta elő, ebből Budapesten és környékén 2000 lakást kellett felépíteni.

A néphadsereg saját beruházási tevékenysége mellett a fővárosi tanáccsal közös megállapodás alapján, közös beruházásban további 440 lakást biztosítottak. A vidéki helyőrségekben saját kivitelezésben és a tanácsokkal közös beruházásban több mint 3500 lakást terveztek átadni.

A tervidőszak alatt 5588 lakás épült fel, ebből Budapesten saját kivitelezésben és a tanácsokkal közös beruházásban 1876 lakást, csapaterővel pedig 200 lakást építettek fel elsősorban Budakeszin, Dunakeszin és más helyőrségekben.

A tervidőszak alatt nőtlen tiszt szálló és nővérszálló 294 férőhellyel és gondnoki lakással gyarapodott.

A néphadsereg beruházásában és a tanácsokkal közösen az óvodai és bölcsődei kapacitás 819 + 206 férőhellyel bővült. Az üzletek és szolgáltatóházak alapterülete beruházás útján 10 451 m² növekedést mutatott.

Tovább szélesedett a HM támogatásával családi házak, társasházak építése és OTP, tanácsai értékesítésű szövetkezeti, illetve öröklakás vásárlása. A lakásellátásnak ez a formája elsősorban az MN polgári alkalmazottak lakásproblémáinak rendezésében játszott fő szerepet Budapesten és a nagyobb vidéki városokban.

A tervidőszak alatt a 344 millió forintnyi HM lakásépítési alap keretből több mint 3600 lakásprobléma rendeződött a néphadsereg lakásállományának növelése és a lakások személyi tulajdonúvá válása folytán.

A Magyar Néphadsereg felhasználható lakásállománya 1980 végén 24 990, ebből Budapesten 6540 lakás volt, mivel 5750 lakásban nyugállományúak, tartalék állományba helyezettek, katonazvegyek, továbbá szolgálati és munkaviszonyban nem állók laktak, 300 lakást nőtlen tiszt szálló, óvoda, bölcsőde, társadalmi klub és más célokra vettek igénybe.

A tervidőszak alatt nőten tiszttek, tiszthelyettesek helyőrségi szállásai az új szállók építésével korszerűsödtek és az igényeknek megfelelő létesítmények jöttek létre.

A párt- és a kormányzati szervek célkitűzéseinek megfelelően a Magyar Néphadsereg lakásállománya változó körülmények között alakult ki, három és fél évtized alatt különböző módon a lakásigénylők ellátására 47 000 lakás állt rendelkezésre.

A lakásállomány alakulása két szakaszra bontható:

a) 1945-1956 között:

- beruházás során felépült	9070 lakás
- csapatépítéssel épült	125 lakás
- helyreállítás, újjáépítés, átépítés folytán épült	3743 lakás

Építéssel össz. 12938 lakás

- az országban meglevő lakásokból közigazgatási úton az MN részére igénybe véve	5475 lakás
--	------------

Mindösszesen: 18 413 lakás

A Magyar Néphadsereg fejlesztésének időszakában a lakásigények gyorsabban növekedtek, mint a felhasználható lakások mennyisége. Így a tisztai állományhoz viszonyítva a lakásellátottság szintje 40% körül mozgott, a tisztai és tiszthelyettesi állománynál együttesen pedig alig érte el a 25%-ot.

A Magyar Néphadseregnek 1956. október 23-a után rendelkezésre állt 18 413 lakásból, 17 636 lakás volt felhasználható. A szervezési intézkedések következtében néhány hónap alatt a néphadsereg állománya 14 737 lakásra csökkent, ebből több mint 3000 lakásban leszerelt tiszt, tiszthelyettes és munkaviszonyban nem álló polgári alkalmazott lakott. Az így felhasználható lakásállomány az 1957. május 15-i helyzet alapján 11 648 lakás volt.

1957-től a néphadsereg létszámhelyzetének, majd fejlesztésének jobban megfelelő lakásépítési, illetve lakásgazdálkodási szakasz indult be.

b) 1957-1980 között:

- beruházás során felépült	24 369 lakás
- csapatépítés keretén belül épült	1002 lakás
- helyreállítás, újjáépítés és lakáscélokra való átépítés során épült	1440 lakás

Építés összesen 26 811 lakás

- az országban meglevő és épülő lakásokból közigazgatási és gazdasági megállapodás alapján igénybe véve	1954 lakás
---	------------

1945-1980 között a Magyar Néphadsereg részére lakásgazdálkodási úton és gazdasági megállapodás alapján 7429 lakás, mindösszesen 47 178 lakás.

A Magyar Néphadsereg lakásállománya az 1980. december 31-i helyzet alapján 31 040 lakás volt, ebből 8170 lakás Budapesten állt rendelkezésre. A lakásállomány az építéshez és az ellátáshoz viszonyítva 30 év alatt 16138 lakással csökkent, amiből 2220 lakás Budapesten volt.

A néphadsereg felhasználható lakásállománya 1980. év végén 24 990 lakás volt (ebből Budapesten 6540 lakás), mivel 5750 lakásban nyugállományúak, tartalékba helyezettek, katonanőzvegyek, szolgálati és munkaviszonyban nem állók laktak. 300 lakást női tiszti szálló, óvoda, bölcsőde, társadalmi klub és más célra vettek igénybe.

A szállók férőhelyei közül 2960 volt korszerű, 612 még nem volt korszerű, 398 ideiglenes jellegű volt. A korszerű szállók között a tervidőszakban épült nővérszállók is voltak. Az átvonuló szállók 490 férőhellyel működtek.

A néphadsereg lakásállományában bekövetkezett csökkenés főbb tényezői: az átszervezéssel kapcsolatban helyőrségek megszűnése, vagy szervezésük módosítása, létszámuk csökkenése; a laktanyák és katonai objektumok átadása lakásokkal együtt a népgazdaság különböző szerveinek; laktanyák, katonai objektumok és lakóházak, lakótelepek használatba adása a Szovjet Hadsereg részére; az átszervezésekkel kapcsolatos létszámcsökkenés, tisztek, tiszthelyettesek tartalékállományba helyezése, leszerelése; nyugállományba helyezése korhatár előtt egészségügyi okok miatt, rokkantság folytán, illetve a korhatár elérése után, vagy elhalálozás következtében; a néphadsereg kezelésében levő lakóépületek szanálása, vagy korábbi rendeltetésüknek megfelelő visszaállítása; a korábban adminisztratív úton és ilyen módon szolgálati lakássá nyilvánított lakások szolgálati jellegének törlése, személyi tulajdonú lakásokká való visszaadása; szanálási feladatok megoldása lakással történő visszapótlás útján stb.

A néphadsereg lakásállományának 71%-a közvetlen kezelésben volt, a vidéki helyőrségekben a lakáskezelés feladatát a laktanyák elhelyezési szolgálata látta el. A lakások 29%-át a tanácsok ingatlankezelő szervei kezelték. A néphadsereg lakásállományának kétharmada 1960 után épült, az átlagos életkor 25 év volt.

A lakások nagyságának jellemző adatai: szobaszám: 1,9, a lakások 82%-a 2-4 fős volt, 18%-a 4 főnél nagyobb létszámú család elhelyezésére volt alkalmas. A lakások minőségi felszereltségében az utóbbi évtizedben javulás következett be, 37% összkomfortos, 60% komfortos, 3% félkomfortos, vagy komfort nélküli volt.

A lakásállomány mintegy fele lakótelepszerűen, egynegyede a laktanyákhoz közel, a többi egyedi épületként, „foghíjas” területen épült fel. A lakótelepek ellátottsága és üzemeltetése közösségi létesítményekkel a település fejlettségi fokának megfelelően különböző színvonalú volt. A járulékos létesítményekkel való ellátottság megfelelő volt.

A lakásépítés és a lakásvagyon megővése néphadsereg viszonylatban az országos szinthez hasonlóan alakult. A lakásellátottság 87%-os volt. A vidéki helyőrségek lakásellátottsága valamivel jobb volt mint a fővárosban.

Az MSZMP Központi Bizottság határozata alapján a Magyar Néphadsereg lakásépítési programja és lakásgazdálkodása a hivatásos, továbbszolgáló és polgári alkalmazotti állomány lakásellátásáról, a szocialista életmód fejlődésének alapvető tárgyi feltételeiről fokozatosan gondoskodott.

Az „ellenség” mögöttes területén folyó harc érdekében

Írta:

Azujev ezredes a légi deszantcsapatok parancsnokának hadtápbefolytette

Megjelent:

a „Til Vooruzsennik Szil” c. folyóirat 1987/4. számában

Azt mondják, hogy az éjszaka a deszantkatonák második anyja. Rejtve végrehajtani egy manővert a repülőtéren - felkészítve a személyi állományt és a technikát a repülésre - már egyenlő a fél sikerrel. Az éjszaka azonban nem kis nehézségeket rejtget magában, mind a kormányozható léghajóba történő berakáskor, mind a technika, anyagi eszközök és a személyi állomány kidobásának pillanatában. Tudni kell azt is, hogy a korszerű felderítőeszközök korszakában nem könnyű feladat észrevétlenül az arcvonal mögé benyomulni. És előre nem lehet megmondani, hogy mi vár a deszantkatonákra az ismeretlen körzetben.

A deszantcsapatok hadtáp alegységei szakembereinek feladatai kevésben különböznek a többiekétől. Ugyanaz a járművek és a terhek tökéletes kikötése, ugyanazok az ugrások az ismeretlenbe, ugyanaz az egyes emberek belső készenléte az ellenség támadásának az elhárítására. És nem véletlen az, hogy a hadtáp valamennyi alegységénél megkülönböztetett figyelmet fordítanak nemcsak a szolgálati ágak szakembereinek szakmai, hanem a légideszant, harcászati, lökiképzésére is. Azokkal állandóan gyakoroltatják a normatívák, éjjel és nappal történő végrehajtását. A bátorságnak és a mesterségbeli tudásnak a legjobb iskolája azonban végsősoron a harcászati és szakharcászati gyakorlatok a harci rendeltetéssel kapcsolatos feladatok gyakorlati végrehajtásával.

Az egyik harcászati gyakorlatot nem úgy tartották meg az odesszai katonai körzetnél. A gyakorlat eredményeinek elemzésekor én gondolatban visszagondoltam az Afganisztánban állomásozó korlátozott szovjet katonai erőknél eltöltött napjaimra. A deszantkatonák akkor éjszaka, rejtve készülődtek a Pandzsiser körzetében való kidobáshoz, ahol afgán harcosok elkeseredett közelharot vívtak a dusmanok bandái ellen.

A deszantkatonák sikeresen végrehajtották a részükre megszabott feladatokat. A hadtápszakemberek is megoldották nehéz feladataikat. Élelemből, lőszerből, üzemanyagból a szükséges mennyiséget vitték magukkal a fedélzetre. Az ellenséget üldöző deszantkatonák egyre távolabbra haladtak a hegyekbe. Mind újabb és újabb problémák

merültek fel. Míképpen biztosítsuk a harcosokat a harchoz minden szükségessel, mindenekelőtt vízzel, étellemmel, lőszerrel? Járművön a hegyekbe nem jutsz el. A helyi lakossághoz fordultunk. Az afgánok teljesítették kéréseinket és a hadtáp alegységeknél megjelentek a lovak, a szamarak. A málhás állatok elindultak a meredek ösvényeken a hágók irányába. És a harccal kapcsolatos hadtápbiztosítási munkába hamarosan bekapcsolódtak a helikopterek is.

Egy néhány apróság bevéődött az emlékezetembe. Újra magam előtt látom a mi fáradhatatlan egészségügyi dolgozóinkat, akiknek parancsnokuk V. Scserbin orvos-örnagy volt. Eddig mint tapasztalt sebészt ismertem, a reális harc azonban feltárta Vlagyimir Ivanovicsnak más tulajdonságait – szervezői talentumát, taktikai érettségét, a legkisebb hanyagsággal szembeni türelmetlenségét – is. A földreérés utáni első percekben láttam őt, az igényes, határozott embert. Ő irányította az egészségügyi anyag, a berendezés és a technika felkutatását, összegyűjtését és az összpontosítási helyre való szállítását, „a funkcionális” alegységek telepítését. És a váratlan, eléggé bonyolult helyzetben minden úgy ment, mintha előre elkészítették volna a hadműveleti forgatókönyvet. Mint sebész korábban gyógyította az afgánokat és a mi deszantkatonáinkat, most pedig állhatatosságáról és munkabírájáról tett tanúbizonyságot, mint parancsnok és doktor egy személyben.

A szervező és sebész ezen tulajdonságait már az afganisztáni szolgálat előtt felismerték: 1977-ben Szolgálati Érdeméremmel tüntették ki. Afganisztán földjén tanúsított bátorságáért és eredményes szakmai munkájáért pedig V. Scserbin orvos őrnagyot a „Vörös Csillag Érdemrenddel” tüntették ki.

Mit jelent ez a két esemény – a dusmanok elleni régi harc, amelytől majdnem három év választ el bennünket, és a közelmúltban megtartott gyakorlat – a deszantkatonák életében, mindenekelőtt szervezettséget, magas fokú felelősségérzetet a katonai kötelek végrehajtásáért.

A gyakorlaton kiválóan tevékenykedett az A. Ruzsanov tiszt parancsnoksága alatt álló egészségügyi zászlóalj személyi állománya. Pozitívan hatott a munkára Alekszandr Nyikolajevics tapasztalata. Annak idején ő is szolgált a baráti Afganisztánban és nagyon jól tudja, hogy mit ér egy másodperc a harcban. Mind ő, mind az alárendeltjei teljes odaadással és energiával készülődtek az „ellenség” mögöttes területére való kidobásra.

A „gyülekező” jel nem érte készületlenül a zászlóalj harcosait. Ezen kollektíva orvosainak, felcsereinek, egészségügyi katonáinak, gékocsivezetőinek nemcsak a szakképzettségük jó. Azok légi deszant felkészültsége is igen magas színvonalú. Koromsötét éjszaka volt. Ettől függetlenül úgy a járművet, mint a rakományokat normaidőn belül elhelyezték az ejtőernyőkön és hozzáférhetően kikötötték azokat. Az egészségügyiek kapkodás nélkül, magabiztosan tevékenykedtek, mindegyik tudta, mikor és konkrétan mit kell tenni.

Itt meg kell említeni egy olyan nem kevésbé fontos sajátosságot, mint a rakományok centírozása. Ha az anyagot ennek figyelmen kívül hagyása mellett rakjuk le, akkor az a földreérés pillanatában üzemképtelenné válik, újabb gondok keletkeznek. Az egészségügyiek precízen végrehajtottak minden követelményt. Ezt bizonyította a deszantolás is. Ami minden különösebb baj nélkül megtörtént. A személyi állomány a deszantolást követően, miután a járműveket és a rakományokat megszabadították a rögzítő kötelektől, az ismeretlen terepen menetet hajtott végre, a valószínű veszteség körzetébe, ahol a „sebesültek” átvételére rövid idő alatt szét is bontkoztatták a funkcionális alegységeket.

Nagy felelősségtudattal végezték feladatukat a gépkocsizók. Magától értetődően mi figyelembe vettük azt, hogy a közelmúltban magasabb beosztásba került L. Guzd százados parancsnoksága alatt álló gépkocsiszállító századnál sok a fiatal vezető, akik még nem tudták tökéletesen elsajátítani szakmájukat. És minket érdekelt, hogyan tudja ilyen körülmények között az alegység megoldani a részére megszabott feladatokat.

A deszantoláshoz való aktív felkészülés időszakában, a gépkocsizók megsegítésére kijelöltek egy csoport deszantkatonát, mivel a gépkocsiszállító századnál a személyi állomány száma gyakorlatilag egyenlő a gépkocsik számával. A rögzítés pillanatában pedig az egyes ejtőernyőknél 3-4 főre volt szükség. És itt játszik fontos szerepet a kölcsönös helyettesíthetőség. Magától értetődően a gépkocsizók is segítettek egymásnak. Komoly nehézséget okozott pl. sokuk, főleg az újoncok számára az ejtőernyő rakfelületére való ráhajítás. Annak magassága kb. 70 cm, területe korlátozott és nem teszi lehetővé a manővert. A vezetőnek még a ráhajítás előtt ki kell mindent számítani és ahogy mondani szokás centiméternyi pontossággal kellett megállítani a gépkocsit. A legkisebb hiba és a gépkocsi máris a földön van. Ezért a gyakorlatok előtt gyakorlásokat tartottak: az újoncok felhajtottak, helyüket a volán mellett tapasztalt vezetők foglalták el. Ezután ezt a műveletet ők önállóan végezték el, idősebb bajtársaik ellenőrzése alatt.

A közlések megszakítás nélkül érkeztek. És az időjárás is próbára tette az embereket, éjfél táján megeredt a zápor. A meteorológusok időben értesítették a parancsnokokat és a szolgálatfőnököket, úgy hogy a rakfelületeket, amelyek fel voltak szerelve többkúpolás ejtőernyős rendszerekkel, le tudták fedni ponyvával. A többi műveletet kiadós eső mellett kellett végrehajtani. Nem véletlen azonban az a szólásmondás, hogy háborúban, mint a háborúban senki sem gondol magára. Minden hadtápszakembernek csak az járt az agyában, hogy a feladatot végre kell hajtani. Hajnalra a felhő felszakadozott, az eső csendesedett és a léghajók a levegőbe emelkedtek.

A repülés kb. két órát vett igénybe. Elég idő volt arra, hogy levonják az első tanulságokat. Mi különös figyelmet fordítottunk a gépkocsizókra. És nemcsak azért, mert izgultunk az újoncokért. L. Guzd százados századának sikerétől közvetlenül függött a deszantkatonák anyagi biztosítása, akik már az „ellenség” mögöttes területén folytatták a harcot. A gépkocsiszállító alegység személyi állománya precízen, összehangoltan tevékenykedett. A vezetők azonban sokkal korábban végrehajthatták feladataikat. És a fennakadás egyáltalán nem az újoncok hibájából következett be. A vezetők szakmai képzetére nagy gondot fordító szakaszparancsnokok bizonyára nem tekintették saját feladatuknak a többkúpolás ejtőernyős rendszer összeszerelését. Bebizonyosodott, hogy ezt a maximális figyelmet, pontosságot, folyamatosságot, önállóságot igénylő műveletet sem a vezetők, sem azok parancsnokai nem tudták végrehajtani. Ezért a járművek és a rakományok rögzítésének befejezése után, azok mindannyian várták a légideszant szolgálat szakembereinek az érkezését. És önkéntelenül felvetődött a kérdés, hogyan fognak a gépkocsiszállító század szakemberei tevékenykedni akkor, ha a légideszant szolgálat szakemberei nem fognak a közelben tartózkodni? Mert a reális harc szolgálhat ilyen meglepetéssel is.

Hasonló hiányosságok előfordultak más katonakollektíváknál is. Bizonyára elérkezett az ideje nemcsak a gépkocsizók, hanem a többi hadtápszakemberek számára is, hogy lemondjon az elavult pszichológiáról, olyan fontos feladatnak tartsák a többkúpolás ejtőernyős rendszerek összeszerelését, mint az alárendeltek szakmai kiképzését.

És még egy lényeges apróság. Már említettem, hogy a rögzítés pillanatában a gépkocsizók megsegítésére deszantkatonákat jelöltek ki. Ez így jó. Kezelőszemélyzet minőségben való ténykedésüket azonban nem gyakorolták. A harcitechika kikötésének rendjét minimálisan ismerő deszantkatonák a szállító- és más járművek rögzítésének rendjét minimálisan ismerő deszantkatonák a szállító- és más járművek rögzítésének egy sor sajátosságával találták magukat szembe. És nagyon sok idő veszett kárba, mikor az ügyis nagyon ki volt számítva. Itt nyilvánvaló hiba mutatkozott meg azoknak a szolgálati személyeknek a tevékenységében, akik kötelesek voltak gondoskodni a harcosok kiképzéséről, azok összehangolt munkájáról.

A gépkocsizók azonban pótolták a mulasztásokat a deszantolás után. És ez nagyon fontos - időben kiszállították a deszantkatonáknak a lőszeret, az üzemanyagot, az élelmisszert. Kialakult a légideszant csapatok gépkocsiszállító alegységei személyi állománya kiképzésének egységes megközelítése. A századoknál már több éve gyakorlásokat tartanak, többek között éjjel is a rakományok felkutatásával, kikötésével és szállításával kapcsolatosan. Mi ennek a lényege? A gépkocsioszlop megérkezik a rakományok kidobásának körzetébe és ott két részre oszlik. Az oszlop egyik része a kidobás körzetének elejére, a másik - végére indul. Az egymással szembejövet tevékenykedő vezetők folyamatosan kikötözik és átrakják az ejtőernyő rakfelületről az anyagi eszközöket. És ez így van a gyakorlatban is.

Egy ejtőernyő-rakfelület rakománya nem fér rá egy gépkocsira. És ha azt elhagyják, úgy, hogy a lőszernek, élelmisszernek v. más anyagi eszköznek egy része rajta marad és eltűnhet. Ezért egyszerre öt gépkocsit kell odairányítani. Kettő az ejtőernyő-rakfelület körletében áll meg, a másik három - közvetlenül a rakfelületnél, lenyitott hátsó oldallalakkal, három oldalról. Valamennyi gépkocsivezető átrakja a rakományt, a gépkocsi felépítményre és a következő ejtőernyő-rakfelülethez megy. Majd ugyanígy együttesen rakják meg a másik két gépkocsit.

A szóban levő gépkocsiszállító századnál ezt a módszert besúlykolták. A gépkocsivezetők úgy tevékenykedtek, mint az oktatófilm kockán, nyoma sincs a legkisebb fennakadásnak. Ez biztosította az alegység sikerét, mert a közlés szerint nemsokára a rakományok kidobása után, az „ellenség” előrevonta erőt. A feszesen megszervezett munka következtében a gépkocsizók jelentősen csökkentették az anyagi eszközök átrakásának idejét. Az „ellenségnek” nem volt ideje arra, hogy bejárja a gyűrűt. A veszély azonban nem múlt el, megkezdődött az oszlop üldözése. A századparancsnok rádión jelentette a helyzetet. Az „ellenség” rohamának elhárítására és a hadtáposzlop védelmére útbaindítottak egy deszantalegységet BMD-én. A század veszteség nélkül érkezett be a kijelölt körletbe. A lőszer és az üzemanyag időre beérkezett. Pedig útközben a közléseken kívül is volt elég zavaró körülmény: az eső után az utak vendégmarasztaló sárrá változtak.

Ilyen viszonyok között hozzáértően irányította az alárendeltek a két ikertestvér Fegyjukovics Viktor és Leonyid hadnagy, akik ezen a gyakorlaton tettek először tanúbizonyságot parancsnoki érettségükről. Mindketten becsülettel helyálltak. A gyakorlat idején a tisztek állandóan az emberekkel voltak, tűzszünet alatt elbeszélgettek azokkal, megmagyarázták az okát napjaink feszült nemzetközi helyzetének. Személyes példamutatásukkal lelkesítették az alárendeltek a feladatok példás végrehajtására. Ha útközben valamilyen fennakadás keletkezett, a szakaszparancsnokok mindent meg tettek annak elhárítása érdekében. Egyes gépkocsik csúsztak elakadtak a sárban, mások pedig az árokba csúsztak - előkerültek a csörlők, a drótkötelek és azok újból az úton voltak.

Egyes szakaszokon a hadnagyok felderítették a menetvonalakat, ami nem kis szerepet játszott abban, hogy a rakományok időben eljussanak a raktárba és harcállásokba.

Minden hadtáptagozatban a szervezettség hívta fel magára a figyelmet. A harcálláspontot pl. a komendáns alegység szolgálta ki. A döntnökök ellenőrizték a gépkocsik tartályaiban az üzemanyagot és az összesen 0,2 javadalmazásnak felelt meg. Kiadták a közlést, hogy gyorsan el kell végezni az utántöltést. Már készülődtek, hogy a „fekete könyvbe” beírják: nem birkóztak meg a feladattal. Amikor rádión haladéktalanul kiadták az utasítást és utána nemsokára megérkezett két töltőgépkocsi, a döntnökök a beírás helyett kénytelenek voltak a komendáns alegységnek kiváló osztályzatot adni.

És a dolgot mégsem lehetett hiba nélkül megúszni. A harcászati gyakorlat kiértékelésén sajnos a Bondarenko nevét a többieknél többször emlegették. A harc hevében, amikor szükségessé vált a lőszer gyors kiszállítása, G. Bondarenko tiszt állt a gépkocsioszlop élén. Előzetesen ő még csak meg sem érdeklődte, hogy a raktár milyen kilométerhálózatban helyezkedik el. A szakemberek élükön N. Ljubcsik tiszttel úgy álcázták a rájuk bízott lőszert, hogy az oszlop elment mellette, anélkül, hogy észrevette volna a raktárt. A hadtáptiszt a maga módján oldotta meg a közlést: „hogy mentse a mundér becsületét”, parancsot adott a gépkocsivezetőknek, hogy üres ládákat rakjanak fel a gépkocsikra, jelezve ezzel, hogy a lőszert kiszállították. A szemfényvesztést azonnal felfedték. Bondarenko tiszt cselekedete megfelelő osztályzatot kapott. Azt a hadtáp-alegységparancsnok és szolgálatfőnökök értekezleten részletesen megvitaták és olyan következtetést vontak le, hogy a csalás, a becselenség a gyakorlaton – a harc megghiúsítása az ellenséggel való összecsapáskor.

A feltételezés mágnessége időnként annyira magával ragadja az egyes szolgálati személyeket, hogy azok nem tudják hol a határ a valóság és a harctevékenység formális jelölése között. Az ilyen tényről nem szabad hallgatni. A „sebesültek” gyűjtő- és hátraszállító helyre való eljuttatásához kiegészítő szállítóeszközökre volt szükség. V. Hudolejev tiszt rádión megkapta a megfelelő utasítást. Az idő múlik – gépkocsik nincsenek. Újból megkérdezik Hudolejev tisztet rádión. És ezt a kérdést követte a következő kérdés:

Hát valójában kell a gépkocsi?

- Valójában!

Abogy mondani szokták, ez nem szorul kommentárra.

Mivel rádióösszeköttetésről volt szó, megemlítjük, hogy a gyakorlat alatt szilárd, folyamatos volt. A gyakorlat azonban bebizonyította, hogy a gépkocsiszállító alegységknél kevés a rádióállomás. A szakaszoknak gyakran kell feladatokat elszakadva, különböző irányokba végrehajtani. Rádióállomással minden szakaszparancsnoknak kell rendelkeznie.

És még valami: egyes parancsnokok megfelelnek egy olyan fontos apróságról, mint a visszacsatolás. A szabályzat fehéren-feketén azt mondja: végrehajtottad – jelentsd. A szóban forgó gyakorlaton a jelentések az esetek többségében késedelem nélkül befutottak a H-ra. Egyes szolgálati személyeket azonban többször is kellett emlékeztetni erre az elementáris, de a harcban szükséges kötelmére. Állandóan emlékezni kell arra, hogy a szervezettség, a szigorú pontosság is a deszantkatona fegyvere, a reális harcban ellenőrzött fegyvere.

Tudományos munkák kidolgozásának tökéletesítéséről

Írta: V. A. CSIRVIN ezredes

(Megjelent: a „Vojennaja Miszt” című folyóirat 1987/7. számában)

A világ katonapolitikai helyzete az imperialista államok, különösen az USA kalandor politikája eredményekénti továbbéleződésének viszonyai között a szovjet fegyveres erőknek állandó készenlétben kell állniuk bármilyen agresszió visszaverésére, akárki kezdeményezi is azt. Azok harci ereje és harckészültsége továbbnövelésének kérdésében fontos szerepet játszik a hadseregben és a flottánál folyó tudományos munka - aminek, ahogy az ismeretes - egyik legfontosabb formája, a szovjet hadtudomány és hadművészet aktuális problémái megoldásainak útjait általánosító és ismertető, azok továbbfejlesztéséhez hozzájáruló tudományos munkák kidolgozása.

Jelen dolgozatban megkíséreljük a meglevő hiányosságokat elemezni és megvizsgálni a katonai problematikával kapcsolatos tudományos munkák kidolgozása tökéletesítésének egyes kérdéseit.

A hadügyben végbement műszaki-tudományos forradalom a fegyveres harceszközök, a csapatok (erők) szervezeti felépítése és a hadművészet intenzív fejlődése igen magas követelményeket támaszt az adott problematikával kapcsolatos elméleti művek, tudományos-kutató munkák, monográfiák és disszertációk minőségi és gyakorlati hasznosságával szemben. Véleményünk szerint azok kidolgozásakor az alapvető hiányosságok a következők: gyenge kapcsolat (összefüggés) a tudományos kutatások és az aktuális gyakorlati kérdések megoldása között; korlátozott tájékozottság a jövővel kapcsolatosan, a perspektíva rossz (helytelen) megítélése, ragaszkodás a felállított szabályokhoz (tételekhez) félelem az új szó, új idea kimondásától; a tudományos vívmányok gyakorlatban való megvalósításának lassúsága. Ezek eredményeképpen sok kulcsfontosságú és újból felmerülő problémák vizsgálata nem eléggé céltudatosan és állhatatosan folyik, azoknak megoldása nincs befejezve. Sok katonai kutató ugyanakkor olyan problémák kutatásán dolgozik, amelyeknek nincs komoly gyakorlati jelentősége. Munkájukból hiányzik a hadügy fejlődésének különböző tudományos kutatási módjai, mindenekelőtt a matematikai modellezés mesteri alkalmazásán alapuló tudományos prognosztizálása, hiányoznak a gyakorlati ajánlások a csapatok és a törzsek részére. Mindez jelentősen csökkenti a művek gyakorlati jelentőségét.

Mi teljes mértékben egyetértünk a „Vojennaja Miszt” c. folyóirat hasábjain közzétett azon véleménnyel, mely szerint a különösen aktuális problémákkal kapcsolatos katonai-elméleti művek és tudományos kutatómunkák kidolgozását szerződéses alapon kell megszervezni, a tudományos tevékenység hatékonyabb ösztönzésével. Ez lehetővé

teszi a kutatások és tudományos művek minőségének növelését, továbbá azt, hogy melőzzük a szerzői kollektívák „kiegészítő megterhelése” elv alapján történő létrehozását, ami a gyakorlatban kevésbé váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

Az ilyen formájú tudományos kutatómunka tervezésében és megszervezésében komoly hiányosságok vannak. A tapasztalat is bizonyítja, hogy egyes katonai tanintézetekben és tudományos intézetekben mind a mai napig az alapokmányok, valamint a katonaelméleti művek és a tudományos kutatómunkák kidolgozásának, azok eredményei ellenőrzésének és realizálásának elavult módját alkalmazzák, ami korszerű viszonyok között, semmilyen körülmények között sem felel meg a tudományos munka intenzívvé tévése követelményeinek. A tudományos kutatómunkával kapcsolatos mű kidolgozása nem más, mint az információ összegyűjtése, feldolgozása és kézirat annak alapján való elkészítése, ami gyakran a korábban írásba foglaltaknak az ismételt összefoglalása.

Egy sor katonai tanintézet (K. E. Vorosilov nevét viselő Katonai Vezérkari Akadémia, V. I. Lenin nevét viselő Katona Politikai Akadémia stb.) gyakorlatban már régen alkalmazzák a katonai elméleti művek intenzív tervezésének és kidolgozásának bevált módjait. Ennek oka a kutatómunkák bonyolultabbá válása, a tudományos kutatások módjainak fejlődése és az elektronikus számítástechnika alkalmazása.

Az intenzív (program és célszerű, háló-modell) tervezési mód szükségessé teszi a tudományos problémák: a téma, mint a strukturális, funkcionális és információs leírás rendszerének elemzését, a rendszer matematikai modell kidolgozását; kutatások végzését gyakorlaton és a hadműveleti és harcászati kiképzéssel kapcsolatos egyéb rendezvényeken; a hipotézisek és variánsok kísérletezését, átvizsgálást korszerű tudományos, mindenekelőtt matematikai (matematikai modellezés) módszerek és elektronikus számítástechnika alkalmazásával. A tudományos kutató mű kidolgozásához csak az így kapott anyag alapján lehet hozzáférni. Meg kell jegyezni, hogy annak kidolgozását számtalan esetben megelőz egy vagy több komplex tudományos kutatómunka kidolgozása, aminek eredményeképpen lehetővé válik a mű anyagának mélyrehatóbb bizonyítása és minden oldalú megindoklása, valamint az elméleti következtetések mellett, az adott időszak alatti és a jövőbeni realizálásra vonatkozó konkrét javaslatok megfogalmazása.

A tudományos művek és tudományos kutatómunkák tervezése, minősége növelésének céljából véleményünk szerint körültekintőbben, magas tudományos színvonalon kell megvitatni azok kidolgozásának tudományos szervezési elgondolását és metodikáját, bátrabban kell alkalmazni olyan új munkaformákat, mint a mű (tudományos kutatómunkával kapcsolatos hadműveleti technikai feladatok) fejezetei és részei terv-tervezeteinek megvédése.

Ebben a munkában minden bizonnyal részt kell vennie a téma megrendelő és kidolgozásában részt vevő vezető szervek, katonai akadémiák és tudományos kutatóintézetek képviselőinek.

Tudományos vezetők, felelős végrehajtók szerzői közösségek tudományos csoportok állományának kiválasztásakor mindig figyelembe kell venni azt, hogy a mű vagy a tudományos kutatómunka kidolgozása nemcsak katonapolitikai, hadműveleti és haditechnikai vonatkozásokban jól képzett embereket, hanem magasfokú alkotói képességet is igényel. Fontos az is, hogy azok a vezető szervezetek, amelyeknek elvi igényességet kell támasztaniuk a tudományos munkák minőségével és eredményességükkel szemben, határozottan irányítsák a művek és tudományos kutatómunkák kidolgozását.

A tudományos művek (tudományos kutatómunkák) kidolgozásával kapcsolatos tapasztalatok elemzése azt bizonyítja, hogy olykor a jó szervező vagy társszerző szerepét is betöltő előljáró vezető szervek átruházzák a kutatások végzését és az anyagok elkészítését az alárendelt törzsekre, katonai tanintézetekre, tudományos kutatóintézetekre, nem látják el azokat a szükséges tudományos információval, a szükséges alap- (kiindulási) adatokkal, ami negatívan hat a tudományos kutatások minőségére és operativitására, és csökkenti azok gyakorlati értékét. A kutatási feladatokat sem mindig racionálisan osztják szét a végrehajtók (társvégrehajtók) között, a feladatokat gyakran nem konkrétan, a lehetőségek figyelembevétel nélkül szabják meg. Mindezeknek eredményeképpen elhúzódik a tudományos művek (tudományos kutatómunkák) kidolgozásának határideje, egyes kutatások, már megvalósításuk folyamán aktualitásukat veszítik és befejezésükre nem képeznek kellő tudományos és gyakorlati értéket. Az élet azt bizonyítja, hogy ott, ahol a művek (tudományos kutatómunkák) készítését formálisan szervezik meg, a szerzők (végrehajtók) gyakran elkerülik a kényes kérdéseket, közismert tételeket fejtenek ki, nem elemzik a gyakorlatok tapasztalatait, nem adnak megalapozott és bátor javaslatokat és prognózisokat.

Ezzel kapcsolatosan mi teljesen egyetértünk azzal, hogy a vezető szervezeteknél vagy azok tudományos szerveinél hozzanak létre nem szervezetszerű tudományos tanácsokat. Ez növeli a vezető szervezetek illetékességét, különösen a komplex tudományos kutatások megszervezésével és koordinálásával kapcsolatos kérdéseket illetően. Mert nem titok, hogy a tudományos munka tervezésekor kutatási témának nem olyan, az élet által követelt aktuális problémákat, hanem olyanokat választanak, amelyekkel kapcsolatosan már vannak megfelelő átdolgozások, elméleti munka, disszertációk, monográfiák és egyéb más irodalom, vagyis a szerzői közösségek (végrehajtók) jól kitalált utakon járnak. Gyakran hiányzik a katonai tudósok legtekintélyesebb kollektíváinak a különösen fontos irányokra való koncentrálása, nem koordinálják a végzendő tudományos kutatómunkákat és ennek eredményeképpen párhuzamosan többen végeznek egy munkát.

A tervezés hibái gyakran a tudományos szervezetek erőfeszítéseinek felaprózását eredményezi, a legaktuálisabb problémák pedig ugyanakkor megoldatlanok maradnak. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy egyes művek és tudományos kutatómunkák kevés új tudományos gondolatot tartalmaznak. Különösen gyenge képet mutatnak ebben az értelemben a kandidátusi, de még a doktori disszertációk is, amelyek a fontos kérdéseket gyakran egyszerűen megkerülik. A tudományos tanácsok létrehozása, amelyek rendszeresen megvitatnák a megérett aktuális problémákat, a tudományos kutatómunkákat, a disszertációkat, megvizsgálják a komplex kutatási témákat, megfelelő ajánlásokat adnak, javítaná az ügyek állását ezzel kapcsolatosan.

A végzett kutatások minősége és hatékonysága növelésének egyik legfontosabb feltétele a *megérett elméleti és gyakorlati kérdések megoldása komplex tárgyilagossággal megközelítésének a biztosítása*. A gyakorlatban olykor még előfordul, hogy a hadügy fontos kérdéseinek kutatása és megoldása arra korlátozódik, hogy a felvetett gondolat bármilyen módon, többek között szabadon vagy mesterségesen választott példákkal megindokolják. Magától értetődően ez hibákhoz és tévedésekhez vezet.

Az ilyen és ehhez hasonló jelenségek megelőzésének érdekében mindenekelőtt *a művek (tudományos kutatómunkák) és a végzett kutatások irányítása korszerűsítésének kérdéseit kell megoldani* mind a Honvédelmi Minisztérium központi apparátusa tudományos szer-

veinek, mind egy meghatározott téma kidolgozásáért felelős szervezetek részéről. Itt a legfontosabb a végzett elméleti kutatások magasfokú hatékonyságának a biztosítása. Véleményünk szerint pontosan erre kell összpontosítani a kidolgozásért felelős szervezetek, azok tudományos szervei, a katonai tanintézetek, a tudományos kutatóintézetek és vezető szervek erőfeszítéseit.

A katonaelméleti művek, tudományos kutatómunkák, monográfiák és disszertációk minősége növekedni fog, ha azok kidolgozásának a vezető szervezetek részéről való irányítása konkrét és céltudatos lesz. Ebből a célból azok kötelesek a végrehajtóknak (társvégrehajtóknak) megküldeni a tudományos tanács ülésén megvitatott mű tervtervezetének (tudományos kutatómunka felépítési tervének), a mű kidolgozása naptári tervének (a tudományos kutatómunka végrehajtása távlati tervének) kivonatát. Fontos ügyelni arra is, hogy a közvetlen végrehajtók (társvégrehajtók) részére megszabott feladatok ne csak konkrétak legyenek, hanem feleljenek is meg azok műszaki-tudományos és anyagi lehetőségeinek. A csapatoktól a végrehajtók (seregtest- és magasabbegység törzsek) részére célszerű a fegyverzet harci lehetőségeinek, a hadművészet és a harcászat kérdéseinek kutatásával, a megadott mű (tudományos kutatómunka) témájának jellegéből és tartalmából eredő különböző hadműveleti-harcászati normatívák kidolgozásával és ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat adni. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy az erőfeszítéseket jobb egy bizonyos problémakörre összpontosítani, mint felaprózni azokat.

A tudományos kutatómunkában és művekben sokoldalúan kell elemezni a nagy honvédő háború és a helyi háborúk tapasztalatait, kutatni a fegyveres harceszközök mind nálunk, mind a határainkon túli fejlődésének perspektíváit és ennek alapján kell megalapozott következtetésekre jutni és ajánlásokat tenni a hadművészet, a csapatok gépesítése és kiképzése kérdéseivel kapcsolatban.

A gyakorlat bebizonyította, hogy katonai elmélettel kapcsolatosan értékes és hasznos tudományos kutatómunkákat és műveket csak jól megszervezett munkával, a tudományos intézetek, a csapatok és a flotta képviselőinek, szükség esetén pedig az ország tudományos központjainak részvételével lehet létrehozni. Mint ismeretes, azoknak kidolgozása marxi-lenini metodológia alapján történik, ami szükségessé teszi a kutató jelenségek tárgyilagos és minden oldalú vizsgálatát, a konkrét történelmi megközelítést, a tapasztalat folyamatosságának (folytonosságának) az új problémák tudományos előrelátás alapján való bátor felvetésével és megoldásával való egyesítését (összekapcsolását). Ugyanakkor, elismerve a dialektikákat, a fejlődés általános elmélete és a forradalmi átalakulások metodológiája általános elméleteként, az ellenőrzésben távolról sem támaszkodtunk újszerűen sem a tudományos, sem a gyakorlat területén. Most arra van szükség, hogy a felgyülemlett elméleti és metodológiai potenciál, magát a dialektikus gondolkodást a tudomány új tételeinek és szemléleteinek előtérbe helyezésére és ösztönzésére (serkentésére) irányítsuk. Az előrelátás-képesség nem más, mint a tisztí kádereknek az alárendelt oktatásának és nevelésének megszervezésével, a katona kollektívák harckészültségének növelésével kapcsolatos tevékenysége tudományos megközelítésének integráns része. Véleményünk szerint a tudományos kutatásoknak az alapvető tárgyát a hadsereg és flotta új anyagi-technikai bázisa, a csapatok és flottaerők a fegyver- és harci technika harci alkalmazásának módjai, fő kritériumának pedig a kutatások helyessége – azok gyakorlati tevékenysége kellene, hogy képezze.

Mivel a fegyveres harc anyagi-technikai bázisa gyorsan korszerűsödik, és gyakorlatokon a reális harctevékenység minden kérdését ellenőrizni nem lehet, ezért *sz különö-*

sen nagy jelentőségre szert a művek és tudományos kutatómunka témái egy sor fontos kérdéseinek kutatásakor a katonai prognosztizálás és a matematikai modellezés, ami most válik a tudományos kutatások egyik központi útjává a hadügy minden területén. Ezzel kapcsolatosan egyet kell érteni azzal a véleménnyel, hogy a katonai prognosztizálás univerzális jelleget öltött: a katonai építésnek s a fegyveres erők felhasználásának bármilyen problémáját és feladatát most már nem lehet eredményesen megoldani az egyes jelenségek részletes prognosztizálása nélkül. V. I. Lenin a jövő kutatása kérdéseinek vizsgálatakor tanította, hogy számol „minden lehetséges, sőt általában minden elképzelhető eshetőséggel” (összes művei, 7. kötet, 225. o.).

A prognosztizálás és a matematikai modellezés tudományos módszereinek katonai káderek általi elsajátításától véleményünk szerint jelentős mértékben függ a végzett kutatások minősége, a kidolgozott művek és tudományos kutatómunkák elméleti és gyakorlati értéke.

Ismeretes, hogy a tudományos kutatómunka folyamán alkalmazzák a dialektikus és materialista módszert, a hadtudomány általános tudományos és specifikus módját. Ezek alkalmazása lehetővé teszi azt, hogy a kutatások és a mű (tudományos kutatómunka) eredményeinek összegezésekor (értékelésekor) meghatározzuk a hadügy tényeinek és jelenségeinek hasonlóságát és különbözőségét, lássuk azok dinamikáját, kölcsönös összefüggését, és ilyenképpen behatoljunk a kutatott problémák lényegébe.

A kutatások és a tudományos művek (tudományos kutatómunkák) minősége tovább javításának céljából mindenképpen meg kell szabadulni a hasznos információ áramlás eldugulásától, növelni kell annak operativitását és minőségét.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a tudományos szervek, katonai tanintézetek, tudományos kutatóintézetek között az adatcsere végrehajtása gyakran rendkívül lassú, az információ minősége még nem felel meg. Eljött az ideje annak, hogy a végzett kutatásokkal kapcsolatos tudományos információt (mind nálunk, mind határainkon túl) központosítottan, operatívabban és minőségileg jobban végezzük.

Az információáramlás eldugulása megelőzésének céljából mindenekelőtt növelni kell a művek és tudományos kutatómunkák tudományos kritikájának színvonalát, javítani kell azok bírálatának (recenziójának) rendszerét, az alap- és alkalmazott kutatások minőségét, azok témafelelős szervezetek, katonai tanintézetek és tudományos kutatóintézetek részéről történő ellenőrzését, a végrehajtók anyagi és erkölcsi ösztönzését.

A tudományos munka tapasztalata azt bizonyítja, hogy a katonai elméleti művek és a tudományos kutatómunkákkal kapcsolatos jelentések minősége sokat fog javulni, ha azok kéziratát tudományos szemináriumokon és az alkotó közösségek értekezletein megvitatják, a legfontosabb kérdéseket tudományos konferenciákon megvitatják, azokat gyakorlatokon és a csapatoknál kipróbálják.

A mű (tudományos kutatómunka) minősége javításának egyik útja a bírálat (recenzió), aminek eredményeképpen észrevételeket, kritikát és tanácsokat kapnak a felvetett tételek (következtetések, ajánlások) további tökéletesítésére, fejlesztésére, megalapozott vagy kritikai átnézésére. Ez ugyancsak lehetővé teszi a tudományos munka (tudományos kutatómunka) pozitív és negatív oldalainak felismerését, konkrét intézkedések előírnyzását a hiányosságok megszüntetésére és tudományos színvonalának növelésére.

A mű (tudományos kutatómunka), disszertáció kéziratát úgy kell a bírálólkhöz eljuttatni, hogy azoknak legalább egy hónap álljon rendelkezésükre a bírálat kezdetéig.

El lehetővé teszi számukra az anyag mélyrehatóbb tanulmányozását, kimerítő, tárgyilagos, kritikus észrevételek megtételét, annak minőségileg jobb átdolgozásának céljából. Ez teljes mértékben vonatkozik a kandidátusi és doktori disszertációk bírálatára is. El kell ismerni, hogy egy sor esetben a törzsekben, katonai akadémiákon és más szerveknél dolgozó, a napi munkával leterhelt tiszteknek nincs lehetőségük arra, hogy elmélyülten tanulmányozzák a beküldött műveket (referátumokat, disszertációkat) és kritikusán elemezhesék azokat. Ezért szabvány, pozitív véleményeket (bírálatokat) írnak, jóllehet közülük egyesek nem méltóak arra. Valószínűleg, hogy az elméleti művek bírálatának rendszere korszerűsítésre szorul. Véleményünk szerint növelni kellene a bírálók felelősségét és azokat felelősségre kellene vonni a nem tárgyilagos osztályzatokért.

Véleményünk szerint ezen kérdésekkel kapcsolatosan célszerű lenne az irányadó okmányok módosítása, hogy a „nyers” tudományos munkákért ne csak a szerzőket, hanem a bírálókat (opponenseket) is felelősségre lehetne vonni. De lehetőséget kell számukra biztosítani arra, hogy meggyőződjenek realizálták-e javaslataikat és észrevételeiket a kijavított (pontosított) műben, hogy utána feleljenek is azért. Fontos szerepet játszhatnak itt a témafelelős szervezetek vagy azok tudományos szervei mellett működő nem szervezetszerű tudományos tanácsok, amelyeket igénybe lehetne venni a dolgozatok megvitatására és bírálatára is. Azok állományába lehetne sorolni a témafelelős szervezeteknek és azok tudományos alegységeinek megfelelő parancsnokait, a katonai tanintézetekben és tudományos kutatóintézetekben dolgozó tudósokat, a csapatok és a flottaerők képviselőit.

Foglalkozni kell még egy, véleményünk szerint elég jelentős, a művek (tudományos kutatómunkák) bírálatával kapcsolatos kérdéssel: a szerzőnek nem kell tudnia, hogy munkáját hova (kihez) küldik bírálatra, a bíráló pedig azt, hogy a munka honnan érkezett. Ez kétségtelenül növeli a munka értékelésének tárgyilagosságát.

Ebben a kérdésben fel lehetne használni a „*Vojennaja Mysl'*” című folyóiratot olyképpen, hogy az időszakonként bírálat szemlét közölné hasábjain a megjelent katonaelméleti művekkel kapcsolatosan, feltüntetve mind a tárgyilagos bírálatot, mind a tömjenező véleményt író szerzők nevét is. Mindez hozzájárulhatna a bírálatok tárgyilagosságának, a művek és disszertációk minőségének fokozásához.

A kutatások és a művekben (tudományos kutatómunkákban) újból felvetett tételek, következtetések és ajánlások gyakorlati értéke ellenőrzésének leghatásosabb módja azoknak különböző gyakorlatokon és a hadműveleti, harc és politikai kiképzés rendszerén belül szervezendő más rendezvények alatti tanulmányozása. Számtalan esetben a javasolt harctevékenységi vagy vezetési módok értékelésére és hatékonyságának meghatározására egy meghatározott időre célszerű speciális katonai alakulatot vagy vezető szervezet létrehozni kísérleti szervezeti felépítéssel. Gyakorlatokon az elméleti tételek ellenőrzésének eredményeire vonatkozó adatok összegyűjtését, általánosítását és elemzését a gyakorlatvezetőség, a döntőkök és a külön kijelölt kutatócsoportok végzik, amelyeknek állományába célszerű felvenni a szerzői közösségek tagjait (tudományos kutatómunkák végrehajtóit). Azonkívül ezen fontos feladat végrehajtásába célszerű bevonni a gyakorlatokon részt vevő parancsnokokat, törzseket, politikai szerveket, fegyvernemi főnököket, szakcsapatok parancsnokait és szolgálatiág-főnököket.

A katonai elméleti mű (tudományos kutatómunka) által tartalmazott legaktuálisabb kérdések kutatásainak eredményeiről célszerű összegező értékelést tartani a témafelelős szervezetek tudományos konferenciáin az érdekeltektől, katonai akadémiák és

tudományos kutatóintézetek képviselőinek részvételével. Alkalmazható a munkának olyan formája is, mint a témafelelős szervezetek és azok tudományos szervei mellett működő nem szervezetszerű tudományos tanácsok értekezletein levont következtetések és tett javaslatok realitásának és célszerűségének megindoklása. Véleményünk szerint nagyon fontos, hogy a kutatott problémákkal kapcsolatos alaptételeket, az azokból eredő következtetéseket és javaslatokat pontos és közérthető nyelven öntsék formába, részletesen bizonyítsák be, megegyező számvetésekkel, példákkal és tényekkel, minőségi és mennyiségi értékelésekkel támasszák alá, a különböző grafikonok, vázlatok, diagramok széles körű alkalmazása mellett. A legbonyolultabb kérdésekkel kapcsolatosan ajánlatos az elhatározásnak több lehetséges változatát kidolgozni, a különböző nézeteket összehasonlítani az egyes kérdések pozitív és negatív oldalainak szemléltetésével. Elsőbbséget azonban annak az irányzatnak kell biztosítani, amely a legtárgyilagosabban és megbízhatóbban tükrözi a kutatott probléma lehetséges megoldásának lényegét. Külön meg kell magyarázni azt, amit még nem sikerült kellőképpen, megbízhatóan tisztázni, ami felett folytatni kell a munkát.

A hadügy fejlődésének jelenlegi szakaszában az alap- és alkalmazott kutatások volumene úgy megnőtt, mint még sohasem, nőtt a kutatások minőségével, időben történő végrehajtásával és a gyakorlati életben való gyors megvalósításával szembeni követelmény. Ezeket a felelősségteljes feladatokat leghatékonyabban mind a katonai tudósok, mind a tudományos kutatások eredményeinek gyakorlatban való aktív és alkotó megvalósítására hivatott személyek közös erőfeszítésével lehet megoldani. Véleményünk szerint a hadtudomány fejlesztése nemcsak a katonai tudósok és a kutatások eredményeinek a gyakorlatban történő megvalósítására hivatottak, hanem valamennyi katona feladata. És nem véletlenül hangzanak el a folyóirat hasábjain javaslatok arra vonatkozóan, hogy a csapatoknál és a törzseknél ösztönözni kellene a katona tudósok utánpótlásával kapcsolatos munkát.

A tapasztalat meggyőzően bizonyítja, hogy a tudományos munka csak akkor válhat gyümölcsözőbbé és jobb minőségűbbé, amikor a katonai tudósok és a csapatoknál szolgáló gyakorlati személyek alkotó erőfeszítését szorosan egyesítjük és koordináljuk. Ezzel kapcsolatosan figyelemreméltó egy sor akadémiának a tudományos művek és tudományos kutatómunkák együttes kidolgozásával kapcsolatos tapasztalata, ami a katonai tanintézetek, a tudományos kutatóintézetek és a csapatok közötti tudományos kapcsolatok megerősítésének a leghaladóbb formája. Az a parancsnokok és törzsek felkészültsége megnövekedett színvonalának és annak következtében vált lehetségessé, hogy azok alkalmasak nemcsak a katonai tanintézetek és a tudományos szervezetek által kidolgozott következtetések és ajánlások ellenőrzésére, hanem a tudományos kidolgozások önálló végzésére a hadművészet fejlesztésének érdekében és azoknak a csapatok és a törzsek gyakorlatában való bátor meghonosítására is. Ebből a célból a tudományos művek (tudományos kutatómunkák) kidolgozásakor véleményünk szerint elő kell irányozni, hogyan és milyen mértékben kell a kutatások anyagait felhasználni a csapatok (erők) és törzsek, tanfolyamok hadműveleti, harc és politikai kiképzési programjainak, a katonai tanintézetek programjainak pontosítására, az új fegyverzet fajták létrehozására vonatkozó harcászati-technikai feladatok megalapozására, a csapatok (erők) szervezeti felépítésének korszerűsítésére, a hadművelet (harc) előkészítése és megvívása leghatékonyabb módjainak kidolgozására.

Ismeretes, hogy *a tudományos művek (tudományos kutatómunkák eredményességének a meghatározása* mindenekelőtt annak a megállapítása, mennyiben járulnak azok hozzá a hadtudomány fejlesztéséhez, a fegyveres erők harckészültségének növelésével kapcsolatos gyakorlati feladatok megoldásához. Azok értékelésének alapját a következő kritériumok képezik: aktualitás, konkrétság, tudományos indokolás és realizálhatóság. A mennyiségi mutatók, a gazdasági hatékonyság úgyszintén alkalmazhatók, de főképpen csak a meglévő fegyver és harci technika mintadarabok (rendszerek) korszerűsítésével és újak kifejlesztésével kapcsolatos kutatások értékelésekor. Minden tudományos munkának ezen kritériumok alapján való elemzése összességében lehetővé teszi azt, hogy általános következtetéseket vonjunk le a végrehajtás minőségére, a munka elméleti és gyakorlati hasznosságára vonatkozóan.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy olyan tudományos munkák értékelése, amelyek a hadügy elmélete és gyakorlata fejlődésének nem a közeli, hanem távolabbi perspektíváit vizsgálja, nagyon bonyolult feladat. A probléma lényegének megfogalmazása, a bizonyítások, következtetések, a megszabott feladatok megoldása útjainak komoly rendszere azonban lehetővé teszi a távlati tudományos munka jelentőségének tárgyilagos értékelését és következtetései és javaslati realitása útjainak meghatározását. „... Most azt a vitathatatlan igazságot kell magunkévá tennünk – tanította V. I. Lenin –, hogy a marxistának a való élettel, a valóság pontos tényeivel kell számolni, nem pedig továbbra is a tegnap elméletébe kapaszkodnia...” (összes művei, 31. kötet, 134. o.).

A feladat az, hogy a tudományos intézetek, a szerzői közösségek, a tudósok és a katonák új alkotó eredményekkel járuljanak hozzá a szovjet hadtudomány fejlesztéséhez, a szovjet fegyveres erők harckészültségének és harci erejének növeléséhez.

A Leninszk város dolgozóival való találkozón felszólaló M. Sz. Gorbacsov elvtárs hangsúlyozta, hogy a párt „minden támogatást meg fog adni tudományunknak, értelmiségünknek, mérnökeinknek, konstruktöreinknek. Másik részről pedig fokozni kell a felelősségvontást, végezni kell a „nem teljes értékűség komplexussal”, és amúgy igazában ki kell bontakoztatni azt az óriási tudományos potenciált, amit a szovjet hatalom 70 éve alatt felhalmozottunk”.^x

^x Pravda, 1987. május 14.

Sebesültek hátraszállítása légi szállítóeszközökön

*Írta: Saposnyikov Ju. G. orvos vezérőrnagy,
professzor, a SZU állami díjasa*

(Megjelent: a „Vojenno-medicinskij Zsurnal 1987/7. számában)

A sérültek, sebesültek és betegek légi úton történő hátraszállítása egy sor esetben azok gyógyintézetekbe való szállításának fő, olykor pedig egyetlen lehetséges módja. Háborúban az egészségügyi hátraszállításnak ez a módja lényegesen nő.

Oroszországban már 1919-ben, a polgárháború idején alkalmazták egyes esetekben a sebesültek repülőgépeken való szállítását. Országunkban 1927-ben – mint a sebesültszállítás önálló ágazatát – megalakítják a sebesültszállító légierőt, amelynek feladata a távoli körzetek lakosságának – a betegek hátraszállításával párosuló – extrém, szakosított tanácsadói segélyben való részesítésének biztosítása. Az első szovjet V. V. Kalinyin terve alapján épített K-3 sebesültszállító repülőgép három beteg (kettő hordágyon, egy ülőhelyzetben) hátraszállítását tette lehetővé. 1923 és 1930 között ezeken a repülőgépeken 30 főt evakuáltak.

1929-ben tartották meg a sebesültszállító légierő 1. nemzetközi kongresszusát, amelyen azt javasolták, hogy a repülőgépen legyen egy helyiség a kisebb, halaszthatatlan véredény-lekötés, gyógyszer beadás, vér vagy vérpótló oldat átömlesztés típusú sebes-beavatkozások elvégzésére.

1939-ben a Halhin-Gol folyón folyó harctevékenység idején igazolódott be, milyen hatalmas a jelentősége a légi sebesültszállító eszközöknek, a rendeltetés szerinti hátraszállítással párosuló szakaszos gyógyításban. E. J. Szmirnov ezzel kapcsolatosan a következőket írta: „Hadseregcsoport méreteiben, a sebesültek és betegek hátraszállítására először alkalmazott sebesültszállító légierő repülőgépei az embereket legjobban kímélő szállítóeszköz-fajtának bizonyult. Annak a rendeltetés szerinti hátraszállítással párosuló szakaszos gyógyításra gyakorolt hatása igen nagy. Elegendő megemlíteni azt, hogy a sebesülteket, a sebesülés pillanatától számított 24 órán belül el lehetett szállítani Csitába.” Hátraszállításra kétmotoros PSZ-84 repülőgépeket és TB-3 bombázókat alkalmaztak. Légi úton összesen mintegy 700 sebesültet evakuáltak. Valamivel később sebesültszállító repülőgépekké a „Duglasz” és a Li-2 repülőgépeket alakították át, amelyeken már 18, illetve 24 sebesült fért el hordágyakon.

1939-ben a szovjet- finn fegyveres konfliktus idején Sz-1, SZ-3, K-3, K-5, PSZ-84 repülőgépeken kb. 12 ezer sebesültet és beteget evakuáltak Leningrádba. Az evakuálás rendszerint a hadosztály-segélyhelyekről és hadosztály-kórházakból történt a hadsereg-kórházbázisra.

Rendkívül nagy volt a szerepe a sebesültszállító légierőnek a nagy honvédő háború éveiben. 1942-ben megalakították az első önálló egészségügyi repülőezredek, amelyek a frontok katonai-egészségügyi csoportfőnökök alárendeltségébe tartoztak.

A légierő sebesültek hátraszállítására való felhasználásának pontos rendszere a nagy honvédő háború végére alakult ki. A fel- és leszállópályát nem igénylő kis sebesültszállító repülőgépek a HSH-ekről vagy TMK-akból szállították a sebesülteket a hadsereg és fronthatáp gyógyintézeteibe. A közepes és abban az időben nagynak számított Li-2 repülőgépeken az ország mélyégi területére szállították hátra a sebesülteket. A háború éveiben nagy munkát végzett a SZU polgári légiflottája. Az átszállított kb. 350 ezer sebesültet és beteget, 2044 t konzervált vért és 1679 t gyógyszert.

Vezető szerepet játszott a légierő a sebesültek és betegek bekerített csoportosításoktól való hátraszállításában. A leningrádi fronton folyó harcok időszakában funkcionált egy különleges rendeltetésű repülőcsoport, amelynek segítségével kb. 53 ezer polgári lakost és mintegy 9 ezer sebesültet és beteget, a városból összesen evakulandónak 37%-át evakuálták Leningrádból. A sztalingrádi csata idején a 62. önálló repülőezred pilótái sikeresen oldották meg a sebesültek hátraszállításával, a gyógyszerek és a konzervált vérszállítással kapcsolatos feladatokat.

A légi szállítási ágazatot széleskörűen felhasználják a partizánok hátraszállítására. A leningrádi partizán parancsnokságnak állományába tartozott az FKB egyik repülőezrede, amely ezred végezte a sebesültek hátraszállítását, a gyógyszer utánszállítását és az egészségügyi személyzet átdobását. A partizán osztagoktól a polgári légiflotta repülőgépei összesen, több mint 16 ezer sebesültet és beteget szállítottak hátra.

A sebesültek hátraszállítását nemcsak a sebesültszállító, hanem a szállítórepülőgépek is végezték. A Sztalingrád alatti harcok időszakában pl. az egészségügyi szolgálatnak katonai szállítórepülőgépeket bocsátottak rendelkezésére, amelyek kb. 700 sebesültet szállítottak hátra. A kurszki csatában, a Balparti Ukrajna felszabadításáért folyó harcokban a katonai szállító légierő repülőgépeinek segítségével több mint 21 ezer sebesültet és beteget szállítottak át.

1945-ben a távol-keleti harctevékenységek időszakában a mandzsuri hadművelet mélysége 500 és 800 km között mozgott, az arcvonal kiterjedése pedig elérte és meg is haladta az 5000 km-t. A hegyek, a tajga, a sivatag, a sztyeppe, a rossz utak oda vezettek, hogy az egészségügyi alegységek lemaradtak a csapatoktól. Az egészségügyi zászlóaljkat időnként két, sőt három részre kellett felosztani.

A TMK-akat több esetben légi úton kellett szállítani. Nem kisebb jelentősége volt a főparancsnok azon parancsának, hogy az üresen visszatérő gépeket a csapatok használják fel hátraszállításra. A Bajkálontúli fronton az egész hadművelet alatt a légierő segítségével szállították hátra a HS-ekről és a hadsereg kórházakból a sebesülteknek és betegeknek kb. 50%-át úgy, hogy a legjobb eredményeket a könnyű és nehéz repülőgépek együttes alkalmazásával érték el. A legnagyobb repülőgépek 250 km-re, a HDSK-ról az FKB-ig szállították a sebesülteket. A Li-2 repülőgépek 600 km-re és még nagyobb távolságra szállították a sebesülteket a hátországba.

A háború utáni években a helikopterek megjelenésével a sebesültszállító légierő új minőségi fokot ért el. A vietnami háború idején az USA hadserege sebesültjeinek hátraszállítására pl. egészségügyi, szállító repülőgépeket, egyes esetekben pedig harci helikoptereket alkalmaztak. Így szállították hátra a sebesülteknek kb. 95%-át, ami az amerikaiak adatai szerint lehetővé tette azt, hogy a sebesülteket a sebesülést követő 1-2 órán belül

szakorvosi segélyben részesítsék. Csak 1967-ben az előretolt állásokból több mint 94 ezer, 1969-ben pedig kb. 341 ezer sebesültet szállítottak hátra. Míg az első világháborúban a halálozás 8%, a második világháborúban 4,5%, addig a vietnami háborúban csak 1,5% volt.

Meg kell jegyezni, hogy a megbetegedés pillanatától a szakorvosi és a szakosított szakorvosi segélynyújtásig eltelt idő az a tényező, amittől függ a harcosok élete és harc képességének helyreállítása. Ebből a szempontból a sebesültek vagy a megbetegedettek légi szállítóeszközök segítségével történő hátraszállításának igen nagy a jelentősége.

Légi szállításhoz ellenjavallatnak számít az el nem állított vérzés, a súlyos sokk, a 20 g/l-nél alacsonyabb hemoglobinszintű vérszegénység, a légmell, a nyílt koponya és agyvelő sérülés, a szívizom infarktus az első 2-3 héten. Fiz azonban csak addig igaz, ameddig a sebesültszállításra alkalmassá tett repülőgépekről van szó. Ha olyan speciális helikopterek és repülőgépek állnak rendelkezésre, amelyeknek a fedélzetén a teljes terjedelmű a reanimációs és a halaszthatatlan sebészi beavatkozás elvégezhető, akkor a végső stádiumban levők kivételével, a sérültek szállítására a légi szállítóeszközök nem ellenjavalltak.

Korszerű viszonyok között a légi szállítással kapcsolatos javallatokat és ellenjavallatokat nagyban a helikopterek és repülőgépek lehetőségei, azok felszereltségének és szakosításának foka, valamint a harc- és egészségügyi helyzet konkrét viszonyai fogják meghatározni. A harctervekenységek körleteiből legelsősorban a halaszthatatlan reanimációs és sebészi beavatkozásra szoruló sebesülteket kell visszaszállítani.

A korszerű helikopter és repülőgép típusokkal való hátraszállításnak az az előnye, hogy az áttelepítés gyors, a végrehajtás nem függ az utak állapotától, csökken a kiürítési szakaszok száma, végrehajtható a rendeltetés szerinti hátraszállítás. Magától értetődően ez nem azt jelenti, hogy az egészségügyi alegységek földi és levegőben való működése közé egyenlőséget lehetne tenni. A sebesültek szervezetét befolyásoló repülés tényezőit feltétlenül figyelembe kell venni.

Nehéz repülőgépeken, nagy magasságon való repüléskor függetlenül attól, hogy a hermetikus törzsekben levő a nyomástól, a relatív (viszonylagos) magasság csak 2,5-3 km lehet, ami a koponya és mell-hasüreg sebészi beavatkozáson átesett, meteorizmusban szenvedő sebesültek esetében rendkívül negatív tényező lehet. Az ilyen kategóriába tartozó sebesülteknek időközönként vagy állandóan oxigént kell adni. A korszerű légcsaváros különösen a turbósugar-hajtású repülőgépek utastereiben levő zajnak nincsen döntő jelentősége.

Helikopter esetében a legjelentősebb negatív tényezőt a törzs rezgése és a motorzaj jelenti. Figyelembe véve azt, hogy a helikopterek repülési magassága nem nagy, a magassági oxigénhiány a sebesültek többségének szempontjából nem bír lényeges jelentőséggel. A légzéselégtelenségben szenvedők szállításakor azonban a helikopter utasterét fel kell szerelni oxigénkészülékekkel. A repülőszerkezet műszaki jellemzőinek ismerete, a fedélzeti oxigén- és ellenőrző készülékek, a repülőgép vagy a helikopter kényeszerelhagyása, és a sebesültek mentése módjainak és az eszközök kezelésének ismerete kötelező a kezelőszemélyzet számára. Mindez szükségessé teszi az egészségügyi személyzet speciálisan kiképzett csoportjainak létrehozását, összetételét a helikopteren vagy repülőgépen való hátraszállítás konkrét feladatai és sajátosságai határozzák meg.

Tudni kell azt, hogy helikoptereken vagy kisebb repülőgépeken való szállításkor felléphet a légi betegség. A rázkódás eredményeképpen fellépő hányás komoly veszélyt

jelenthet az amúgyis súlyos állapotban levő sebesült számára. V. V. Oszipov - aki tanulmányozta azt, hogy milyen volt a sebesültek és betegek állapota azok repülőgépeken és helikoptereken való szállításakor a szovjet- finn fegyveres konfliktus időszakában - adatai szerint vestibuláris zavarok 4,1%-nál keletkeznek. Ezek legelsősorban koponya és agysérültek voltak. Sőt mi több, a sebesültek repülőgépeken való hátraszállításakor egyetlen súlyos szövődmény-esetet sem regisztráltak.

Figyelembe kell venni nemcsak a személyzetet és a repülőgép lehetőségeit, hanem azt is, hogy milyen távolságra kell a sebesültet szállítani, a rendeltetési repülőterre történő eljuttatást követően. A gyakorlat bebizonyította, hogy a sebesültek állapotának rosszabbodása nem a magasan kvalifikált személyzettel ellátott és megfelelő korszerű berendezéssel felszerelt összkomfortos repülőgépen való több órás repülés folyamán, hanem azt követően, rossz úton sebesültszállító gépkocsin való szállításkor következik be. A halaszthatatlan sebészi és reanimációs beavatkozás végrehajtására alkalmassá tett repülőgépen még a legsúlyosabb sebesült szállítása is sokkal veszélytelenebb, mint ha azt a helyszínen hagynák, ahol nincs lehetőség a teljes értékű gyógyításra.

A hátraszállításra használt repülőgépek ki lehetnek képezve stacioner változatban, azaz fel lehetnek szerelve minden szükséges, állandóan rögzített berendezéssel, műtőasztallal, altató-lélegeztető és ellenőrző-regisztráló készülékekkel. Lehetséges másik megoldás is, amikor az egészségügyi személyzet munkájához minden szükséges, és a sebesültek a szállító repülőgépbe berakandó modulokban vagy konténerekben helyezkednek el. Ez lehetővé teszi a halaszthatatlan sebészi és reanimációs beavatkozások elvégzését nemcsak magán a repülőgépen, hanem önállóan a földön a repülőter közelében, mint egy önálló egészségügyi alegységben. A második változatnak az az előnye, hogy a repülőgépet egészségügyi célokon kívül fel lehet használni más célokra is, hiányossága, hogy a törzs hasznos térfogata konténerek falai miatt csökken.

A repülőgép műtő-reanimációs blokkjában el lehet végezni egy sor halaszthatatlan sebészi és reanimációs intenzív terápiás beavatkozást. A műtőasztalon, az altató-lélegeztető és az ellenőrző készülékeken kívül a repülőgép fedélzeten van megfelelő mennyiségű konzervált vér, vérpótló folyadék, kötszer, a perenterális tápláláshoz szükséges eszköz stb. Az intenzív terápiás blokkot olyan ágyakkal kell berendezni, amelyek fel vannak szerelve az oxigén egyéni bejuttatására koagulogrammiának szolgáló eszközökkel, infúziós állványokkal.

A repülőgépen el lehet végezni olyan diagnosztikai vizsgálatokat, mint az EKG, a centrális vénás nyomás, a keringő vérmennyiség, a vér klinikai paraméterei, a savbázis egyensúlyának meghatározása és a koaguláció. Mivel reális viszonyok között nem lehet elkerülni azt, hogy az egészségügyi brigádok földön álló repülőgépeken dolgozzanak, az energiaellátást kiegészítő áramfejlesztőkkel kell biztosítani anélkül, hogy a fő hajtóműveket begyűjtánák. Ilyen repülőgépek olyan szakosított egészségügyi intézeteket képezhetnek, amelyek nemcsak a sebesültek közvetlen hátraszállításával kapcsolatos feladatok elég széles körének végrehajtására alkalmasak.

Az ilyen légi egészségügyi hátraszállító eszközök létrehozása maga után vonja a csapatok általános gyógyító-kiürítő rendszerét képező többi kiürítési szakasz korszerűsítését is. Ahhoz, hogy a halaszthatatlan reanimációs és sebészi beavatkozás végrehajtását megfelelő szinten tudják tartani, a földi kiürítő eszközöket megfelelően fel kell műszerezni és személyi állománnyal fel kell tölteni, és akkor a halaszthatatlan segély kiürítés alatti nyújtásának problémája megoldódik. Az előző szakaszon megkezdett intenzív

terápia folytatódni fog, a gyógyító-kiürítő rendszabályok végrehajtása folyamatosságának alapelve folytatódni fog, és hozzá fog járulni a betegek gyógyítása eredményeinek javulásához.

Szállítás előtt a betegeket fel kell melegíteni, hughólyagjaikat, gyomor- és bélcsatornáikat ki kell üríteni, rögzítéseket ellenőrizni kell, a kötéseket meg kell vizsgálni és ha szükséges, ki kell cserélni. A repülőgép fedélzetén az alábbi gyógyító beavatkozásokat lehet végrehajtani: a felső légzőutak átjárhatóságának biztosítása intubáció mesterséges lélegeztetéssel vagy tracheostomia; oxigénterápia; légmell elzárás mind okkluziós kötés segítségével, mind műtéti úton; a külső és belső vérzés végleges elállítása; pleurális üreg dremálás fokozódó légmell és vérzéses légmell esetén, hosszantartó mesterséges lélegeztetés bármilyen eredetű légzészavar esetén; folyadékok intravénás befecskendezése; vértömlesztés; érzéstelenítés, közte a novokain blokádnak is; kiegészítő immobilizálás rendszeresített eszközökkel. A gyógyítás folyamatosságának céljából biztosítani kell a repülés alatt elvégzett diagnosztikai és gyógyító eljárások pontos regisztrálását. Ehhez egy speciális reanimációs légi térképet kell használni.

A légi hátraszállítást négy feltétel teszi biztonságossá. Ezek a következők: a kiürítési javallatok és ellenjavallatok precíz meghatározása; a hátraszállítás helyes időpontjának meghatározása; a sebesültek hátraszállítás előtti előkészítése; a hátraszállítás alatt szükséges segélynyújtás.

Korszerű viszonyok között légi szállító eszközökön elsősorban az életmentő javallatok alapján a reanimációs és sebészi beavatkozást igénylő, a repülőgép fedélzetre szakosított szakorvosi segélyben való részesítése nélkül kerülő súlyos sebesülteket; a szakorvosi segély szakaszra való szállítás előtt korai szakosított szakorvosi segélyben részesült sebesülteket; a legsúlyosabb sebesülteket kell hátraszállítani egyik egészségügyi szakaszról a másikra történő áthelyezéskor. Nagy a valószínűsége annak, hogy a gyógyító-kiürítő tervben szereplő rendszabályok nem fognak megfelelni azok idejében való végrehajtása lehetőségeinek, a különböző sérüléseket szenvedett sebesültek tömeges érkezésekor. Ezért olyan fontos láncszem a sebesültek és betegek szakaszos gyógyítási rendszerén belül a speciálisan berendezett repülőgépek és helikopterek segítségével való hátraszállítás.

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Csabai György alez.	Az ellátócsapatok csoportosításának néhány elméleti és gyakorlati kérdése - - - - -	3
Dr. Villányi Ferenc o. ezds.	A várható ellenség részéről alkalmazásra kerülő fegyverfajták és a valószínű hadműveleti harcászati irányok hatása a prognosztizálható egészségügyi veszteség nagyságára - - - - -	12
Vágner Béla őrgy.	A rendszerbe lépő új harci-technikai eszközök hatása a csapatok hadtápbiztosítására a honi légvédelmi rakétacsapatoknál - - - - -	19
Péli István mk. őrgy.	Adalékok a hadműveletek közötti biztosításának elméletéhez - - - - -	25

Harckészültség és hadtápkiképzés

Eőri Tibor ezds.	A zászlóaljparancsnok-helyettes vezetési rendjének első tapasztalatai, az előrehaladás útjai, a megerősített gépesített lövészzászlóalj harcában - - - -	34
Rádlí Tibor őrgy.	Tapasztalataim a hadtáp tisztjelöltek hegyi kiképzésében - - - - -	40
Pásztor István alez. Márkus József alez.	A repülőegységek és alegységek harctevékenysége hadtápbiztosításának tervezése és vezetése, s ehhez a számítástechnika alkalmazásának lehetőségei -	47

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Kapus Gyula vőrgy. Illich Ferenc őrgy.	A csapatvezetés gazdasági feladatai a szolgálati és életkörülmények javításában - - - - -	53
Újvári Mihály alez.	A társfegyveres testületek együttműködése a ruházati szolgálatban - - - - -	61
Dr. Kajdi József ezds.	A HM-közvetlen szervezetek hadtáp gazdasági szakellenőrzésének kérdései - - - - -	66
Sáfar Bálint ezds. dr.Dobó Ferenc nyá. alez.	A katonai vasúti közlekedés és szállítás néhány kérdése a MÁV-val történő együttes tevékenység-nél - - - - -	73
Szűcs Iászló alez.	Gondolatok a szállításszervezésről (konzultáció) -	81

Hasznos tapasztalatok

Dr. Lapos Mihály vőrgy.	Néhány gondolat a 11. Országos anyagmozgatási konferencia kapcsán - - - - -	88
Estók Sándor őrgy.	A jövendelmzőség feltételeinek megteremtése a ki-segítő gazdaságban - - - - -	95

Tájékoztató közlemények

MN KSZF-ség	Tájékoztató az MN Szállítási Tanács ülésről - - -	100
Littomiczky János mk. alez.	A Magyar Néphadsereg Hadtápfőnökség újítói konferenciája és kiállítása 1987 - - - - -	102

Munkavédelmi közlemények

MN Pénzügyi Szolgálat- Főnökség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya	1. Tájékoztató a polgári alkalmazottak 1986. évi baleseti helyzetéről - - - - -	136
	2. Védekezés a természeti hatások ellen - - -	144
	3. A karbantartás és a biztonság összefüggése, a karbantartási-javítási munkák veszélyei - - - -	145

Hadtáptörténet

Dr. Zimonyi István nyá. ezds.	Az új demokratikus hadsereg személyi állománya szolgálati és életkörülményei biztosításának költségvetési alapjai (1945-1948) - - - - -	148
Tóth József ezds.	A Magyar Néphadsereg lakásgazdálkodása (1945-1980) - - - - -	157

Folyóíratszemle

Azujev ezds.	Az „ellenség” mögöttes területén folyó harc érde- kében - - - - -	171
V. A. Csirvin ezds.	Tudományos munkák kidolgozásának tökéletesí- téséről - - - - -	176
Jv. G. Saposnyikov o. vőrgy.	Sebesültek hátraszállítása légi szállítóeszközökön -	184

СО Д Е Р Ж А Н И Е

Теория тылового обеспечения

Подполковник Чабан Дьердь Полковник м/с Виллани Ференц	Некоторые теоретические и практические вопросы группировки войск материального обеспечения Виды оружия применяемые со стороны вероятного противника и воздействие возможных оперативнотактических направлений на величину предполагаемых медицинских потерь — — — — —	3 12
Майор Вагнер Бела	Воздействие наступающих на вооружение новых боевых и технических средств на тыловое обеспечение в ракетных войсках ПВОС — — — — —	19
Майор-инженер Пели Иштван	Данные к элементу дорожного обеспечения операций — — — — —	25

Боевая готовность и подготовка тыла

Полковник Эри Тибор	Опыт работы заместителя командира батальона по тылу по управлению, пути продвижения в бою усиленного механизированного батальона — — — — —	34
Майор Радли Тибор	Опыт накопленный мною в области горной подготовки кандидатов и офицеры тыла — — — — —	40
Подполковник Пастор Иштван Подполковник Маркуш Йозеф	Планирование и проведение боевых действий авиационных частей и подразделений и возможности вычислительной техники для этих целей — — — — —	47

Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное сообщение

Генерал-майор Капуш Дьюла Майор Иллих Ференц	Экономические задачи командования войск по улучшению служебных и бытовых условий — — — — —	53
Полковник Уйвари Михай	Взаимодействие других видов вооруженных сил в области вещевой службы — — — — —	61
Полковник Кайди Йозеф	Вопросы тыловой, экономической проверки организаций МО — — — — —	66
Полковник Шафар Балнт Подполковник в отставке Добо Ференц	Некоторые вопросы военного железнодорожного движения и перевозки при совместных действиях с Венгерскими железными дорогами — — — — —	73
Подполковник Сюч Ласло	Вопросы организации перевозок (консультация) — — — — —	81

Полезный опыт

Генерал-майор Лалош Михай	Некоторые проблемы по проведению II-й общегосударственной конференции перемещения имущества — — — — —	88
Майор Эшток Шандор	Создание условий рентабельности в подсобных хозяйствах — — — — —	95

Сообщения информационного характера

Управление Транспортной службы ВНА	Информация о заседании Транспортного Совета ВНА — — — — —	100
Подполковник-инженер Литомсрицки Янош	Конференция и выставка рационализаторов Главного Управления Тыла ВНА в 1987 г. — — —	102

Сообщения по охране труда

Отдел предотвращения несчастных случаев и охраны труда Управления Финансовой службы ВНА	1. Информация о состоянии несчастных случаев в 1987 г. — — — — —	136
	2. Защита от природных воздействий — — —	144
	3. Взаимосвязь профилактического ремонта и безопасности, угроза при ремонтно-восстановительных работах — — — — —	145

История тыла

Полковник в отставке Зимони Иштван	Бюджетные основы обеспечения служебных и бытовых условий личного состава новой демократической армии (1945—1948) — — — — —	148
Полковник Тот Йожеф	Хозяйствование с жилищным фондом в ВНА (1945—1980) — — — — —	157

Обзор журналов

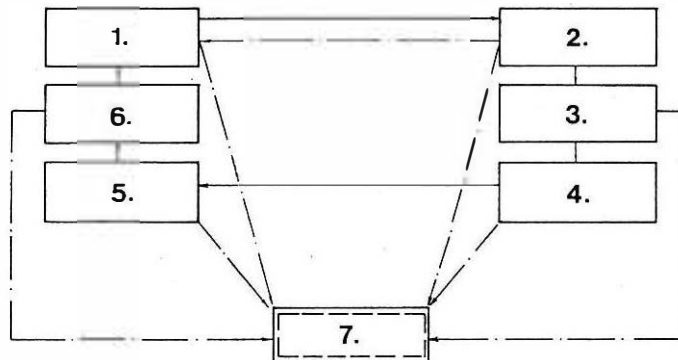
Полковник Азуев	Для боя в тылу противника — — — — —	171
Полковник Чирвин В. А.	О совершенствовании разработки научных работ	176
Генерал-майор Шапошников Ю. Г.	Эвакуация раненых воздушным транспортом —	184

M E L L É K L E T E K , T Á B L Á Z A T O K ,
V Á Z L A T O K , Á B R Á K

Mellékletek: "Az ellátó csapatok csoportosításának néhány elméleti és gyakorlati kérdése" című cikkhez

Az ellátó szervezetek szállító eszközei

[Megrakott és üres állapotának és mozgásának korrigálása az ellátás folyamatossága érdekében]

Lejegyzés:

1. Az ellátó szervezet üres szállító eszközei az előző települési körítés érkeztek (és vételezést hajtanak végre).
2. A megrakott szállító eszközök az előző települési körítésben tartózkodnak.
3. A megrakott szállító eszközök menet hajtanak végre.
4. A megrakott szállító eszközök az árendelt vagy saját települési körítésben találhatóak.
5. Az üres szállító eszközök az árendelt vagy saját települési körítésben vannak.
6. Az üres szállító eszközök menetben találhatóak.
7. A megsemmisült ellátó szervezet (szállító eszközei is).
8. ——— Alapirány
9. - - - - - Korrigált irány

*szállító eszköz lehet: gépkocsi, vonat vagy repülőgép (illetve helikopter)

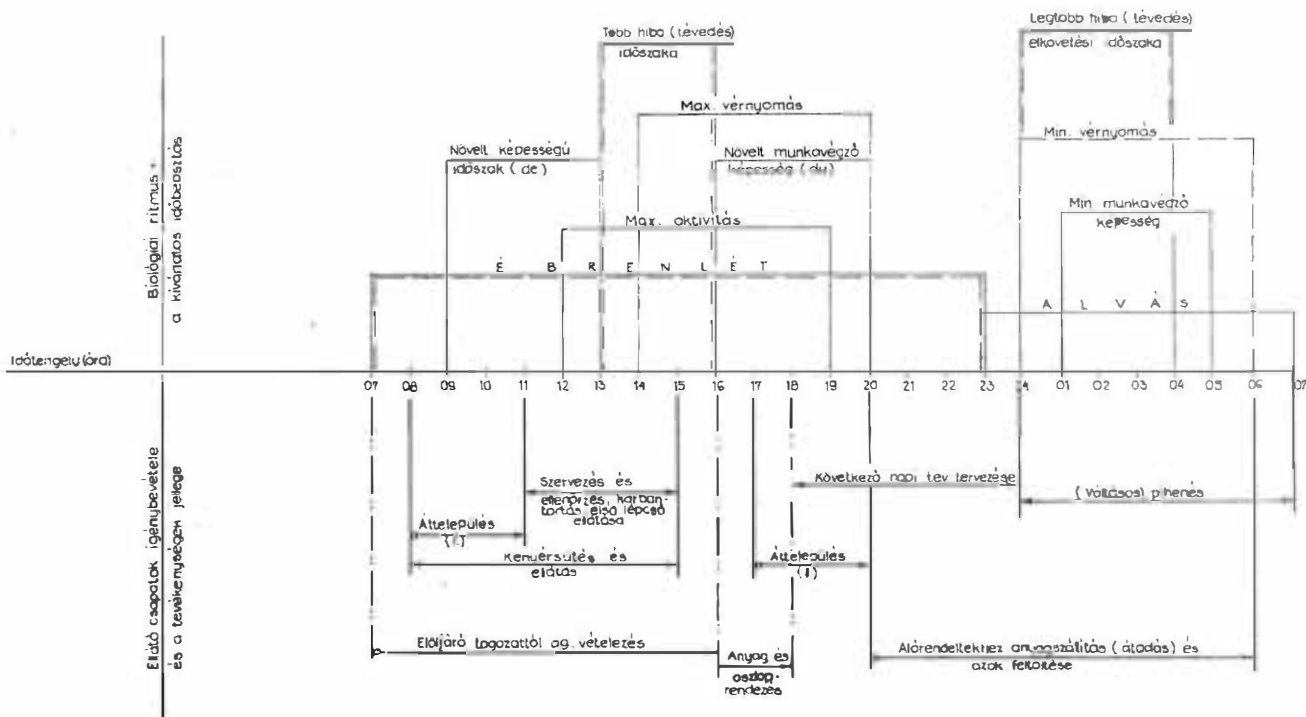
A harcitechnikai eszközök teljes feltöltésével kapcsolatos mutatók

(Egy darabra vonatkozó)

Fst	Megnevezés		BMP-1	T-55 AM hk.	T-72 hk.	9P133 hímű „Maljutka”	2SZ 10j 1g. „Gvozdjilka”	Megjegyzések
	1	Üzemanyagterletű betöltőképessége és az úto. fajtája		462 G	960 G	1600 G	280 B	
2.	Feltöltési idő (parciálisan)	üzemanyaggal	9	10	15	7	16	A leggyorsabb feltöltést a tábari tálló állomás (TTÁ) biztosítja.
		lőszerrel (és rokéttáival)	10 - 15	10 - 15	10 - 15	7	8 - 10 - 12	A biztonságos lőszer ellátás: lőszer ellátó HK-ikat vagy lőszer szórító PSZH-akat igényel.
3.	A kezelőszemélyzet száma (fő)		2 + 9	4	3	2	4	Élelmiszer, ruha és egyéb anyag (szolgáltatás) folyamatos, rendezéses szükségletet jelent. Sérüléskor az-í ellátást igényelnek.

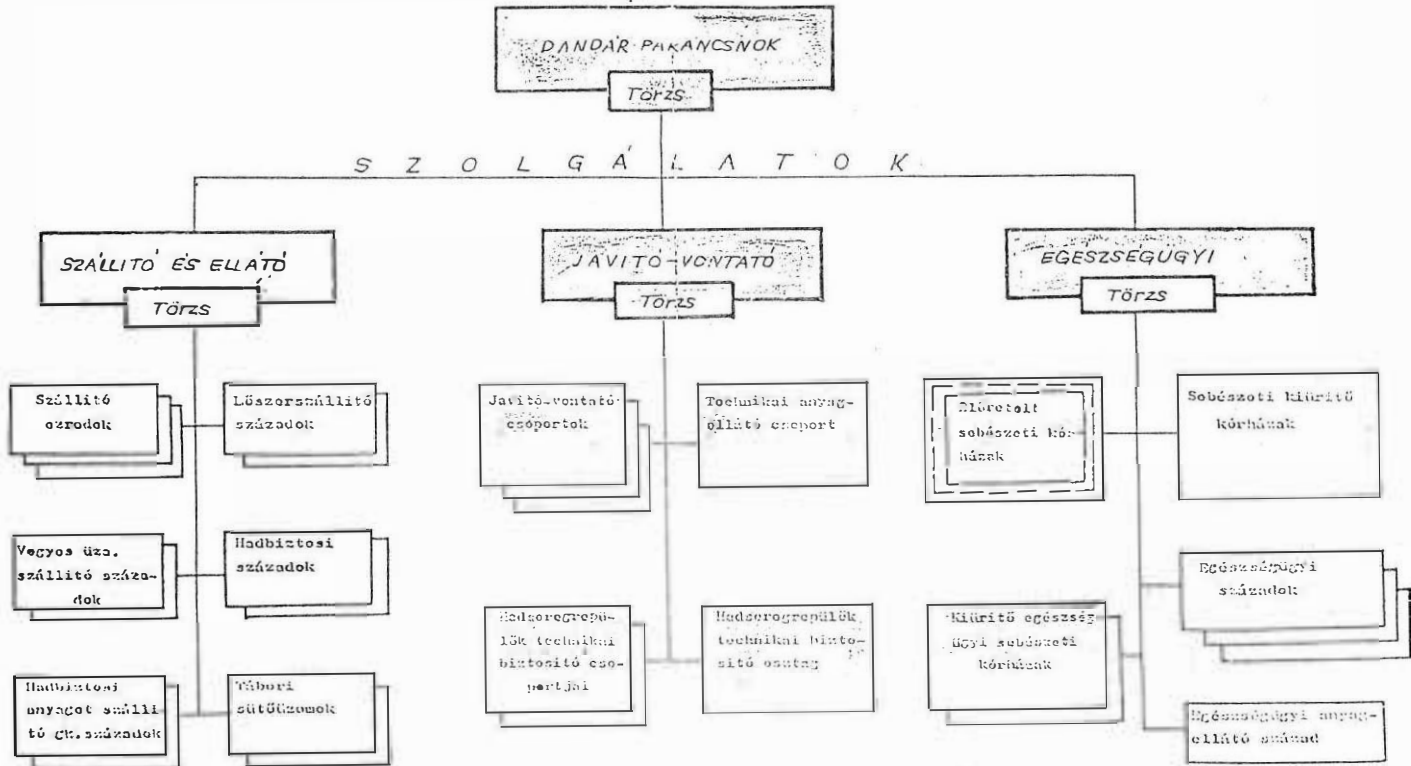
KATONAI - GÉP
RENDSZER

A hadtáp katonák napi biológiai ritmusának és igénybevételének modellje

- Megjegyzés:**
- 1, A KVP-on a békegyakorlaton nagyon ajánlatos figyelembe venni a munka és pihenés szervezésénél a biológiai ritmus modellt. Ez az elátó csapatok géphozvezetői vonatkozásában hatványozottan érvényes.
 - 2, Az elátó csapatok munkaritmusa éjszaka 01 és 05 óra között a legkisebb. Ugyanakkor kerül esz az alárendettek teljes körű feltöltésére, a készenlet elérése ideéig.
 - 3, A katonák szervezetében naponta 40-50 fiziológiai folyamat játszódik le.

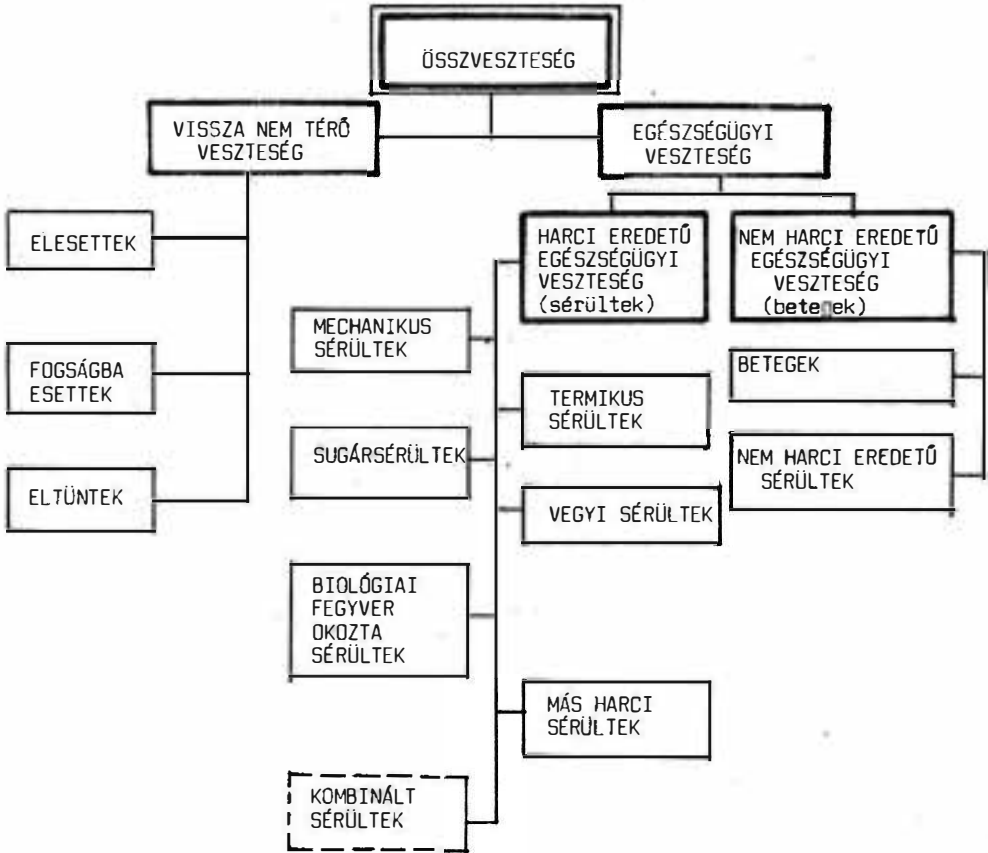
A FRANCIA HADTÁP DANDÁR SZERVEZETE

Táblázatok: "A várható ellenség részéről alkalmazásra kerülő fegyverfajták és a valószínű hadműveleti- harcászati irányok hatása a prognosztizálható egészségügyi vezteség nagyságára" című cikkhez

1.számú táblázat

A csapatok személyi állománya veszteségének felosztása háborús körülmények között

VÁRHATÓ EGÉSZSÉGÜGYI VESZTESÉG

a hadtestszervezetű hadsereg támadó és védelmi hadműveletében
(személyi állomány létszámához viszonyítva %-ban)

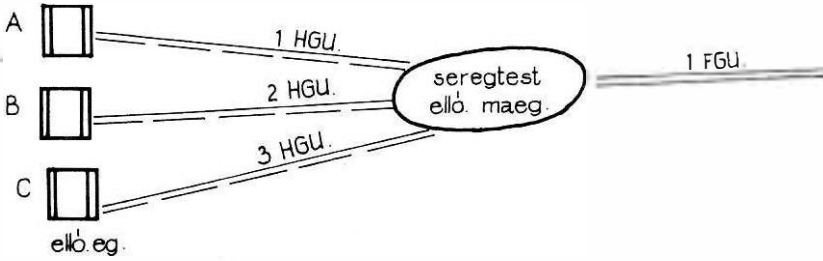
		Támadó hadműveletben *		Védelmi Hadműveletben **			
		Napi átlagban	összesen	Előkészített		Nem előkészített	
				Napi átlag	Összesen	Napi átlag	Összesen
TÖPFÉ alkalmazása esetén	Atom	2,4 - 3,8	20,4 - 32,8	3,3 - 4,4	20,0 - 27,2	4,1 - 5,6	26,3 - 36,2
	Vegyi	0,2 - 0,4	1,5 - 2,3	0,3 - 0,4	1,6 - 2,3	0,3 - 0,5	2,1 - 2,9
	Biológiai	0,1	0,5 - 1,3	0,1 - 0,2	0,8 - 1,2	0,2 - 0,3	1,1 - 1,5
	Hagyományos	0,1 - 0,4	1,7 - 2,7	0,3 - 0,4	1,5 - 2,2	0,3 - 0,5	2,1 - 2,9
	Beteg	0,1	0,9	0,1	0,4 - 0,5	0,1	0,4 - 0,5
	ÖSSZESEN	2,9 - 4,4	25,0 - 40,0	4,1 - 5,5	24,0 - 33,0	5,5 - 7,0	32,0 - 44,0
Csak hagyományos fegyver alkalmazásán	Hagyományos	1,5 - 1,9	13,5 - 17,1	2,2 - 2,4	13,2 - 14,4	2,3 - 2,5	13,8 - 21,0
	Beteg	0,1	0,9	0,1	0,6	0,1	0,6
	ÖSSZESEN	1,6 - 2,0	14,4 - 18,0	2,3 - 2,5	13,8 - 15,0	2,4 - 2,6	14,4 - 21,6

Megjegyzés: * = 9, vagy több napos

** = 5-6 napos

Ábrák: "Adalékok a hadműveletek közötti biztosításának elméletéhez" című cikkhez

1.sz. ábra

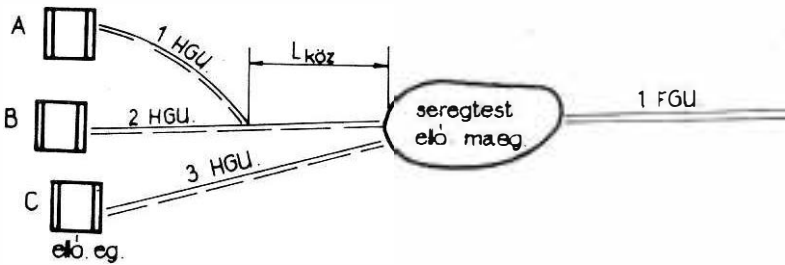

Jelmagyarázat:

 - hadműveleti-harcászati maeg. előlegysége.

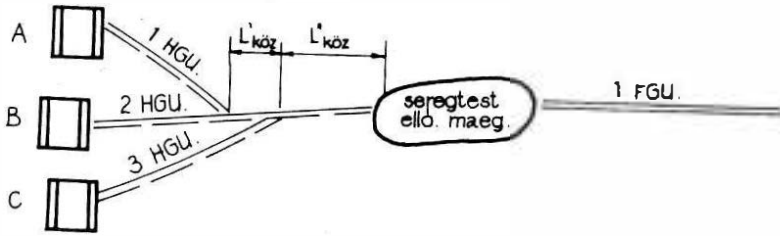
Önálló katonai gépkocsi-úthálózatos modell a seregtest úthálózatára vonatkoztatva.

2. sz. ábra

Kombinált katonai gépkocsi-úthálózatos modell a seregtest úthálózatára vonatkoztatva.

3.sz. ábra

Hozzávezető katonai gépkocsi-úthálózatos modell a
sergtes úthálózatára vonatkoztatva.

a) Önálló katonai gépkocsi-úthálózatos modell

2 végpont	3 végpont	4 végpont	5 végpont	6 végpont	változat
					I

b) Hozzávezető katonai gépkocsi-úthálózatos modell

—					I
—	—				II

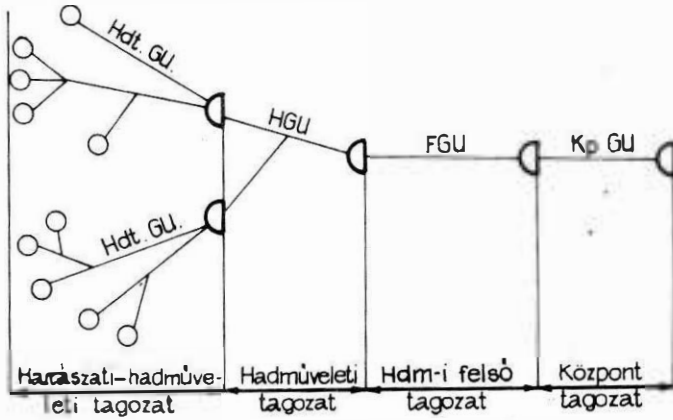
c) Kombinált katonai gépkocsi-úthálózatos modell

—	—				I
—	—	—			II
—	—	—	—		III
—	—	—	—		IV

4. sz. ábra

A lehetséges modellek és azok néhány változata.

5. sz. ábra

$$\{[\text{Hdt. GU} (c/6/IV)] + [\text{Hdt. GU} (b/6/II)]\} \rightarrow [\text{HGU} (b/3/II)] \rightarrow [\text{FGU} (a/2/I)] \rightarrow [\text{KpGU} (a/2/I)]$$

A katonai gépkocsi úthálózat tagozatonkénti felépítése a 4.sz. ábra változatai alapján.

Ábrák, táblázatok: "A társfegyveres testületek együttműködése
a ruházati szolgálatban" című cikkhez

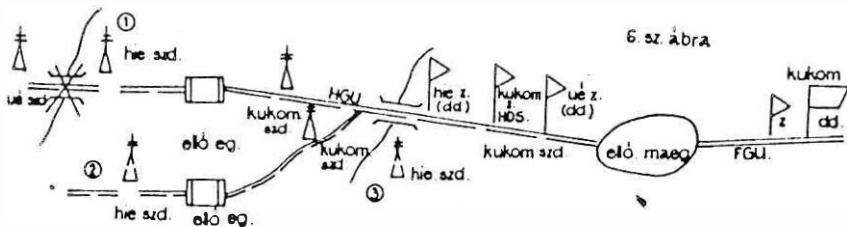
2.számú táblázat

Szervezeti egység a hadi struktúrában elfoglalt helye szerinti jel	Szervezeti egység funkciója szerinti jel	Szervezeti egység munkavégzés szerinti jel
("Rangkép")	("Funkciókép")	("Munkakép")
1 - dd.	1 - útépitő szervezeti egység	1 - karbantartás
2 - z.	2 - hidépitő szervezeti egység	2 - útépités (helyreállítás)
3 - szd.	3 - közúti komendáns szervezeti egység	3 - hidépités (helyreállítás)
		4 - technikai oltalmazás
		5 - komendáns tevékenység

Jelmagyarázat a 2.számú táblázat használatához:

- - közúti komendáns z. karbantartási feladatokat végez;
- - hidépitő század útépitési (helyreállítási) feladatokat végez.

Szervezeti egységekhez rendelt
képek táblázata

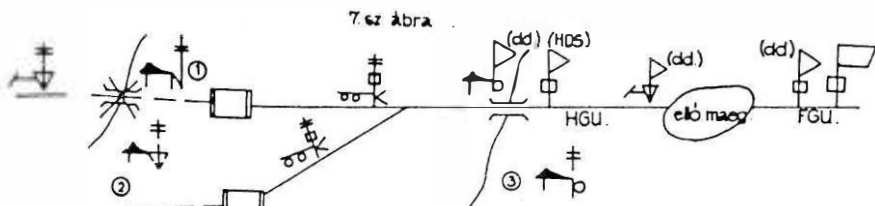

Jelmagyarázat:

- ① - hie. szd. működésrealizációt végez
- ② - hie. szd. üthelyrealizációt végez
- ③ - hie. szd. technikai ottalmazást végez

} hídépítő al-
egységek
alkalmazási
lehetőségi

Közúti csapatok egy lehetséges alkalmazásának elvi
vázlata HOS támadó hadműveletében.

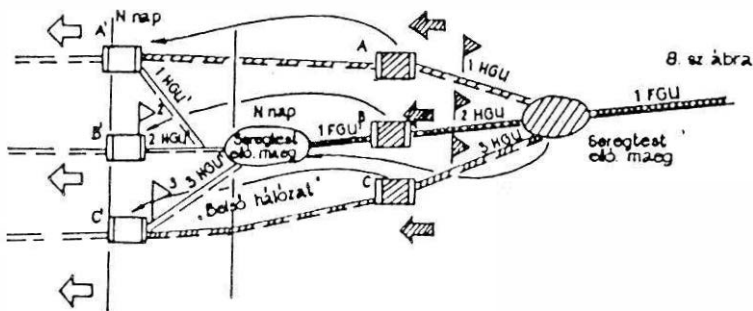

S Tiltott képek
P Valós kép

Felépítési kód HGU(b/2/1)

A zárójelben lévő rövidítések a szervezeti hovatartozást jelölik.

A 6. sz. ábra modelizált és „képek”-ből felépített változata.

Jelmagyarázat:

- ← - katonai kommunikációs irány
- //// - N-ik napot megelőző állapot
- xxxx - N-ik napon üzemelő FGU

N-ik napot megelőző
hálózat kódja: a/4/1.
N-ik nap kódja: c/4/1.

Sereglet előtöréskészségének áttelepülésének halása
a közhálózatra

Térefegyveres testületek
ellátásának kezdő időpontjai

	1976	1978	1982	1983	1984	1986
Vám- és Pénzügyőrség						
Magyar Légiközlekedési Vélelet						
BM Határőrség						
BM Kormányőrség						
BM Rendőrség, tűzoltóság - győri bolt						
- szolnoki bolt						
MÉM Repülőgépes szolgálat						
IM Büntetésvégrehajtás x MHSZ						

Megjegyzés: x selejtenyag értékesítése.

Munkásőrség

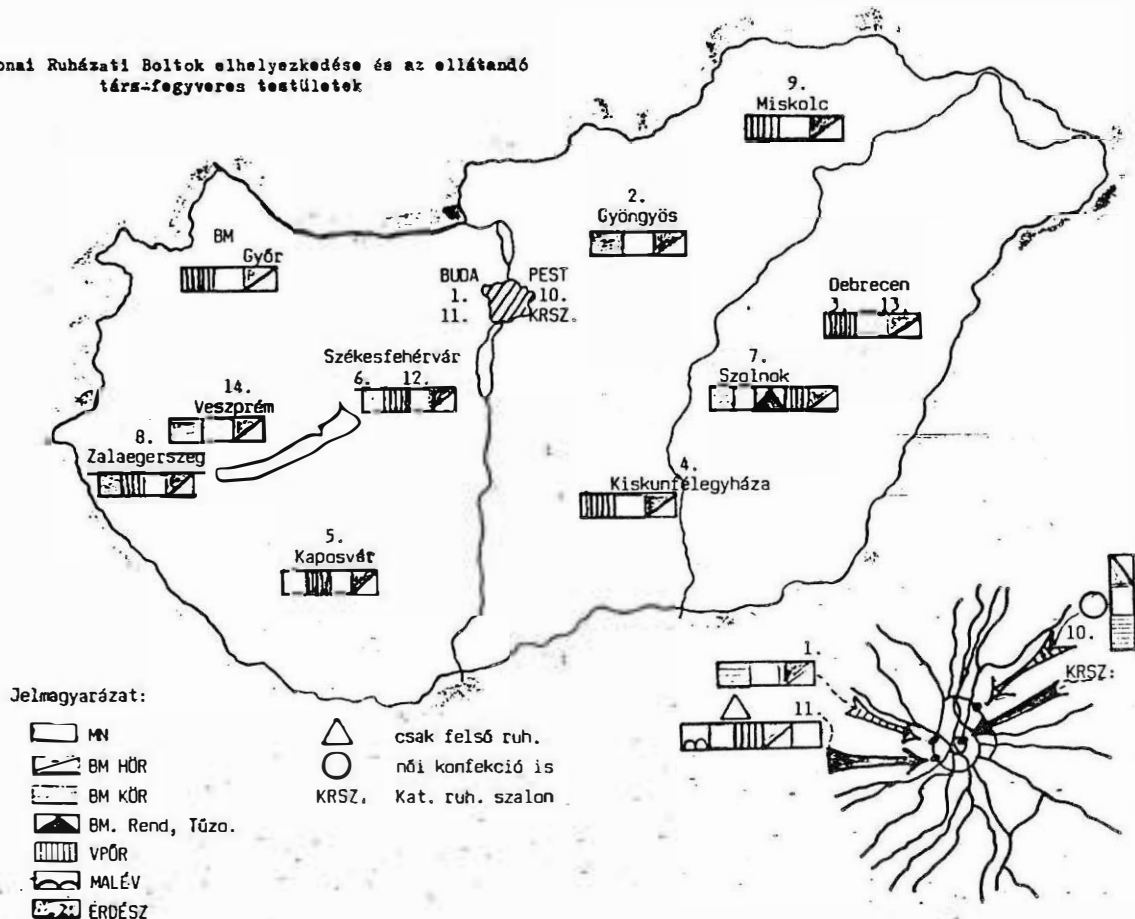
Központi Központ

KUM átvétel

Térsfegyveres testületek
ellátásának nagyságrendje és térítési díjai

	Térítés %	1985. évi forga- lom e Ft	Térítési ösz- szeg e Ft	Felhasználásra képzett alap
Vám- és Pénzügyőrség	8,0	12.603	1.008	<u>Összesen:</u> 5.374.650,- Életk.: 3.310.784,- Közp.befiz.: 1.418.908,- Munkabér: 107.493,- Jutalék: 107.493,- Jutalom: 429.972,-
Magyar Légiközlekedési Vállalat	10,0	22.252	2.225	
BM Hatőrőrség				
- legénységi	1,5	146.218	2.193	
- tiszti	5,0	6.704	325	
BM Kormányőrség	5,0	2.245	112	
BM Rendőrség				
- győri bolt	- 7,0	10.000	- 500	
- szolnoki bolt	+ 10,0	1986. évben	kezdődött	
MÉM Repülőgépes szolgálat	Megállapodás folyamatban.			
IM Büntetésvégrehajtás	Megállapodás szerint	Inkurrencia értékesítés.		
Munkásőrség OP	Minőségi átvétel.		Térítés nélkül a MILTEX keretében.	
Közraktározási Központ	Minőségi átvétel.			

Katonai Ruházati Boltok elhelyezkedése és az ellátandó társ-fegyveres testületek

Vázlatok: "A Magyar Néphadsereg Hadtápfőnökség ujitó konferenciája és kiállítása" című közleményhez.

**AZ MN KÖZPONTIADTÁP SZERVEZETEK UJITOMOZGALMÁNAK
EREDMÉNYEI A VI. ÖTÉVES TERVIDŐSZAKBAN**

Megnevezés	EÜSZF-ség		KSZF-ség		ÜSZF-ség		ÉSZF-ség		RSZF-ség		MNIF köz- vetlenek		Összesen 100 %
	eredmény	%	eredmény	%	eredmény	%	eredmény	%	eredmény	%	eredmény	%	
Benyújtott ujtások /db/	348	40	30	4	215	25	88	10	138	16	48	5	871
Díjazott ujtások /db/	244	46	12	2	141	27	49	9	59	12	22	4	527
Ujtók száma /tő/	488	44	39	4	286	25	113	11	130	12	42	4	1058
Díjazott ujtók száma /tő/	454	49	19	2	280	28	82	9	78	8	33	4	924
Gazdasági eredmény /EFT/	28917	46	1057	3	22385	40	2223	4	4442	8	173	-	56197
Kifizetett ujtási díj /Eft/	1528	53	143	5	811	28	216	8	138	5	25	1	2861
Egy díjazott ujtásra jutó gazdasági eredmény /Eft/	106,2		88,0		158,7		45,4		75,3		7,9		106,6
Egy díjazott ujtóra jutó ujtási díj /Eft/	3,37		7,53		3,12		2,63		1,82		0,76		3,10

AZ MN KÖZPONTHADTÁP SZERVEZETEK UJITOMOZGALMÁNAK
EREDMÉNYEI 1986. ÉVBEN

Megnevezés	EÜSZF-ség		KSZF-ség		ÜSZF-ség		ÉSZF-ség		RSZF-ség		MNHF közvetlenek		Összesen 100 %
	Eredmény	%	Eredmény	%	Eredmény	%	Eredmény	%	Eredmény	%	Eredmény	%	
Benyújtott ujtások /db/	70	35	11	6	39	19	23	12	42	21	14	7	199
Díjazott ujtások /db/	57	39	2	1	29	20	23	16	28	19	7	5	146
Ujtók száma /fő/	120	46	17	7	45	17	17	17	45	17	15	6	259
Díjazott ujtók száma /fő/	107	44	11	4	49	20	36	15	33	13	9	4	245
Gazdasági eredmény /Eft/	9319	56	300	2	2233	14	1271	8	863	6	2356	14	16442
Kifizetett ujtási díj /Eft/	524	50	64	6	142	14	118	12	124	12	66	6	1038
Egy díjazott ujtásra jutó gazd. eredmény /Eft/	163,5		150,0		77,0		55,3		4,4		336,6		112,6
Egy díjazott ujtóra jutó ujtási díj /Eft/	4,80		5,8		2,90		3,28		3,76		7,34		4,24

